LION FEUCHTWANGER
EVREUL SÜSS
S'a editat şi tipărit de
Editura Naţionala Mecu S.A.
Bucureşti 1945

Coperta desenată de *Eugen Duiculescu,* după fotografiile puse la dispoziţie de *Leo-Film*, Bucureşti.

LION FEUCHTWANGER

EVREUL SÜSS

ROMAN

TRADUCERE DE
NORA GALIN

EDIŢIA A DOUA

EDITURA NAŢIONALA MECU S. A.

CARTEA ÎNTÂIA

PRINCIPII

Ca o reţea de artere drumurile se împleteau deasupra ţării, încrucişându-se, ramificându-se, înfundându-se. unele. Într-altele. Neîngrijite, pline de bolovani şi de hopuri, crăpate, năpădite de butfuieni,

mlaştină fără fund când ploua, ele măi erau şi împiedicate peste tot de bariere. Către Sud, se îngusta, u, se făceau poteci şi se pierdeau în munţi. Tot sângele ţării curgea prin aceste artere. Aceste drumuri desfundate, crăpate şi prăfuite în bătaia soarelui, înecate în noroi când ploua, erau viaţa şi mişcarea, suflarea şi pulsul ţării.

Pe drumurile acestea treceau obişnuitele poştalioane, căruţe fără coviltir, cu roţile hodorogite şi adesea alcătuite din bucăţi, apoi diligenţele mai repezi ale poştei speciale, având patru locuri şi câte cinci cai, putând străbate până la douăzeci de proşti pe zi. Tre' –, ce-au şi curierii ambasadorilor şi ai curţilor, pe cai înmi, schimbaţi ades, cu plicuri mari pecetluite, şi trimişii mai domioli ai poştei din Thurn şi Taxis. Treceau ucenici cu traista de unelte, studenţi, unii firavi şi blânzi, alţii voinici şi îndrăzneţi, şi călugări cu privirea piezişi –, năduşind sub rasă. Treceau căruţele cu coviltir ale marilor comercianţi şi cărucioarele cu marfă, împinse cu mâna de negustori ambulanţi evrei. Trecea, în şase trăsuri sdravene, dar cam! jerpelite, regele Prusiei cu suita lui, după vizitele ce făcuse curţilor de la

Sud. Treceau într-un şir nesfârşit de oameni, vite şi căruţe, protestanţii, pe care arhiepiscopul din Salzburg îi gonise, spumegând de mânie. Treceau actori în straie colorate şi pietişti îmbrăcaţi sobru, iar într-o caleaşca măreaţă, având un călăreţ în frunte şi urmat de o escortă numeroasă, trecea, uscăţiv şi trufaş, ambasadorul Veneţiei la curtea saxonă. Treceau, pe drumul ce duce la Frankfurt, înghesuiţi ca vai de ei în căruţe, Evrei goniţi din vreun oraş al Germaniei centrale. Treceau magisteri şi nobili şi curtezane îmbrăcate în mătase şi magistraţi în robe de postav. Trecea, în trăsuri elegante, arhiepiscopul de Würzburg, gras, cu privirea veselă şi isteaţă, iar pe jos trecea în zdrenţe un profesor al Universităţii bavareze din Landshut, concediat din pricina unor discursuri eretice şi

răzvrătitoare. Treceau, însoţiţi de agenţii unei societăţi engleze ti e navigaţie, emigranţi suabi, cari plecau în Pennsylvania, cu femei, copii şi căţei; treceau pioşi, violenţi şi gălăgioşi, pelerini din Bavaria de Sud, în drum! spre Roma; treceau, cu ochi vii şi iscoditori, furnizorii de argint, de vite şi grâne, ale intendenţei vieueze şi treceau soldaţi liberaţi din armata imperială, ce luptase în războaiele cu Turcii, şi saltimbanci şi alchimişti şi cerşetori şi tineri nobili cu preceptorii lor, în ergând din Flandra spre Veneţia.

Şi toţi aceştia înaintau, se întorceau, se încrucişau, se izbeau, se urmăreau, se poticneau, alergau, blestemând drumurile rele, râdeau, batjocorindl cu amărăciune sau cu voie bună încetineala poştalioanelor, bombăneau ¡din pricina telegarilor jigăriţi, sau a vehiculelor şubrede. Toţi aceştia se mişcau într-un continuu flux şi reflux, flecăreau, se rugau, înjjurau, se temeau, chiuiau şi răsuflau din greu.

Ducele porunci să oprească măreţu-i echipaj, coborî, trimise şambelanul, secretarul şi servitorii înainte, faţă de privirile mírale ale acestora, el se mulţumi să pufăie nerăbdător. Trăsurile se opriră să aştepte, acolo unde drumul începea să urce dealul înverzit.

Ducele Eberhard Ludwig, oim! ca de cincizeci de ani, înalt şi gras, cu obrajii plini şi buzele groase, rămase în urmă. Păşea greoi, ţinând pălăria de catifea în mână, în vreme ce ploaia măruntă şi călduţă îi umezea peruca, fără să bage de seamă băltoacele, cari îi stropeau cu noroiu cişmele sclipitoare şi haina-i preţioasă, cu pulpanele lungi şi brodate în argint. Umbla încet, preocupat, oprindu-se şi suflând supărat pie nas, – un nas mare şi borcănat.

Fusese la Wildbad, cu gândul să se despartă de contesă. Se despărţise oare? La drept vorbind, nu. Nu-i spusese nimic. Îi vorbise cu jumătate de gură şi contesa se mulţumise să-i arunce nişte priviri galeşe, fără să-i

răspundă iun cuvânt. Dar tot trebuie să fi băgat de seamă, era doar atât de deşteaptă, trebuie, trebuie să fi văzut ea unde bătea dânsul.

De altfel era bine că plecase fără ţipiete şi scandal. Se împliniseră treizeci die ani de când trăia cu dânsa. Ce nu făcuse Ducesa, ca să-l despartă de această femeie? Gemete, plânsete, intrigi, ţipete. Ce nu încercaseră consilierii săi, împăratul, prelaţii, blestemaţii de parlamentari, reprezentanţii electorilor de Braunschweig şi Kassel! De treizeci de ani această femeie era legată de tot ce se întâmplase în ţara lui. Ea era Ducele, (ea era Württemberg. Nimeni nu se putea gândi la Württemberg fără să gândească în acelaşi timp: „femeia", sau „târfa", sau „contesa", sau „doamna de Maintenon a Suabiei". Numai el, el singur, îşi zise Ducele zâmbind, putea să se gândească la această femeie, fără s-o amestece cu politica sau cu ducatul. Numai el putea să gândească: „Christi", fără ca gândul să-l ducă la soldaţi, bani, privilegii, certuri cu parlamlentul, castele şi proprietăţi ipotecate, ci doar atât: femeia, oferindu-i-se într-un surâs.

Şi acum1 se sfârşise, aşa dar; el se va împăca iarăşi cu Ducesa, iar ducatul va jubila şi-i va face un dar însemnat, şi împăratul va clătina molatec din cap, regele Prusiei, grosolan şi prost îmbrăcat, îi va trimite felicitări, iar curţile europene vor fi lipsite de scandalul, în jurul căruia trăncănesc de două generaţii! Şi pe urmă va face un fecior Ducesei şi ţara va avea un al doilea moştenitor legitim, şi fericirea va domni în ceruri şi pe pământ.

Ducele pufăi cu plutere pe nas. O mânie surdă clocotea în sufletul lui, când se gândea la bucuria cu care ducatul şi întreaga Germanie va sărbători căderea acestei femei. Auzea cum ţara răsuflă, vedea triumful canaliilor de burghezi din Parlament, bătându-se pe coapse ţie bucurie, vedea neamurile Ducesjei, corecte, glaciale şi ţepene, şi

bucuria lor acră şi batjocoritoare. Toţi se vor năpusti asupra acestei fentei, ca viermii pe un hoit. Toată viaţa lui a susţinut-o îmi potriva plebei; acum: „dacă o lasă, ticăloşii vor crede că e din slăbiciune senilă. Avea doar cincizeci şi cinci de ani. Dăduse nenumărate rescripte, cari pedepseau cu străşnicie orice cuvânt nerespectuos faţă de contesă, se certase cu împăratul, izgonise din ţară pe cel mai bun prieten al său din tinereţe, primul ministrul, pentru o vorbă îndrăzneaţă la adresa acestei femlei, se războise cu consilierii săi, cu Parlamentul, cu toată ţara, ca să obţină impozite, mereu alte impozite şi bani, bani, bani pentru această femeie. Timp de treizeci de ani el a susţinut-o împotrivă ţării, a imperiului şi a lumii.

Ce vâlvă a stârnit el odinioară când1, fără multă vorbă, voise, chiar de la început, să ia în căsătorie pe contesă, drept a doua soţie pe lângă Ducesă! Rugăminţile, conjurările, ameninţările curgeau cu duiumul; Parlamentul urla ca o haită de câini turbaţi, iar rudele Ducesei, familia de Baden-Durlach, se învineţise de mânie; clerul tuna şi fulgera împotriva lui, îi refuza împărtăşania, toată ţara era în fierbere. Bine, atunci se supusese, desfăcuse logodna cu contesa, se împăcasc cu Ducesa. Dar, cât priveşte sentimentul şi coabitarea conjugală – Ducele zâmbea la amintirea frazei cu care închisese gura împăratului – aşa dar sentimentul şi coabitarea conjugală erau o chestiune care” depindea numai de Dumnezeu şi de dânsul „şi la care un principe al Imperiului nu putea fi constrâns de alţii. Apoi, la un nou ordin categoric al împăratului, trimisese în adevăr pe Christi peste graniţă, lucru pentru care primise o sumă respectabilă din partea Parlamentului recunoscător – şi toată ţara exultase de bucurie. Dar mai pe urmă, – Ducele zâmbea, căci aceasta era cea mai bună farsă din viaţa sa – găsise la Viena, prin agenţii săi, un idiot de cotate, cu care măritase pe Christi şi pe care îl

făcuse mare maestru de ceremonii. Amanta Ducelui se întorsese deci în Württemberg-ul furios de această păoăleală, iar împăratul, neputincios, se mulţumise să dea din umeri: cine putea interzice unui principe al Imperiului să cheme la curtea sa pe soţia primului său ministru? Şi ce (mai răsese Christi, atunci când, cu banii ce-i acordase Parlamentul pentru despărţire, el îi cumpărase domeniile din Höpfigheim şi Gomâringen!

Acum lucrurile se liniştiră. Ce-i drept, ici colo mai apărea câte un pamflet împotriva contesei, dar legătura lui cu dânsa era, de treizeci de ani, un fapt cunoscut în politica europeană. Dieta mârâia, lotuşi votase anumite donaţiuni funciare în favoarea contesei. Ducesa şedea, acrită şi resemnată, în palatul din Stuttgart, iar familia ei păstra o tăcere profund dispreţuitoare.

Şi acum, fără vreun motiv determinat, legăturile lui cu această femeie trebuiau să se desfacă, să nu mai existe!

Trebuiau! El nu spusese nimic. Dacă nu voia, nu se întâmpla nimic.

Ducele stătea pe şoseaua noroioasă, singur, ou capul gol, sub ploaia subţire şi deasă. Îşi scoase măsiuşa dreaptă şi se lovi cu ea pe coapsă, în neştire.

Sau poate că fusese vreun motiv! Regele Prusiei îl mustrase acum în urmă, la Ludwigsburg, în demnându-l să se împace cu Ducesa, să dăruiască ţării un, al doilea moştenitor, să nu lase succesiunea casei sale numai în grija principelui moştenitor, atunci când! catolicii abia aşteaptă să se stingă ramura evanghelică a ducilor de Suabia. Dar nu acesta fusese motivul. Ducă-se prusacul în ţara lui de pini şi nisipuri, cu toată morala lui aridă, care nu pomeneşte decât de moarte! El, Eberhard Ludwig, deşi avea cincizeci şi cinci die ani, era încă, slava Rombului, în plină putere. După moartea lui, să ia cine-o vrea povara ţării şi a datoriilor ei, războiască-Se cine-o pofti cu ticăloşii

de parlamentari. Şi pentru atâta lucru să se despartă el de Christl? Prost ar fi!

Ducele iuţi pasul, fluieră tare şi fals o mlelodie din ultimul balet. Şi ce mai spusese prusacul? Că metresa lui era pentru ducat o nenorocire mai mare decât toate invaziile Francezilor şi războaiele cele m! ai grele. Că ea era pricina şi instigaloarea tuturor nenorocirilor, împilărilor şi tulburărilor. Că ea sugea sângele ţării şi că toată munca supuşilor săi erau sortită numai să umple buzunările ei. Ştia el acest cântec, la dracu'! îl cântau sute de pamflete şi dieta i-l servea în fiecare săptămână. Contesa avea nevoie de bani, mereu, interreu. În tot Imperiul Român nu se găseau atâţia bani câţi îi trebuiau. Şi ca să-i obţină, ea plângea, amenința, se supăra, se încăpăţâna, iar dânsul nu m! ai ştia de ujnide să-i ia. Dar, ce era mai bine, viaţa meschină din palatul Ducesei, unde nu se cheltuia un gologan de prisos, sau luxul foşnitor al celeilalte, în care păduri, castele şi toate veniturile se risipeau, ca scânteile unui foc de artificii?

Nu, cu astfel de argumente nu puteau să-l dezguste de această femeie. Şi totuşi, dacă acest calic necioplit tte prusac îi dăduse primiul impuls pentru concedierea e ontesei, apoi fusese cu totul altceva, cu o vorbă mult mai aeânsexnnată, căreia probabil că nici dânsul nu-i atribuise nicio importanţă. El şi cu regele se urcaseră pe înălţimie şi, pe când şgârcitul de Brandenburg contempla ţinutul undiuios, acoperit de grâne şi vii, livezi şi păduri-deodată suspină, ca pentru sine: „Ce frumos! Şi când te gândeşti că peste toate astea s-a întins ca pecinginea, o muiere bătrână!"

Cât despre pecingine, puţin îi păsa. Dar: muiere bătrână, – asta îl rodea la inimă. El, Eberhard Ludwig, legat de o muiere bătrână? Toate blestemele, amenințările şi sudălmile trecuseră peste această femeie, fără s-o

atingă. Dar – muiere bătrână?

Ăżţ Ducele îşi aminti de anumite istorii din trecui. Cu toate ordinele severe, lumea continua să susţină că contesa îl ţinea num ai cu farmece. În special îşi aducea aminte de unele amănunte. O cameristă de a contesei – îşi amintea şi numele ei, Lampert îi zicea – alergase la duhovnicul Curţii, căruia îi povestise despre farmecele dezgustătoare şi păgâne, prin care contesa căuta să lege pe Duce de ea. Duhovnicul încheiase un proces verbal şi puse fata să confirme prin jurământ toată această monstruozitate. După dânsa, contesa decapitase la Urach, cu propria-i mână, viţelul nou născut al unei vaci negre, făcuse acelaşi lucru cu trei. porumbei negri, tăiase testiculele unui ţap, fără să menţioneze o mulţime de alte fapte scârboase şi imorale. Se spunea că prin astfel de mijloace, contesa izbutise să-l facă să nu-şi sufere nevasta, în schimb, să nu mai poată trăi fără dânsa.

Ce măgari! Trăncănesc în neştire! Farmece! Altfel nu sunt în stare să-şi explice chestia, atunci când, în chipul cel mai firesc, oricărui bărbat sănătos i s-ar aprinde sângele în vine. Se gândea la camera albastră din hotelul „Cerf d'Or" din Geneva. Ce frumoasă fusese Christl, tolănită în patul imens şi cum mai râdea! Pre legea mea, Christl n-avea nevoie să sacrifice viţei şi porumbei, ca să-mi răscolească sângele. Dar acum?

Muiere bătrână? Avea doar mâini să pipăie, ochi cari să vadă. E drept că se că-mi îngrăşase, că suferea de înecăciuni. Dar ochii ei rulari şi cenuşii erau tot atât de seducători ca şi acum! douăzeci de ani, părul ei castaniu nu se decolorase, iar glasul ei suna tot atât de melodios ca în prima zi. Fireşte, cicatricele acelea mici, care-l intrigaseră pe atunci nespus de mult – gurile rele susţineau că ar fi urmele unei boli urâte – le ascundea acum sub pudră şi fard. Muiere bătrână? De aslă dată

fusese atât de melancolică, de elegiacă. Nu râsese de dânsul, nu-i făcuse nicio scenă, nici măcar nu-i ceruse bani. Mirosise ceva? Dar, chiar dacă ar fi blândă ca un mieluşel, o muiere bătrână nu putea să iubească. El, Eberhard Ludwig, nu! Dacă e aşa, putea să se întoarcă numaidecât la ducesa lui acră, să dea tării un al doilea m-oştenitor şi să trăiască în pace cu Dumnezeu, împăratul, ţara şi Parlamentul.

Apoi, ce-i drept, îi zisese „Lux”, Eberhard Lux, şi glasul ei sunase ca în primla zi. Pe urmă şi-a bătut joc de consilierii judeţeni, cari voiau s-o vadă izgonind pe Evrei de pe domeniile şi din satele sale. Evreii ei! Fiee care în parte avea mai mult creier în degetul cel mic decât toţi consilierii în cap. Şi cum râdea de petiţia lor grosolană şi veninoasă, era de un spirit şi o veselie, pe care el nu le mâi văzuse la nicio femeie, tânără sau bătrână, din Turcia până la Paris, din Sueldia până la Neapole. Bine că nu rostise niciun cuvânt hotărâtor!

Ducele ajunse în preajma trăsurilor sale. Făcu un semn, poruncind să întoarcă. Nu voia să mai meargă la Stuttgart şi nici la Ludwigsburg. La Nesslach, micul castel de vânătoare. Voia să se liniştească, să răsufle în voie. Trimise un curier după Consilierul secret Schütz, cu care voia să mai discute afacerea încă odată, în tihnă.

Muiere bătrână?

În drumul spre Nesslach trimise şi al doilea curier.

N ou; i i tânăra dansatoare maghiară, care sosise la Luav r burg de o săptămână, să vie negreşit la castelul de v; în doare. Să se cureţe de vizita tpirusactiiiui, ce naiba!

Agentul de afaceri al curţii ducale din Württemberg. Isac Simon Landauer, fusese la Rotterdam, unde rdgul. i se anumite chestiuni ale Palatinatului cu Compania Indiilor Olandeze Orientale. Un curier expres al eoni-stă îl rechemase de urgenţă la Wildbad! Pe drum întâlnise un

prieten, pe Iosef Süss Oppenheimer, intendent. militar al palatinatului şi, în acelaşi timp, administrator ai bunurilor prinţului elector de Colonia, Josef Süss, care terminase o serie de afaceri di-IfÉile şi enervante, voia să se odihnească în vreo localitalc balneară şi Isac Landauer îl convinse repede să meargă cu el la Wildbad.

Cei doi bărbaţi călătoreau în eleganta trăsură de voiaj a lui Süss. Îndărătul lor şedea valetul de încredere şi în acelaşi timp secretarul lui Süss, u, n tânăr palid, gras şi flegmatic, Nicklas Pfäffle, fost ajutor de notar. 1.

Isac Landauer avea portul evreiesc, perciuni, tichie, caftan, o barbă rară ca de ţap, de un blond roşcat şi spălăcit. Purta chiar şi insigna Evreilor, introdusă în ducat acum un veac, un corn de vânătoare cu un S deasupra, cu toate că nicio autoritate nu s-ar fi gândit să ceară asemenea lucruri din partea acestui bărbat atât de puternic şi bine văzut, care se bueu ra de favoarea deosebită a Ducelui şi a contesei. Isac Landauer era cel mai abil financiar din Germania occidentală. Delaţiunile lui se întindeau de la casa Oppenheimier din Viena, bancherii împăratului, până la capitaliştii din Provenţa, de la negustorii Levantului până la capitaliştii evrei din Olanda şi din oraşele Hansei, cari finanţau navigaţia peste ocean. Isac Landauer se rezema de perinele trăsurii, într-o atitudine inestetică, nenaturală, ascunzându-şi în caftan mâinile slabe şi palide.

Cam somnoros din pricina legănatului trăsurii, cu ochii pe jumătate închişi, el îşi observa tovarăşul, cu-n zâmbet binevoitor şi oarecum ironic. Iosef Süss, ina punător, ras de tot, îmbrăcat la modă, aducând puţini, a filfizon, se ţinea drept şi observa cu privirea vie şi pătrunzătoare fiece amănunt al peisajului, acoperit inc de pânza fină a ploii.

Isac Landauer îşi privea din când în când colegul cu

un interes binevoitor şi amuzat: haina lui cafenie, de o croială elegantă, din cel mai bun postav şi tivită cu argint, peruca pudrâlă şi încreţită cu dibăcie, manşetele de dantelă, cari, singure, trebuie să fi costat patruzeci de fiorini. Avusese totdeauna o slăbiciune pentru acest Süss Oppenheimer, în ai cărui ochi mari şi neastâmpăraţi ardea ca o flacără dorul de viaţă şi de munca, intrepidă. Aceasta era, aşa dar, noua generaţie. El, Isac Landauer, văzuse nespus de multe în viaţă: cocioabele din uliţa evreiască, palatele celor puternici. Strâmtoare, murdărie, persecuţiune, incendiere, moarte, apăsare, neputinţă. Şi, de altă parte, lux, lărgimie, bunul plac, stăpânire, măreţie. Era dintre cei puţini cari cunoşteau mecanismul diplomaţiei, pătrunsese până în cele mai mici amănunte aparatul războiului şi al păcii, al stăpânirii oamenilor. Nenumăratele sale afaceri îi ascuţiseră simţurile. Pândea raporturile dintre fapte şi cou sidera cu un zâmbet ironic şi binevoitor constrângerile ridicole ale celor mari. Ştia că nu există decât «singură realitate pe lumea asta: banii. Război şi pace. viaţă şi moarte, virtutea femeilor, puterea Papei, libertăţile claselor sociale, puritatea „Confesiunii din Augs burg”, corăbiile pe mare, puterea de dominaţie a părinţilor, creştinarea Lumii Noi, dragoste, religiozitate laşitate, orgoliu, viciu şi virtute: totul se face cu bani. totul se preface în bani şi totul se exprimă în cifre. El, Isac Landauer, cunoştea toate izvoarele şi avea pt» tiu ţa să le îndrume. Dar nu era nebun să-şi strige pa terea la toate răspântiile; o ţinea în taină; un zâmbet

Sth sus

17

A şi cu înţeles era tot ce amintea puterea luu i un lucru: poate că rabinii şi învăţaţii din uliţa ei i aveau dreptate, vorbind despre Dumnezeu, Talmud, despre grădina Paradisului şi Valea Plângerir, ca despre nişte

/apte reale şi precise; el însă nu al i timp pentru astfel de discuţii şi mai degrabă era fi li-l să dea crezare unor anumiţi Francezi, cari tratau i i icnea chestiuni cu o ironie elegantă. În viaţa de ale zilele nu-şi bătea capul cu astfel de lucruri: mâneai ¡ce şi considera Sâmbăta ca o zi de lucru. Dar, în ce, în – şic portul şi înfăţişarea, ţinea morţiş la tradiţie.

Iinţea în caftan caii propria lui pliele. Astfel în – p d intra în cabinetul prinţilor şi al împăratului.

Ista era semnificaţia mai adâncă şi mai tainică a liderii sale. Dispreţuia mănuşile şi peruca. Cei mari A în nevoie de el. aşa cum? era, în caftan şi pierciujni. Şi la era triumful său.

asii

pă M, fără

Dar iată pe acest Iosef Süss Oppenheimernoua lui. raţie. Mândru, elegant, cu pantofi cu agrafe şi mâniei de dantelă. Cum se mai umfla în penp! Ce grosldftin i era noua generaţie! Ea nu înţelegea deloc plăcerea i i i de a ţine puterea în taină, de a o poseda fără o u adeze, nu pricepea voluptatea rară de a gusta o 9 şue în ic în tăcere, pentru sine. Brelocurile şi pantalonii Re alias, o trăsură de voiaj elegantă, cu servitori la şti. i toate micile semne exterioare ale bogăţiei erau mai preţuite decât o tratâ a oraşului Frankfurt sau i i bunurilor markgrafului de Baden, ţinute la a. În fundul unui sipet. O generaţie fără gust.

di narnent.

I lotuşi Süss îi plăcea, cum sta cu toate fibrele înmiii îi dornic să-şi ia partea la banchetul vieţii. El, Isai I md. iuer, fusese acela care odinioară dădiuse o mân di ajutor tânărului său coleg. Pusese umărul voiiil. h i împinsese căruţa, pe care singur, cu toate sforimil. lui, nu izbutea s-o urnească. Acum1, Süss o porni. bine şi Isac Landauer privea cu, potolită culrio/ilule a vadă unde va ajunge.

Un poştalion expres le ieşi înainte. Înăuntru se afla un bărbat înalt şi voluminos, alaiuri de el, o femeie grasă, cu faţa rotundă şi prostănacă. În timp ce trăsurile îşi făceau loc cu greu în mijlocul glumelor şi sudălmilor celor doi vizitii, bărbatul vru să înceapă o mică conversaţie ocazională cu Süss-Când dădu însă cu ochii de Isac Landauer şi-i văzu portul evreiescălse răsturnă ostentativ pe speteaza trăsurii şi scuipă cât colo. Femeia căută şi ea să dea chipului ei prostănac şi blând o expresie de severitate şi dispreţ.

— Consilierul Etterlin din Ravensburg, zise Isac Landauer, care cunoştea pe toată lumea, chicotind uşor. Cei din Ravensburg nu sufăr pe Evrei. De când, oţu procesul omorului ritual, cu prilejul căruia şi-an torturat Evreii, i-au ars şi i-au prădat, ei ne urăsc mai mult ca tot restul Suabiei. De atuhci sunt trei sute de ani. Astăzi există metode mai umane, mai puţin complicate, de a fura banii Evreului. Dar, atunci când ai săvârşit o astfel de nedreptate, se ’nţelege că eşti pornit împotriva Evreilor, chiar după trei sute de ani. Ei, dar o să treacă şi asta.

În clipa aceasta Süss ura pe bătrân. Perciunii murdari, caftanul soios, râsul lui chicotitor! Era în stare să te compromită cu înfăţişarea lui evreiască, stupidă şi demodată. El nu-l înţelegea pe bătrân, cu! capriciile lui senile. Acesta avea bani cu grăm ada, un credit nemăsurat, relaţii cu toate Curţile, încrederea tuturor principilor, el, Süss, stătea în faţa lui ca o şopârlă pe lângă un crocodil. Şi un astfel de om1 Umbla cu haina asta murdară provoca batjocura tuturor, mulţimi indu-se să adune banii, cari rămâneau hârţoage vechi în birourile lui. Ce înseamnă banii, dacă nu-i preschimbi în vază, lux, cai, straie măreţe, femei? Rătrânul acesta nu simţea dorinţa să scuipe în faţa altora, aşa cum! alţii scuipau în faţa lui, să dea şi el cu piciorul în alţii? De ce cucerea omul puterea, dacă nu o

arăta? Procesul omorului ritual din Ravensburg! De astea îi ardea lui! învechit, prăfuit de vremuri. Astăzi, slavă Domnului, era mai bine, lumea mai morală, mai civilizată. Astăzi, Evreul, numai dacă se pricepe, stă la masă cu stăpânitorii. Oare vărul său, Oppenheim din Viena, n-a susţinut în faţa împăratului: dacă armatele imperiale biruiseră pe Turci, el, Evreul Oppenheimer era principala cauză. Şi Ministrul de Război' ca şi Mareşalul, prinţul Eugen i-au confirmat-o în forma cea mai frumoasă, cu mulţumiri şi cu pecetea imperială. Numai să nu te încăpăţânezi în aceste capricii stupide, să umbli în caftan şi cu perciuni. Dacă nu erau astea, şi consilierul Etterlin din Ravensburg îţi făcea o plecăciune.

Isac Landauer şedea în aceeaşi poziţie incomodă şi cu totul lipsită de eleganţă. Nici vorbă că citea de pe chip gândurile lui Süss; dar bătrânul tăcu, închise pe jumătate ochii iscoditori şi mormăi.

Oricât de false i se păreau principiile lui Isac Landauer, – propriul său fel de a fi, de a frecventa prinţii şi nobilii, de a li se acomoda, era doar singurul procedeu îndreptăţit, potrivit timpurilor, – Iosef Süss ştia că ar fi fost o nebunie să nu profite în această călătorie de tovărăşia acestui geniu al treejutei generaţii, acestui financiar care cunoştea atât de bine oamenii şi împrejurările. De aceea întrebă de contesă, de perspectivele, speranţele şi dificultăţii «ei şi de garanţia ce prezenta în afaceri.

Când auzi că e vorba despre afaceri, Isac Landauer scutură somnolenţa ce-l cuprinsese şi îndreptă privirea-i ageră şi inteligentă asupra tovarăşului său. Era un principiu al său, să nu se depărteze de adevăr, de câte ori era cu putinţă. Tocmai prin francheţa lui îndrăzneaţă şi uluitoare obţinuse cele mai mari profituri. Isac Landauer ştia că Süss nu putea s-o sufere pe contesă; lăcomia ei de bani i se părea nepotrivită cu rangul ei, ordinară. De ce n-

ar necăji niţel pe colegul său, arătându-i cu toată claritatea siguranţa şi sorţii de isbândă ai afacerilor! Analiză chestiunea obiectiv, concis. Deşteaptă fenueic, contesa. Simţul realităţii. A făcut pe Duce să-i plătească cu terenuri şi privilegii orice favoare, iar dacă dragostea lui scădea, trebuia să plătească, atunci când se întorcea la ea, o pedeapsă în bani şi bijuterii. Ce a băgat ea în această afacere? Un obraz drăguţ, un mic titlu de nobleţe, o virginitate problematică. Nici rochii n-avea pe ea când a venit la curte. Şi ce a scos? Contesă de Würben, contesă de Urach, Excelenţa Sa Mareşala Palatului, Preşedintă a Consiliului. Înalta supraveghetoare a tezaurului ducal. Apanagii: optsprezece mii de fiorini. Obiectele de valoare şi bijuteriile familiei… Toate onorurile, veniturile şi privilegiile Unei principíese imperiale. Capzi şi trate asupra oraşelor: Praga, Veneţia, Geneva, Hamburg. Moşiile seniorale Freudenthal, Beuhingen, satele Stellen şi Höpfigheim, domeniile Wildsheim, Brenz cu Oggenhausèh. Deşteaptă fëmiéie, amabilă femeie, b femeie care ştie ce are de făcut; Ar fi meritat să fie Evreică.

— Am1 auzit că e în dizgraţie, zise Süss. S-a certat cu frate-său. Se şopteşte că propriul ei frate a sfătuit pe Duce s-o debarce. Şi regele Prusiei a căutat ¡să-l influldţeze. Contesa îmbătrâneşte, a d’aveaâit încăpăţânată, e greu să te înţelegi cu ea. Şi aţâţ de grasă! Ducelui nu-i mai place, în ultimul timp, ăiâta grăsime.

— Ştie ea ce face, răspunse Isac Landauer. Ea ¡ştie că Banca Angliei e mâi sigură decât jurămintele de dragoste ale unui Duce desfrânat. E’asigurată, arc o situaţie mâi bună decât mulţi principi1 imperiali. Crede-mă, Reb Iosef Süss.,! ni

Süss făcu o strâmbătură. Decé ai spunea: Reb Iosef Süss? De ce nu: Domuul Intendéjiii, lâl Curţii, sau: colega, sau altfel? E greu să ai de-a face cu bătrânul. Te

compromite.

— Dacă Ducele o debarcă! zise el după o biicată de vreme, – n-o să „poată salvă mult. În ducat e privită ca ciuma şi holeră. A ridicat toată ţara împotriva ei. Toţi o urăsc.

— O urăsc! ziseljŞ dispreţuitor. Şi clătinând din cap, îşi trecu degetele prin baioa de eţ» blond roşcat şi spălăcit.

Süss simţea că bătrânul; avea dreptate.

— Cine nu ridică ţara împotriva lui, de îndată ce se arată nu ai destoinic? Oricine e altfel decât ceilalţi, ridică împotriva sa ura ţării. Ura ţării sporeşte creditul.

Süss era supărat de tonul paşnic şi superior al celuilalt. Ridică din umeri şi răspunse:

— O» târfă, zgârcită, fără maniere, şi pe deasupra ¡grasă şi bătrână.

— Vorbe, Reb Iosef Süss, zise Isac Landauer cu nepăsare.

— Târfă! O vorbă. Cu asta se mângâie domnişoarele bătrâne din nobilime, cari o invidiază. Nici regina Esther n-a putut să ştie delă” început că va deveni ţiitoarea lui Ahasverus. Ascultă ce-ţi spun eu, Reb Iosef Süss, femteia asta poate să garanteze pentru cinci sute de mii de fiorini. E deşteaptă, ştie ce vrea. N’a permis ea Evreilor să se aşeze în satele şi pe domeniile ei? Nu din sentimentalitate, ferit-a Sfântul. Dar, e deşteaptă, ca ştie cine e pricepui, cu, cine poţi sta de vorbă, face afaceri şi profită Idin toate. Cinci sute de mii? Dar posedă până la şapte sute cincizeci de mii de fiorini!

Trăsura ajunse în faţa hanului la „Steaua” din Wildbad. Hangiul se repezi afară, îşi scoase pălăria. Dar, când zări caftanul lui Isac Landauer, strigă: „Aici nu e han jidovesc!” Şi vru să intre în curte. Dar secretarul lui Süss coborî.

— Aceştia sunt domnii intendenţi Oppenheimer şi

Landauer, zise el cu nepăsare, privind cu dispreţ pe hangiu, în vreme ce ajuta domnilor să coboare.

Hangiul o şi luase înainte spre odăi, după ce făcuse o adâncă plecăciune.

La auzul ace. dor grosolănii, Iosef Süss se întunecase la faţă; dar nu zise nimic şi păşi alături de ¡sac Landauer. 1

— Vezi, zise acesta râzând – nici dinaintea galoanelor unui consilier secret n-ar fi luat-ţi mai repede la picior.

Şi bătrânul zâmbi, pieptănându-şi cu degetele barba rară şi spălăcită.

Contesa petrecuse pe Duce până la trăsură; în vreme ce voluminosul bărbat se urca greoi în trăsură, ea rămase în postura sigură şi drăgălaşe a femeii deprinsă cu admiraţia, flecari uşor, prietenos, zâmbi şi salută cu mapa. Chiar atunci când se întoarse şi urcăscara spire camera albastră, pasul şi ţinuta ei erau uşoare, elastice. Abia acolo miuşchii i se destinseră, umerii îi căzură, braţele îi atârnau fără putere, gura îi rămase întredeschisă, obrazul i se m-oleşi deodată, îngrozitor.

S-a sfârşit, aşa dar, s-a sfârşit! Parase lovitura cu dibăcie, el n-a îndrăznit să vorbească, dar era limpede că venise cu intenţia să i-o spună, şi chiar dacă cuvântul hotărâtor i-a rănilas în gât, amabilitatea lui încurcată era de o sută de ori mai primejdioasă decât izbucnirile de mânie sau tăcerile jignitoare de altă dată.

Contesa şedea, moleşită, era atât de obosită şi simţea în suflet atâta gol. Ţinuta forţat amiabilă, peste care aşternuse un văl de elegie, în vremle ce numai-i bătea să se spargă, o sfârşise de puteri. Acum şedea că am eţită, sleită până la paralizie, pe divanul scund şi larg. Stratul de pudră şi fard de pe obiiaz îi icrăpase, flacăra de veselie, pe cane o aprinsese în ochii ei mari, se stinse, rochia largă de atlas brodat olărna în falduri moarte, şi sub diadema bătută în rubine însuşi părul ei castaniu îşi pierdu

frăgezimea.

S-a sfârşit, aşa dar. Şi pentru ce? Regele Prusiei a săpal-o, câinele, ticălosul, cu trăna Anelile lui despre datorie. Fratele ei l-a aţâţat, intrigantul, blestematul, perfidul. Acum nu mai avea nevoie de dânsa, situaţia lui era asigurată; era mâi prudent să se scuture! de ea, înainte de a fi atras în căderea ei. Dar toate acestea nu puteau fi rulotive pentru Duce. Înfruntase ea şi alte atacuri. Avusese de adversar pe Imipăratul, întregul Imperiu, poporul, dieta şi consistoriul şi totuşi a rămas în picioare. Fratele ei! Regele Prusiei! Poveşti! Astea nu erau m-otive. Şi atunci ea văzu adevăratul motiv înaintând ca o râmlă, îl văzu cuprinzâjitiu-i gândurile cu flegma-i lipicioasă, îl recunoscu şi nu-l recunoscu, se zbătu împlotriva lui ca un vierme prins într-un ac, până când, din presimţire întunecată deveni conştient. Privirea ei căută oglinda, se feri cu ea. Contesa căzu greoaie, încolţită de gânduri triste, – grămadă de carne moleşită în mătăsurile strălucitoare.

a. Pe fruntea ta Minerva străluce printre ere.

„În ochii tăi e Zeas, în părul tău Cythere

Astfel cântase poetul curţii, acum1 treizeci de ani. Ea nu avea nevoie de oglindă, ştia motivul.

Contesa gemu, se aplecă înainte cu ochii închişi, cu mâna pe inimă. Aer! Aer! Astmul o îneca.

Când îşi reveni, îşi adună puterile, începu să u m! – ble ca turbată prin casă, dădju porunci, le retrase, pălmui camerista, ţipă, trimise curieri în toate direcţiile.

Deocamdată ea era încă la postul său. O să le arate ea ce poate. Ducele nu vorbise. Din fericire izbutise să evite acest lucru. Ea se stăpânise. Era peste puterile omeneşti, dar ea izbutise să se stăpânească. Şi acum dânşii trebuialu să-şi mâi reţie bucuria lor murdară în măruntaiele lor, iar dânsa era încă în picioare şi le va arăta

ce poate.

Contesa avea corespondenţi de încredere în preajmă Ducelui. Eberhard Ludwig era tot la Nesslach, în castelul său de vânătoare. Curierul ei venea zilnic călare de la Nesslach la Wildibad. Ea ştia orice amănunt din viaţa Ducelui, ce mânca şi ce bea, când se culca, vâna, benchetuia, sau se plimba. Nu avea în jurul lui liecâb pe Unguroaică, şi pe aceasta, numfai o jumătate Ide ouă pe zi. Afară de ea nu vedica pp nimeni; niciuinuji dintre consilierii săi nu fusese primit. Bine, bine. Se vede că-i era ruşine că nu îndrăznise să rostească ei i¡vântul hotărâtor şi voia să scape de insistentele lor… Vrafurile de acte creşteau pe biroul lui, aşteptând semnătura. Tratativele cu Baden-Durlach pentru contribuţia la cheltuielile fortificaţiilor din Kehl se aflau într-un stadiu favorabil, împuternicitul markgrafiatului insista mereu, dar Ducele rămânea invizibil. De asemjenea acordul cu oraşele Heilbronn şi Ksslingen asupra chestiunii Neckarului aştepta o rezoluţie urgentă. Ducele însă – riicăeri. Foarte bine, foarte bine. În schimb chemase cavalerii ordinului Sf. Hubertus şi benchetuia cu ei. Ducele purta mereu insigna acestui ordin, crucea de aur cu vulturii şi cornul de vânătoare, având deviza:

Amicitiae virtuţisque foedus, şi dansatoarea maghiară trebuia să rămâie acum la Nesslach, fata aceea crudă, iremediabil de proastă, cu un trup impecabil. Foarte bine, foarte bine. N-are decât să se mbete cu tovarăşii lui de vânătoare, să petreacă cu creatura aqeea tâmpită, numai să nu vadă consilierii, instigatorii, intriganţii.

Între timp contesa nu se îndură să se odihnească. Trimite ordine categorice administratorilor şi intendenţilor săi, să stoarcă ultimul gologan de pe moşiile şi domeniile ei. Creează douăzeci de slujbe noul, absolut superflue, şi samsarii ei trebuie să vândă aceste de azi pe mâine,

vărsând în casa contesei banii rezultaţi din vânzare şi cauţiuni. Ca un câine flămând, ea roade toate veniturile ducatului, cu o lăcomie înverşunată şi banii ei trec zilnic graniţa, sume mări, trimise bancherilor ei din Geneva, Hamburg. Veneţia.

În cele din urmă, Isac Landauer, pe care-l dorise, îl blestemase, şi-l aşteptase cu nerăbdare, soseşte la Wildbad. În caftanul lui soios, bancherul şade în cabinetul de lucru al contesei, înconjurai de podoabe de aur, lapislazuli şi de oglinzi. În faţa lui, măreaţă.

şade la birou contesa* între ei teancuri înalte de ia de tabele şi socoteli. Isac Lan dauer cereretează, compară, contesa îi dă informaţiuni, el descoperă ici colo câte o lacună, indică metode mai sigure de estorcare. Contesa, cu gâtul şi braţele goale, ascultă cu atenţie, îşi spune părerea, ia note. În cele din urmă cere un împrumut fantastic, oferind ca garanţie trei din satele ei.

Isac Landauer o priveşte clătinând din cap şi zice mustrând-o:

— Am meritat eu acest lucru, Excelenţă?

— Ce să fi meritat?

— Să mă credeţi atât de prost.

Contesa se supără:

— Ce vrei, jupâne? Ce vrei să spui”? Oare» acum doi ani nu mi-ai fi împrumutat banii? Sunt acum mai puţin solvabilă?

Evreul răspunse precaut:

— Ce nevoie are Excelenţa Voastră de bani? Ca să-i trimită peste graniţă. Şi de ce-i trimite pieste graniţă? Desigur, pentru că se teme de anumite eventualităţi. Însă atunci când trebuie să ne temem de eventualităţi, moşiile nu m, ai prezintă nicio garanţie. Doriţi oare să pierii bani pe lângă dumneavoastră?

Contesa priveşte în gol, deznădăjduită; apoi îşi

îndreaptă privirea asupra lui şi ochii ei mărturisesc toate temerile, speranţele, îndoielile ei.

— Lişti un om înţelept, jupâne, zise ea apoi. Crezi oare că pot îndrăzni să nu ipotechez moşiile?

Evreul ar fi dorit să-i spuie o vorbă bună. Dar contesa era o femeie inteligentă, ea n-avea nevoie de astfel de consolări. Ar fi fost chiar necuviincios să încerci. O priveşte minereu şi că îşi deschide inima fără nicio reticenţă. Vide chipul ei flasc, trupul ei gras şi moleşit, şi la toate întrebările din privirea ei. el nu poate să răspundă decât ridicând din umeri în tăcere. Atunci puterile o părăsesc. Izbucneşte într-un plâns nestăpânit, ca un copil mic. Aploi începe să înjure cu vorbe murdare pe miniştri, pe fratele ei, pe nepotul ei şi pe toate celelalte creaturi ale ei, cari o lăsau să catetă, fără să-i întindă o mână de ajutor, ba încă îi mai dădeau cu piciorul. Canaliile murdare! Ea îi ridicase în slujbele în care se aflau. Fiecare gologan, fiecare nasture al uniformelor lor, ei i-l datorau. Pe lângă acestea încheiase cu dânşii un contract formal – aici în sertar se află hârtia – obligându-se să se ajute după puteri, în toate împrejurările, hune sau rele. Câinii! Chiar şi cel din urmă ticălos se ţine de asemenea tovărăşie şi angajament.

Evreul o priveşte în tăcere, aşteptând să-şi verse tot focul. În cele din urmă contesa începe să tuşească, faţa i se face stacojie, răsuflă din greu, horcăie, până când începe iar să plângă, încet, ca pentru sine.

— Ah, jupâne! se jeleşte contesa, – ah, jupâne, suspină ea zdrobită, scuturată de sugihţuri, cu fardul şi pudra luate de şuvoiul lacrimilor; iar mătăsurile mândre atârnă ca moarte pe trupul ei.

Isac Landauer îşi piaptănă cu degetele barba rară, clătinând din cap. Apoi, cu băgare de seamă, apucă mâna ei mare şi caldă, murmură ceva pentru sine şi o mângâie.

În ducat circulau fel de fel de zvonuri cu pirivire la căderea contesei. Nimeni nu îndrăzarea să vorbească tare, dar toată lumea şoptea. Ţara răsufla uşurată. În câteva sate se trăseseră chiar clopotele şi se făcuseră slujbe de mulţumire, fără să se anunţe pentru ce, spunându-se în general: pentru o împrejurare favorabilă

Dar, deocamdată, nimic nu se schimbă, dimpotrivă, apăsarea crescu şi mai mult. Vechi funcţionari fură scoşi din slujbe pentru rulotivul că un nou candidat plătea mai mult. Inspecţiile şi anchetele împotriva comunelor şi a particularilor deveniră mai aspre şi nimeni nu putea să scape decât plătind sume considerabile. Agenţii contesei pierduseră orice măsură. Şi atunci când apărh un rescript sever, care amenin ţa clin nou cu pedepse grele orice clevetire împotriva contesei, toate speranţele se risipiră.

Comitetul restrâns al Parlamentului ţinea şedinţă din trei în trei zile. Consilierii se sfătuiau asupra ¡modalităţii unei noi plângeri la împărat, cu privire la anumite abuzuri din ultimul timp, săvârşite de contesa Grâveniz. Sala de şedinţe răsuna de sudălmi la adresa contesei: cu biciul trebuiau să gonească scroafa din ţară; iar Iohann Friedrich Bellon, prim arul din Weinsberg, bătu cu pumnul în masă, spunând că dacă au ajuns acolo, o să-şi scoată copiii în stradă şi o să le spuie să scuipe în obraz pe această ticăloasă, ¡mâncată de vărsat şi de boli urâte. Discursurile mândre tunau în sală: unde se măi găsea în Europa o ţară cât atâtea libertăţi? Numai Wurtte mberg şi Anglia au obţinut prin lupte crâncene atâtea libertăţi parlamentare! Şi atmosfera din sală se umplu de mândrie cetăţetnească, sudoare şi derulberaţie. Dar, nu ajunseră decât la hotărâri foarte slabe şi, deoarece Eberhard Lud wig nu era accesibil şi consilierii intimii răspundeau numai cu amânări politicoase, şi aceste rezoluţii începură să se clatine, iar după trei săptămâni nu mai rămase din ele

decât nişte acte îngălbenite.

Până şi Ducesa Iohanna Elizabetha, care şedea şi aştepta îi palatul pustiu din Stuttgart, auzise de apropiata dizgraţie a contesei. Membrii dietei o vizitau mereu. Împăratul îi trimise o delegaţie specială, Regele Prusiei îi făcuse o vizită deosebit de solemnă. Ducesa asculta cu atenţie toate părerile, însemna ou grijă fiecare şovăire a lui Eberhard Ludwig, dar speranţele ei nu se ridicară prea sus şi decepţiile ei nu fură prea mari, când văzu că dorita schimbare tărăgănează. Aşteptase atât de mult! De treizeci die ani stătea în acest palat pustiu, în care Ducele nu-i lăsase decât obiectele necesare pentru gospodărie, şedea tristă, încăpăţânată, acrită – şi aştepta. Desigur, ambasadorii străini îi făceau şi ei vizite smerite, dar ea ştia că o făceau din tlatorie, plictisiţi; şi, numai atunci când erau certaţi cu Ducele, se bucurau de vreo atenţie din partea curtenilor. Adevărată viaţă era dincolo, la Ludwigsburg, în oraşul pe care Eberhard Ludwig îl ridicase rivalei sale, atunci când Ducesa se încăpăţânase să rămâie la Stuttgart, fără să-i pese de umiliri şi ameninţări. Adevărata viaţă era dincolo, la Ludwigsburg, unde Ducele şi-a mutat reşedinţa, silind funcţionarii, colegiile, consistoriul şi sinodul să se în ute. Acolo clădise un palat măreţ pentru ţiitoarea lui, acolo trimisese toate miobilele de lux şi obiectele preţioase din palatul de la Stuttgart.

Iohanna Elişabetha ştia că nu era destul de frumoasă, ca să placă Ducelui şi nu-i lua în nume de rău atunci când flirta cu domnişoarele de onoare de la curte. Nici atunci când i se dădO a înţelege că debilitatea copiilor se datorează vieţii dezordonate a Ducelui, nu-i purtă ură. Şi totuşi această femeie o urmărea zi cu zi. Era încredinţată că num ai cu farmece izbutise să atragă pe Duce. Ba chiar încercase s-o otrăvească şi pe dânsa. Orice om sănătos la

minte vedea bine că metresa Ducelui era o vrăjitoare blestemată, o târfă ordinară şi otrăvitoare de rând.

Dar ca, Ducesa, n-a renunţat lg, dreptul ei, cu toate vrăjitoriile, umilirile şi nelegiuirile îndreptate împotriva ei. Ura ei îşi pierduse de mult orice putere, nu mai rămăsese decât o aşteptare aridă, predantă, nesfârşită. Şi astfel şedea în palatul intens şi gol, tristă, uscată, acrită, şi veştile cari ajungeau până la ea îşi pierdeau culoarea, devenind cenuşii, împânzite, uscate, ca însăşi Ducesa.

Cam în acest timp, în ducatul Suabiei fu zărit în câteva locftri Jid ovul Rătăcitor. Se spunea că la Tübingen străbătuse oraşul într-o trăsură particşjară, alţii susţineau că-l văzuseră pe şosea, ntergând pré jos sau t-ir diiigenţa. Pretutindeni se şoptea despre dânsul, lumea căuta să ferească copiii de privirea sa drăcească şi Weil, oraşul în împrejurimile căruia fusese văzut pentru ultima oară, dădu instrucţiuni severe sentinelei de la poartă.

Ceva mai târziu apăru la Hall. La poartă declară cu îndrăzneală că era Ahasverus, Jidovul Rătăcitor. Primarul, înştiinţat de îndată, porunci să fie lăsat mai întâi într-o mahala a oraşului. Poporul curios şi spee nal se adună în jurul lui. Bătrânul avea înfăţişarea unui negustor ambulant, cu caftan şi perciuni. Povestea cu voie bună, vorbind din gât, adesea neînţeles. În faţa crucii se aruncă la pământ, urlă, bătându-se cu pumnii în piept. De altfel, vindea tot felul de mărunţişuri şi oamenii cumpărară amulete drept amintire. În cele din urmă, adus în faţa Consiliului Municipal, se dovedi că e un „şarlatan şi fu bătut cu nuiaua.

Dar acei cari îl văzuseră, declarau că nu e cel adevărat. Acela nu avusese nimic deosebit în portul său, era îmbrăcat ca atâţia alţii, cu o haină trainică olandeză, cam demodată şi avusese înfăţişarea unui înalt funcţionar sau al unui burghez înstărit. Numai chipul şi atmosfera din

jurul lui, dar mai ales ochii erau altfel; ce mai încoace în colo, au simţit imediat că acela era Jidovul Rătăcitor. Astfel povesteau într-un glas acei cari îl văzuseră în diferite puncte ale ţării.

Contesa întrebă pe Isac. Landauer ce crede despre aceste zvonuri. Bătrânul se codi. Nu vorbea bucuros despre lucruri, în care nu puteai să vezi limpeoc; înclina mai degrabă să nu creadia de loc, dar scepticismul său era nesigur. De asemiarea, cine se ocupa cu astfel de lucruri, avea de-a face cu poliţia şi cu autorităţile bisericeşti.

Contesa credea cu tărie în ocultism1 şi magie. În copilărie, la Gustrow, se dusese adesea ori la Iohanua, păstoriţa pe care oamenii o uciseră mai târziu, deoarece strica vremea. Văzuse, uneori, pe faţă, alteori, când bătrâna o gonea, în ascuns, cum1 aceasta prepara unsori şi băuturi şi, în sinea ei, era încredinţată că ascensiunea şi puterea sa se datorau numai faptului că, după moartea bătrânei, se mânjise în ascuns pe coapse, buric şi părţile ruşinoase cu sângele ţapului pe care vrăjitoarea îl atinsese la urmă. Contesa discuta cu plăcere şi cu un fel de teamă excitantă, cu astrologii şi alchimiştii cari veneau la curtea; din Ludwigsburg, şi chiar dacă-n societate făcea ple filosoafa şi pe liber-cugetătoarea, în intimitate prepara, curioasă, cu sufletul la buze, câte o băutură pentru păstrarea tinereţii şi dobândirea puterii asupra bărbaţilor. Nu era atât de proastă să nu-şi dea seama, că Evreii datorează succesele lor nemaiauzite, ideile lor geniale în toate chestiunile” financiare, mijloacelor magice. Aceste mijloace le-au moştenit de la Moise şi Profeţii lor; deoarece Iisus voia să trădeze aceste mijloace tuturor popoarelor şi prin aceasta să le facă să-şi piardă valoarea, l-au răstignit. Şi dacă Isac Landauer se frământa acum! înaintea ei şi o părăsea în nenorocire, când ea1 îi arătase atâta încredere, pricina era desigur teamă, de concurenţă. Mare

nedreptate din partea lui.

Zvonurile despre Jidiovul Rătăcitor întăriseră ideea ei să recâştige pe Duce prin farmece, dacă toate celelalte mijloace vor rămâne fără efect. Rugă cui insistenţă pe Isac Landauer s-o ducă la Jidovul Rătăcitor, iar dacă nu va fi cu putinţă, cel puţin sări găsească un alt cabalist încercat şi în care să poată avea toată încrederea.

Isac Landauer îşi frecă mâinile palide şi reci. Pretenţiile şi vehemenţa contesei îl stânjeneau. Doamne, el era un negustor cinstit, putea să procure tot ce i se cerea: bani, provincii, un titlu de niobleţie, un mic comitat, la nevoie, mirodenii, negri, sclave, papagali vorbitori; de unde dracu' să scoată el pe Jidovul Rătăcitor sau un cabalist de încredere, care să mulţumească pe contesă? Desigur, o clipă îi trecu prin minte să aducă contesei vreun şarlatan prüpfmt; dar nu rai să înşele pe această bună clientă, jarne se lăsa cu totur în nădejdea lui. Fusese întotdeaiiig» leal. Şi apoi erau> prea multe riscuri. Dieta îl urajfl aşa; măre bucurie iar îi făcut să-l târască în fatslustiţiei şi, ferească Dumnezeu, pe rug. Îşi luă rămas bun de la contesă, prost dispus, şi făgăduindu-i cu jumătate gură, ceea ceera împotriva obiceiului său. v.

Se duse la Iosef Süss Oppenhehrfer.

Acesta îşi dăduse toată osteneala să nu facă nimic; dar nu avea talentul săs-4 plijem ezţe în chipul acesta. Inactivitatea îl făcea sô sufere; nupje simţea bine, era bolnav când nu putea să „Ştiţnuri, să trateze cu personagii de sfŞthă, să prbroaurnişcare şi să trăiască în mijlocul unui vârtej. m

De mic copii simţea această nelinişte. Nu voi să rămâie la bunicul Lsău din Frankfurt, pijjbsul reb Salomon, care recit» ¡rugăciunile în Sinjjiogă. Părinţii lui – tatăl său era, «directorul unei ţ, upe evrjeeşti de comedie – fură nevoiţi să-l da în turneele lor. Aşa se făcu, că la vârsta dt

Pkase ani ajunse la ciuirtea dd cală! din Wolfenbüttel, unde cărnoscu marii seniori. Ducele ţinea la tatăl său, dar mai ales la mama sa, frumoasa Mihaela Süss, iar Ducesa se înnebunea după băieţaşul drăguţ, pasionat, inteligent şi cochet. Ah, cât era de diferit de copiii spălăciţi de la curtea din Wolfenbiittel! Din acea epiocă data pasiunea lui pentru marii seniori. Avea nevoie de varietate, trebuia să vadă multe chipuri, avea o sete nestăpânită de oamţeni, o dlorinţă sălbatică să vadă tot mai multe figuri şi niciodată nu uita pe cineva. Ziua în care nu făcea cel puţin patru cunoştinţe noi, i se părea pierdută* şi era foarte mândru că de pe atunci cunoştea o treimie din numărul principilor germani şi jumătate din doamnele cu vază ale ţării!!

Abia de-l mi-ai putură opri la şcoala din Heidelberg. În patru ani fugi de trei ori, urimând trupa de comedie. Iar afuhci când tatăl săli muri, toate lacrimile, rugăminţile-ratemeninţările şi blestemele maniei sale nu fură în stare să-l potolească. Frumtosful adolescent, răsfăţat de Aot oraşul, precoce, considerat ca un copil minune îţi ce priveşte calculele, mlân dru de înrăţişarea lui princiară, făcu cele mai mari nebunii. Vecinii evrei îşi împreunau mâinile. Creştinii ră deau cp bunăvoinţă, iar mama lui, tot implorându-l, plângând şi certându-l, oscila între mândrie şi indigare. Chiar la Tübingen, unde trebuia să studieze dreptul, nu-l răbda mult în sălile de curs. Cunoştea matematicile şi limbile ca pe apă, iafehifibuşurile jurisprurdenţei le ştia, pei dinafâra. T se părea mult mai interesant să-şi pletreacă timpul cu studenţii nobili şi, pentru un singur ceas în care îl considerajn drept cavaler şi camarad, lţ; servea toată săptă! mLnii de valet şi de bufon. Vedejufdin ce în ce mai bine carp era vocaţia lui: să frecventeze lumea marea să trateze cu înalte personagii, sad servească cu credinţa. Cine se mai pricepea ca el să se strecoare printre capriciile şi dorinţele prinţilor, să tacă la

timpul oportun, să depute la momentul oportun germenele voinţei lui în sul lelele lor, ca viermele în fructul copt? Şi cine ştia să se acomodeze femeilor şi să supuie cu o mână moale dar sigură, chiar şi pe cele mai recalcitrante? îl niistujia ca o flacără: tot mai multe ţări, tot mai mulţi oameni, femei, lux, bani, chipiuri noi. Mişcare, evenimente, vârtej.

Nu putu rămâne nici la Viena, unde sora lui (măritată ducea o viaţă strălucită şi cheltuia fără socoteală; nici în întreprinderile verilor săi Oppenheimer, bancherii împăratului şi furnizori ai armatei; nici în biroul avocatului Lanz din Mannheim1, nici în birourile fratelui său din Darmstadt care, în urma botezului, se numea acum baronul Tauffenberger. O forţă interioară îl gonea. Alte femlei, alte afaceri, alt lux, alte obiceiuri. Amsterdam, Paris, Veneţia, Praga, Vârtej, viaţă!

Cu toate acestea afacerile lut nu mergeau încă aşa µm ar fi dorit. Isac Landaâier îi procurase cele dintâi afaceri serioase, afacerea timbrului din Palatinat şi acordul Monetar cu Darmstadt, şi numai curajul cu card se lansase în aceste afaceri, retrăgântiu-se la momentul oportun, stabilise autoritatea numelui său. Acum! ar fi avut tot dreptul să răslufle puţin la Wildbad.

Dar nu-i era dat să stea cu braţele încrucişate… Inactivitatea îi producea un fel de mâncărirtre; numai ca să-şi puie forţele în mişcare, combina zeci de intrigi amoroase, de proiecte şi îl/e afaceri. Valetul şi secretarul său, Nicklas Pfâffle, gras, nepăsător, impendstrabil, neohosit, era toată ziua pe drumuri, aducându-l veşti noi, adrese şi toate informaţiile asupra vieţii şi ocupaţiunilor vilegiaturiştilor.

Süss părea foarte tânăr şi era mândru că nu i se dădeau decât treizeci de ani, aproape cu zece ani mai puţin decât avea în realitate. Când trecea călare pe

promenadă, capetele se ntorceau şi el simţea n spate privirile femeilor. Îşi îngrijea tenul alb, pe care îl moştenise de la maică-sa, cu sute de esenţe, asculta cu plăcere când i se spunea că avea na, sul grecesc, şi coaforul trebuia să-i onduleze în fiecare zi părul bogat, de un castaniu închis, ca să nu sufere prea mbit sub perină; de altfel umbla de mu1 te ori şi fără perucă, deşi nu şedea bine unui om dre rangul său. Era foarte atent, atunci când râdea, să nu-şi deformeze gura mică cu buzele pline şi foarte roşii şi observa în oglindă cu grijă puritatea frunţii lui netede care, pentru el era un semn de nobleţe. Ştia că place, dar avea nevoie mereu de alte confirmări şi o femeie de care se despărţi după o singură noapte, îi rămase dragă toată viaţa, fiindcă găsise o nouă denumire pentru ochii lui caprii, strălucitori şi vii.

După cum moda şi bunul plac cerea mereu alte mâncări, alte vinuri, alte cristaluri şi alte porcelanuri pentru masajlui, tot astfel voia mereu alte femei în palul lui. Uza şi abuza de ele. Memoria lui, imens knbzeu, care păstra totul în siguranţă, reţinea chipuri, trupuri, parfumuri, atitudini, cu cea mai mare fidelitate; mai departe nu ajunsese niciuna. O singură femeie pătrunsese dincolo de simţurile sale şi anul, pe care-l petrecuse cu dânsa în Oland, a, rămăsese ca ceva straniu şi singuratec în viaţa lui. Dar el pecetluise amintirea aceasta; nu vorbea niciodată de dânsa, gândurile lui ocoleau sfioase acest an din viaţa lui şi această femeie care dispăruse; numai rareori amintirea aceasta se deştepta într-însul, şi atunci i se părea că vede doi ochi mari, ce-l privesc cai mirare.

Ascultase cu ătata uşurinţă de îndemnul lui Isac Landauer, de $ merge la Wildbad, şi pentru motivul că de la o vreme încoace oricine voia să treacă drept aristocrat în Germania Occidentală, trebuia să facă o cură în această localitate. Veneau vizitatori chiar şi din Franţa. Aci puteai

să vezi trăsura cea mai modernă, să auzi conversaţia cea m! ai elegantă, să-ţi şlefuieşti, în contact cu cei din Versailles, asperităţile de care ¡nu putea să scape nici cea mai miodernă curte germană. Aci era lumea mare „acă se vedea mai bine decât ¡oriunde cine se ridică şi cine cădea şi pilda vie era de o în le de ori mâi instructivă decât Me*rcure g*a*lant.*

Deoarece Süss nu avea nicio afacere importantă, se pierdea cu totul în aceste nimicuri ale vieţii galante. Stătea de vorbă cu hotelierul şi făcea porecle, arătându-i cum ar putea deveni m! ai rentabil hotelul său, se culca cu tânăra chelneriţă, comandă jocuri noi de faraon pentru proprietarul cazinoului, la care câştigă patru sute de fiorini şi era miusafirul cel mai bine văzut la *lever*-ul prinţesei de Curlandja; procura, prin abilitatea secretarului său, flori de portocale din serele din Ludwigsburg pentru fiica ambasadorului Statelor Generale şi i se permitea, atunci când ea şedea în baie şi conversa cu cavalerii, să se aşeze pe capacul de lemn, care acoperea baia, lăsând: liber numai capul domnişoarei, şi mulţi pretindeau că i se mai acordau/

şi alte libertăţi. La mlasa de joc rămânea, atunci bând! toţi seniorii germiani se retrăgeau înspăimântaţi, ca singur partener al lordului Süffelt1 şi pierdjea, cu un izâmbet amabil, patru mii de fiorini. Pălmuia un negustor care voia să-l înşele. cu patru gologani la o pereche de jartiere. Făcea zilnic anticai Weră la ministrul Saxoniei – c. urţea saxonă căuta un Împrumut – şi stătea cu capul gol, într-o adâncă plecăciune, în vreme ce ipinistrul trecea pe lângă el, fără să răspundă la salut, cil privirea fixă şi trufaşă. Cuini îl mai invidia pe Isaq Landauer care, cu toată batjocura ştrengarilor de pe stradă, cu toate blestemele poporului şi dispreţul celor mari, intra în casa contesei, socotea, punea n mişcare banii, ţara, achita pe

oameni sau îi îngropa siub lanţuri!

În această dispoziţie îl gă (şi Isac Landauer. Bătrânul începu să vorbească cu băgare de seamă despre capriciile ciudate cu care Dumnezeu, lăud, at fie numele Său, a pedepsit pe creştini. Apoi, încetul cu încetul, ajunse la zvonurile tieispre Jidiovul Rătăcitor şi Sfârşi spunându-i, ca din întâmplare, că contesa avea ciudatul capriciu să vadă pe Jidovul Rătăcitor sau pe un alt mag sau astrolog, de preferinţă un cabalist de încredere. Apoi Isac Landiauer tăcu şi aşteptă.

Süss observă numaidecât că celălalt voia să-i ceară ceva. De aceea se concentra, stătu – la pândă. Faptul că Işae Landauer începuse cu Jidovul Rătăcitor îi încurca socotelile. Atingea un punct, care nu, avea nimic comun cu afacerile, care nu se putea tradiuce în cifre, care îi amintea de chestiunea învăluită-n uitare ca o crisalidă. Şi el auzise, fireşte, acele zvonuri; dar înclinarea sa înnăscută de a se separa de tot ce i-ar putea clinti siguranţa de sine, îl făcuise să treacă repede şi uşor peste presimţiri şi aprehensiuni. Nu trebuia să se atingă de crisalidă. Acum însă, de îndată ce Landauer pomeni primele cuvinte, acel sentiment ţie stingherealã puse stăpânire pe el. Vedea propunerea lui Isac Landauer venind spre dânsul ca un val depărtat, de care se temea şi pe care-l dorea şi, cum Isac Landauer făcu o pauză, Süss rămase în aşteptare, chinuit, cu toate fibrele încordate. *r* (.

Şi iată că celălalt începu iar să vorbească. Şovăind, ascunzându-şi încordarea sub indiferenţa tonului, întrebă:

— Ani crezut, Reb Süss, că poate Rabbi Gabriel…

Aşa dar s-a rostit. Acest om care şed, ca înaintea lui, clătinând din cap şiret şi tacticos, ţintea aşa darprintr un calcul sigur ceea ce el însuşi refuzase să («resimtă, ceea ce căutase să îndepărteze. de la sine. Acum îl silea să se explice.

— Vreau să spun, – începu iar celălalt, ispititorul invidiat, – vreau să spun că Jidovul Rătăcitor, despre care se vorbeşte atât, nu poate fi decât dpnsul.

Da, da, Süss bănuise şi el acelaşi lucru, când auzise acele zvonuri. Dar tocmai de aceasta voia să se ferească, ca presimţirea lui să nu devină certitudine. Rabbi Gabriel, unchiul său, cabalistul învăluit pentru toată lumea de un mister ciudat şi tulburător, singurbl om1 pe care nu putea să şi-l explice, care numai prin prezenţa lui decolora faţa lumii sale, îi altera realitatea, făcându-se să se îndoiască până şi de cifrele lui clare şi sigure, acest om trebuia să rămână izolat, departe. Nu era bine să-l amestece în afacerile sale. El se va atinge de crisalidă. Confuzie, constrângere, neînţelegeri, lucruri cari se sustrag calculelor sale. Nu, nu, afacerile erau aici, iar crisalida acolo, departe, păzită şi era bine astfel şi astfel trebuia să rămână.

— Desigur, n-are să fie degeaba, Reb Iosef Süss, urmă celălalt, dibuind în¡ai departe. Am să-ţi fac o parte din afacerile mele cu contesa.

Iosef Süss îşi făcu în gând toate socotelile. Ispita era miare. Spiritul său lucra repede, intens, cu o precizie şi o energie nemăsurată. Cântări repede şi obiectiv toate foloasele acestei propuneri, le privi în faţă, le numără, le pipăi. Relaţii cu contesa, asta era mult, era mai mult decât o ofertă în bani. Asociat la aceste

37

vur. i’ L süss afaceri, putea să se apropie de Duce, şi de aci până la Prinţul Eugen, nu mai era decât um pas. Vedea sute de posibilităţi şi, ceea ce altă dată îi apăruse în depărtări ameţitoare, venea acum aproape die tot.

Dar nu era cu putinţă. De dragul afacerilor puteai sacrifica orice pe lume: femici, bucurii, existenţă. >ar asta nu! Să atragă pe Rabbi Gabriel-într-o afacere, să-l puie la

mezat, asta nu! El nu credea nici în bine, nici în rău. Dar ar fi însemnat sia te aruinci în mijlocul unor fapte cari n-aveau nimic deaface cu socotelile, într-un vârtej în care curajul şi priceperea nu aveau niciun ¡rost.

Süss răsuflă din adânc. Simţea că-l apasă ceva. Cu un gest de apărare, ridică din Umeri, înfiorat. I se păru deodată că cineva îl priveşte peste umăr, cineva cu propriul său chip, dar învăluit în ceaţă.

— Nu trebuie să-i ceri nimic, insinua Isac Landauer. Să nu-i faci nicio propunere. Tot ce-ţi cer, Reb Iosef Süss, este să-l aduci la Wildbad. Nu trebuie decât să-ţi trimiţi secretarul, pe Pfäffle, acesta îl găseşte cu siguranţă. Am să-ţi fac o parte frumioasă în afacerile mele cu contesa.

— Süss scutură amorţeala ce-l cuprinsese şi îşi reveni. Lucrurile îşi reluară culoarea, conturul, claritatea, Reveniră iar concrete. Chipul învăluit în ceaţă, din spatele său, dispăru. Ce prostie să-şi facă atâtea scrupule! Doar nu mai era ageamiu. Pe vremuri, când1 la curtea Palatinatului i se făcuse propunerea să se boteze, avusese motive explicabile să nu primească. La drept vorbind, nici azi nu ştia de ce nu făcuse ca fratele său, când putea dobândi într-un mod atât die simplu avere, situaţie şi baronia. Nu o făcuse atunci şi n-ar fi făcţut-o nici astăzi, pentru nimic în lume. Dar ceea ce îi cerea acuknt şiretul de Isac Landauer, era un lucru atât de mare? Nimeni nu-i pretindea să puie la mezat pe misteriosul! Rabbi, cel atât de tulburător. Imaginaţia lui nestrunită îl zăpăcise cu desăvârşire. Trebuia să cheme pe Rabbi, atâta tot. În schimb, relaţii cu contesa, cu Ducele, cu Prinţul Eugen. Prost ar fi să nu se folosească de acest prilej, pentru că era cam1… Susis. căuta cuvântul… cam neplăcut.

— Şovăind, cu jumătate de gură, Süss răspunse că va putea în orice caz să trimită după Habbi. Isac Lantiauer prinse făgăduiala. Dar acum Süss cerea din afacerile

contesei o parte, pe care celălalt nu putea cu niciun preţ să i-o acor de. Discutară chestiuneu în amănunţime, tocmindu-se cu înverşunare. Sus: s lupta cu cerbicie şi nu cedă decât pas cu pas. Când ajunseră în sfârşit la o înţelegere, Süss simţi că nu mai trăieşte, nu mai respiră şi nu se mai gândeşte decât la aceste afaceri. Rabbi Gabriel reintră în ceaţă, de îndată ce Süss trimise la drum secretarul.

Nicklas Pfäffle plecă cu diligenţa. Tânărul modest nu atrase atenţia nimănui. Indiferent, plictisit, cam obosit, el îşi ascundea activitatea îndărătul chipului său palid, buhăit şi melancolic. De îndată ce îşi lua o însărcinare, se ţinea de ea cu îndărătnicie, dar tot ¡atât de indiferent, în aparenţă.

Urma străinului ducea prin Suabia, în cruciş şi în curmeziş, fără o ţintă determinată. Apoi se pierdea, ca să reapară în Elveţia. Tânărul palid şi gras o urmărea conştiincios, cotitură după cotitură, şi nimic nu-i scăpa.

Era o călătorie ciudată, aceea pe care o făcea străinul, foarte deosebită de alte călătorii. Rareori alegea drumul bătut, prefera potecile laterale, şi cu cât un drum era mai greu, (cu atât i se părea mai bine venit. Ce Dumnezeu căuta bătrânul în pustiul de stânci şi de gheaţă, lovit parcă de mânia lui Dumnezeu?

Cei câţiva ţărani, vânători sau tăietori de lemne din această regiune erau greoi la minte, zgârciţi la vorbă. Când străinul urca mai sus decât cele mai înalte păşuni ale lor, întorceau privirea după dânsul, dar! încet şi indiferent, ea vitele lor, şi tot atât de încet şi indiferent o întorceau în altă parte, de îndată ce bătrânul trecea.

Sirii inul avea un port obişnuit, haine grele de culoare oarecare, cam demodate, cari trebuie să se fi purtat în Olanda cu douăzeci de ani în urmă. Mic de stat, lat în spete, gras, cu spinarea piuţin adusă, el rătăcea mereu. păşind apăsat. Aci în munţi, und, e nu venea

niciodată vreun străin, era uşor pentriu Nicklas Pfăt fie să-l găsească. La şes, unde locuitorii sunt măi deşi, fusese greu să-l urmărească. Ceva ciudat, greu die tălmăcit, însemna urma lui, cu toată lipsa semnelor exterioare. Oamenii nu găseau cuvinte, nu puteau pricepe şi totuşi era ceva deosebit, ce nu se putea confunda: şi veşnic se vorbea despre el cu aceiaşi sfială, în şoaptă. Drumul lui era însemnat prin influenţa lui; cine îl vedea, respira mai greu, râsul i se spărgea în prezenţa lui, pe care-o simţeai greoaie şi înăbuşitoare.

Nicklas Pfäffle, palid, gras, indiferent, nu mi-ai căuta pricina. Urma îi era de ajuns.

*

Sus de tot se aflau trei curţi ţărăneşti şi o mică bisericuţă de lemn alături. Mai sus păşteau vitele. Apoi nu mai era nimic, doar gheaţă şi piatră.

Străinul urca de-a lungul prăpastiei, în fundul căreia curgea zgomotos un pârâiaş. Se vedea bine gheţarul de sub care izvora. Urca neîndemânatic, cu băgare de seamă, Uiereu. Trecu torente, gheţari, pământ alunecos. În cele din urmă se opri pe un promontoriu, în faţa căruia se înălţa arcul pereţilor îngheţaţi. Dedesubt se întindea un gheţar imens, crăpat, dintr-o parte venea să se împreune cu el un altul, şi totul se sfârşea într-un pustiu de gheaţă şi de stânci. Deasupra strălucea ironic, inaccesibilă şi însorită, linia unduioasă a pdscurilob înzăpezite.

Străinul se aşează şi privi, cu faţa palidă, mare şi xasă, sprijinită în mână. Deasupra nasului mic şi turtit priveau doi ochi de un cenuşiu tulbure, doi ochi cu mult prea mari pentru acest obraz cărnos, de o tristeţe fără margini. Fruntea nu prea înalta, cădea greu pa sprâncenele stufoase. Cu cotul pe genunchi, cu obrazul sprijinit în palmă, privea.

Oare aici se afla ceea ce căuta el? Fiecare lucru era

continuarea altuia, din lumea de sus în cea de pe pământ, fiecare chip omenesc trebuie să-şi aibă corespondentul într-o bucată de pământ. Oăula o părticică din lumea aceasta, din care să-l privească un chip omenesc, mai mare, mai limpede, mai plin de înţeles”, chipul acelui bărbat de care era înlănţuit. Căuta curentul care îl lega pe acela, aşa dar pe el însuşi, cu* Stelele, cu Vântul şi Infinitul.

Se aplecă şi mi-ai mult şi vorbi pentru sine, cu glasul întunecat, spart, hârâitor, murmiurând versete din Revelaţia misterioasă. Pielea, carnea, oasele, vinele sunt nu! mai un înveliş, o coajă, şi nu omiul în sine. Dar tainele celei mai înalte înţelepciuni se află în ordinea trupului omenesc. După cum pe firmamentul e, are acoperă pământul se află stele şi constelaţii cari ne des văl ne mistere adânci, tot astfel pe pielea trupului nostru sunt linii şi cule şi semne şi trăsături. şi acestea sunt stelele şi constelaţiile trupului. Ele au mislerul lor şi înţeleptul le citeşte şi le poate tălmăci.

Acesta era chipul pe care-l căuta? Pustiu, gheaţă şi sfărâmături de stâncă, ironica strălucire albastră de deasupra, un mic pârâiaş, croindu-şi cu greu drumul? Blocuri de stâncă pe gheţarul crăpat, alcătuind linii încâlcite, acesta era chipul pe care-l căuta?

Se concentra şi mai mult, îndepărtând orice impresie care nu era ceea ce căuta dânsul. Trei pute adânci şi scurte apărură perpendicular deasupra nasului, săpând, u-se în fruntea lui şi alcătuiră litera sfântă, „*Shirt*” începutul numelui lui Dumnezeu, *Shaddai*

Umbra unui nour imens întunecă gheţarii; piscurile, cu linia nespus ţie delicată, străluceau inaccesibile sub z & pada scânteietoare. Un vultur plana în imensitatea albastră, descriind cercuri mari peste valea împietrită.

Omul ghemuit pe prom ontoriu, pierdut pe întin

Horea fără margini a priveliştei, sorbi toate aceste linii; În cele Hin urmă, ameţit die atâta încordare, se ridică sleit, destinzâjid fruntea, cuprins de o tristeţe profundă şi amorţit încă, coborî anevoie povârnişul.

În vale, în faţa celei dintâi curţi ţărăneşti, îi ieşi înainte un tânăr gras, palid, un necunoscut, care-l privi cereştălor şi vru să-i vorbească în mână avea o scrisoare. Rabbi Gabriel îi tăie vorba.

— De la Josef Süss, zise el, cu un ton atât de natural, ca şi cum omul şi misiunea sa i-ar fi fost cunoscute de mult şi i-ar fi aşteptat.

Nicklas se înclină, fără să se mire de unde-l cunoştea, străinul.

Viu, zise Rabbi Gabriel.

— I i

După zece zile de activitate înfrigurată, contesa rămăsese într-o aşteptare apatică. Şedea în mijlocul podoabelor de aur şi lăpislazuli, cu obrajii moleşiţi, cu braţele lipsite de vlagă. Ea, care de obicei supraveghia şi controla cel mai mic amănunt, se lăsa în voia cameristelor, s-o maseze, s-o gătească, s-o îmbrace în rochii scumpe. Trimise noaptea după Kaspara Becher, care trecea drept vrăjitoare; d, ar femeia murdară, înfricoşată şi tâmpită de luxul din jurul ei, nu izbuti déçût să scoată câteva cuvinte neînţelese. Şi magul, cabalistul, pe care i-l făgăduise Isac Landauer, nu mai venea.

Curierii trimişi la castelul de vânătoare din Nesslach anunţau mereu aedaş lucru: Ducele vâna, benchetuia, se culca cu Unguroaica. Apoi, deodată, veniră Uepeşi surprinzătoare. Consilierul secret Schütz, ama – bil şi neobosit, izbutise să pătrundă până la Duce. A.două zi sosi la Nefeslach elegantul prelat Weissensee, diplomatul monden din consiliul celor unsprez-e. Ducele discută două ore cu Schütz, Unguroaica fu trimisă în aceeaşi zi la

Ludwigsburg, ba chiar spre seară, Eber hard Ludwig primi pe înaltul Preia! Osiander, partizanul cel mai aprins şi mai impetuos al Ducesei.

Când'd auzi această veste, contesa nu se mai putu stăpâni. Osiander a fost la Duce! Osiander! îi venea să turbeze. Odinioară, când ceruse să fie pomenită în rugăciunile din biserică, acest ticălos grosolan îndrăznise să răspundă că doamna contesă e pomenită de mult: şi ne mântuieşte de orice rău! Poală (Germania se tăvălea de râs: Ducele n-a îndrăznii să concedieze pe cel mai popular om din Württemberg, dar de atunci nu l-a mai primit. Şi acum el se afla la Nosslach, tunând şi fulgerând împotriva ei, cu grosolănia lui de bădăran. Să mă aştepte? Nu, nu! Ar fi o prostie. S-ar înăbuşi, să mai tărăgăneze.

N: avu răbdare s-aştepte trăsura. Dăd, a ordine grăbite: intendentul, secretarul, cameristele, lacheii s-o urmeze. Ea însăşi, însoţită numai de un servitor, zbură călare spre Nesslach, neavând răgaz să mănânce, re –, pe de repede, ca un trimis al satanei.

Găsi pe Diâce în mijlocul cavalerilor Sf. Hubertus, mânând cu artă desăvârşită echipajul său strălucit. Eberharti Ludwig, surprins, roşu la faţă, încurcat, suflând zgomiotos prin nasu-i borcănat, conduse pe contesă în castel, prin mijlocul cavalerilor plecaţi cu smerenie, dar râzând în ascuns, porunci să i se pregătească baia şi ceva de băut. Ce diavol de femeie! Ce cavalcadă! Christi! Un diavol de femeie!

Contesa, în costum de călărie, înfierbântată de osteneala drumului, plină de praf, îl sili să se explice. Acum nu-i va mai scăpa. Trebuia să-l ţie. Să-l ţie bine. Acest om care şovăia, se frământa, se clătina şi căuta să-i scape, trebuia să fie iar în stăpânirea ei. Acum trebuia să-l apuce, cât timp era surprins, încurcat, cât timp nu era altul de fată să se amestece, să-i sufle la ureche măsuri îndrăzneţe,

abile, ca să câştige timp. Liniştiţi-vă, nervi încordaţi, şi tu inimă tremurândă, linişte!

(Contesa vorbea cu uşurinţă, sorixa câte puţin din limonada şi glumea pe socoteala simplicităţii lui: cavalerii Sf. Hubertus, mica dansatoare, nu era pretenţios, în chestii de societate. Apoi o uşoară mustrare. N-ar fi trebuit să-l primească pe Osiander. Înţelege că vrea să se distreze cu glumele grosiere ale bătrânului bădăran, dar lucrul va fi interpretat greşit. Eberhard Ludwig, încurcat peste măsură, nu mai ştia ce să facă în faţa strălucirii ochilor ei cenuşii, se frământa, asuda în haina groasă de postav, sufla greu, Ce femeie, această Christi! Ce cavalcadă îndirăcilă! Venise ca o furtună, pe negântiite, şi acum lumina ca un fulger amurgul din sufletul său. Apoi întrebă deodată: chestia cu Ducesa, împăcarea şi celelalte, sunt fleacuri prosteşti! Ori, nu cumva?;... Ducele, tuşind zgomotos, răspunse că, fireşte, sunt numai vorbe. Cinară împreună, încântaţi, băură singuri, fără cavalerii Sf. Hubertus. Nici Schutz, nici Osiander. Contesa umplea odaia cu veselia ei zgotnotoasă, învăluind pe Duce. Ce drăcoaică! Ce cavalcadă! Ce femeie! Un diavol, nu alta!

Contesa dormi toată noaptea, un somn adânc, fără visuri. Când se trezi, Ducele plecase. O ştersese în ascuns când se crăpase de ziuă. Contesa, după ce pălmui intendentul, care ridica din umeri ou umilinţă, râzând în sinea lui, se luă după Duce în goana calului. La Ludwigsburg, castelul ptusliu. Nici urmă de Duce. Eberhard Ludwig plecase la Berlin, să-ntoarcă vizita Regelui. Suita îl aştepta peste graniţă.

Contesa, – scoasă din fire, cu faţa descompusă, plesnind din cravaşă, străbate* sălile goale printre lacheii ce se lipesc de perete. Insfârşit, în camera din urmă, aşezat la masa de lucru a Ducelui, între busturile lui August şi Marc Aurelio, în faţa portretului maestrului

italian, care o reprezintă pe dânsa cu insignele Ducesei, un bărbat cu perucă de înalt demnitar, neînchipuit de politicos, se înclină până la pământ; cu un zâmbet dulceag: Schütz. Andreas Heinrich Schütz, protejatul ei, Schütz al ei, pe care îl înnobilase, şi-l făcuse consilier secret. Diplomatul îmbrăcat dupăul mia modă, cu pietre preţioase la pantofi, ceea ce se purta la Paris numai de trei săptămâni, înclina mereu nasul său coroiat, făcând'd plecăciuni adânci, şi asigurând; – o, într-o franţuzească nazală şi cât se poate de înfortochiată, că un zeu făcuse p, e Alteţa Sa Serenisimă să presimtă sosirea Excelenţei Sale, dar spre marele Său regret, Alteţa Sa Serenisimă nu a putut să aştepte şi a acordat prea plecatului servilor fericirea să ia masa cu Excelenţa Sa şi să-i facă o comunicare. Contesa, roşie de mânie, gâfâind, îi spuse să nu facă atâtea comedii, ci să-i spună curat pe nemţeşte ce s-a întâmplat, că ştie nu... şi gesticula cu cravaşa. Consilierul însă, amabil, nu se intimidă, ci Spuse că e nefericit că nu poate servi pe înalta sa protectoare, dar avea ordine severe.

Insfârşit, la masă, printre sute ţie comiplimente, Schütz îi comunică ordinul Ducelui de a părăsi capitala şi a se retrage pe domeniile ei. Qontesa izbueni într up râs zgo! motos.

— Mare mucalit mai eşti, Schütz! Mare mucalit!

Bătrânul diplomat rămase tăcut, politicos, urmărind cu ochi ageri pe Contesă, care sărise în picioare şi se iplimha de colo până colo. În sinea lui o adamira, ce bine îşi juca rolul, şi cât de verosimil era râsul ei.

Contesa rămase în castel. Ah, nici nu se gândea să plece din Ludwigsburg. Avea accese de furie, maltrată servitorii, sparse porţelanuri. Schütz răspundea, ridicând din umeri, că are numai ordinul să-i Transtnită porunca Alteţei Sale Serenisime, că se bucură de plăcerea şi

onoarea de a o vedea, dar rămânând aci. O face pe propriul său risc: mânia Alteţei Sale şi dizgraţia. Mâncau înipreuiia. Bătrânul intrigant avea o adevărată simpatie pentru Contesă, pentru îndrăzneala ascensiunii ei şi o a dimiraţie de cunoscător pentru mauevrele complicate, prin care Evreii contesei trimiteau peste graniţă comorile favoritei. Acest cavaler încercat *tvtxhuil süss*

n-ar fi crezut niciodată, că va face Curte cui atâta sinlecvitale şi zel unei femei grase şi trecute. La jtnasă ntrrelineau o conversaţie spirituală, punctată die aluzii îndrăzneţe, şi consilierul aştepta cu încordare să vadă cât de departe va mergie contesa în revolta ei împotriva ortiincilor lui Eberhard Ludwig. Ducele nu stătu mult la Berlin. Schütz comunică contesei că Ducesa fusese rugată să plece la Teinach. Fuseseră invitaţi şi deputaţi ai dietei, ca şi ambasadorii din Baden-Durlach, Brandenburg şi Kassel. Ducele voia să se împace cu soţia sa înaintea poporului şi a Imperiului. Contesa se uită lung la consilier, care o privea atent. Apoi, cu un ţipăt înăbuşit, căzu leşinată. El căută să-i dea ajutor, chemă servitoarele. Spre seară, îşi anunţă vizita la contesă şi o întrebă ce intenţii are. Ea îi răspunse cu un calm plin de demnitate, că se duce la mama ei, la castelul Freudenthal. Schütz întrebă dacă permite să-i dea o escortă, deoarece se teme de furia poporului. Contesa refuză cu capul sus şi buzele strânse.

A doua zi, contesa plecă din Ludwigsburg, cu şase trăsuri. Consilierul stătea plecat, pe peronul castelului, când echipajul trase la seară. Îndărătul draperiilor rânjeau la fereastră, lacheii. Cetăţenii priveau tăcuţi, fără să salute; totuşi, nu îndrăzneau s-o huiduiască. Dar în urma trăsurii se auzeau strigătele de batjocură ale copiilor de pe stradţă.

Din cele pair”, camere, pe care le ocupa la lâotelul…

Steaua” din Wildbad, Süss trebui să cedeze două. Prinţul Karl Alexander de Württemberg, Mareşal al Imperiului şi Guvernator al Belgradului, sosea mai devreme decât anunţase şi avea nevoie de odăi. Prinţul nu puica sa sufere pe contesă. El nu avea niciun fel de prej, uţdecală. „O adevărată târfă, foarte bine! Dar o târfă zgârcilă, asta întrece orice blestem al satanei”, obişnuia el să spună. Şi contesa era pentru el o târfă zgârcilă. De aceea voise s-aştepte plecarea ei, ca să evite de a da ochi cu dânsa. Deoarece ea plecase mai repede, Prinţul putea să-şi scurteze şederea la Würzburg.

Vizitatorii din Wildbad căscau gura curioşi la trăsura Prinţului Karl Alexander, învingătorul de la Peterwardein. mâna dreaptă a Prinţului Eugen, Mareşal al Imperiului, foarte bine văzul la Vieua. În toată Germania, dar mai ales în Suabia, se vedea portretul lui, care-l reprezenta la atacul Mcigmdului. urcând înălţimea, cu şapte sute de oameni, sul) ploaia gloanţelor turceşti. Un viteaz. Un mare general Pravo! Evviva! De altfel, politiceşte, fără nicio importantă, un mic prinţ dinir o linie colaterală. Absolut în prime; lios. Pe lângă asta, galant, bun camarad, băiat de treabă. Toate simpatiile se îndreptau spre dânsul, dar mai ales cucoanele se interesau de acest erou şi fiica ambasadorului Statelor Generale îi aruncă o ramură de laur în trăsură.

Echipajul său nu era tocmai măreţ. O trăsură de voiaj mare, solidă, cam uzată. Prinţul era, ce-i drept, foarte elegant, cu faţa deschisă şi veselă, cu părul lung şi blond – în călătorie nu plurta perucă – cu statura-i impunătoare în uniforma luxoasă. Suita, foarte redusă: ordonanţa, un haiduc, vizitiul, asta era totul. Un singur lucru atrăgea atenţia: pe scaunul dindărăt, un arap tăcut şi grav, mameluc, sau aşa ceva, pe care Prinţul trebuie să-l fi luat prizonier în vreo campanie.

Când sosi Prinţul, Süss şi Isac Landauer se aflau în faţa hotelului, în mijlocul mţilţimii de gură-cască, care îl aclama. Süss se uită plin de invidie la bărbatul înalt şi elegant. *Miile tonnerres*! Acesta era în adevăr un prinţ. Tot ce se vedea la Wildbad; nu ajungea; nici la călcâiul lui. Arapul îi făcu mare impresie. Isac Landauer însă evalua cu dispreţ şi cu o milă plină de bunăvoinţă trăsura şi livreaua.

— Un pârlit, domnul mareşal. Ascultă ce-ţi spun eu, Reb Iosef Süss, nu face nici două mii de taleri.

Prinţul era foarte bine dispus. Nu, fusese prin aceste locuri de trei ani, trăise multă vremte printre necredincioşii pe jumătate sălbatici din Serbia, se luptase

47

*

cu moartea şi cu tgţi diavolii. Acum, devenit matur, împlinise patruzeci şi cinci de ani – respira cu plăcere aerul patriei sale…

După călătoria atât de îndelungată, luă mai întâi o baie, puse ordonanţa, pe husarul Neuffer, să-i fricţioneze piciorul bolnav – amintire din bătălia de la Cassano – şi se aşeză la fereastră, în halat, flecărind cu ordonanţa, în vreme ce arapul sta ghemuit pe (podea.

Prinţul avusese o viaţă foarte aventuroasă. Soldat de la vârsta de doisprezece ani, luptase în Germania, Italia, Ţările de Jos, Ungaria şi Serbia. După Prinţul Eugen, pe care-l adora, Karl Alexander era cel mai (mare general al Imperiului. Frecventas e la Veneţia şi Viena şcolile nobilimei şi ţinuta sa impunătoare, veselia sa cam zgomotoasă erau foarte apreciate ţie femei şi de tovarăşii de chef şi de vânătoare. Dobândire tot ce-ar fi putut să dobândească un prinţ german din linie colaterală. Prieten intim cu Prinţul Eugen, consilier secret, mareşal al Imperiului, comandant suprem al Belgradului şi al Regatului Sârbesc, proprietar a două regimente imperiale,

cavaler al ordinului Lâna de Aur.

La Belgrad trăia într-un vârtej de ofiţeri şi femei. Se simţea bine în mijlocul vieţii desordonate, care prefăcuse cetatea Belgradului într-un lagăr de război. Dacă ace. d soldat vesel şi plin de viaţă avea vreo grijă, era întotdeauna dinspre partea banilor. Solda lui era mică, apanagiile princiare ridicole şi el nu putea să trăiască ca un zgârcit. El, guvernatorul imperial, trăia în mijlocul baronilor unguri şi al paşalelor Sultanului, ghiftuiţi de toate bogăţiile reginei din Saba. Nu era pretenţios, trăise odinioară ca ultimul dintre soldaţi, mâncase nişte murdării, de i se întorceau maţele, dormise pe noroiu îngheţat. Dar nu putea să-şi poftească camarazii la o masă goală, să-şi îmbrace femeile în zdrenţe, să-şi umple grajdurile cu mârţoage.

Curtea vieneză nu voia să audă de astfel de reclamaţiuni. Doamne, dacă prinţul nu voia, se găseau în

jărild Imperiului diestui seniori bogaţi, cari râvneau această slujbă mândră de guvernator al Serbiei şi cari erau gata să facă toate cheltuielile de reprezentare din propria lor pungă. Bancherii vienezi îl Şutaseră din când în când cu mici sume; acum îi făceau dificultăţi, fără ruşine.

Numai ja arhiepiscopul 1 din Wiirzburg găsi un sprijin serios. Cunoştea pe acest prelnt gras şi vesel de multă vreme, din anii petrecuţi la Veneţia. Acolo, prinţul, actualul arhiepiscop şi Iohann Küsebius, care era abatele mănăstirii Einskdeln din Elveţia, legaseră o prietenie strânsă. Cei trei tineri seniori, aparţinând cu toţii ramurilor colaterale ale unor familii mari, fuseseră la Veneţia să înveţe arta vieţii şi a politicii. Vechea republică, care de mult era în declin, păstra încă, asemenea unei curtezane ce nu acceptă sfârşitul, înfăţişarea unei mari puteri; avea ambasade la toate curţile, şi întindea asupra Europei şi a Lumii Noi o ţesătură de intrigi, cari trebuiau

să-i dea aparenţa unei politici mari şi adevărate. Toată tinerimea nobilă a Europei studia la şcoala din Veneţia, unde venea să deprindă ¡mecanismul înaltei diplomaţii.

Cei doi teologi admirau acest mecanism desăvârşit şi, în şcolile Iezuiţilor, se apucară cu râvnă să-l studieze, Dar Prinţul suab se mulţumea să râdă, fără să înţeleagă acest vârtej. Ceea ce i se părea că a prins, îi aluneca printre degete; aşa încât se ţinu de viaţa strălucită şi clocotitoare a societăţii, de baluri, cluburi, teatre, săli de joc şi bordeie. Tinerii iezuiţi râdeau din inimă de simplicitatea soldăţească şi naivă a Prinţului şi-l îndrăgiră ca pe un câine mare, bun şi neîndemânatec, făcându-şi un punct de onoare, să conducă pe acest tânăr simpatic şi nerafinat prin vâltoarea vieţii tumultuoase şi primejdioase din Veneţia. Tinerii diplomaţi ai bisericii admirau cu un surâs fin nepăsarea, veselia şi nemărginita încredere a Prinţului. Aşadar mai existau astfel de minuni: un tânăr care umbla în lume.

VI SÜSS

f f

4. *V iuo*

49

făcea vizite, dansa, juca, iubea în cercul oamenilor de slal, şi toate acestea fără niciun scop, fără niciun gând! de a face carieră. Şi prinseră o dragfoste sinceră şi puţin dispreţuitoare pentru dânslul. 1

Cei doi iezuiţi deveniseră prelaţi tetntuţi, amestecaţi în toate chestiunile de înaltă plolitică. El, Prinţul, stătea la graniţa de Est a Imperiului, general viteaz şi celebru; luat peste picior cu bunăvjoinţă de aciei ce conduceau destinele Germlaniei. El nici nu băga de seamă ironia lor, ci îşi urma tirumdl înainte şi singurul lucru care-l supăra era lipsa de bani. 1 1 >

La Würzburg, la masă, unde se afla şi abatele din

Elveţia. Prinţul vorbi deschis despre necazurile lui? n-avea bani, creditorii deveniseră obraznici, era o adevărată calamitate. Mâncaseră bine, băuseră straşnic, prelaţii îşi făceau vânt, Prinţul îşi descheiase uniforma.

Arhiepiscopul avea un principiu: să ira dea niciodată un răspuns imediat. Făgădui să se gândească la acest caz.

După ce plecă Prinţul, prelaţii se aşezară în parc la umbră, de unde contemplau oraşul şi viile dimprejur. Çesigur, vor da o mianã de ajutor Prinţului; nu era lucru greu. Dar, poate că odată cu aceasta ar putea să aducă un serviciu şi cauzei lor. Cei d/oi prieteni se uitară unul la altul zâmbind1, căci amândoi se gândeau la acelaşi lucru. În repetate rânduri, atât la Veneţia cât şi la Viena şi Würzburg, arătaseră Prinţului slujbe religioase catolice şi se bucluraseră de entuziasmul naiv al acestuia pientru potopa şi măreţia lor. Un mic prinţ dintr-o linie colaterală – era atâta distanţă între el şi tron! – nu era lucru mare; dar oricuim1, diacă ar câştiga pentru Roma un membru al casei de Württemberg, atât de încăpăţânată în protestantismul ei, generalul Ordinului ar ţine socoteală de această izbândă, fără a-i rexagera importanţa. Desigur, lucrul acesta nu trebuia făcut cu brutalitate. Cu artă, cu cele mai fine mijloace. Totul trebuie să vie ca de la sine. Cei tipi prelaţi, ca

I

oameni cu experienţa ce erau, se înţeleseră din câteve cuvinte. Mai întâi vor trimite pie Karl Alexander, la autorităţile protestante, de pildă la vărul său Ducele, care era atât de ocupat cu contesa, sau la deputaţii din dietă, zgârciţi şi mici la suflet; în orice caz v, or luai toate măsurile ca să fie refuzat. Arhiepiscopul avea la curtea; să nu consilier, un anume Fichlol, specialist în toate chestiunile suabe, care va duce lucrurile la bun sfârşit. Apoi, când Prinţul se va vedea la strâmtoare, fără un ban,

naiv şi amărâl de zgârcenia protestanţilor, vor face să răsară în calea lui o prinţesă catolică, de pildă cea de la Thurn-şi-Taxis, din bogata familie déla Regensburg, şi biserica va primi pe convertit cu aur, lămâie şi cântece de slavă.

Arhiepiscopul avansă lui Karl Alexander o mică sumă de bani şi Prinţul ad (resă o petiţie către dieta din Württemberg, prin care cerea să i se sporească apanagiile, sau cel puţin să i se dea un avans mai mare. Petiţia fusese redactată cu multă abilitate de către consilierul Fichtel, aşa încât Prinţul era sigur de succes., k

Şi acum se afla la Wil dbad, cu perspectiva de ¿i căpăta bani şi în cea mai buuă dispoziţie. De la fier restrele lui se vedea ţinutul unduios, acoperit de păduri. După baia ce luase şi masajul piciorului bolnav, se simţi înviorat, localitatea îi păru, după murdăria şi neorânduiala satelor sârbeşti şi ungureşti, încă pe atâta de plăcută şi curată. Prinţul era în aşteptarea unor zile frumoase.

Pe când privea tihnit pe fereastră şi Neuffer îl rădea, veni un servitor al Prinţesei de Curlanda cu, o invitaţie la balul costumat, pe care prinţesa îl dădea a doua zi. Karl Alexander nu avea costura1; Neuffer întrebă pe hotelier, care fu de părere că intendjentul curţii, Iosef Süss Oppenheimer, ar putea să-i fie de folos. Oppenheimer! Prinţul nu avea nimic împotriva Evreilor, oricât de chiorâş se uita ordonanţa. Dar Oppenheimler era numele bancherilor vienezi, cari îl trataseră atât ¿de nedemii. Între timp hoteliesul se şi dusese la Süss şi acum1 venea cu un costum1. unguresc foarte frumios, pe care Neuffer putea uşor să-l potrivească pe talia Prinţului. Karl Alexander trimise lui Süss un ducat, pe care acesta îl dădu, lui Neuffer ca bacşiş. Prinţul nu ştia dacă trebuie să-l bată pe Evreu, sau să râdă. Era bine dispus, aşa dar se hotărî să râdă

La serbare, curiozitatea şi admiraţia tuturor se îndreptară spre Prinţ. Plutea în mijlocul consideraţiei bărbaţilor şi al atenţiilor piline de cochetărie ale femeilor. Apoi, se organiză un mic cortegiu de perechi şi un profesor poet din Tübingen, în costulm! de tocilar, salută fiecare pereche cu versuri picante, a căror întirăsneală şi veselie erau primite cu aclamaţii. Prinţul trecu la braţ cu gazda, Prinţesa de Curlanda. Acesta fu salutat cu mai multă seriozitate de către pioet, care-l desemnă drept Alexandru al Württemberg-ului, Skânderberg-ul suab şi germanicul Achile.

Karl Alexander observă că toţi invitaţii primeau câte un cuplet, afară de udul. Era un tânăr de statură frumoasă, care purta, ca mulţi alţii, o mască. Nu părea mirat că fusese exclus din rândul celor ce defilau prin faţa poetului. Primea cu demnitate această vizibilă desconsiderare şi rezemat de o fereastră, privea. Prinţul se interesă de dânsul. I se răspunse, ridicând din umeri, că era un Evreu din Frankfurt, intendentul Iosef Süss Oppenheimer.

Ah, acesta era vecinul său de la hotel, care îi împrumutase costumul, cel cu ducatul! Prinţiul băuse şi era bine dispus. La drept vorbind, ar fi putut să i se spuie şi Evreului câteva cuvinte, e atât de singur şi de modest! Poate că l-ar fi putut lua peste picior şi lumea s-ar fi distrat pe socoteala lui. Prinţul se îndreptă spre Süss, urmat de privirile celorlalţi:

— Ştii, jupâne, că eram cât p-aci să te bat, din pricina ducatului?

Süs & îşi scoate im ediat masca, se înclină, zâmbeşte, şi priveşte pe Prinţ de jos în sus cu o îndrăzneală măgulitoare:

— În cazul acesta n-aş fi fost în tovărăşie proastă; (dacă nu mă-nşel, Marele Vizir al Padişahului, ca şi; un mareşal al Franţei au fost bătuţi de Alteţa Voastră.

Prinţul râde cu hohote:

— Ia n ascultă, ştii că le pricepi să-ntorci cuvintele, de parcă ai fi învăţat la Versailles!

O doamnă în costum florentin se grăbeşte să-l asigure:

— A şi fost la Versailles, Alteţă.

Iar Süss, cu miodestie:

— Da, cunosc pe mareşalul, care a mâncat bălaie. Vorbeşte cu mult respect de Alteţa Voastră. Cunosc şi câţiva prieteni ai Alteţei Voastre, nobilul Prinţ de Savoya.

— Ah, eşti ru dia cu Oppenheimer din Viena? întrebă Karl Alexander cu interes.

— Da, sunt văr de gradul al treilea. Dar neamurile din Viena nu-mi plac, nu ştiu să se poarte cu marii seniori. Nu se gândesc decât la socotelile lor.

— Ştii că-mi placi, jupâne! zise Prinţul, bătându-l pe umăr şi, făcând un mic semn din cap, se apropie iar de cercul invitaţilor cari îi înconjuraseră.

Karl Alexander bău, dansă şi făcu glume îndrăzneţe cu femeile. Apoi se aşeză la masa de joc, comentând câştigurile şi pierderile, mai zgomdtos decât se cuvenea. Tânărul lord Suffolk, ţeapăn, ceremionios şi tăcut, ţinea banca. Prinţul câştigă, toţi în jurul lui pierdeau. În cele din urmă rămase singurul partener al Englezului. Deodată, în câteva lovituri, pierdu tot ce ce avea. Venintiu-şi în fire, el începu să râdă, un râs1 cam1 forţat. Împrejurul lui, un cerc de spectatori curioşi. Toţi credeau să englezul îi va oferi să joace pe cuvânt. Dar acesta şedea politicos, corect, fără a scoate o vorbă, în faţa Prinţului încurcat, şi aştepta. Deodată

Süss se aplecă îndărătul Prinţului, şoptindu-i cu îndemânare:

— Dacă Alteţa Sa ar vrea să-mi facă cinstea…

Prinţul primi şi câştigă.

Înainte de a se retrage, zise Evreului că dăduse ordin lui Neuffer să-l primească la *teuer*.

Süss se înclină gâfâin d de emoţie şi sărută mâna Prinţului.

Isac Landauer vedea cu Süss de interesele contesei. El aprecia cu multă simpatie energia şi tenacitatea ei în lupta cu Ducele şi îşi da toată osteneala să ducă la bun sfârşit negocierile ei. Cu o abilitate, care forţa respectul şi admiraţia lui Süss, Isac Landauer se pricepu să atragă pe cei mi-ai înverşunaţi adversari ai scon lesei în afacerea împrumutului, aşa încât duşmanii ei aveau cel mai mare interes ca ea să-şi păstreze proprietăţile. Dar, oricâtă admiraţie avea Süss pentru geniul comercial al lui Landauer, căută să-l întâlnească cât mai rar. I se părea că bătrânul îl compromite în faţa Prinţului. Acesta râdea cu hohote de caftanul şi perciunii bătrânului şi odată întrebă pe Süss dacă n-ar fi bine să-l trimită pe Neuffer, să-i pieptene peruca. Landauer însă clătina din cap, zâmbind:

— De altfel ştii să socoteşti, Reb Iosef Süss. Deceţi pierzi timpul şi banii cu un pârlit, care nu face nici două mii de taleri?

Süss n-ar fi ştiut ce să-i răspundă. Fireşte, el vedea în acest prinţ, idealul ţinutei aristocratice. Siguranţa cu care se prezenta, firea lui dominatoare şi gălăgioasă, cu toată bunătatea inimii, măreţia princiară, cu toată sărăcia mijloacelor, îi impuneau. Dar numai pentru asta, nimeni n-ar fi cheltuit atâţia bani cu un client atât de nesigur. Ceea ce îl atrăgea spre lacest prinţ, era un sentiment mai adânc. De felul lui, (sus nu era jucător. Dar ştia că norocul e o calitate. Cine nu poseda acel dar misterios, să ştie la momentul, o portun, fără să se înşele, cu ţoală siguranţa, că cutare întreprindere, cutare zar, cutare om. aduce noroc, acela putea să se lase de afaceri, să renunţe la orice izbândă în viaţă. Şi pe el îl lega de Karl Alexander o

presimţire de neînvins. Prinţul era corabia norocului său. Această corabie putea să pară acum prost echipată, sărăcăcioasă, puţin atrăgătoare, şi un financiar priceput ca Isac Landauer avea de ce să ridice din umeri. Dar el, Süss, ştia că aceasta era corabia lui şi el îşi încreţiinţă soarta acestei corăbii puţin arătoase, fără condiţii, cu tot ce avea.

Karl Alexander îl trata cum ai multă familiaritate decât alţi mari seniori, pentru ca să-şi bată joc de el cu atât mai brutal, după cum îi venea pofta. Süsis nu lipsea niciodată la *leoer*. Familiaritatea mareşalului i se părea un dar şi izbucnirile lui brutale nu-l supărau. Nimeni pe lumea asta nu-l captivase ca acest prinţ. Studie cu atenţie cel mai mic gest al său şi tot ce făcea piinţul, contribuia să lege pe Evreu şi mai mult de dânsul.

Între timp, Nicklas Pfâffle se ntoarse şi anunţă că Rabbi Gabriel va veni.

Contesa plecase, Süss nu măi avea nevoie de cabalist pentru afacerile lui, – relaţiunile cu contesa şi participarea la acţiunea lui Isac Landauer era un fapt îndeplinit. Süss, fericit în acel pionient, uită motivul pentru care chemase pe Rabbi şi nu-şi mai amintea decât dorinţa ce avusese să-l vadă. I se părea că e foarte nobil şi curagios, pentru că Îndrăznea să se atingă de „crisalidă” şi în mintea lui se ştersese orice amintire despre niotivul pentru care chemase pe acest ojm misterios.

Dar. de îndată ce Rabbi Gabriel se află în faţa lui, toată siguranţa îi dispăru ca prin farmec. Süss gândi ca şi altă dată: ce haine demodate poartă! Dar şi acest gând era lipsit de convingere. Îl cuprinse acelaşi sentiment de sumbră depresiune, căruia nu te puteai sus! rage ca şi aerului plecare-l respiri şi care domdea pretutindeni unde apărea Rabbi Gabriel.

— M’ai. chemat (din pricina copilei? începu glasul strident şi neplăcut al bătrânului.

Celălalt vru să răspundă repede, să se apere. Îşi pregătise chiar câteva fraze frumoase, dar tristeţea deznădăjduită, care se desprindea din ochii lui cenuşii, 11 strângea ca un laţ.

— Nu din pricina copilei?

Deşi glasul părea acum1 obosit şi surd, el exprima o ironie muşcătoare şi Süss, cu toată ţinuta-i elegantă şi hainele-i luxoase, părea ciudat de mic şi bicisnic în faţa acestui om gras şi puţin arătos, pe care puteai să-l iei drept un funcţionar sau un cetăţean oarecare.

Altă dată ştia să vorbească cu atâta siguranţă şi convingere. Cu câtă uşurinţă îi cu! rgeau vorbele din gură şi săreau la asaltul adversarului, se strecurau prin fiecare lacună şi atacau puiictele slabe! De ce vorba lui era acum atât de ştearsă şi lipsită de convingere, încât se vedea silit să se oprească în mijlocul frazei, înainte de a o sfârşi? Desigur, zise el, făgăduise să ia copila la sine. Dar nu era bine s-o facă acuma, Nici pentru dânsul, nici pentru copilă. *E* atât de ocupat şi hărţuit de colo până colo. Noemi era în mai mare siguranţă la Rabbi Gabriel, şi dacă pe el, Süss, îl interesează cultura spirituală, pentru copila lui e mai puţin importantă educaţia mondenă decât lucrurile pe care unchiul său le înţelege mai bine decât dânsul.

Süss înseilă aceste argumente repede, fără convingere. Apoi tăcu. Văzu în faţa lui ochii de un cenuşiu tulbure, nasul turtit în obrazul lătăreţ şi palid, fruntea mare, brăzdată deasupra nasului de trei cute adânci, cari alcătuiau litera sfântă „*Ştiin*", începutul numelui divin *răhaddai*".

Rabbi Gabriel nu-şi dete* osteneala să răspundă la aceste obiecţiuni. Se mulţumi să-l privească domol, cu! – ochii lui tulburi şi nemişcaţi, cari ştiau totul.

Şi în această tăcere, deodată „crisalida" se deschise dureros şi înaintea lui se aşternu acel fragment din viaţa

sa, ciudat şi neînţeles, anul petrecut în micul orăşel olandez, pe care Süss îl ascundea stăruitor şi totuşi, cu o mândrie nemărturisită, sieşi şi celorlalţi… Revăzu chipul alb şi nepătruns al femeii plină de dragoste şi totuşi atât de străină, revăzu trupul ei care i se dăruia şi o văzu moartă, stinsă lot valât de repede precum se înflăcărase, abia având timpul să aprindă o nouă flacără. Revăzu copilul şi pe el însuşi într-un amestec de fericire şi deznădejde. Revăzu pe unchiul său, stânjenitor şi sinistru, care apăruse deodată, ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai natural, dispărând din nou cu copilul, pentru a nu se mai arăta decât foarte rar, la interval de câţiva ani.

— Copila are acum patrusprezeceani „zise insifârşit Rabbi Gabriel. Îşi închipuie pe tatăl său aşa cum i-l zugrăvesc vorbele mele. Nu e bine să fie atâta deosebire între vorbele mele şi realitate. Eu sunt ca profetul Bileam, urmă cabalistul cu un zâmbet auzir, – ar trebui să te blestem, când îi vorbesc de tine şi eu sunt nevoit să te binecuvântez. Am să ţi-o aduc, încheie dânsul – ca să te vadă.

Süss se cutremură. Fiica lui! Omul acesta stătea în faţa lui nepăsător, şi-i spunea pur şi simplu: am să-ţi distrug viaţa! În mijlocul vieţii tale fastuoase, plină de femei şi de mişcare, voi aduce pe fiica ta, Noemi. Voi clătina viaţa ta din temelii, voi libera crisalida, îţi voi smulge inima din rădăcinii

— Eu mai rămân aici, zise cabalistul, – să te examinez mai de aproape. Când o voi aduce, unde şi cum, îţi voi spune mai târziu.

După ce plecă Rabbi Gabriel, Süss rămase zăpăcit şi înfuriat. Nici ca băiat, de şcoală nu suferise să fie tratat astfel. Dar are să i-o spuie el, are să găsească, cuvintele potrivite cari să-l pună la locul lui pe bătrânul vrăjitor cu hainele lui caraghioase.

1 îi a dâncul sufletului ştia însă că şi data viitoare va rămânea tot atât de mut şi bicisnic ca şi acum.

În castelul Freudenthal, în faţa contesei, stătea mama ei, o enormă masă de carne, ce se mişca cu greu. Cu faţa pământie de ţărancă sub părul alb, bătrâna supraveghea cu privirea aspră şi lacomă, castelul şi moşia, chinuind servitorii şi ţăranii, ad, unând bani, încet, cu lăcomie, cu nesaţ.

— S-a sfârşit, mamă, s-a sfârşit! Gonită! Exclusă de la curte. Acum sărută pe gâscă lui bătrână şi uscată de la Stuttgart şi toată lumea se uitjă la ei. Vrea să-i facă un copil. Gonită! După treizeci de ani, gonită ca o prostituată care nu rulai e bună de pat.

— Sloarce-l, fata mea, strigă cu glasul răguşit bătrâna. Fă-l să sângere! Dacă a cheltuit bani atunci când s-a înflăcărat, să cheltuiască şi mai mult acum când s-a răcit. Stoarce-l! Stoarce-l, până la ultimul gologan!

— Şi Friedrich l-a sfătuit atât de bine, se revoltă contesa.

— Friedrich Wilhelm1 era fratele ei.

— Să plătească, mamă! O să-i arăt eu lui! Taie-i trufia! Bale-l!

— Lasă că-l chem eu, îl întreb şi-i arăt eu, făgădui bătrâna. Dar nu de astaim! arde acum. Ai trimis, aci

O mulţime de căruţe cu lucruri. Foarte bine, fata mea. Mai trimite. Trimite în străinătate. Averea, asta e totul, Bani şi lucruri scumpe. Restul nu importă.

Contesa aştepta, frământându-se. Isac Landauerveni, aducând acte şi rapoarte. Toate afacerile băneşti mergeau bine. Admirabil. Contesa întrebă de cabalist. Acesta era pe drum. Excelenţa Sa să aibă puţină ¡răbdare, peste două sau trei săptămâni îi va avea la Freudenthal.

Abia plecă bătrânul şi veni vestea despre întâlnirea

pereche! ducale la Teinach. Ceremonia fusese măreaţă şi solemnă, ca la nuntă. Jerpelita de Elizabeth Charlotte şi doamnele ei de onoare – adevărate sperietoare de păsări – îşi făcuseră toalete noi şi costisitoare. Fu

*

seseră invitaţi ambasadorii curţilor străine, comite UII restrâns al Parlamentului, întregul cabinet. Fratele ei, fratele contesei! ticălosul, ţinuse o cuvântare la banchet. Seara, balet: întoarcerea lui Ulise. Ah! cum! vor fi rânjit cu toţii în clipa în care cruda Circe se aruncă în crater şi cum îşi vor fi şters ochii urduroşi bătrânele zgriptoroaice de la curte, când credincioasa Penelope torcea caierul! Dar puteau’s neteple mult şi bine, până când ea se va arunca în crater! Apoi, perechea ducală se retrase, şi la uşa iatacului cântă quartelui italian. Poftă bună! Lux! Îţi place? De mii11 n-ai avut aşa ceva. Vezi să nu te înţepe ciolanele! A doua zi, focuri de artificii, rachete cari scriau p. O cer cu litere de foc iniţialele Ducesei şi poporul, cu burta plină de carnaţii dlucali şi de vinurile ce s-au împărţit, zbiera din fundul bojocilor: trăiască Ducesa!

După ce primi aceste veşti, contesa se închise în odaie şi scrise. Scrisoarea, trimisă la Stuttgart printr-un curier, era adresată valetului Ducelui şi conţinea un mandat de trei sute de fiorini, plus făgăduiala altor, opt sute. la caz că-i va procura puţin sânge de-al Ducelui.

Această scrisoare era o nosocptinţă, şi la câteva ceasuri după plecarea curierului, contesei îi păru rău. Niciodată nu aşternuse astfel de lucruri, negru pe al!). Pentru prima oară nu aşteptase să-i treacă furia, înainte de a întreprinde ceva. Şi Isac Landauer era de vină cu cabalistul lui blestemat, care nu mai venea.

Valetul lui Eberhard Ludwig primi scrisoarea şi stătu la gânduri. Înaintea festivităţilor din T inach, ar fi făcut pe voia contesei. Acum însă era şi. un că fosta favorită n, a

mai avea nimic de aşteptat. Predă aşa clar Ducelui scrisoarea.

Eberhard Ludwig, greoiu şi sanguin, rămase o clipă împietrit în faţa acestui lucru de neînţeles. Făcu semn valetului să se îndepărteze, înghiţi în sec, gâfâi, umblă tropăind de colo până colo, pufăi pe naş. O furie surdă îi clocotea în sânge. Aşa dar fusese înşelat. El, el!

Ducele fusese timp de treizeci de ani jucăria, unei vrăjitoare, a unei târfe. Ceilalţi, canaliile de burghezi, băcanii plângăreţi din Parlament, popii din consistoriu cu morala lor seacă, calicul de rege prusac, aurita de Iohanna Elizabetha cea veşnic ofensată, avuseseră dreptate, timpi de treizeci de ani, avuseseră toată dreptiatea.

La tiracu! Avusese tot felul de femei: blonde, brune, şalene. Se îndrăgostise de nişte sâni mici şi ascuţiţi, ca şi de alţii mari şi greoi, de şolduri cărnoase ca şi de altele subţiri ca de băiat, de coapse lungi, fine şi brune ca şi de altele grase şi trandafirii. Avusese femei leneşe, molatece şi altele îndrăcite, cari îi sugeau şi mădiuva din oase. Unele îl iubiseră cu trup şi suflet, şi n braţele lui gemuseră ţie plăcere. Se pricepeau mai bine decât Ohristl. Dar el nu-şi pierduse capul. Le poseda, râdea şi-şi vedea de drum1.

Dacă Christl îi intrase în sânge, dacă se simţise legat de ea, legat cu lanţuri şi nu se putuse depărta ţie dânsa, fireşte că nu era lucru curat. Şi el n-a băgat de seamă; a purtat treizeci die ani otrava şi băuturile ei fermecate în sânge. Ah! blestemata, târfa! Rândurile acelui proces verbal îi reveneau în minte, se prefăceau în nişte imagini monstruoase: vaca cea neagră cu capul tăiai, ţapul cu testiculele sfâşiate. Trebuie să-şi fi făcut vreo păpuşă cu chipul lui, un „teraph”, în care să fi trecut prin farmece inima şi sângele lui, şi numai dracul poate să ştie ce lucruri blestemate şi murdare o fi făcut cu necuratul.

Dar acuma i-a văzut meşteşugul» Acum s-a isprăvit

cu toate farmecele şi blestemata ci vrăjitorie. Are să-i arate el că nu mai are nicio picătură din otrava/ ei infernală, în sânge.

Scrise un ordin, îl pecetlui, ptorunci să vie consilieri şi ofiţeri. Era voi ba de o misiune importantă, secretă şi urgentă.

Chiar a doua. zi, dis-de-diminenţă. un detaşament de husari apăru în satul Freu denthal. Soldaţii înconjurară castelul, ocupând toate ieşirile. Comandantul, lor, colonelul Streithorst, urmat de aghiotantul său, intră în vestibul, trecând pe lângă portar, care tremura de frică. Aci fu întâmpinat de către majordom şi la toate uşile se ’nghesuiau servitori, tremurând de frică şi curiozitate. Majordomul explică în grabă că Excelenţa Sa nu poate veni, deoarece se mai află în pat.

— Atunci voi aştepta câteva minute, răspunse liniştit ofiţerul şi se aşează. Dar majordomul începu să insiste: Doamna Contesă nu se simte bine şi regretă că nu poate primi pe nimeni. Dacă domnul colonel aduce vreun ordin de la Alteţa Sa, îl poate preda secretarului. Colonelul, corect şi rece, răspunse că-i pare rău, dar are ordin să vorbească negreşit cu Contesa în persoană.

Pe când vorbeau, apăru în pragul uşii, ce dădea spre odăile contesei, mania ei, bătrână, pământie, colosală. Colonelul salută, repetând liniştit şi precis or-Uinul ce-l avea. Bătrâna se răsti la el bu glasul gros şi hâriilor, spunându-i să se care; el ştia tot atât de bine ca şi stăpânul său, că fiica ei era contesa imperială, şi nu depindea decât de Majestatea Sa. Ofiţerul ridică din umeri, spunând că el nu e jurist, că acesta e ordinul ce i s-a dat şi că aejordă doamnei contese o jumătate de oră ca să se mbrace, după care va da poruncă să se spargă uşa. Bătrâna se nfipse masivă în faţa lui, urlând: asta e adevărată declaraţie de război, se va plânge la Corpul Cavalerilor Suabi, stăpânul

său va plăti scump această nedreptate, iar el însuşi va fi degradai. Colonelul răspunse că mai sunt douăzeci şi-l şase de minute.

În acest timpi, Contesa, în grabă nebună, /punea în ordine odăile ei, ardea hârtii, făcea pachete sigilate, pe care le preda secretarului său. Când ofiţerul pătrunse la ea „o găsi în pat, într-o somptuoasă toaletă de noapte. Contesa se ridică, adevărată icoană a nevinovăţiei ofensate. Întrebă cu glasul scăzut, ce dorea colonelul. Domnul Streithorst se scuză, spunând că are nr. flin sever di!, partea Ducelui de a lua pe Excelenţa Sa sul) escortă. Cameristele începură să ţipe, bătrâna să-njure, plină de mânie, Captesa leşină. Ofiţerul rămas? neclintit. Când îşi reveni, Colntesa îi spuse cu glasul unei fetiţe deznădăjduite, că se află în puterea lui, şi ştie că el o poate aresta înainte ca acel Corp al Cavalerilor Imperiului să i poată opune rezistenţă armată. Că e foarte serios bolnavă şi dacă ar insista s-o transporte în această stare, ar însemna s-o ucidă. Contesa vorbea cu greutate, respirând anevoie, în mijlocul cameristelor ei, cari plângeau. Trecură patru ceasuri până când colonelul o văzu în trăsură şi putu să pornească, înconjurat de cavalerii săi. Mama ei şi două cameriste o însoţeau. Pe drum!, ţăranii \o *p*etreceau cu privirea lor prostească. Evreii din Freudenthal, temându-se de viaţa şi bunurile lor, se adtunară în casa de rugăciuni şi se rugară pentru protectoarea lor.

Contesa fu transportată la Urlach şi tratată după rangul său, dar nu avu permisiunea să părăsească castelul. Trufaşă, brusca servitorii, îi sâcâia, ca p? uilmă să le dea bacşişuri uluitoare. Refuză orice informaţie comisarilor Ducelui, neavând să dea socoteală decât împăratului. Când Corpul Cavalerilor Suabi se amestecă în această afacere, plângându-se că drepturile lor au fost lezate prin arestarea Contesei, aceasta triumfă şi reprezentantul ei se plânse la

Viena pe un ton, care nu mai fusese întrebuinţat până atuncea împotriva casei de Württemberg. Agenţii ei răspândeau zvonuri în tot Imperiul, spunând că nu mi-ai există nicio siguranţă în ducat, d, dacă nici libertatea nobililor nu mai era respectată. Isac Landauer explică, clătinând din cap, ambasadorului Statelor Generale, căm asemenea împrejurări ar fi imprudent să-ţi laşi capitalul în Württemberg. Cuvintele sale fură colportate în birourile marilor financiari – şi avură o influenţă primejdioasă.

Între timp, mama Contesei se duse la fiul său. Ministrul trufaş şi rece, stătea acum în faţa acestei bătrâne, ca un nătărău. Îi explică apoi că aroganţa şi ambiţiile politice ale surorii sale i-ar fi nenorocit pe t. oţi, aşa încât fusese nevioit să intervină. Acuiti însă, când politica nu mai e în joc, va Face tot ce-i va. sta în putinţă ca să-i salveze retragerea. Nici prin gând nu-i trecuse să se atingă de averea ei.

Aranjamentul ce fu propus Contesei, fu în adevăr cât se poate de favorabil. Acum se văzu ce bine lucrase Isac Landauer. Toată lumea avea interesul să salveze averea Contesei. Ce-i drept, l'u nevoită să cedeze moşiile din Intreuz, Coclisheim, Slcileii, Freudentlial şi să-şi ia obligaţia să nu mai calce niciodată prin ducat. Isac Land, auer obţinuse însă o sumă atât de mare în schimbul acestor bunuri, încât înşişi Evreii Contesei nu îndrăzneau s-o pomenească decât în şoaptă.

O puternică escortă militară o conduse până la frontieră. Drumul ei era mărginit de popor, care o huiduia şi-i arunca cu noroi. Înaintea şi n urma ei, un şir nesfârşit de care, ducând mobile, îmbrăciăminte, obiecte de podoabă.

După ce şi ultima căruţă trequ graniţa, urmă singură înіro trăsură bătrâna, pământie, colosală, nemişcată.

Prelatul din Hirsau, Philipp Heinrich Weissensee,

membru al consistoriului şi al consiliului Parlamentului, primise vizita consilierului secret Fichtel de la curtea arhiepiscopului de Würzburg. Cei doi bărbaţi, protestantul zvelt şi mionti en şi diplomatul şters al arhiepiscopului, cu chipiul inteligent, erau vechi prieteni. Amândoi pasionaţi trăgători de sfori, impenetrabili pentru cei din jurul lor, îşi dezvăliuiau reciproc mecanismul artei lor, bucurântiu-se ca doi cunoscători ce erau, de ţesătura fină a intrigilor politicei parlamentare din Württemberg-ul protestant, precum1 şi a diplomaţiei catolice.

Weissensee era apreciat în ducat, dar cei mai mulţi nu-l paileau suferi. Amabilitatea sa rece ca şi superioritatea cam sceptică al culturii sale multilaterale puneau un fel de zid între el şi numeroşii cunoscuţi, cari umpleau saloanele lui mari şi confortabile. Excelent matematician, era prieten intim cu cei mai buni teologi din Germania Occidentală, cu Johann Albrecht Bengel, lăeut, serios şi evlavios şi cu Georg Bernhard Bilfinger, om drept şi hotărât. Ediţia critică a Noului Testament, apărută numai în parte, era cunoscută în tot Imperiul, cuvântul său în consiliu era hotărât or.

Dar în toată activitatea sa aducea aceeaşi răceală, nimic nu trecea de regiunea nervilor săi, nimic nu-i pătrundea în inimă.

În casa lui mare cu pernele lungi şi albe umbla tăcută fiica sa, Magdalena Sibylle, de nouăsprezece ani, cu obrazul oacheş şi de o mândrie masculină, cu ochii mari, albaştri, – ciudat şi tulburător contrast cu părul negru. Mama ei murise de tânără şi fata nu pătrunsese niciodată dincolo de amabilitatea rece şi uniformă a talălui. Relaţiunile cu Beata Sturmin, fiica avocatului dietei din Stuttgart, ca şi lectura lui Swedenborg, o îndreptaseră spre pietism.

Căci în ţară înfloreau societăţile secrete şi colegiile

biblice, cu toate interdicţiile şi pedepsele. Fireşte, la Hirsau nu exista o sfântă ca prietena şi conducătoarea ei din Stuttgart, oarba Beata Sturmin, care, în rugăciunile ei, se războia cu Dumnezeu, împuintiu-i urechile cu făgăduieli nenumărate şi smulgându-i oracole prin deschiderea Bibliei la întâmplare. Dar în această mică localitate, trăia un anume Magister Iacob Polycarp Schober, care citise scrierile lui de Poiren, Böhmes, Bourignonts, Leades, şi ale lui Arnold, ca şi cărţile interzise despre Evanghelia Eternă şi despre Societatea Filadelfică. Era un om1 bun, simplu şi blând, căruia îi plăceau lungile plimbări meditative. Acesta conducea la Hirsau un colegiu biblic, din care făcea parte şi Magdalen Sibylle, fiica prealtului. Înaltă şi frumoasă, cu faţa oacheşă, de o mândrie masculină, cu, ochii mari şi albaştri cufundaţi în vis, ea şedea printre credincioşii săraci, necăjiţi şi palizi ai colegiului filo-biblic.

Avea o profundă aversiune împotriva consilierului din Wiirzburg şi era foarte amărâtă, văzându-l pe tatăl ei în tovărăşia acestui păgân. Catolicul adusese seminţele acelea la modă, pe care le descoperiseră canibalii şi cari se numeau cafea; dăduse să i se fiarbă un lichid1 negru, care avea un miros foarte puternic. Magdalena Sibylle privea eu frică şi dezgust pe tatăl ei sorbind din băutura drăcească şi se rugii lui Dumnezeu cu toată ardoarea, ca părintele ei să nu se otrăvească.

Cei doi prieteni şedeau la un pahar de vin sau la cafea şi vorbeau despre toate câte se întâmplau în Imperiu şi în acest babilon nelegiuit care era biserica catolică. Consilierul secret ajunse să vorbească şi despre Prinţul Karl Alexander, care fusese de curând în vizită la arhiepiscop. Şi Weissensee cunoştea pe Prinţ. Un om încântător, celebru, dala Dunăre până la Neckar, o ramură nobilă din cedrul Württemberg-ului. Consilierul aminti dificultăţile financiare ale Prinţului, care, după cât ştia

dânsul, adresase o petiţie Parlamentului, cerând sporirea apanagiilor sale. Da, Weinssensee citise petiţia, şi stilul i se păru cunoscut. În niciun caz origina lui nu trebuia căutată în cancelaria Prinţului; acum, gândindu-se mai bine, i se părea că recunoaşte în anumite fraze, maniera prea cinstitului său prieten, conchise el zâmbind.

Şedeau tihniţi în amurgul liniştit şi beau. Dar „de când venise vorba despre această afacere, răspunsurile erau mai rare, mai cântărite şi, sub masca indiferenţei, se simţea râvna. Aşa cum stăteau lucrurile, zise Weissensee cu băgare de seamă, s-ar putea examina eventualitatea de a acorda Prinţului o mică sumă de bani.

Arhiepisepoul s-ar bucura foarte mlult, răspunse încet Fichtel – şi pe faţa lui mică şi inteligentă se putea citi câtă grijă punea în alegerea cuvintelor, cari

viu-ut. svss

I robu iau sănsemne totul, fără a spune nimic. Arhiepiscopul e bun prieten cui Prinţul. Dar scaunul episcopal, ca atare, nu are niciun interes1, – stimiatul său prieten să-l înţeleagă bine, – dar absolut niciun interes dacă Parlamentul va acordă sau nu acest ajutor Prinţului. Consilierul secret tăcu şi îşi sorbi cafeaua.

Weissensee îl privi cu atenţie şi spuse agale:

— Dacă te-am înţeles bine, dragul meu, puţin îi pasă arhiepiscopului dacă îi dăm1 banii sau nu.

Cei doi prieteni se priviră cu băgare de seamă. Apoi catolicul răspunse: 1

— Dac-aş fi în comitet, eu aş vota contra. Tocmai acum, după căderea Contesei, nicio concesie casei domnitoare.

Şi cei doi diplomaţi îşi zâmbiră cu politeţe, un zâmbet pilin de înţelesuri.

Când petiţia Prinţului ajunse în discuţia comitetului parlamentar, părerea generală fu să i se dea satisfacţie.

După căderea Contesei, comitetul celor unsprezece era bine dispus, generos. Raportor era gălăgiosul primar din Brackenheim, Iohann Friedtich Jâger. Acesta vorbi ttespre calităţile militare ale Prinţului Karl Alexander, care duce gloria Württemberg-ului peste tot pământul. Acum când Ducele a gonit pe târfa cea mâncată <de vărsat, Parlamentul ar putea să se arate mâi generos şi să acorde cele câteva mii de fiorini. Cam aceasta era şi dispoziţia celorlalţi consilieri. Atunci se ridică Weissensee şi cu glasu-i delicat, amabil şi mlădios spuse, ca din întâmplare, că mărinimia şi gestul nobil al prea stimaţilor săi colegi erau demne de apreciat şi că el însuşi ar acorda din toată inima aceşti bani eroului. Dar se pune întrebarea dacă e mjoimentul să fie ¡atât tíé prevenitori faţă de casa ducală. Ducele rupsese în sfârşit relaţiile cu Contesa. Foarte bine. Dar la urina urmei, asta nu fusese decât datoria lui şi dacă acum i s-ar mulţumi printr-o favoare specială, atunci s-ar da unui fapt, care se înţelege déla sine, caracterul unei binefaceri, ceea ce ar însemna să sancţioneze încăpăţânarea pe care o dovedise Ducele timp de treizeci ide ani.

Membrii comitetului clătinară capetele greoaie, şovăiră. În curând fură convinşi. Weissensee îi atinsese la coarda simţitoare. Da, asta era! Trebuiau să arate Ducelui: ei nu cedează niciun pas. Privilegiile lor nu existau numai pe hârtie. erau reali1.

Cererea Alteţei Sale Prinţul Karl Alexander, mareşal al Imperiului, fu respinsă.

t

Rabbi Gabriel trăia la Wildbad liniştit şi retras1. Spre seară obişnuia să facă o plimbare prin împrejur rimi. Timipul era ploios. Umbla în aerul umed şi călduţ, cu piasul greoiu, cu spinarea puţin adusă, ou capul înainte, fără să privească pe nimeni. Dar, oricât de puţin căuta să

atragă atenţia, în calea lui trecătorii amuţeau, ridicând privirea stânjeniţi. În urma lui, oamenii începeau să şoptească, şi zvonul despre Jidovul Rătăcitor se trezi din nou. Autorităţile cercetară de trei ori hârtiile acestui om1 indiferent şi morocănos. Erau în ordine. Paşapiortul său, legalizat de Statele Gene. rale pe numele lui Mynheer Gabriel Oppenheimer van Straaten, îi dădea dreptul la proiecţia tuturor autorităţilor.

Prinţul Karl Alexander auzise şi el despre ciudatul vizitator, care se-ntâlnea cu Süss, Evreul său favorit. Prinţul începuse să piardă răbdarea, aşteptând banii ceruţi şi acum se plictisea. La Veneţia se ocupase, ca mulţi alţi seniori, cu astrologia şi practica magiei, şi prietenul său, abatele din Einsiedem, se ocupa mult cu astfel de lucruri. Chiar de curând, la Würzburg, îi vorbise din nou despre un mag, pe care-l ţinea la curtea lui, şi n care avea mare încredere. Prinţul ceru deci lui Süss să-i aducă pe cabalist. Süss căuta <să scape. Ştia că Rabbi Gabriel nu va consimţi niciodată să se dea în spectacol. În cele din urmă găsi o modalitate. Când Ràbbi Gabriel ya vëni la dâns*ul ei* va. Înştiinţa pe Prinţ. Dacă Prinţul îl va vizita atuţncea, va întâlni pe Rabbi. Karl Alexander se învoi zâmbind.

Cabalistul spuse lui Sus &:

— Voi aduce copila în Suabia. În apropiere de Hir & au am găsit <*f* căsuţă cu desăvârşire izolată. Cumpără-o! E în mijlocul pădurii, departe de oameni. Acolo n-o va ajunge niciun rău.

Süss încuviinţă în tăcere!

— Ar fi bine, urmă Rabbi Gabriel cu glasu-i strident, dacă ai părăsi şi tu viaţa ta de aici. şi afacerile. Dar e o nebunie să-ţi vorbesc astfel, încheie bătrânul supărat.

Se uită la chipul lui Süss şi văz, u. carne, pase şi sânge şi nicio lumină. Şi furia îl cuprinse, simţind legătura adâncă şi misterioasă care-l înlănţuia de acest ara

neînţelegător.

Tocmai când da să plece, uşa se deschise cu (putere şi, trecând printre lacheii nemişcaţi, Prinţul intră în odaie, şchiopătând uşor.

— Ah! ai musafiri, Süss? zise Prinţul lăsându-se într-un fotoliu.

Rabbi Gabriel se-nclină fără grabă şi privi pe Prinţ di indiferenţă, în vreme ce Süss făcu o adâncă plecăciune. În faţa ochilor liniştiţi, de un cenuşiu tulbure, ai cabalistului, Prinţul îşi pierdu siguranţa-i gălăgioasă şi o linişte penibilă se aşternu între ei. Süss rupse tăcerea.

— Unchiule, Alteţa Sa, Prinţul de Württemberg, înaltul meu protector.

Deoarece Rabbi Gabriel continuă să tacă, Prinţul zise, cu un râs care suna fals:

— Dumneata eşti misteriosul străin despre care vorbeşte toată lumea? Eşti alchimist, fabrici aur, da?

— Nu, zise Rabbi Gabriel impasibil. Eu nu fabric aur.

Prinţul îşi scoase mănuşa şi acum o lovea uşor de coapsă. Din obrazul acesta gras şi imberb, cu nasul mie şi turtit, îl priveau doi ochi mult prea mari şi tulburători, în care ardea o flacără tristă şi piotolitră. Îşi închipuise pe miag cu totul altfel; îşi aminti fau ce înfiorare plăcută asistase la anulmile şedinţe de magie. Aici simţea o deprimare, ca şi cum aerul din odaie ar fi pierit.

— Experienţele de alchimie mă interesează mult, reluă el după câtva timp. Dacă vrei să vii cu mine la Belgrad, – acum vorbea mult mai politicos – nu sunt bogat, nepotul dumitale o ştie, probabil, mai bine decât mine, dar ţi-aş putea acorda o leafă cumsecade.

— Eu nu fabric aur, repetă cabalistul.

Şi iar acea tăcere, care umplea de tristeţe od-ia, se aşează pe sufletele oamenilor, alungând siguranţa şi nepăsarea lor. Deodată, cu o mişcare bruscă, ca şi cum ar

fi vrut să sfarme nişte lanţuri, Prinţiul ridică mâna stângă sub ochii cabalistului.

— Asta nu poţi să-mi refuzi, zise el cu un surâs silit. Spune-mi ce citeşti aicea!

Era o mână ciudată: dosul palmei era îngust, prelung, păros1 şi slab, pe când partea interioară apărea cărnoasă, grasă şi scurtă.

Rabbi Gabriel nu putu să-şi ferească privirea. Izbutin'd cu greu să oprească o mişcare de spaimă sălbatică, bătrânul se dete înapoi. O atmbsferă şi mai cenuşie, şi mai apăsătoare umplu odaia, ca o ceaţă.

— Ci spune o dată! insistă Prinţul.

— Vă rog, scutiţi-mă! răspunse cabalistul, stăpânintiu-se din răsputeri.

— Dacă vrei să-mi prezici ceva rău, crezi că o ¡să în apuce năbădăile, ca pe o fecioară fără vlagă? Am luat parte la sute de bătălii, m-am duelat la distanţă de o batistă, moartea mi-a şuierat la ureche. Crezi că nu sunt în stare s-ascult pe un bătrân Evreu, care îmi anunţă vreo nenorocire? zise Prinţul, încercând să râdă.

— Vă rog, scutiţi-mă! zise cabalistul. Nu ridică j-lasul, dar ochii săi îndreptară o privire atât de îngheţată asupra Prinţului, încât acesta amuţi o clipă. Cele trei cute se crestară adânc în fruntea lată a bătrânului, ca o literă străină şi misterioasă. Atunci Prinţul văzu pe Sus, care se dăduse înapoi şi aştepta cu o teamă plină de încordare. Prinţul se oţărî, văzându-se atât de ridicol şi de bicisnic în faţă bătrânului şi, vârându-i inc odată mâna în ochi, strigă:

— Vorbeşte!

Rabbi Gabriel vorbi şi glasul lui mlorocănos impresionă mai mult pe Prinţ decât toate gesturile mari (şi formulele magice.

— Văd două lucruri: primul îl voi trece sub tăcere, al doilea este o coroană princiară.

Prinţul, uluit, începu să râdă:

— *Miile tonnerres* *l* Dumneata o iei ti cadreptul, domnule mag. Nimic vag, ca ceilalţi chiromanţi şi astrologi: strălucire mare, glorie, şi aşa mâi departe. Ci, scurt şi cuprinzător: o coroană princiară. Ei drăcie? Vă rul în eu are să se bucure.

Rabbi Gabriel nu răspunse:

— Plec astă seară, se adresă el lui Sus. Rămâne aşa cum ţi-am spus. se-nclină în faţa Prinţului şi ieşi.

— Nu e tocmai politicos unchiu-tău, zise Karl Alexander, încercând să-şi ascundă stinghereala.

— Trebuie să-l scuzaţi, Alteţă, se grăbi să răspundă Evreul, încercând şi el să-şi stăpânească emoţia. E un original morocănos şi chiar dacă de felul lui, îi place să mustre, ceea ce a avut de spus a fost cu atât mai îmbucurător.

— Da, zise Prinţul gânditor, desenând cu sabia linii pe podea, dar ceea ce n-a vrut să sipuie?

— Are ideile lui, îl calmă Sus. Ceea ce o fi luat el drept o mare nenorocire, trebuie să fie ceva, de care noi ce. ştilalţi, cari privim1 viaţa aşa cunii e, nu putem decât să râdem. O coroană princiară e ceva real. Ne norocirea despre care n-a vrut să vorbească, ce! e desigur o himeră.

— Coroana princiară! zise Prinţul râzând. Uiichiutău vetie departe. Deocamdată, vărul meu trăieşte şi apoi, fecioru-său e mare şi nici unul, nici altul n-are ţie gând să dea ortul popii. Dimpotrivă, Ducele a încheiat pace cu nevastă-sa, ca să-i mai facă vreo câţiva copii.

Prinţul se îi dică şi se nlinse.

— Hei, jupâne! nu cumva îmi vlai o ipoteca asupra tronului din Württemberg?

Şi râzând tare, îl bătu pe umăr.

Süss îl privi drept în ochi:

— Sunt la dispoziţia Alteţei Voastre, cu tot ce ara1.

Cu tot ce ara, repetă el.

Prinţul încetă de-a mai râde şi privi pe financiar care stătea în faţa lui foarte serios şi încă Imiai respectuos decât de obicei.

— Sfârşeşte cu gluma! zise deodată Karl Alexander, scuturând din umeri ca şi cum ar fi aruncat o povară străină din spinare. Micuţa Kosel mi-a cerut nişte pantofi turceşti, cu pietre albastre. Cumpără-i tu, jupâne! Tot ce-i mai bun! zise Prinţul cu tonul lui obişnuit. Dar să nu mă pungăşeşti cu mai mult de trei ducaţi, adăugă el râzând.

Rabbi Gabriel plecă din Wildbadl cu diligenţii. În haina lui grea şi demodată, care se piurtase în Olanda cu douăzeci de ani în urmă, gras, cu spinarea puţin adusă, avea înfăţişarea unui burghez supărat sau a unui înalt funcţionar morocănos. Înainte de venirea lui, diligenţa răsuna de veselia călătorilor. Acum, fiecare şedea mut şi stânjenit, iar vecinul lui Rabbi Gabriel se trase niţel mai la o parte.

La ieşirea din oraş, diligenţa întâlni un echipaj» măreţ. Era Prinţul Anselm1 Franz de Thurn şi Taxis din Regensburg, care se ducea cu toată pompa şi o suită numeroasă la castelul Ermitage, pe care îl închiriaşte. Prinţul, un bărbat mai în vârstă, cu capul lungăreţ şi toarte aristocratic, amintind pe acel al unui ogar, era văduv şi călătorea în tovărăşia unicei sale fiice, Maria Augusta. Prinţesa, a cărei frumluseţe era celebră în toată Germania şi chiar în străinătate, şi ale cărei (portrete atrăgeau admiraţia tuturor, şedea alături de tatăl ei cu impasibilitatea obişnuită a femeii frumoase, care ştie că toţi ochii sunt aţintiţi asupra ei. O uşoară curiozitate o făcu să-şi arunce privirea în tuligenţa plină de călători şi surâsul ei puţin ironic şi drăgălaş nu pieri sub privirea cabalistului. Tatăl ei îi făcuse câteva aluziuni delicate, dându-i a înţelege ca la Wildbad va avea ide luat o

hotărâre importantă şi, după cum nădăjduia, foarte plăcută. Şi acum, în! răstura ei, luxe a sa, Prinţesa, tânără, nepăsătoare, şi totuşi dornică de ceva nou, era dispusă – mai degrabă să accepte decât, să refuze orice eventualitate. Sub părul strălucitor şi negru, obrazul ei micuţ şi delicat ca de şopârlă. strălucea în culoarea mtă a marmorei preţioase, cu bărbia ascuţită, cu ochii prelungi, fruntea senină, nasul fin şi gura mică, cărnoasă şi batjocoritoare.

Cucoanele din Wildbad erau amărâte de sosirea noii vizitatoare. Prinţesa de Curlandja şi fiica ambasadorului Statelor Generale, făcură o strâmbătură şi găsiră pe Prinţesa de Thurn şi Taxis foarte cochetă. şi provocătoare. Aceasta însă păşea în calea ei presărată de admiratori, cu capul sus şi un zâmbet indolent şi enigmatic.

Prima seară, în care Prinţesa Marie Augusta apăru în societate, fu cât *se* poate de favorabilă pentru Josef Süss. Contrar celorlalţi cavaleri, el nu făcu nici cea mai mică încercare de a fi prezentat Alteţelor din; Regensburg. În vreme ce tânărul lord Suffolk devenea caraghios prin atitudinea lui de adoraţie nesfârşită, Süss rămase lângă cucoanele pe care le admirase şi până atunci şi cari acum, părăsite de ceilalţi, îi acor-Hau o favoare îndoită. Nuimlai rţareori, atunci când elenu puteau să observe, ochii lui mari şi căprii se ’n-Hr. ep. tău spre Prinţesă şi atunci pe faţa lui palidă se citea o admiraţie atât de plină de devotament, încât Marie Augusta se uita cu o nestingherită curiozitate la cavalerul acesta elegant şi impunător.

Acela care era de obicei punctul de atracţie al acestor serbări, şi asupra căruia i se atrăsese atenţia, Karl Alexander, Prinţ de Württemberg, Mareşal al Imperiului, eroul de la Belgrad, Pelerwardein şi al altor bătălii, împotriva tuturor aşteptărilor, nu apăru. Furios, şedea, singur în camera şi de hotel, iar pe masa lui numai o

lumânare. Era în halat, cu piciorul gutos care îl durea azi mai mult, înfăşurat în bandaje, şi în faţa lui se aflau câteva sticle şi carafe. Din întuneric răsărea din când în când Neuffer, ordonanţa lui, care îi turna în pahar, iar într-un colţ sta ghemuit Arapul. Prinţul bea şi înjura. În după amiaza acelei zile, cu poşta obişnuită, primise o scrisoare din partea comitetului parlamentar, care respingea fără înconjur cërcrea lui He împrumut.

Karl Alexander spumega. Se ştia popular în ducat, portretul lui atârna în nenumărate case, poporul îl aclama. Şi acum, canaliile de burghezi din Parlament, mucoşi ghiftuiţi şi trufaşi, îi trimiteau această mâsgăleală murdară.

Smulse legăturile cu care Neuffer îi bandajase piciorul şi începu să se plinxbe pirin odaie, tropăind. Şi-Ovreiul acela bătrân îi prezisese o coroană! Ce şarlatan! Frumoasă coroană! Un vagabond, un cerşetor, asta era el, de vreme ce adunătura aceea die tipăloşi îndrăznea să-i arunce n obraz o astfel de scrisoare. Făcea atâta gălăgie şi ’njura atât de grozav, încât Süss, care se ntorcea de la serbare, întrebă ordonanţa ce se întâmplase. Dar Neuffer, care nu putea să sufere pe Evreu, răspunse în doi peri.

A doua zi, către amiază, după ce întrebase în zadar?

de d, ouă ori, Süss se prezentă Prinţului. Intră sfios în odaie. Purta nişte ciorapi de modă nouă, pe care ivoia să-i arate Prinţului. Alteţa Sa se interesa întotdeauna de xnodia. De asemlenea voia să-i povestească serbarea tăin ajun. Dar niciodată nu-l găsise atât de înfuriat. Stătea gol şi masiv, iar Neuffer şi Arapul îi turnau găleţi de apă şi-l fricţionau. Prinţul îi aruncă scrisoarea comitetului şi, în vreme ce Süss o parcurgea în grabă, cu capul plecat, Prinţul se răsti la el:

— Halal de mag, unchiu-tău! Frumos în ai păcălit cu el! Bine se mai prezintă coroana mea!

Süss era indignat de acest refuz grosolan şi se pregătea să asigure pe Prinţ de dispreţul său faţă de-o astfel de obrăznicie, ca şi de devotamentul său, gata de a se traduce în fapt. Dar Prinţul, înfuriat împotriva, tuturor a, când îl văzu pe Süss atât de elegant, cu scrisoarea nedemnă în mână, porunci deodată:

— Neuffer! Otoman! botezaţi-mi jupânul! Să riveţe a înota!

Şi ordonanţa, împreună cu Arapul, zvârliră apa din baie peste elegantul Süss. Câinele Prinţului se repezi la el lătrând şi Evreul, cu pantalonii şi ciorapii cei noi uzi leoarcă, şi pantofii stricaţi, se retrase speriat, în hohotele de râs ale Prinţului şi ale servitorilor.

Süss nu se supără pe mareşal. Marii seniori aveau tot felul de capricii, era dreptul lor. Şi în vreme ce îşi schimba hainele, se hotărî să se prezinte rândul viitor tot atât de politicos, ba chiar şi mai respectuos decât până acum, nădăjduind că va fi primit mai bine.

În aceeaşi zi sosi la Wildbad consilierul secret Fichtel. După amiază se prezentă Prinţului. Da. l-ai curtea din Würzburg se ştia despre îndrăzneala neaşteptată a Parlamentului. Arhiepiscopul era foarte supărat şi indignat de această calicie. Dar stăpânul său, în marea lui înţelepciune, a găsit un alt remediu, ¡care va putea fi de folos Prinţului, servind în acelaşi timp fie lecţie binemeritată acestor burghezi aroganţi.

Înainte de a se explica, ceru permisiunea de a Ida să i se prepare cafeaua, cu care era obişnuit. Apoi, părând şi mai neînsemnat pe lângă statura impunătoare a Prinţului, consilierul îi explică precis şi obiectiv proiectul de căsătorie cu Prinţesa de Thurn şi Taxis, cea mai frumoasă prinţesă din lot Imperiul roman, şi pe lângă aceasta, imens de bogată. Prinţul, devenind catolic, ar face Parlamentul acesta rebel şi insolent să îngălbenească de mânie. Fireşte

că arhiepiscopul e gata să ajute pe Prinţ, chiar dacă refuză această căsătorie. Dar el crede că această soluţie e cea mai bună şi doreşte din suflet Alteţei Sale şi bogăţia şi Prinţesa cea mai frumoasă, iar Parlamentului toată amărăciunea. Consilierul sorbea cafeaua încet şi tacticos.

Când se văzu singur, Karl Alexander începu să se plimbe de colo până colo, tropăind, ameţit încă de orgia solitară din acea noapte. Răsufla zgomotos şi îşi trecea degetele prin părul blond şi des. Schönborn, Friedrich Karl, cam Aradul lui atât de bun şi vesel. Ce cutră!

Prinţul râdea. Ei drăcie! Minunată glumă. Marea majoritate a ofiţerilor superiori erau catolici, cei mai buni soldaţi, erau catolici. Cât despre dânsul, de când fusese la Veneţia, avea păreri foarte libere despre chestiunile religioase; slujba catolică îi – plăcuse dintotdeauna, iar pentru soldaţi, catolicismul, cu icoanele, cu tămâia, cu scapiularele sale era de fapt mai ¡potrivit. Şi dacă prin aceasta putea să facă o plăcere prietenilor săi din Würzburg şi Viena, cu atât mâi bine. El nu-şi făcea niciun rău. O Prinţesă frumoasă şi bogată! S-ar sfârşi cu veşnicele lui lamentări şi goana lui istovitoare după bani. Şi unde mai pui minunata şotie pe care ar face-o Parlamentului! Mii de draci! În orice caz, se va duce să vadă pe Prinţesă.

A doua zi când veni Süss, Prinţul, bine dispus, îi strigă:

— Te-ai uscat, jupâne? Ţi-a priit botezul?

— Da, răspunse Süss, (dacă Alteţei Voastre i-a făcut plăcere.

— Dacă ţi-aş cere acum treizeci (de mii de fiorini, mi i-ai da?

— Porunciţi!

— Şi mai strânge de gât până mi-ar ieşi suflelul! Ah! am eu pe cineva, care mi-ar da banii fără să-mi ia un gologan dobândă!

— Aţi ales un alt om de afaceri? întrebă speriat Evreul.

— Nu, zise Prinţul râzând.

— Până una alta im! nevoie de line mai mult ca oricând.

— Vreau să mai rămân la Wildbad cel puţin două săptămâni; dar, aş vrea să ies din această cocioabă de hotel. Închiriază-mi vila Monbijou! Instalează-mi-o, mobilează-o şi angajează lachei, dar aşa fel ca nici la Versailles să nu nu-i se găsească cusur. Te nuntesc furnizorul meu şi administratorul averii mele.

Süss sărută mâna Prinţului, mulţumindu-i cu efuziune.

Karl Alexander trimise pe Arapul Otoman la castelul Ermitage să întrebe când poate să-şi prezinte omagiile. Apoi plecă în trăsura sa, care, deşi fusese lăcuită din nou, părea încă grozav de demodată; dar Süss cumpărase câte o livrea nouă pentru Neuffer şi vizitiu.

La castel, mareşalul fu primit cu cea mai mare atenţie. Afară de Prinţ şi fiica sa mâi erau de faţă intendentul casei de Thurn şi Taxis şi consilierul Fichtel. Franz Anselm de Thurn şi Taxis era un nobil bătrân, şi experimentat. Binevoitor, vesel, curios, foarte manierat, îi plăcea societatea; îi plăcea mai ales să critice şi nu credea în nimleni şi nimic. Aveau, atâtea dunoştinţe comune la curtea din Viena, la Würzburg, în armată, în nobilimea internaţională. Prinţul făcu câteva mici observaţiuni răutăcioase, Karl Alexander vorbi mult şi animat, aprobând câte odată sau luând apărarea cuiva. Prinţul asculta cu atenţie. Karl Alexander îi plăcea.

Desigur, era cam greoiu şi se înfierbânta repede, ceea ce nu se cuvenea; de asemtenea, n-avea prea multă judecată. Dar era plin de temperament şi apoi, ce Dumnezeu, Prinţul era doar mareşal, era un erou! Puteai

să-i ceri victorii, nicidecum inteligenţă.

Marie Augusta vorbi piuţin la început. Şedea la locul ei, foarte aristocrată în rochia ei de catifea *gris-tourtorelle*, ţinând cu preţiozitate în mâinile ei mici şi grăsuţe, faldurile rochiei bogate. Dintre dantele se vedea gâtul subţire, şi pieptul de culoarea marmorei vechi. De sub părul negru strălucitor, răsărea chipul ei mic şi delicat de şopârlă, cu tenul ca un pastel. Cu o. amabilă curiozitate examina pe Prinţ, care, alături de tatăl ei, părea de-o neobişnuită vigoare şi bărbăţie. Se servi băuturi răcoritoare şi cafea neagră pentru micul consilier din Würzburg. 1

Oacheşa prinţesă plăcu mult blondului Karl Alexander. *Miile tomerreff* când o prezida ea un bal în palatul cel mare din Belgrad, ce-or să mai caşte gura Turcii, Ungurii, şi toţi sălbaticii de acolo! Asta ar fi, O guvernatoare, cu care poţi să te prezinţi la Viena şx oriunde. Şi unde mai pui că aducea şi ducafii, cu care putea să renoveze palatul din Belgrad. Mare pişicher şi Schönborn, şi prieten, zău aşa, adevărat prieten, să-i facă rost de aşa ceva! Şi nu numai că era prezentabilă. O fată şi jumătate, se pricepea el. Ce ochi, ce gură! O minune i pentru pat! Mareşalul strălucea de bucurie şi trebui să se stăpânească să nu plescăie cu limba. Cu totul altfel decât acrita nevastă a vărului său, Ducele. Cu asta nu va fi nevoie să intervie împăratul şi toată ţara, ca să-i facă copii. Şi cum mai ştia să vorbească! îi jucau ochii când! se uita la el! Ce frţumios o să le stea unul lângă altul! Eberhard Ludwig o să rămâie cu gura căscată! El, Karl Alexander, n-avea nevoie să-şi ia o ţiiloare scum pă. Soţia lui legitimă va fi mai frumoasă, şi-i va dărui mai multă voluptate decât cea mai costisitoare Franţuzoaică, şi-i va umplea chimirul ia în loc să i-l golească.

Şi apoi Parlamentul! Blestematele canalii de

burghezi! Mareşalul îşi umfla pieptul ţie bucurie. O să-i apuce gălbinărea. Zău că face să treci la catolicism.

Karl Alexander se uită la Marie Augusta, cântărind-o cu privirea cam1 brutală şi sălbatică a soldatului, obişnuit să trântească, fără multă. vorbă, femeia pe pat, şi Prinţesa răspunse acestei priviri, cu zâmbetul ei fin şi expresiv.

— Karl Alexander plecă, hotărât să treacă la catolicism1.

I *h*: i i 1 i!

Iosef Süss mobilase castelul Monbijou cu mare lux. Mândria lui era mica galerie de tablouri şi salonul (galben de alături. Pe acesta îl descoperise, la drept vorbind, Nicklas Pfâffle, care răscolise toate magazinele şi atelierele din oraşele învecinate.

Şi astfel noua locuinţă a mareşalului deveni într-adevăr somptuoasă şi Prinţul spuse lui Süss, bătându-l pe umăr:

— Eşti un adevărat vrăjitor, Süss. Şi cu cât ai să mă pungăşeşti la această afacere?

Arapul se potrivea de minune în acest cadru. Prinţul strălucea de bucurie şi însuşi Neuffer; care avea pică pe Evreu, fu nevoit să recunoască, că totul, era, curni nu se poate mai bine.

Consilierul Fichtel, căruia Prinţul îi arătă noua sa locuinţă, înainte de a da prima, serbare, o lăudă foarte mult. În sinea lui însă găsea acest lux cam prea încărcat, mirosind a parvenit, şi hotărî pe Prinţ să mai scoată câte un obiect pe ici, pe colo. Când dădu raportul arhiepiscopului, îi spuse că Prinţul fusese instalat de către un Evreu şi deci nu e de mirare că micul castel din Wildbad are ceva oriental şi aminteşte mai mult de Ierusalim decât de Versailles.

O impresie asemănătoare avu şi Prinţul Anselm Franz, la serbarea pe care o dădu Karl Alexander. Bă

târnul Prinţ, care punea mare preţ pe exteriorul său, era supărat şi pentru motivul că-şi alesese un costum, galben deschis, care nu se remarca deloc în salonul de aceeaşi culoare. Karl Alexander invitase musafirii la o mică operetă: „Răzbunarea Zerbinellei, deoarece ştia că i\Iariei Augusta îi plăcea muzica şi comedia. Süssfusese nevoit să aducă trupa din Heidelberg, prin intermediul mamei sale, care trăia la Frankfurt şi păstrase legăturile cu lumea teatrală.

Reuniunea era mică dar foarte elegantă. Prinţul voise la început să excludă pe Süss; dar inima lui bună nu putu să reziste ochilor de câine flămând şi devotat ai furnisorului său. Spre marele necaz al lui Xeuffer. Evreul apăru într-un costumi cafeniu, brodat cu argint, şi acum circula mlădios şi fericit printre musafiri.

Marie Augusta strălucea în rochia ei de atlas şi brocat roşu. Marele cordon al Ordinului casei de Thum fii axis îi înconjura pieptul cu mândrie, iar pe mâneca bufantă purta steaua de diamante pe care i-o acordase împăratul cu prilejul unui patronaj. Vorbea puţin. Dar Prinţesa de Curlandă ca şi fiica ambasadorului Statelor Generale aveau impresia că-i aud glasul indolent şi copilăresc, în toate colţurile. Jurară să nu mai apară niciodată în societate împreună cu, dânsa şi să părăsească cât de curând/ localitatea. Süss asigură pe fiecare din ele că nu se va putea consola.

Nu se vorbea decât de ultima noutate, sosită de la Stuttgart: Ducesa se credea din nou însărcinată. Moaşele şi doctorii îi întăreau această credinţă şi consistoriul ordonase să se facă rugăciuni în biserici.

Consilierul Fichtel făcu câteva gluknie riscate pe socoteala sărmlanului Eberhard Ludwig şi a slabelor sale bucurii conjugale, poruncite de împărat. Făcea comparaţii drastice între Ducesă şi Contesa gonită. Seniorii cari

înconjurau pe consilier pufneau de râs şi obrazul bătrânului Prinţ se încreţea de o bucurie lascivă. Doamnele întrebară de cauza acestor explozii de veselie, Süss explică şi cucoanele Chicotiră.

Karl Alexander râdea:

— Halal de mag, unchiu-tău! Prinţul moştenitor face o căsătorie fericită şi bătrânul Duce se îngrijeşte de ¡un al doilea fiu. Da, bine mai înşelat cu vrăjitorul tău de unchiu'!

Marie Augusta nu văzuse niciodată mai de aproape un Evreu în carne şi oase. Se interesă cu o curiozitate plină de teamă:

— E adevărat că ucide copii?

— Foarte rar, o asigură consilierul Fichtel, de preferinţă alege* oameni de seamă.

Süss se feri cu multă îndemânară de a se apropia de dânsa şi se mulţumi s-o admire de depiarte cu ochii săi mari şi arzători. După spectacol, ea ceru să-i fie prezentat. Devoţiunea lui neîngrădită o măguli.

— Pare un om! ca toţi oamenii, zise ea minunântiu-se, către tatăl ei.

Stima ei pentru Karl Alexander crescu prin prezenţa curteanului său evreu, atât de frumos şi de galant. Chiar sub emoţia primului sărut, în vreme ce Prinţul mai simţea căldura buzelor ei voluptuoase, Marie Augusta zâmbi, îndreptându-şi rochia:

— Ah, Prinţe, ce amuzant e Evreul dumitalel

Cu aceste vorbe se ntoarseră din micul salonaş în salonul principal.

De altfel, fără să ştie de ce, Prinţul avu impresia că această sărutare sălbatică, savantă, nu era cea dintâi pe care o dăruia Prinţesa.

În consiliul celor unsprezece, dispoziţia nu era din cele mai bune. Graviditatea Ducesei se dovedi înşelătoare şi acum mai venea pe deasupra şi vestea despre apropiata

căsătorie a lui Karl Alexander cu o catolică şi despre trecerea lui – revenirea, o numeau iezuiţii în îndrăzneala lor – la biserica romlană. În toată sinceritatea, trebuiau să-şi sipuie că ei nu erau tocmai nevinovaţi de această convertire extremi de supărătoare a celui mai popular bărbat din Württemberg.

Începură să-njure ipe Prinţ cât îi ţinea gura. În cele (din urmă, Iohann Heinrich Sturm, preşedintele şi primul secretar, bărbat serios şi liniştit, puse capăt acestor injurii şi ceru propuneri pozitive. Grosolanul primar din Brackenheim declară că adevăratul vinovat era Weissensee şi că era de datoria lui să-ndrepte celea ce stricase.

Weissensee afirmă zâmbind că nu’s tricase cine ştie ce. De vreme ce Prinţul s-a putut converti atât de repede, adevărata credinţă nu pierde lucru mare. Dar Brackenheim insista: deşi perechea ducală este, slavă Domnului, destul de in putere şi speranţa unor noi descendenţi nu trebuie socotită pierdută, deşi Prinţul moşlenitor e sănătos, deoarece Roma e atât de prevăzătoare în politica ei, trebuie să se previnã orice eventualitate.

— Şi de ce nu? răspunse Weissensee. Fără să ne compromitem, în ascuns, am putea să ne punem în legătură cu fratele Prinţului, Friedrich Heinrich. Pentru orice eventualitate. Mai mult în principiu. Din partea acestui senior blând şi evlavios nu ne ameninţă niciun pericol, în ce priveşte libertatea credinţei noastre evanghelice sau libertăţile noastre cetăţeneşti.

Consilierii tăcură încurcaţi şi rămaseră pe gânduri. Oare asta nu miroase puţin a înaltă trădare? ’Nujmai în principiu, fireşte, pentru orice eventualitate, fără să ne compromitem. Oricum…

Mlădiosul Weissensee explică lucrurile foarte tacticos şi fără să precizeze. Belgradul era departe, nu era vorba

decât de ceva teoretic, de precauţiuni împotriva unor eventualităţi problematice. E de la sine înţeles. că nu trebuie să dea nimic în scris. Şi ar avea de partea lor *Corpus Evangelicorum*.

Privirile erau fixe, grele, stingherite. Chiar şi cea A

mai îndepărtată posibilitate dea ava un dluce catolic, părea de neînţeles, instipo Ttabilă, li Mcea să se îmbolnăvească. Un prinţ Catolic! nu> putea fi, după închipuirea lor, decât un despot, nu tiran. Şi tocmai acesta, cu relaţiunile lui la curtea vieneză, tiluşmianul ireductibil al tuturor libertăţilor religioase, al. oricărei independenţe parlamentare! Libertăţile lor! Ei, cei unsprezece, care şedeau acolo, se sfătuiau, ţineau şedinţe, ei reprezentau aceste libertăţi. Un prinţ catolic îi ameninţa pe ei, personal!

Hotărâră ca Weissensee să trateze cu ¿ratele kniareşaiului, cu acel prinţ protestant, blândţul şi inofensivul Friedrich Heinrich. Dar absolut în particular, fără nicio obligaţie, şi n cel mai mare secret.

În catedrala din Regensburg, la cununia lui Karl Alexander, sunet de clopote, tămâie, asistenţă strălucită. Împăratul trimisese un reprezentant, nunţiul papal Passionei venise cu o scrisoare autografă a Sfântului Părinte, – apoi arhiepiscopul de Würzburg, cei mai de seamă reprezentanţi ai armatei imperiale, printre care cel mai bun prieten al lui Karl Alexander, generalul Franz Iosef Remehingen, fostul elev ăl iezuiţilor, cu obrazul lui buhăit şi roşu de băutură, lucind sub ¡peruca albă.

Nu era pereche mai frumoasă în tot Imperiul roman. Prinţul, înalt ca un cedru, purtând bastonul de mareşal şi colanul ordinului Lâna de Aur. Marie Augusta, cu frumosul ei căpşor strălucind ca marmora preţioasă deasupra rochiei de brocat şi atlas alb, ¡purtând pe piept cordonul Ordinului casei de Thum şi Taxis, pe mâneca bufantă

Steaua die aur a Imipăratului, la gât Crucea Ordinului Papal. Cu pasul uşor şi elastic, sub diadema de artă, pentru care Süss adunase nestematele din toate ţările Europei, ea păşi în catedrala cu zâmbetul ei enigmatic pe buze.

Era cât se poate de calmă şi gata să găsească în toată această pompă o nuanţă* comică. Cu o curioizitate în dolentă, ea cerceta asistenţa, şi în vretale ce ¡ar „hiepiscopul o felicita că a recrutat pentru, credinţa *ca** tolică pe marele învingător al Turcilor, pe leuf bătăliilor, ea se gândea că în tot timpul banchetului, consilierul Fichtel nu va sorbi cu plăcere decât cafeaua lui. Şi ce caraghios era, să-l vadă pie Evreul Süss în catedrală! De altfel, acesta e foarte drăguţ şi amuzant şi nici ţie cum un căpcăun, aşa curul îşi închipuise ea la început pe livrei. Drept vorbind, manşetele sale sunt mai moderne decât ale bărbatului ei.

Şi lumânările ardeau cu o flacără solemnă, orga răsuna, tămâia plutea în aer şi glasurile copiilor se ridicau spre cer.

A doua zi, pe când trompetele de argint chemau oaspeţii la banchet, tinerii căsătoriţi se mbarcau pe yacht – un dar al Prinţului – care trebuia să-i ducă în josul Dunării. Plecară cu o mare suită, vânători, valeţi, haiduci, cameriste. La proră şedea turceşte Otman Arapul, contemplând Dunărea cu ochii lui de animal, cu privirea pierdută.

Pe mal se aflau Prinţul, arhiepiscopul de Würzburg, consilierul Fichlel, iar puţin mai departe, între aceştia şi suita lor, Iosef Süss. Bătea un vânt uşor, aer, ul era curat şi ’nviorător, toţi erau* veseli. Şi ’n vreme ce ridicau ancora, glumele treceau de la unii la alţii. Marie Augusta, în rochie de voiaj de culoare deschisă, făcând mâna streaşină, privea malul care se îndepiărta. Prinţul şi consilierul se

ntoarseră şi ultimele siluete pie care le văzu, fură chipul viclean şi mlulţumit al iezuitului şi Evrelul, elegant, într-o atitudine de neîngrădit devotamient.

— N-aş fi crezut niciodată, zise ea lui Karl Alexander zâmbind, – că cineva ar putea fi atât de elegant şi în acelaşi timip atât de umil, ca simpaticul tău Evreu.

— Simpaticul meu Evreu! izbucni Prinţul într-un hohot de râs. Sate şi oraşe întregi s-ar putea cumpăra cu ceea ce ne-a pungăşit el.

Şi văzând expresia ei iijbmită, îi explică:

— E dreptul lui, de Evreu. Dar mi-a fost de mare folos. E în stare să procure totul: bijuterir mobile, sate, oameni. Chiar şi alchimie şi magie.

Karl Alexander îi povesti râzând istoria cu Rabbi Gabriel.

V. – În chestia asta în a păcălit, simpaticul tău Evreu. Coroana! mai sunt două capete între dânsa şi mine. Prinţul moştenitor e sănătos tun. Era la vânătoare, când mi-a trimis scrisoarea de felicitare. Iar Ducele, oricât de acră e Ducesa lui, dacă vrea necuratul, poate să-i mai toarne la copiii, ca o iepuroaică.

Şi Prinţul râdea zgomlotos, dezmierdându-i mâna, în vreme ce yachtul luneca pe valurile albăstrii, printre malurile înverzite.

Înainte încă de a trece graniţa sârbească, îi ajunse din urmă o ştafetă a lui Sus.

— Are să-ţi spuie lucruri importante, Evreul tău, spuse Marie Augusta zâmbind. Ce vrea să –, ţi vândă cu atâta grabă?

Karl Alexander desfăcu depeşa şi citi. Prinţul moştenitor murise subit, în timpiul unui bal la curtea din Stuttgart.

Întinse hârtia Prinţesei. Sângele i se urcă la cap şi Prinţul auzi un glas strident şi morocănos, iar dea; – supra

unor ochi cenuşii, de-o nemărginită tristeţă, văzu trei cute mici, adânci şi ameninţătoare, misterioase ca o literă străină, de neînţeles.

CARTEA A DOUA

POPORUL

Ducatul Württemberg număra şaptezeci şi două de oraşe şi ¡patru sute de sate. Cereale, fructe, vinuri din belşug. Ducatul era o grădină fruimoasă în mijlocul Imperiului roman. Cetăţenii şi ţăranii erau, veseli, vida, prietenoşi şi cu voie bună. Suportau cu răbdare regimul prinţilor stăpânitori. Când. aveau un suveran bun, îşi arătau bucuria; când era răju, îşi ziceau că aşa vdise Dumnezeu, că era o pedeapsă a Lui. Oricare cetăţean din Württemberg, bărbat, femeie sau copil, plătea zece fiorini impozit.

Fie că Ducele era bun, fie că era rău, soarele lucea, ploaia cădea, grâul creştea, via creştea, ţara era binecuvântată.

Dar din toate părţile se întindeau iţele, mâinile se ridicau, ochii cătau cu lăcomie, din toate părţile se ţeseau intrigi asupra ţării.

La Paris îşi avea reşedinţa Ludovic XV şi miniştrii săi. O porţiune din Württemberg, comitatul Mömpelgard, era înconjurată de domeniile sale şi el nu aştepta decât s-o înghită. La Berlin, Contesa ţesea intrigi eu câţiva din cavalerii Imperiului şi căuta să mai stoarcă tot ce putea. La Frankfurt şi Heidelberg pândeau îsac Landauer şi Iosef Süss, strângând şurubul cât mâi tare. Secretarul de Stat al Papei ţesea firul intrigilor de la Roma la Würzburg, unde era arhiepiscopul, pentru ca să supună ţara mitrei papale. La Viena, consilierii: imperiali smulgeau Prinţului moştenitor, catolicului mareşal al Imperiului, noi tratate ţie alianţă între Stuttgart şi Viena. La Regensburg, bătrânul prinţ ţie Thurn şi Taxis clipea din ochi faţă de toate

acestea, iar la Belgrad, mareşalul Karl Alexander şi prietenul său, generalul Remehingen, făureau planuri mari.

Toţi aceştia şedeau în cerc, îşi aruncau priviri de neîncredere şi proiectau asupra ţării umbrele lor mari şi tăcute.

Şi soarele venea, ploaia venea. Grâul creştea, fructele şi viţa creşteau şi ţara era binecuvântată.

În primele zile de Noemforie muri, tot atât de brusc precum trăise şi lucrase, Eberharti Ludwig, prin graţia lui Dumnezeu, Duce de Wurtteniberg şi Tepk, prin graţia Maiestăţii Sale Imperiale, mareşal al Sfântului Imperiu Roman şi al ilustrei provincii suabe, pe lângă acestea, colonel a trei regimedţe pedestre şi călări.

Acum zăcea pe un catafalc enorm, cu faţa lividă din pricina sufocaţiei. Îmbrăcat în uniformă de gală, cu numeroase decoraţii, printre care strălucea Ordinul danez al Elefantului şi Vulturul Negru prusian. În jurul lui. lumânări multe, la cap şi la picioare doi locotenent de gardă. În sala mare şi tăcută, şedea amărâtă, acră şi bătrână, Ducesa Iohanna Elizabetha. Triumful ei fusese de scurtă durată; şi dacă bărbatul ei, recucerit după o aşteptare atât de lungă şi o luptă atât de grea, zăcea acum mort, înăbuşil, acesta era blestemul celeilalte, al vrăjitoarei din Mecklenburg, al ticăloasei. Dar ea şedea acum1 lângă dansul, numai ea şi nu cealaltă. Cine va domni pe vieor în Würtijemberg, îi era tot una. Probabil catolicul. cu nevârstă-sa gătită şi trufaşă. Dar ea era atât de mâhnită, că n-o măi interesa nimic. Nu mai avea decât un singur scop pe lume: răzbunarea. Neamurile acelei creaturi mai ¡şedeau încă la izvorul bogăţiilor ducatului şi ticăloasa era înconjurată încă ¡de lux şi strălucire. Acum1, când Eberhard Ludwig murise, nu mai exista nicio cruţare. Xu va striga, nu se va lăsa târâtă ţie prima furie. Dar nu se

va potoli până când nu va vedea pe ticăloasă în zdrenţe. Astfel şedea Ducesa lângă catafalcul impunător, cenuşie şi amărâtă şi frământa cu mâinile ci biata rămăşiţă a sărmanei sale vieţi. Şi florile ţie seră răspândeau un miros greu, lumânările groase fumegau şi locotenenţii stăteau de pază cu săbiile scoase., /

Când herolzii anunţară poporului moartea ducelui, cetăţenii se descoperiră mişcaţi. Acum, când Dulcele era mort, nu mai vedeau decât statura lui impunătoare, amabilitatea lui, virtuţile lui soldăţeşti, fastul, eleganţa şi erau gata să puie în seamă Contesei şi a vrăjitoriilor ei, toată mizeria domniei lui.

Şi curierii alergau, pe jos, călări, în trăsuri. Unul la Frankfurt, unde Isac Landauer clătină din cap, îşi frecă mâinile îngheţate şi zise: „Ehei, Reb Iosef Sus va deveni un personaj important, cu afaceri mari!” Unul la Berlin, unde Contesa avu o sincopă şi leşină. Unul la Würzburg, unde arhiepiscopul, gras şi vesel, zâmbi şi trimise după consilierul său Fichtel. Şi unul la Belgrad, unde Karl Alexander răsuflă adânc: duce, duce, de pe acuma! şi se văzu purtându războiul în inima Franţei şi învârtind cu mâinile roata lumii. Dar peste toate acestea şi în acelaşi timp, văzu ochii trişti şi cenuşii ai bătrânului, şi aluzi un glas strident îşi morocănos: „Văd două lucruri. Pe cel dintâi îl trec sub tăcere”. Şi Prinţul îşi privi gânditor mâna, acea mână ciudată, pe dinăuntru, scurtă, grasă şi cărnoasă, pe când dosul era subţire, lung şi păros.

În acest timpi, Maria Augusta stătea, ca ’n multe daţi, goală în faţa oglinzii şi zâmbea. Ochii ei prelungi priveau de sub fruntea senină corpiul ei subţire şi catifelat, de culoarea miarmiorei preţioase. Sentinse cu voluptate şi capul ei mic ca de şopârlă, cu buzele foarte roşii, se lumină de un zâmbet de mulţumire. Era frumos să plece acurat la Stuttgart, ca ducesă, să treacă în trăsura aurită prin

mijlocul poporului entuziast. Şi aci, la Belgrad, a fost frumios, unde a tronat deasulpra mulţimilor sălbatice şi barbare, cari o adorau. Dar ce bine-i părea, gândindu-se la omagiie cari se vor ridica spre dânsa, ca norii de tămâie, la burtea Imperială şi la celelalte curţi germane. Va puri a coroana ducală fără perucă. Era împotriva modei, dar o va face şi coroana va străluci, micuţă, înaltă şi mândră în părul ei negru şi lucios. Cu un gest, pe jumătate hieratic, pe jumătate obscen, ea ridică amândouă braţele deasupra capului, aşa încât puful creţ de la subţiori apăru; apoi, respirând din adânc, zâmbind, păşi prin odaie cu mersul uşor, aproape dansând. Ce mulţi seniori vor fi la curtea ei, germani, italieni, francezi, nu sălbatici ca aţioi; va fi aproajpe ca la Versailles. Şi mulţi dintre acei cari priviseră, pe Prinţesă cu o admiraţie plină de ’nd Văsneală, cum vor privi acum pe Ducesă! Şi curteanul evreu va fi iar în preajmă ei, galant şi mlădios. Tânăra femeie râsè de mulţumire. Ah, ce bine e să fii frumoasă, ce bine e să fii bogată, ce bine e să fii Ducesă! Ce lucru minunat că există bărbaţi şi rochii frumoase şi coroane şi lumini şi serbări! Ce frumoasă e lumea; ce frumoasă e viaţa!

La castelul Winnenthal, la patru ceasuri de Stuttgart, fratele lui Karl Alexander, blândul prinţ Heinrich Friedrich”, fu grozav de tulburat, când află de moartea. văb Hluţ său... Heinrich Friedrich trăia liniştit în micul Castel, – citéa, făcea muzică. În ultimii ani îşi luase. O metresă, fiica unui mic proprietar, o fiinţă liniştită, blondă, cu mişcări molatece, cu ochi frumoşi şi blânzi şi cu inteligenţa cam redusă. Când Weissensee veni la el cu proiectul de a lua locul fratelui său catolic, visătorul prinţ se agăţă cu amândouă mâinile de această itieie. Dar înţeleptul prelat îşi dete seama foarte curând că prinţul, Cu felul său de a fi, vedea în politică numai fantezii şi se pierdea în himefe. Nu, cu acest pretendent nu puteai să

realizezi nimic împotriva energicului şi întreprinzătorului Karl Alexander. După moartea prinţului moştenitor, când: succesiunea la tron trecu Hin domeniul spieculaţiunilor în acel al realităţii, veni Hin Belgrad, – Dumnezeu ştie de unde o fi aflat mareşalul despre aceste tratative – o scrisoare categorică, în care prinţul Karl Alexander atrăgea atenţia fratelui său, să se lase de intrigi. Speriat, blândul prinţ renunţă la toate aceste maşinaţiuni, ba chiar evită cu mare grijă orice contact cu Weissensee. Acum, când află despre moartea Ducelui, toate visurile, lui fantastice reînviară.

Weissensee însă când auzi vestea morţii Ducelui, începu să se plimbe exasperat prin încăperile mari cu perdele albe. Câte probleme, complicaţii, conflicte! Un prinţ catolic, într-o ţară protestantă: o constelaţie nouă şi neaşteptată în Germania occidentală. Cât despre dânsul, Weissensee, îşi luase măsurile din vreme, căci existau multe posibilităţi şi el nu putea fi exclus cu una cu două. Se plimba de colo până colo, făcea planuri, le sfărâma şi sorbea din plin bucuria excitării, a im iscării, fericirea marelui intrigant şi făuritor de planuri.

Dar fiica lui, Magdalen Sibylle, şedea gânditoare şi ochii ei albaştri, în obrazul îndrăzneţ şi oacheş, reflectau zbuciumul ei interior, luminându-se şi întunecându-se rând pe rând. Un catolic, un păgân pe tron! Asta însemna desordine şi grijă în ţară. Ajutor, Zebaoth, fă ca ţara să reziste ispitelor cu care id olatrii vor căuta s-o momească, împotriva ameninţărilor prin care vor călită s-o abată de la dreapta credinţă! Şi tatăl ei se afla în luptă, în primele rânduri, lui îi era dat să fie scut al Evangheliei ameninţate. Ah, n-ar fi vrut să păcătuiască împotriva poruncii a patra; dar se temea că el nu va avea tăria necesară în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Ca întotdeauna la nevoie, ea îşi găsi refugiul la Dumnezeu, deschise Biblia, implorând un

oracol. Dar nu găsi decât următoarele cuvinte: „Puteţi

mânca orice pasăre ¿Uată. Dar vă este interzis să mâncaţi vulturul, struţul, uliul şi pelicanful”. Magd alen Sibylle rămase pe gânduri, însă, cu toată priceperea” ei în explicarea oracolelor, nu putea găsi nicio legătură între nenorocirea ţării şi grija ei ele credinţa neclintită a tatălui pe deoparte şi struţul sau pelicanul, pe care Evreii nu trebuiau să-i mănânci*, pe de alta. Se hotărî să supuie oracolul prielnici sale Beata Slurmiţi cea înţeleaptă, sfintei oarbe din colegiul biblic de la Stutigart.

Cu o jumătate de eră înainte de începerea şedinţei, cei unsprezece consilieri din comitetul restrâns, se adunară în clădirea Parlamentului.

Ah, de ce refuzaseră odinioară un avans Prinţului, ah, de ce trataseră cu fratele său mai tânăr! Acum se aflau la mare ananghie. Prinţul ar trebui să fie un sfânt pentru ca să nu-i pedepsească, acum când avea puterea. Şi Prinţul nu era nicidecum un sfânt. Auziseră că la Belgrad nu-şi cruţa deloc consilierii, ca adeseori se ’nfuria peste măsură, înjura, trântea şi bufnea, nu suferea nicio contrazicere şi azvârlea tot ce-i venea la mână în capul consilierilor săi. Vor avea destul de furcă cu acest Leviathan.

Căci nu aveau de gând să cedeze nicio iotă din drepturile şi libertăţile lor. Ce lucru bun e puterea! Ei, cei unsprezece, se nfruptau din fagurele constituţiei. Restul piarlamentarilor nu făceau decât să confirme hotărârile lor. Dar ei „cei unsprezece, tronau deasupra ţării, ţineau şedinţe cu uşile încuiate, ca Si*gnoria d*in Veneţia, ei trăgeau sforile, tratau, se tocmeau între ei şi legau pe Duce şi miniştrii săi de mâini şi alte picioare. Ce bine era să te simţi atât de important şi de puternic! Nimeni nu se va atinge. de această putere, vor pune piciorul în prag şi

vor apăra ta. ra de tirania şi de sclavia catolicilor. Căci ei au o fortăreaţă puternică. Ce bună şi categorică e legea după care Ducele trebuie să jure că va proteja drepturile lor şi

„? r”.

*» * – < C * % M „>} i *al*e bisericii protestante! Roma, cu toată arta ei vicleană de interpretare, nu va putea ştirbi nimic din această lege. Nici cel mai şmecher iezuiţ nu va putea deschide acest lacăt. Să încerce să muşte păgânul, tiranul înfuriai! îşi va rupe dinţii. O, ce lege frumoasă! Binecuvântate fie garanţiile religioase! Ah, ce bună e constituţia şi convenţia de la Tübingen! O, prevedere înţeleaptă şi binecuvântată a înaintaşilor noştri, care pune această botniţă ducilor înfuriaţi!

În timp ce consilierii din comitet căutau să mascheze prin cuvinte tari neliniştea lor, un împuternicit al noului Duce se prezentă la comisariatul războiului şi ceru un detaşament de soldaţi. Înainte ca defunctul Duce să fie îngropat, el pătrunse în consiliul de (miniştri, arestă în numele lui Karl Alexander pe şefii partidului Contesei şi-i transportă la Hohentwiel, cu toate protestările şi ameninţările lor. La închisoare, Friedrich Wilhelm, fratele Contesei, care gonise cu atâta sânge rece pe sora sa, pentru ca să-ntărească cu atât mai mult propria lui situaţie de prim mareşal al curţii şi preşedinte al consiliului! La temniţă cei doi fii ai ¡săi, intendentul general şi ministrul conferinţei! Luaţi pe sus de asemenea partizanii şi creaturile lor, Pfcil, Pfau, Vollmann şi Scheid ca ş? numeroşii lor subalterni. Cum! se mai umflaseră în pene! Cutai1 mâi făceau pe grozavii şi trufaşii şi abia de catadicseau să răspundă când îi saluta cineva. Acum şedeau într-o celulă întunecată şi nimeni nu se mai sinchisea de dânşii.

Împuternicitul Ducelui se prezentă Ducesei văduve

şi-i comunică cele întâmplate. După atâta necaz şi durere, Ducesa se simţea triumfătoare. Apoi anunţă poporului prin herolzi şi prin proclamaţiuni scrise, că Prinţul Karl Alexander a luat pluterea, că va sosi în curând din Belgrad, că luase măsuri împotriva funcţionarilor abuzivi, cari împilaseră poporul spre folosul lor personal, şi că garanta de mai nainte pe cuvântul său de Prinţ şi n toată sinceritatea, toate libertăţile, în Special cele religioase.

Poporul jubila. Ăsta era un adevărat prinţ! El nu nu ţinea seama de rang. Întocmai ca pe tabloul în care ia cu asalt Belgradul. Adiuceţi panglici şi ramuri de brad să împodobim tabloul! Adevărat stăpân, adevărat erou! Cu, un astfel de prinţ, lotul are să ¡meargă strună.

I

În apropiere de Ilirsau, un dr. um de ţară se ramifica din şoseaua principală. Din acest drum se desfăcea o cărare, ce se pierdea în pădure, oprindu-se în faţa unui zăplaz înalt. Copaci înalţi închideau vederea. Dintre localnici, numai un grădinar şi un salahor pluteau intra acolo, amândoi oameni morocănoşi, cari lăsau pe curioşi cu vorba n gură şi-şi vedeau de drum. Se ştia că un Olandez cumpărase căsuţa părăginită de la moştenitorii fostului proprietar. Autorităţile îl cunoşteau sub numele de Mynheer Gabriel Oppenheimer van Straaten şi Olandezul avea paşaportul cel mare al Statelor Generale. Vânzarea se făcusie cu toate formele, şi toate pretenţiunile autorităţilor poliţieneşti şi fiscale fură satisfăcute cu o conştiinciozitate meticuloasă. Olandezul locuia acolo cu o fată foarte tânără, o servitoare şi un servitor. Se povestea o istorie ciudată despre [un vagabond, care încercase o spargere în acea casă izolată. Fusese prins şi Olandezul se mulţumise să-l închidă peste noapte într-o odaie până de cărţi… A doua zi, vagabondul, tulburat peste măsură şi tremurând, o luă la fugă prin pădure şi nu se mai arătă niciodată în acea

regiune.

Se răspândi zvonul că Olandezul era Jidovul Rătăcitor. Apoi zvonurile încetară. Străinul se ţinea departe de oameni, făcea plimbări singuratece prin pădure, rareori îl vedea cineva. În cele din urmă lumea se obişnui cu el.

Dar la Hirsau locuia şi Magister Iacob Polycartă Scheber, conducătorul colegiului biblic, din care făcea parte şi Magdalen Sibylle. Tânărul profesor, cam gras „cu obrajii bucălaţi, era Visător şi amator de plimbări meditative; într-una din aceste – plimbări, urmărind a pasăre, care zbura din copac în copac, ajunse la zăplazul cel înalt, îl sări, fără să stea mult la gânduri şi fără prea multă osteneală, trecu printre copacii înalţi, şi se văzu deodată în faţa unui luminiş, iar în mijlocul lalelelor şi a brazdelor în formă de terasă, acoperite de flori necunoscute şi bine îngrijite, zări casa Olandezului. Era o casă stranie, un e, ub mic şi alb, strălucind în bătaia soarelui în faţa casei se afla un cort primitiv, sub care şedea întinsă şi visătoare o fată, cu portul străin, cu chipul alb şi părul de un negru albăstriu. Magistrul se opri, o privi cu umilinţă şi plecă în vârful picioarelor. Dar începând din acea zi, în viziunile sale despre Ierusalimul ceresc, se strecură icoana fetei din cort, dinainte a casei albe cu lalele.

Rabbi Gabriel lăsa fetei toată libertatea. Noemi înflorea, tăcută şi blândă, fără multe diorinţi. Avea în jurul ei pie bătrânul servitor docil şi tăcut şi pe Jantje, servitoarea olandeză, bună, devotată, vorbăreaţă, care şi ea o îngrijea de mulţi ani.

Tânăra fată se cufunda cu plăcere în citirea cărţilor pe care i le dădea unchiul său. Erniu Uiăi ales cărţi ebraice, printre care şi misterioasele căjrţi ale Cabalei, cu multele şi variatele ei interpretări. Ea nu cugeta atât, cât

le vedea. Arborele cabalistic, omul divin, erau pentru ea lucruri reale. Literele şi cifrele numelui lui Dumnezeu aveau flamurile lor colorate şi strălucitoare, figurile Ştiinţei Sacre se mişcau cu membrele lor, triunghiurile se urcau, pătratele cădjeau, şi steaua cu cinci colţuri sărea din loc în loje. Şi totul se împletea într-un dans sinuos şi plin de armonie.

În Cântarea Cântărilor ea citea: „Iubitul meu începu şi-mi spuse: ridică-te, păstoriţa mea! Frumoasa mea! Ridică-te şi vino! Iată, iarna a trecut. Florile acopăr pământul, şi vremea cântecelor a venit; glasul turturelelor răsună în toată ţara. Ridică-te, păstoriţa mea, frumoasa mica şi vinol Porumbiţa mea! Porumbiţa mea din crăpături de stânci, de pe povârnişul tăinuit! Lasă-mă să-ţi văd făptura! La să mă să-ţi aud glasul! Căci glasul tău e dulce şi făptura ta plină de farmec”.

Şedea dinaintea cărţilor, delicată şi atentă, cu faţa albă ca aceea a tatălui ci, şi privirea îi aluneca pe caracterele mari şi pătrate.

Rabbi Gabricl îi explica, spunându-i că ceea ce citise înseamnă creaţiunea lumii; florile erau patriarhii şi glasul adolescenţilor cari învaţă să pătrundă misterele scripturilor, fac ca lumea să dăinuiască şi ca patriarhii să ni se releve. Şi bătrânul îi explica, prin analiză şi sinteză, cu multă adâncime şi perspicacitate; în cele din urmă rămânea cufundat în gând juri şi în tăcere. Fata asculta cu evlavie; dar cium1 isprăvea bătrânul, florile deveneau iar flori şi ea asculte fiWmoasa melodie: „Iarna a trecut, ploaia a trecut şi ea. Florile acopăr pământul, a venit vremlea cântecelor şi glasul turturelelor răsună în toată ţara”. Şi închizând1 ochii, ascultă şi pândeşte printre arbori şi-şi ţine respiraţia: acuma, numaidecât, în clipa următoare se va arăta păstorul care face să răsune aceste cuvinte frumoase cu glasul lui argintiu… Dar nimeni nu vine.

Eroii şi Sfinţii din Biblie înseamnă desigur ceea ce îi spune Rabbi Gabriel. Dar când bătrânul nu era acolo, Noemi îi privea cu propriii ei ochi. Ea însăşi era Tamar, care iubea pe Amnon, era Rachel, oare fugi cu Iacob, era Rebecea la fântână. Mai era şi Miriam, care dansa dansul victoriei asupra Egiptenilor înecaţi de Dumnezeu. Dar nu era Jael, care înfipsese lui fuseră un cuiu în tâmplă, nici Debora, care judeca poporul lui Israel. Ea umplea povestirile din Biblie cu cei câţiva oameni din jurul ei. Hagar avea trăsăturile vorbăreţei Jantje, profeţii aveau ochii cenuşii, neinărginit de trişti ai unchiului său şi nasul lui turtit şi vorbeau cu glasul lui strident şi morocănos. I

Dar eroii aveau înfăţişarea tatălui ei, chipiul lui, ochii lui mari şi arzători, glasul lui mlădios şi convingător. Ah, tata! Cât era de frumos, de strălucit! O, de ce venea atât de rar? Viaţa ei nu avea alt sens decât acest om, tot restul nu era decât aşteptarea că se va întoarce. Toţi eroii Scripturii îi vedea cu chipul lui. Samson, care bătuse pe Filisteni, purta hainalui măslinie şi păşea repede, strălucitor şi primejdios în cişmele lui de călărie. David, atunci când învinsese pe Goliat, purta fracul roşu, atât de elegant, cu care venise tatăl ei ultima oară, şi braţul ridicat, cu praştia în mână, avea manşete de dantelă. Ah! ea mai vedrea ceva, cu o groază ascunsă: părul cu care Absalon se încurcase în copac, avea culoarea şi bogăţia buclelor tatălui ei, iar când David se jelea: „O, Absalon, fiul meu!” gemetele lui erau glasul strident al unchiului, şi ochii pe care îi închidea erau ochii iubiţi şi arzători ai tatălui ei.

Noul Duce venea în susul Dunării cu toată pompa, pe yachtul pe care i-l dăruise socrul său. La proră sta nemişcat Arapul cu privirea de nepătruns. Alături de Ducesă, Remehirigen, masiv, cu faţa stacojie, sub peruca albă; suflând din greu, făcea curte frumoasei femei, în

germana lui plângăreaţă de Austriac. Acest soldat strălucea de bucurie, zeci de planuri îndrăzneţe se apropiau acum de realizarea lor. Unul din primele acte ale Ducelui fu să numească pe acest prieten, al său preşedinte al Consiliului de Război' şi comandantul suprem al armatei. La Viena, primire strălucită. Majestăţile lor, foarte graţioase. S erviciu divin. Banchet la Palat. Operă. Bătrânul prinţ de Thurn şi Taxis venise la Viena să-şi întâmpine ginerele; şi cei doi prieteni ecleziastici au ţinut să aducă înaintea tuturor a felicitările lor Ducelui. Când yachtul ancoră, arhie piscopul ide Würzburg, împreună cu Raub şi Fichtei, «on să ier îi săi, ca şi abatele din Einsiedem, se aflau pe mal şi sărutară pe Duce cu efuziune, iar Mariei Aur gusta îi dezmierdară mâna, clipind din ochi.

După operă, – Majestăţile lor şi Ducesa se retrăseseră-Karl Alexandri. Principele de Thurn şi Taxis şi cei doi prelaţi mai râmau împreună la unpahar tte vin. În pahare străluceşte vinul auriu de Tokaj. Ducele, care se obişnuise «Cu el la Belgrad, soarbe feighiţituri mari, pe când iezuiţii se delectează sorbind! încetul cu încetul. Aerul e greu de fumul lumânării ori şi parfumul vinului.

În faţa acestor prieteni intimi, Karl Alexauder îşi deschide inima. Ah, el nu avea de gând stă mucegâiască în ducatul lui, ca orice prinţ neînsemnat. Ambiţia lui nu era numai să vegheze ca supuşii săi să cultive bine viile, să-şi ţeasă pânza, să şteargă nasul plozilor şi să-i ţie curaţi. Va lăsa pe consilieri să guverneze, iar el va domni! Nu degeaba fusese atâta timp pe câmpul de luptă. Era soldat, un Duce soldat. Dacă a luptat atâta vreme pentru alţii, chiar «Iacă eraul dintr-o casă amică, cu cât mai bine va şti să lupte şi să învingă pentru el însuşi! Ludovic XIV a făcut cuceriri; mica Veneţie a acaparat o bună parte din Grecia; din Suedia a pornit Carol XII, purtând stindardul său

asupra unei jumătăţi din Europa; la Pol setam se prepară noi cuceriri. El simte că este omul. care să facă din micul său stat unul mai mare şi poate;, dacă vrea Dumnezeu, unul mare de tot. În niciun caz nu-şi va lăsaţara aşa cuta1 este. Acuma le ciocneşti cu capul de toate colţurile şi nu poţi să întinzi nici. braţul, nici piciorul. Pricepe destul arta războiului şi strategia, ca să ’nţeleagă că ţara lui, după poziţia pe care o are, este sâmburele unei ţări mai mari. Dar să porneşti în modlogic de la posesiunile Württembergheze de dincolo de Rin, de la comitatul Moinpelgard, strâns ca ’într-un cleşte între posesiunile franceze, şi

Mt* acolo mai departe, pentru un strateg, ar fi ¡o. bază excelentă.

— Eşti foarte îndrăzneţ, scumpul meu văr, zise bătrânul Thurn şi Taxis, zâmbind! şi (sorbi parfumul vinului de Tokay cu nasul lui fin de ogar.

Asculta cu plăcere proiectele impetuosului său ginere. Ştia că toate acestea sunt pure utopii, dar, de Dumnezeu! Ducele era soldat şi nu puteai să-i ceri pricepere în chestiunile politice. Do-uă luni în capitala sa, şi tot focul acesta se va potoli.

Cei doi prinţi ai bisericii ascultau cu atenţie cuvintele energice ale lui Karl Alexander. Lucraseră cu mare zei la convertirea lui, mai întâi pentmcă era datoria lor să readucă la lumină orice suflet rătăcit, apoi, pentru că era un foarte bun mijloc de propagandă, să atragă un prinţ de Württemberg de partea lor, ¡dar mai ales pentru că le plăcuse acest joc. În adevăr, nu urmăriseră cine ştie ce planuri politice. Dar, deoarece Dumnezeu dăduse lucrurilor o atât de fericită întorsătură şi noii lor cuceriri un relief atât de puternic, nu strica să încaseze zâmbind, numeroasele complimente cu privire la înţeleaptă lor prevedere. Mai înainte de toate trebuiau să se folosească

din toate puterile de norocul lor neaşteptat. Un foc ca acela de care ardea Ducele e întotdeauna bun la ceva. Câte planuri se pot coace la căldura lui? Arhiepiscopul de Würzburg începu încet şi cu băgare de seamă: fratele său, Ducele, nutreşte planuri mari, pentru cari orice prinţ catolic trebuie să-i dioreascâ succes. Dar el uită că Dumnezeu îl alesese să domnească într utn Babilon rebel şi fără simţire. Aceşti blestemaţi de protestanţi au ros ca şoarecii drepturile dăruite de Dumnezeu prinţilor germani, aşa încât acum nu măi rămăseseră decât nişte stirenţe mizerabile.

— Locuitorii din Württemberg nu sunt răi, răsipunse Ducele, – sunt leali şi credincioşi Prinţului. Toată vina o are blestemata adunătură din Parlament, aceşti măgari încăpăţânaţi şi zgârciţi, cari îi refuzaseră apanagiile, această turmă de trădători, icare a complotat cu fratele său. Dar el a fost cu ochii în patru şi nu i-a lăsat să-i şterpelească tronul. Iar acuma, când! d a venit la putere, are să le plătească şi are să-i bată până la sâtage.

Abatele zâmbi:

— Lucrul nu e chiar atât de simplu. Mai întâi există Constituţia.

— Un petec de hârtie, un petec de hârtie! strigă Ducele sălbatic.

— Fireşte, răspunse iezuitul liniştit. Dar deocamdată te leagă. La urma urmei, şi Biblia e, un petec de hârtie şi totuşi pe dânsa se sprijină Roma îşi întreaga lume.

Arhiepiscopul de Würzburg se amestecă împăciuitor: forţa şi înţelepciunea lui Karl Alexander, ajutorul şi viclenia prietenilor săi, soldaţi) săi, ca şi dreptatea cauzei sale, vor izbuti să distrugă hârtia. Trecerea la catolicism a ducatului, fundamentul şi piatra unghiulară a tuturor acestor planuri, e grea, dar nu imposibilă. Trebuiau să se gândească la inteligenţa şi fericita convertire a Neuburg-

ului din Palatinat. Înainte de toate numai ofiţeri şi soldaţi catolici. Niciun Parlament nu poate să se amestece în această chestiune. Apoi, toate demnităţile de la curte vor fi ocupate, încetul cu încetul, de catolici, în cele din urmă, toate funcţiile oficiale. Protestanţii vor fi concediaţi, toţi, fără deosebire. Ah, cum se mai înghesuiau sufletele în Palatinat, spre adevărata credinţă! mai întâi funcţionarii cu familie, care se tem mai mult de existenţa lor. Ah, cu ce grabă sau lepădat de erezia protestantă, cum mai alergau fără suflare aceste suflete viteze la sânul bisericii catolice!

Cei trei prieteni râdeau şi beau. O mulţimre de căi stăteau deschise înaintea lor. Arhiepiscopul făgădui că va pregăti, prin priceputul său consilier Pielitei, directivele special adecuate ducatului dre Württemberg. Se despărţiră entuziaşti, plini de speranţă.

A doua zi se prezentară în faţa Ducelui trei consilieri imperiali, cari voiau să se sfătuiască cu dânsul asupra războiului cu Franţa, în care împăratul se aruncase cu prea multă uşurinţă. Karl Alexander, care până atunci stătuse în faţa consilierilor imperiali numai ca solicitator, ca general plătit, se umfla acum în pene, văzându-se solicitat. Liniştit, cu gesturi mari, el aruncă în obrazul miniştrilor cele douăsprezece mii de soldaţi, de care îl rugau cu atâta teamă. Cu multe clauze şi aluziuni neclare, tratatul secret imperial îi făgăduia în schimb protecţie şi sporirea suveranităţii împotriva eventualelor impietări asupra ţării sale.

Când Ducele părăsi Viena, Majestatea Sa îl sărută în faţa curţii şi a poplorului, pe amândoi obrajii.

Când află de moartea lui F. berii ard Ludwig, Iosef Süss rămase câtva timp fără suflare, cu gura deschisă, cu mâna stângă ridicată într-un gest de apărare, şi tot sângele îi năvăli în inimă. Ajunsese la ţintă! Deodată se văzu sus. Era ca lozul cel mare. nimerii între o sulă de mii de

numere. Avusese inspiraţia justă şi acum va sta mândru şi genial în faţa înţeleptului Isac Landauer, care clătinase din Cap, zâmbind de încredenea lui în acest prinţ neînsemnat.

Ah, acum va păşi mândru şi puternic! Sule de saloane strălucite se vor deschide înaintea lui. Dintr-un salt ajunsese atât de sus. Acum va sta la mese luxoase cu mai marii acestei lunii, egal între egali. Acei cari îl lăsaseră să aştepte în anticameră, vor aştepta acum la uşa lui până vor putea să intre. Şi femeile frumoase şi nobile, cari până acum îi făceau o favoare primindu-i dragostea, îi vor oferi trupurile lor mândre, cerşindu-i graţia. Va plăti, cu vârf şi îndeşat... loviturile pe care a trebuit să le suporte. Va arăta celor mari că un

Evreu ştie să poarte capiul de zece ori mai sus decât dânşii.

Vân du casele sale din Heidelberg şi Mannheim, şi anunţă cu trufie că oricine are vreo pretenţie faţă Ide dânsul în Palatinat, poate să se prezinte de – îndată. Între timp1, cumpără ipie sub mână, prin interpuşii săi, palatul unei familii nobile scăpătate, din Seegasse, în Stuttgart, îl renovă cu un lux extraordinar şi îşi coimpletă numărul servitorilor, garderoba şi grajdul.

În mijlocul acestor preparative, îl găsi Isac Landauer. Bicisnic şi murdar, marele financiar şedea într-un fotoliu, într-o atitudine dizgraţioasă, şi îşi l reca mâinile slabe şi palide, enervând pe Süss prin caftanul, perciunii şi tot portul lui evreiesc. Süss fu nevoit să recunoască, necăjit şi decepţionat, că Isac Landauer nu simţea pentru dânsul nici admiraţie „nici invidie.

— Ai avut noroc, Reb Iosef Süss, zise el clătinând din cap cu... bunăvoinţă şi uşoară ironie. Ar fi putut să meargărim, şi atunci ai fi pierdut toată averea cu pârlitul ăsta.

— În orice caz, acum nu e pârlit, răspunse Süss acru.

— Asta spun şi eu, se grăbi celălalt sia confirme. Apoi, confidenţial şi autoritar:

— De ce atâta fast şi atâta gălăgie? Ascultă ce-ţi spun eu, că-s mai bătrân, nu e bine ceea ce faci, nu e decât spre praguba dumitale. Ce te uimfli aşa în pene şi cauţi să sari în ochii tuturor? Nu e bine ca un Evreu să stea la vedere. Ascultă ce-ţi spun eu, Evreul trebuie să stea în umbră. Apoi, cu un chicot puţin gâlgâitor, adăugă: – O tratâ în fundul sipetului e mai bună decât un galon de aur pe haină; şi cu o bunăvoinţă ironică, pipăi broderia de pe mânecile lui Süss, pe când celălalt, aproape dezgustat, căuta să se depărteze.

Aşa sunt tinerii, se gândi Isac Landauer, după ce plecă de la Süss. Coboară, coboară până la „goi”. Au nevoie de gălăgie, de lus, de haine brodate. Trebuie pii se simtă apreciaţi die ceilalţi. Nici nu bănuiesc triulmfuli tainic şi subtil, în caftan îşi perciuni, aceşti nerozi.

Süss îşi zise cu dispreţ: cât e de laş! Totdeauna i s-a te ascunzi. La ce mai e bună puterea, dacă nu poţi s-o arăţi! Ce de prejudecăţi prosteşti, sfioase şi de-i modale! Numai să nu atragi atenţia Creştinilor. Să te ascunzi în umbră. Tocmlai în lumină o să mă-nfig îşi am să privesc oamenii drept în ochi.

Plecă la Frankfurt cu mare pompă. Se duse la mamia sa, să i se arate în toată strălucirea. Bătrâna doamnă, atât de frumloasă încă –de la dânsa avea obrazul alb şi ochii mari şi vii – diseca o viaţă lipsită de conţinut, în mijlocul luxului confortabil. Ah, cât de pline fuseseră zilele ei odinioară! Actriţa Mihaela străbătuse Germania în goana cailor şi drumul ei fusese plin Ide bărbaţi, ¡aventuri, dorinţi, triumfuri, necazuri, un adevărat vârtej. Acum, existenţa ei nu mai era colorată decât de evenimentele exterioare. Îşi trecea timpul cu îngrijirea frumuseţii, întreţinea o corespondenţă vastă şi tumultuoasă şi se

strecura în viaţa numeroaselor sale: cunoştinţe. Süss se umfla în pene în faţa ei, ea îl sorbeai din ochi şi asculta ameţită lăudăroşenia lui gălăgioasă.

În mijlocul convorbirii lor spuinbase apăru Rabbi! Gabriel. Süss1 povestise tocmai cu o voluptate triumfătoare despre femeile cari se mbulzcau în palatul săjui şi Mihaela ascultase cu lăcomie. Acum, obrazul lătăreţ şi morocănos al bătrânului, strivise ca un bloc uriaş de piatră toate aceste figuri vaporoase. Da, el ştia că noul düce pornise din Viena şi că va sosi în curând. Süss plecase, desigur, în întâmpinarea lui. Bătrânul vorbea cu o ironie atât de rece şi obosită, încât tot (ce obţinuse Süss părea acum îndoielnic şi gol de înţeles. Apoi întrebă, ca din întâmplare, când va veni Süss la Hirsau, deoarece copila voia să-l vadă. Süss se codi, evitând un răspuns şi bătrânul nu mai insistă, dar cele trei cute se brăzdară şi mai adânc pe fruntea lui. Se uita când la mamă, când la fiu. În cerând plecă.

Süss îşi adună cu greu fărâmăturile mândriei şi ale strălucirii sale, împrăştiate în toate părţile. Încet şi fără nicio siguranţă, el îşi reluă înfăţişarea elegantă şi cu multă precauţiune începu să-şi bată joc Ide bătrân. Dar mama sa rămase tăcută şi plecarea lui nu fu tocmai atât de strălucită ca sosirea.

Porni repede spre Regensburg. Duqele îl primi gălăgios şi foarte bine dispus. Remehingen, cu faţa stacojie sub peruca albă, îl copleşi de glume grosolane. El nu putea să sufere pe Evrei, şi acesta, cu manierele lui exagerat de politicoase şi insinuante, îi era şi mai antipatic. Bătrânul Thum şi Taxis fu şi el rezervat: nu plutea să uite că odinioară, Ia Monbijpu, Süss îi zădărnicise cu salonul galben, efectul fracului său de aceeaşi culoare.

Ducesa însă îi zâmbi cu multă amabilitate şi drăgălăşie. Plină de graţie, întinse Evreului mânuţa ei

cărnoasă şi îngrijită, pe când1 cu cealaltă ţinea cu delicată preţiozitate, aşa cum prescria modă, faldurile rochiei sale. Ah, ce gânduri ascunse şi perverse va fi depus Evreul odată cu sărutarea sa, pe această mână! Şi ¡cât de modern era îmbrăcat, din cap până-n picioare! Era amuzant să aibă în jurul său un astfel de Evreu, care semăna cu cel mai galant senior din Versailles şi care îşi ascundea sub o haină atât de elegantă Inima lui de Evreu, care era, desigur, plină de răutate. şi dei venin.

Mai târziu, când fură singuri, Ducele îl întrebă de situaţia morală a ţării. Süss simtţi numaidecât ce preţ punea Karl Alexander pe opiniile lui. Imediat redeveni omul de afaceri, obiectiv, concentrat, prudent. Priceputul financiar lucra în el cu nervii încordaţi, cu toată siguranţa. Cercetă pe Duce mai mült decât acesta pţe dânsul. Îşi alcătui răspunsurile astfel. Încât toate confirmau principiile lui Karl Alexander.

Acesta îl bătu pe umăr fără de veste:

— Cu magul tău, tot nu m-ai înşelat, al bracului Ue jupân!

Süss tresări şi, împotriva obiceiului său, răspunse evasiv, silit, stingherit, că aceste preziceri cabalistice l-au costat destul şi că deci nu e de mirare c-a sau dovedit adevărate. Ducele răspunse nu, tocmui sincer că Rabbi îi prorocise un sfârşit nenorocit. Dacă prezicerile lui sunt atât de adevărate, de ce îşi lega Süss averea şi serviciile de dânsul?

Süss răspunse după câtva timp:

— Ceea ce Rabbi ia drept bun sau rău, e altă chestie şi oameni ca Alteţa Sa şi el însuşi, cari nu, visează cu ochii deschişi, n-au nevoie să-şi bată capul cu chestiuni metafizice atât de subtile.

Süss tăcu, deodată i se tăie respiraţia şi capul *i* se plecă într-o parte. I se părea că un om îl priveşte peste

umăr, un om cu propriul lui chip, dar pierdut în ceaţă, fantomatic. Şi Ducele tăcu. Obiectele din jurul lui îşi pierdură culoarea, Evreul păli. Se văzu păşind într-o horă ciudată şi ireală, înaintea lui, magul misterios, Rabbi (iabriel, ţinându-i una din mâini, pe când pe cealaltă o ţinea Süss.

Evreul îl smulse din această vedenie, îndreptânduri atenţia asupra altor chestiuni. Ducele vorbise cu un dispreţ amar despre fratele său, Prinţul Heinrich Friedrich şi despre intrigile lui cu Parlamentul. Süss se agăţă de acesta, vorbi cu uşoară ironie despre blândul şi neîndemâna tecul conspirator, amintind apoi şi de metresa lui, acea blondă liniştită şi prostănacă. Ducele asculta cu interes şi un zâmbet răutăcios îi flutură ¡pe buze. Ei drace! Sărmana fată flămânzea destul cu bicisnicul de Heinrich – carne uscată, fără un piic de zeamă... Râse eu hohote şi n ochii lui apăru o lucire răutăcioasă. Evreul cunoştea desigur fata; să i-o descrie. Süss povesti cu băgare de seamă, şi analiză cm u*n* cunoscător pe fiica micului nobil de la ţară, înaltă, blondă, greoaie, de o tinereţe caldă şi morocănoasă.

Ducele asculta lacom, batjocoritor, mulţumit; se vedea că planul lui era gata.

— Vă'ci că te pricepi, jupâne, zise el râzând. Te pricepi la carne creştină, pungaşule!

Rămas singur, Süss zâmbi triumfător şi se gândi la ceea ce avea de făcut. Nu mai rămânea nicio îndoială: să măgulească pe Duce fără şovăire, fără teamă de exagerare, Să procure Ducelui bani, şi prin nani femei, soldaţi, glorie. Mereu, mervu. Să nu profite prea mult la toate aceste afaceri, dar să-i procure atât de multe încât să se îmbogăţească, păstrând chiar numai o mică parte pentru sine. Să nu ţie scamă de Parlament. Să se ridice pe faţă împotriva lui, să-l trateze „en Canaille". Un singur

scop: bani pentru casieria ducală.

Süss se pricepuse să-l ia pe Duce. De asemenea făcuse bine când cumpărase palatul din Stuttgart. Când plecă din Regensburg, era consilier privit al finanţe! – ducatului de Württemberg. La numirea lui era anexat un decret al Ducesei, prin care era numit administrator al casei sale personale.

Mc1

La Stuttgart, preparative extraordinare pentru primirea noului prinţ: trei arcuri de triumf cu mândre inscripţii latine şi multe figuri alegorice, nenumărate drapele, ghirlande. Străzile mărginite de oamjeni cu feţele roşite de frig, şi animate de soa Tele vesel al unei frumoase zi de Decembrie. Peste tot vânzători, oferind portretul Ducelui, celebrul portret în care ia cu asalt cetatea Belgradului, în fruntea a şapte sute de oameni, sub ploaia de gloanţe. Süss comandase mii de exemplare din acest portret, spre marea bucurie a Ducelui şi a poporului, şi în profitul său şi acum burghezii şi ţăranii se băteau pentru această podoabă ieftină şi patriotică. Tot oraşul răsuna de muzică, strigăte şi lovituri de tun. Insfârşit, pe o lungime de două leghe, venea cortegiul: funcţionari, ofiţeri, soldaţi pedeştri şi călări, curieri, paji. şi trăsura de gală a Ducelui, cu opt *i vr*, *i-ul.* süSS

IOT

„Îi înaintaşi. Astfel intră în oraş, prin siräzüe scă*A în iei oare de zăpadă, sub cerul albastru de Decembrie şi mii de steaguri colorate flutumu în aer.

Cu inima şi gura deschisă, cetăţenii din Stuttgart priveau cu addiiraţie pe Suveranul, lor impunător, cu mantaua de blană deschisă pe pieptul lui, acoperii du decoraţii, cu capul şi ochii dominatori şi m! ai mult încă pe frumoasa lor Ducesă care, sub blănurile ei albe, pur land o diademă pe căpşiorul micuţ ca de şopârlă, se uita la ei

surâzătoare, cu o curiozitate indolentă. Ah, ce mai râdea în sinea ei de aceşti Suabi cari o aclaimau, şi cât de caraghios i se părea acest oratori al Universităţii din Tübingen, un profesor gras, timid şi asudai, care îşi dădea atâta osteneală să declame, cu un puternic accent suab, verslurile înaripate, cu care saluta pereche;! princiară. Ea asculta atentă şi îşi păstră seriozitatea chiar şi atunci când profesorul vorbi despre popoarele, pe care Ducele era chemlat să le păstorească cu sceptrul său, şi atunci când declară cu patos că numele lui Karl Alexander cuprinde în sine tot, ce se spune despre Carol cel Mare şi despre ceilalţi Caroli, toi ce a dovedit Alexandru cel Mare al Grecilor, lot ce poporul ales a preţuit mai mult la Samson, tot ce a posedat Hercule. ba chiar şi atunci când, la sfârşit, îl compară cu Cezar. Süss se ţinea mtadest şi respectuos la o parte, printre oamenii casă ai Ducelui. Venise la Stuttgart fără nicio pompă, se instalase în luxoasa-i locuinţă, şi deocamdată nu atrăsese atenţia nimănui. Nimeni nu putea să scoată o vorbă măi mult de la valetul său, tăcutul şi flegmaticul Nicklas Pfäffle: Süss era un personaj important de la curtea noului Duce. Numai încetul cu încetul se află că acest personaj, consilier financiar, deşi se purta ca oricare mare senior, nu era decât un simplu Evreu nebotezat. Dar Evreii nu aveau voie să se aşeze în ducat. Totuşi, oamenii îşi spuseră că, faţă de situaţia încurcată a finanţelor şi faţă de şiretenia Evreilor cari administraseră finanţele

Contesei de Grävenitz, era drept să-i… e îngăduie şi: Ducelui să aibă drept consilier un Evreu. De altfel, triep buiau să recunoască că noul Evreu se poartă deocamdată foarte cumsecade şi discret şi ¿a în timpul ceremoniei, cu tot. titlul şi mândra lui uniformă, rămase se modest la o parte…

Dar după trei zile, la recepţia Parlamentului, se arătă

cu totul altfel. Stătea mândru, rece şi sever printre miniştri şi privea de la distanţă turima parlamentarilor. Micul grupi al miniştrilor, printre care se afla şi Evreul, stătea, în uniformele lui strălucite, despărţit cu multă arogantă de masa întunecată şi deasă a reprezentilor poporului. Camera nujmăra patrusprezece prelaţi şi şaptezeci de deputaţi. Numai câţiva, ca de pildă subtilul Weissensee şi avocatul Veit Ludwig Neuffer, istovit de muncă, erau deasupra situaţiei; cei mai mulţi păreau îngrijoraţi, intimidaţi şi nesiguri, în faţa grupului de miniştri cu privirea îngheţată şi trufaşă. Printre aceşti din urmă erau Forstner, preşedintele consiliului şi insinuantul Neuffer, cai i încă pe vremea defunctului Duce fuseseră sprijinitorii lui Karl Alexander şi zădărnicească planurile dietej cu prinţul Heinrich Friedrich. Apoi, Andreas Heinrich von Schütz, cu nasul mare şi coroiat, la început omul Contesei de Grävenitz, dar care se menţinu sub toate guvernele. Dieta nu prevedea nimic bun din partea acestor trei demnitari, după cum nu aştepta niciun bine din partea Evreului, a cărui prezenţă la această recepţie oficială era o provocare. Parlamentul nu avea încredere diecât într-un singur ministru şi faptul că Ducele îl numise în cabinet, compensa prezenţa lui Neuffer şi a Evreului. Acesta era Georg Bernhard Bilfinger, filosoful şi fizicianul. Karl Alexander cunoscuse pe acest bărbat spătos, cu sufletul dreschis şi plin de energie, cu prilejul cercetării unor calcule şi planuri de fortăreţe. Şi oricâtă neîncrediere avea el faţă de filosofie, nu putu să reziste dorinţei de a chema în cabinet pe acest matematician şi inginer iscusit, în locul unui jurist.

Cele două grupuri, cel mic al miniştrilor şi cel mare al parlamentarilor, stăteau faţă ’n faţă ca nişte animale gata de atac, unul mare, greoi, negricios, fără apărare, celălalt, mic, sclipitor, colorat, agil şi primejdios.

Aşteptau. Aşteptară multă vreme, aproape un ceas peste ora anunţată. Şi tot nu se auzea marşul triumfal, şi nici ordinul de a prezenta armele în vestibul, iar uşile cari duceau spre apartamentele particulare ale Ducelui, rămâneau închise. Reprezentanţii poporului se sprijineau când pe un picior, când pe altul, năduşiţi în sala supra-încălzită; chiar şi miniştrii începură să se nelinişteascâ. Nu se aşteptau ca Duqele să bruscheze Parlamentul chiar din primul moment. Era intenţie? Capriciu? Simplă întâmplare? Uitare?

Unul singur ştia. Evreul zâmbea şi gusta cu voluptate ciudatul triumf pe care şi-l pregătise Karl Alexander. Parlamentul conspirase împreună cu fratele său; bine, acum aveau să aştepte, până le-or ţintră picioarele în burtă, în timp ce el se desfăta cu prietena fratelui său, acea fiinţă blândă şi liniştită, cu părul bălaiu.

Consilierul secret Andreas Heinrich von Schütz citi Constituţia, căreia Ducele trebuia să-i jure credinţă. Totul era prevăzut în amănunt, cu meticulozitate. Domnul von Schütz citi interminabilul document cu glasul egal şi exersat, căruia naşul lui mare şi coroiat îi dădea un accent franţuzesc. Sala era supra-încălzită, o muscă trezită bâzâia, iar din masa de oameni îmbrăcaţi în haine groase se ridicau aburii respiraţiei şi o suflare uşoară. Karl Alexander privea supărat feţele întunecate şi atât de comune, care se sileau să pară patetice, şi asculta încruntat textul acelui act solemn şi pedant, în care fiece cuvânt însemna pentru ci o onstrângere îndrăzneaţă şi nemăsurată. Şi acest fotilăit continuă mereu, fără sfârşit. Trebui să se stăpânească ca să nu interview sau să caş; te tare şi plictisit. Venea din alcov, simţea încă în toţi porii căldura) blândă a acelei fiinţe blonde, auzea încă plânsul ei înăbuşit şi neîncetat, care îi umezise faţa, braţele şi pieptui, ra pătruns, de o senzaţie de plăcută mioleşire.

Parlamentarii fură foarte rău impresionaţi de glasul răguşit şi încleit – efectul voluptăţii – cu care repetă, revoltător de indiferent şi cu gândul aiurea, formiula jurământului solemn: „Confirm şi afirm pe cuvântul meu de Prinţ, după matură gândire, şi în deplină libertate”. Pronunţase aceste cuvinte cu tonul cu care ar fi spus valetului, că apa die ras nu era destul de caldă.

Deputaţii plecară abătuţi şi plini de îngrijorare. Dacă i-ar fi insultat, ca defunctul Prinţ, dacă i-ar fi copleşit cu înjuri ături murdare, ca Eberhard Ludwig, ei ar fi putut să reacţioneze mult măi uşor, decât împotriva acestei atitudini de jignitoare indiferenţă.

După plecarea lor, Karl Alexander se întinşie într-un fotoliu, foarte mulţumit. Le arătase el. Plecaseră cu coada între picioare. Sufla pe nas, mulţumit de sine însuşi. Bun început, frumoasă zi! mai întâi o lovitură Zdravănă blândului Heinrich Friedrich, care îndrăznise să se revolte, şi apoi această plebe obraznică şi asudată, care plecase plouată, clocotindi de trufia ce o înăbuşea. Concedie şi pe miniştri şi, pe când se retrăgea, şopti lui Süss:

— Trebuie să mai consolez pe cineva, pe miorlăita aceea blondă. Are gust, făţarnicul, mai mult decât aş fi bănuit. ar

Râse zgomotos şi bătu pe umăr pe Süss, care se simţi foarte măgulit.

— Vreau să guvernez singur, zise el unei dieputaţiuni din Stuttgart. Vreau să ascult eu însumi poporul meu şi să-l ajut.

f *V8EUL* – V.

— Răspândi în toată ţara vestea că nu se va da înapoi V vila nicio osteneală sau greutate, pientru a asigura bunăstarea şi prosperitatea ducatului, va avea grijă ca peste ftot să domnească sinceritatea şi buna credinţă

cunoscută în Württemberg din moşi strâmtoşi, 1 ară subterfugii, intrigi şi complicaţiuni. Oricine are vreo plângere împotriva vreunui funcţionar sau vreo cerere, poate s-o scrie pe hârtie amănunţit şi s-o predea în mâinile Ducelui.

Trei Duminici de-a rândul, această poruncă a noului stăpân fu citită de pe toate amvoanele, şi afişată la primăria fiecărei coamune. Poporul jubila: acesta era un adevărat prinţ; acesta nu guverna prin biurocraţie, guverna singur.

Partizanii Contesei se topiră ca zăpada în luna Mai. Ducesa văduvă se învioră de căderea lor. Cât despre portretul lui Karl Alexander, luând ou asalt Belgradul, se vindea ca pâinea caldă şi atunci când un decret interzise îngenuncherea suplicanţilor în faţa Ducelui, pe caivânt că asemenea dovezi de respect se cuvin numai lui Dumnezeu, Süss trebui să tipărească o nouă ediţie şi? n toi ducatul nu exista casă de burghez sau de târâfir, în care portretul Ducelui să nu atârne la loc de rurde.

Ducele uză de toată influenţa sa pentru a duce mâi ci e parte procesul împotriva fostului mareşal al curţii, Gr a veni Iz şi a surorii sale, dar fără mult succes. E drept că se instituise un tribunal special, care să jude de pe Contesă şi că primul jurisconsult al ducatului, profesorul Moritz David Harppreent din Tübingen, cunoscut în toată Germania pentru stricta sa probitate, ridică împotriva ei acuzări grele de bigamie, adulter repetat şi prelungit timp de ani întregi, apoi trei tentative de omor, îndreptate împotriva soţiei lui Eberhard Ludwig, crimă de lezmajestate, avort, fals, înşelăciune şi malversaţiuni şi că tribunalul pronunţă pedeapsa cu Moartea. Un agent special, baronul Zech fu trimis la

¡Viena pentru a obţine confirmarea şi executarea acestui verdict şi cheltui cam o sută patruzeci şi trei deliriii

tic fiorini, pentru a câştiga pe consilierii imperiali. Dar, fie că lsac Lan dauer cheltuise şi mai mult, fie CS. era pur şi simplu mai priceput, afacerea se tărăgăna şi se poticni în cele din urmă într-o tranzacţie pecuniara foarte complicată.

Ducele se plictisi în curând de această afacere ca şi de toată guvernarea, care ¡1 închidea în cabinetul lui de lucru. Publicase manifeste frumoase, cucerise-dragostea poporului, şi consilierii săi. impetuosul general Remehingen, subtilul diplomat Schütz, şi pricep, tutui financiar Süss îl asigurau în fiecare zi că toate abuzurile fuseseră stârpite şi că în Württemberg începuse epoca Ide aur. Unde exista în Germania un al doilea prinţ atât de conştient de îndatoririle sale? Mândru înaintea lui Dumnezeu, a oamenilor şi a lui însuşi, plin de sentimentul că merita titlul cu care i se adresase Universitatea din Tübingen – „Adevărat păstor şi podoabă a neamului omenesc" – lăsă în grija consilierilor îndeplinirea făgăduielilor sale şi, fericit de-a reîncepe viaţa de soldat, se întoarse în armată, setos de o nouă glorie.» «.

Süss se sfătuia cu consilierul secret Bilfinger şi cu profesorul Harpprecht asupra procesului intentat celor dloi Grăvenitz. Cei trei demnitari se reuniseră în prea luxosul cabinet de lucru al lui Süss: Evreul, zvelt şi elegant, cei doi Württemberghezi, greoi şi laţi în spate. Procesul nu stătea bine. Viena nu era dispusă sa ratifice sentinţa capitală împotriva Contesei şi indica un acord financiar. Acest compromis păru foarte slab celor doi Württemberghezi şi puţin corespunzător demnităţii ducale. Süss1, dimpotrivă, credea că succesul cel mai concret e acela care se expiri mă într-o cifră ridicată. Să lase în grija lui lichidarea financiară, el o va încheia

— M

spre completa satisfacţie. <9 j l-ucelui. Cei iK-

qbărbgâl serioşi şi drepţi găsiră ac & Şra1 modalitate uşuratică şi evreiască. Dar în cele din umăr, deoarece agentul Zech se întoarse dieta Viena fără să fi obţinui ceva, nu rămânea altă soluţie decât un acord1, şi Evreul se ¡pricepea mai bine ca oricare, iar Ducele avea o încredere neţărmurită în norocul şi abilitatea lui. Cei doi consilieri se alăturară cu necaz părerii lui Süss.

După ce discutară această chestiune, Süss cerii juristului câteva păreri asupra unor drepturi contestate ale dietei. Aceasta era o chestiune care mergea Württemberghezilor drept la inimă. Era vorba de anumite proeete de impozite şi monopoluri propuse de Süss şi cari, fără îndoială, erau contra spiritului constituţional; dar, textul prezenta lacune, prin care un spirit subtil şi lipsit de scrupule putea în orice Caz să pătrundă. Harpprecht, secundat de Bilfinger, se înfierbântase vorbind şi Süss îl asculta politicos şi atent. Dar deodată savantul observă ochii financiarului, acei ochi mari şi lacomi, isteţi şi lipsiţi de conştiinţă, ca ochii unui animal de pradă. Ce însemnau pentru aceşti ochi libertate, constituţie, conştiinţă, popor? În ochii Evreului, pe care niciun ideal nu-l purifica, toate aceste lucruri măreţe se descompuneau, şi nu însemnau decât nişte visuri tinereşti şi ridicole. I se păru că e un prost, vorbind! în faţa acestui negustor de spiritul legilor, despre frumoasa şi nobila lor semnificaţie. Celălalt, desigur că nu alegea din vorbele lui, dtecât ceea ce folosea planurilor sale egoiste şi murdare. Harpprecht se ridică pe neaşteptate. Bilfinger, mai domol, simţise şi el ceea ce-l stingherea pe prietenul său. Cei doi Württemberghezi plecară indiată, nemulţumiţi şi reci, petrecuţi de veşnic politicosul şi respectuosul Süss.

La uşă, întâlniră pe Isac Landauer, în caftan şi perciuni. Süss îl rugase să vină, pentru a regula împreună chestiunile financiare ale Contesei. Cei doi bărbaţi se

înţelegeau, fără. să aibă nevoie stă-şi spiuie unde vor să ajungă. Principalul era să formuleze un acorti care, în aparenţă, să fie favorabil Ducelui, în realitate Contesei. Tocmin du-se cu înverşunare, puseră toată priceperea lor în joc, unul împotriva celuilalt. Fiecare mai avea şi interesele sale particulare, căci fiecare din ei avea creanţe asupra Ducelui ca şi asupra Contesei. În cele din urmă, Süss socoti pentru Duce un câştig trei sute douăzeci şi trei de îmi de fiorini, dar în realitate Ducele mai avea de plătit Contesei o sută cincizeci şi opt de mii de fiorini. La predarea acestei sume, Süss scăzu Contesei treizeci de mii de fiorini pentru pretinse împrumuturi şi avansuri, iar Ducelui, îi puse în socoteală cinci mii de fiorini pentru ¡serviciile sale în această chestiune.

Astfel se isprăvi legătura de dragoste a Contesei, care pricinuise ducatului atâţia ani de tulburări şi revoltă. De aci; înainte Contesa duse la Berlin o viaţă luxoasă şi neliniştită. Ducesa văduvă, acrită, avusese toată viaţa ei o sănătate şubredă; boala i se înrăutăţi şi medicii se mirau, că-şi revine de atâtea ori. Dar ca privea cu o ură învechită, mucegăită Ue vremuri spre duşmanca ei din Berlin, şi muri la trei săptămâni după dânsa.

Karl Alexander se afla în lagăr, îndărătul forturilor şi călărea, inspecta, poruncea, desfăşura o activitate febrilă. Se bucură din inimă revăzând pe fostul său comandant suprem, Prinţul Eugen, un militar iscusit, sever şi rece. În faţa superiorităţii forţelor franceze, Prinţul se retrase prudent şi se întări lângă Heilbronn. Francezii invadaseră din nou ducatul, ridicând contribuţiuni şi rechiziţii. Dar, înaintările armatei Imperiale, datorite mai ales lui Karl Alexander, îi siliră să se retragă din nou dincolo de Rin. Acum Ducele, mânat de un zel arzător, lupta pentru asigurarea graniţelor. Forturile fură întărite, se săpară tranşee şi Ducele discuta mereu cu Bilfinger. Concepură

un plan mare de o strategie genială. Cu mijloace relativ mici, organizară un Termopile suab, în faţa căruia orice Xerxesi francez trebuia să-şi sfarme capiul.

La început, Parlamentul nu se opusese planurilor lui Karl Alexander. Atunci însă când Francezii fură aruncaţi dincolo de Rin şi pericolul imediat dispăru, Parlamentul începu să facă greutăţi. Întărâtară pe Duce printr-o mulţime de obiecţiuni greoaie şi pedante. Mereu veneau deputaţiuni, care se plângeau de măsurile luate cu prilejul rechiziţiilor şi al concentrărilor de trupe. Înlocuirea unităţilor tărăgăna, caii, materialul de războiu' şi proviziile erau furnizate cu greu şi niciodată în cantitatea necesară, contribuţiile de războiu' scăzură, tezaurul era gol. Ducele, bănuitor de felul său, începu să-şi suspecteze consilierii că său înţeles în ascuns cu Parlamentul. Chemă pe Evreu în lagăr.

Acesta studiase cu cea mai mare atenţie toate detaliile politicei din Württemberg şi aştepta da multă vreme această clipă. Cu. inteligenţa sa pălrumjătoare, el îşi fixase scopul şi vedea înaintea lui ca pe o hartă, desenată cu precizie matematică, fiecare palmă de loc din calea ce avea să străbată.

Plecă hotărât pe câmpul de luptă. Karl Alexander îl primi numaidecât. Era noapte. Lumânările ai d cauy într-un colţ sta ghemuit Arapul.1 Ducele examina cu Bilfinger nişte planuri. Deodată izbucni tot necazul şi toată furia lui. În faţa acestor doi sfetnici nu avea nevoie de constrângere. Bănuiala lui împotriva miniştrilor se întărise. Sunt înţeleşi cu perfidul şi rebelul Parlament, striga el. Bilfinger asculta speriat aceste cuvinte fără sens şi căută să convingă pe Duce cu argumente pozitive. Süss se mărgini să asculte cu atenţie; faţa. – lui albă şi liniştită, cu surâsul semnificativ, contrasta în lumina pâlpâindă a lui mlânărilor cu feţele excitate şi roşii ale Prinţului şi inginerului său. Deodată

Karl Alexander se întoarse spre dânsul:

*

— Şi în, jupâne?

Süss răspunse dând din utnferi că în orice caz $ ciu dat că ordinele atât de clare şi înţelepte ale Ducelui erau executate prost şi inoomplet. Se prea poate ca miniştrii să se fi înţeles cu parlamentarii rebeli; dar, fie că e adevărat sau nu, judecând după rezultatele atât de puţin satisfăcătoare, în orice caz trebuie să-i socotească incapabili şi îndărătnici. Ducele întrebă ce propunere îi face. Süss răspunse că, după experienţa pe care o făcuse cu prilejul furniturilor de război' în Austria, orice rezistenţă ppsivii trebuia pedepsită cu amenzi foarte mari. Pedepsele în bani sunt cele mai eficace. Burghezul ca şi ţăranul ţine foarte mult la ave – rea lui şi îşi dă mai repede viaţa decât banii. Ducele spuse că se va mai gândi şi porunci lui Süss să studieze chestiunea şi să-i facă propuneri speciale. Evreul declară că o şi făcuse şi puse pe masă un teanc de acte şi socoteli. Bilfinger căută din nou să expună toate argumentele împotriva suspiciunii Ducelui şi recomandă măsuri mai blânde. Karl Alexander îi tăie vorba cu o privire supărată.

Chiar a doua zi dădu ordin lui Remehingen să aplice cu severitate propunerile lui Süss. Cei doi bărbaţi lucrau acum împreună, generalul cu forţa, Evreul cu creierul. Remehingen îşi bătea joc de Süss cu ¡glumele lui murdare. Süss îl ura şi-l dispreţuia, dar nu se lăsă ispitit de dorinţa de a-i rezista, şi primi batjocura soldatului du un zâmbet indiferent, dar amabil. Amândoi aveau o singură ambiţie, să placă Ducelui, să-i procure bani şi soldaţi şi erau pătrunşi de aceeaşi adâncă convingere, că poporul aparţine Prinţului, precum îi aparţin câinii şi caii lui.

Tot ce mai înainte nu izbutise să scoată nici forţa, nici puterea de convingere, venea acum ca prin farmec. Pe

când înainte toba recrutorilor, cu toată gălăgia ce-o făcea, nu putea să adune decât câteva mii de voluntari, printre care mulţi schilozi, acum depozilele nu mai încăpeau de recru li. Caii se înghesuiau în depozitele de remontă, uniformide în magazii, casele erau doldora de bani şi hârtii de valoare, hambarele şi magaziile nu mai aveau loc pentru grânete şi proviziile ce se aduceau. Peste tot întăriri şi rer zerve. Karl Alexander, mândru şi triumfător, lăuda în la! a tuturor a geniul şi priceperea consilierului său financiar.

Dar poporul simţea o apăsare de phimb care îi tăia răsuflarea. E drept că şi mai înainte existase un fel de recrutare forţată, dar numai pentru vagabonzi şi leneşi, cari nu voiau să lucreze şi cari erau o povară pentru comune. Acum1, recrutarea se întindea la tot tinerelul necăsătorit din ţară. Cine voia să-şi răscumpere libertatea, trebuia să plătească o su mă enormă. Cei căsătoriţi erau scutiţi de recrutare; dar cine voia să se însoare înainte de douăzeci şi cinci de ani, trebuia să depuie o taxă, valorând a cincea parte din averea sa. Caii lură examinaţi, cei buni rechiziţionaţi; guvernul plătea bonuri cu scadenţă lungă. Comerţul şi industria fură împovărate cu biruri mari, care se încasau cu cea mai mare severitate.

Ah, cum mai dispăreau ghirlandele şi panglicile de pe portretele Ducelui! Tinerii cei mai de ispravă puneau uniforma blestemând1; Mamele, soţiile, logodnicele plângeau. În lipsa bărbaţilor, destrăbălarea sus întinse. Interdicţia căsătoriqi făcu să se înmulţească copiii nelegitimi; numărul avorturilor şi al pruncuciderilor crescu. Câmpul nu era bine lucrat, se simţea lipsa de braţe şi caii cei mai buni fuseseră rechiziţiojnaţi. Scumpetea creştea, alimentele şi mărfurile dispărură de pe piaţă. Oamenii blestemau acum pe faţă şi se revoltau. Decrete severe interziceau cu pedepse grêlé orice părere

nerespectuoasă faţă de ordinele Ducelui, ca şi orice tulburare a liniştii publice. Câţiva nemulţumiţi fură arestaţi şi daţi în judecată. Strigătele de

revoltă amuţiră, dar blestemele conţinu ară oriunde poporul se credea la adăpost de spioni.

Această stare de spirit nu-l alin.; ea pe Süss câtuşi de puţin, în Palatinat, unde introdusese hârtia timbrată, se obişnuise cu manifestaţiile ostile în faţa casei lui, cu insultele şi pamfletele, C-inc putea să-l atingă? Era la putere, cel mai apropia! sfetnic al Prinţului. Nimeni nu ştia să trateze pe Duce ca dânsul. Nimeni ou se pricepea ca dânsul să primească isoucuirile de furie ale militarului, deprins cu supunerea. şi, fiind izgonit, să se prezinte după un ceas din nou, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Funcţionarii Ducelui aveau ordin să se conformeze neapărat hotărârilor lui, şi nicio chestiune financiară nu putea fi rezolvată fără ştirea lui.

Süss respira cu nările dilatate această atmosferă în care trăia; acum, de când cu măsurile sale fericitei pentru întărirea armatei, el era adevăratul stăpân al ducatului. Ajunsese foarte sus, aproape de culme şi un fior plăcut îi trecea prin spate când se uita jos la mulţimea care se înghesuia şi bâţâia, încercând să s-o urce. Uneori, când anticamera sa gemea de solicitatori cari aşteptau plini de teamă, el se plimba singur prin odaia lui de lucru, cu buzele roşii întredeschise într-un surâs, trăgea cu urechea la şoaptele dindărătul uşii, îşi umfla pieptul, răsufla din adânc, zâmbea şi concedia pe toţi, fără să-i fi primit. Ah, ce bine era, ce minunat lucru să ai putere asupra oamenilorl

Avea o casă princiară. Pentru deSorul ei chemase un arhitect sicilian, pe maestrul Ubald o Hainei, cunoscut şi foarte la modă în cercurile înaltei nobilimi franceze.

Saloanele lui străluceau de covoare preţioase, gobelinuri, m-obile sculptate, stuc, lapis lazuli, aur, vaze şi busturi de artă. Alături de Homter, Solon şi Aristotel, arhitectul pusese – intenţionat sau nu – busturile-ul Moise şi Solomon. Triumful lui Mercur împodobea polonul sălii de mâncare, iar pe acel al iatacului se dresata Leda cu lebăda; cât despre patul lui măreţ, înconjurat

EVREUL SÜSS

Ut* oglinzi, acesta provocase glumele şi râsetele grosolane ale burghezilor din cârciumne ca şi chicotele felelor. Süss era mândru că adusese (lela Paris mioda podoabelor exotice. Figuri de Chinezi, mici pagode cu clopoţei, făceau un contrast ciudat ciu bust urile lui Moi se şi ale lui Solon, Homer, Solomon şi Arislolele. Dar bucuria cucoanelor era papagalul Achiba care, din colivia lui aurită, spunea: „Boiijopr Madame”, „Cuini a binevoit să doarmă Alteia Voastră?” şi „Ma vie mour mon souverain”. Masa lui era mai aleasă decât oricare alta din ţară şi lumea se mira de unde lu’, a ei cărnurile, stridiile şi fructele exotice, admirând în acielaş timp minunăţiile de fructe şi îngheţată pe care cofetarul francez al Evreului le prepara sub formele cele mai frumoase şi variate.

În (urând livreaua roşie cu nasturi de argint a (servitorilor lui fu cunoscută pretutindeni. Avea secretar, bibliotecar, curieri, haiduci, bucătar, chelar. Printre aceşti servitori trecea pali’d, gras şi flegmatic Nicklas Pfâfile, supraveghind, poruncind, completând totul. Avea mult de lucru. Trebuia să ştie pe dinafară *Mercurt Galant*. Consilierul financiar ţinea să treacă drept că-l mai elegant bărbat din ducat, şi garderoba lui era. comjpleclală la fiecare două, trei săptămâni. Avea o adevărală pasiune pentru bijuterii. Solitarul pe care-l purta în deget era celebru, agrafele pantofilor, chiar şi mănuşile sale, erau

împodobite cu pietrele pe care le schimba după modă. În buduarul ca şi în măreţul trău iatac erau aşezate vitrine cu bijuterii, procurate prin intermediul bijutierilor din Amsterdam sau din Italia. Din aceste bijuterii obişnuia să dăruiască câte ceva vizitatoarelor sale, doamne din înalta nobilime sau fete din popor. Unii îşi băteau joc de dânsul şi-i râdeau în faţă că are nevoie de astfel de mijloace; dar el zâmbea, ştiind că nu era nimeni care să se împotrivească acestui procedeu şi că îşi asigura pentru totdeauna devotamentul unei astfel de femei. Bărbaţilor însă obişnuia să le vândă bijuteriile, ţinând morţiş la pref. Acesta era negoţul său favorit. Ce minunat lucru, să ţi se strecoare prin mâini atâtea nestemate, să schimbi o piatră mică pentru o grămadă de aur şi iarăşi grămada de aur pentru o pietricică, simţind câtă putere zace într-un obiect atât de mic!

Grajdul său nu era mare, în schimb era ales. Îi plăcea să facă negoţ de cai cu marii seniori, până în Olanda. Pentru uzul său propriu avea o iapă albă arăbească, numită *Assiaüah*, adică Orientala. I-o vându-se Levantinul Daniele I'ca şi provenea din grajdurile Califului. Drept vorbind, Süss nu iubea animalul, dar îl ţinea bine; ştia ce înfăţişare princiară avea, călare pe acest cal nu prea mare, dar nervos şi delicat. Însuşi gălăgiosul de Remehingen fu nevoită să recunoască: călare, pare aproape unul de-ai noştri.

Era în ai greu să ajungi la Süss decât la Dujec. Trebuiau multe scrisori, alergături şi insistenţe, până când ţi se fixa o oră de audienţă şi adesea ori solicitantul pleca fără să-l fi văzut. Süss era bancherul Ducelui îşi purta titlul de consilier intim pentru finanţe. Atâta tot. Niciodată iscălitura lui nu figtura pe vreun act politic. Constituţia interzicea Evreilor orice slujbă în Stat şi Süss era destul de priceput să se mulţumească deocamdată cu puterea, chiar

lipsită de titluri. Ştia că ducatul nu era guvernat de Duce, care-şi petrecea mai tot timpul în armată, şi nici de vreun ministru, ci de el însuşi. Se şi formase un partid1, care i se alăturase pe faţă şi îl înconjura ca un fel de curte. Jurisconsultul Johann Teodor von Scheffer din Tübingen, consilier Vie Stat, bun cunoscător ai dreptului constituţional, fu dintre cei dintâi cari trecură pe faţă de partea lui, apoi urmară consilierul Bühler şi Mez, ca şi Haliwachs, Knab, Krantz, Thill, von Grunweiler. Preşedintele domeniilor, von Lamprechts îşi trimise chiar cei Vioi fii în serviciul consilierului financiar „să înveţe la dânsul, ea paji, manierele şi obiceiurile curţii. Această curte l'u botezată „Garda Ebraică" şi lumea făcea multe glume ieftine cu privire la aceşti „judaizanţi. În curând însă se dovedi că aceşti judaizanţi nimeriseră bine, căci Palatul din Seegasse devenjea tot Mai mult adevărata reşedinţă a ducatului.

Femeile cari treceau pe lângă pialatul din Seegasse, aruncau o privire curioasă prin poarta colosală în vestibulul, pe care îl domina figura miasivă a. portarului, în livreaua roşie ou nasturi de argint. Se şopteau lucruri neobişnuite şi lascive despre stăpânul casei, care nu se mai satură de carne de femeie, le răscoleşte sângele prin mijloace magice şi le lasă pradă demonilor. Ducele preţuia mai mult gustul Evreului său decât al oricărui alt sfetnic intim1 şi Süss trebuia să irimeală acestui nesăturat, sub fel de fel de pretexte, mereu alte femei. Când Remehingen îşi bătea joc de orgiile Evreului, afirmând plin de invidie că nu pricepe cum o creştină care se respectă, poate sq se târască în patul necredinciosului, şi că acesta trebuia să uzeze de practicile scandaloase ale magiei, Ducele izbucnea în hohote de râs, spunând că un obraz frumos şi nişte coapse sdravene sunt cea mai sigură magie. De asemenea, Ducele îi încredinţa alegerea artistelor pentru

operă şi balet şi uneori spunea râzând, că Evreul e un mâncăcios şi că gustase din multe bunătăţi înaintea lui. Un lung şir de femei, tinere şi mai coapte, blonde şi brune, Suabe şi Franceze, molcome sau arzătoare, treceau prin iatacul lui cu multe oglinzi, sub vofuptuoas» Leda din pictura de pe plafon. Dar Evreul, oricât de lăudăros era în alte privinţi, nu trăda niciunul din succesele sale, nici pe cele dificile, de care era mândru, nici pe cele uşoare şi nenumărate. În mulţimea de cavaleri lăudăroşi, el era singurul care tăcea şi nici insistenţa jovială a lui Karl Alexander, nici curiozitatea măgulitoare a lui Weinssensee, nici batjocurile grosolane ale lui Remehingen nu puteau smulge amabilităţii sale prudente, nici cea mai mică aluzie.

Când palatul Evreului f [ut gata instalat, Ducesaj urmând invitaţiei sale respectuoase şi insistente, veni, întovărăşită de Remehingen, să-i inspecteze casa. Îşi plimbă căpşoru-i frumios, de culoarea marmorei preţioase. prin încăperile strălucitoare, inspectă cu ochii ei prelungi şi mobili ca de şopârlă bibelourile chinezeşti, zâmbi papagalului Achiba, care ţipă „Ma vie pour mon souverain”, îşi trecu degeiele-i fine peste pagodele în miniatură, primi (lela Süss un inel pentru otravă, nu tocmai preţios, dar de o lucrătură minunată, păşi cu picioruşele ei delicate printre lacheii ce se închinau până la pământ, intră în grajduri şi dădu nobilei Assiadah o bucată de zahăr. Devotamentul neţărmurit al lui Süss o umplea de mulţumire.

Dar, când se văzu în trăsură, în mijlocul mulţimii, ţie gură-cască, spuse, cu glasu-i provocă lor, deasupra capului consilierului financiar, care se aplecase să-i sărute mâna:

— Totul e frumos, jupâne, foarte frumos. Dar odaia în care tai copiii de creştini, tot nu mi-ai arătat-o.

Şi plecă, chicotind cu râsul ei amuzat ce suna ca un clopoţel.

Odată cu venirea primăverii, Rabbi Gabriel părăsi deodată, aşa cum îi era obiceiul, căsuţa albă cu terasele de flori. Călătorea modest, fără servitori şi chipul lui masiv apărea când ici, când colo. Nu arăta micio grabă, nu avea nicăieri vreo afacere importantă; dar, nici nu se oprea nicăieri, călătorea neîncetat şi, oricât de întortocheat ar fi fost drumul său, el părea, că e stabilit de mai înainte.

Se duse în munţi. Şezu două zile într-o casă ţărănească, lângă un podeţ ce trecea peste un torent, privind la trunchii de copaci ce coborau la vale pe apa spumegândă, se împiedicau, se încrucişau, se opreau şi porneau iarăşi pe valurile repezi. Ascultă nopţi de-a rândul tălăngile vitelor mânate la păşune. Urcă drumul şerpuit, care dijee spre Sud, şi trecu prin zăpada înaltă dei partea cealaltă a povârnişului. Înaintea lui se îmi mica ţinutul acoperit de flori. Un vânt cald şi binefăcător îi mângâia faţa. Ajunse la un lac-fplare şi întins. Acolo se opri. Stătu ceasuri întregi pe mţal, nemişcat, greoiu, ca o stâncă bătută de soare. Portocalii îşi întindeau ramurile pline, măi la vale se căţărau pe mal, măslinii argintii.”.

În acest timp, Süss plecă la Hrisau. De când. unchiul său adusese copila în fără, de când. tăcerea lui însemna o ameninţare plină de batjocură, Süss nu mai putuse închide crisalida atât de bine ca mai înainte. O suflare trecea peste hârtiile lui, când făcea socoteli, se strecura în nopţile lui, o simţea în spatele său când, strălucitor şi urit de popor, străbătca oraşul, călae ipe iapa lui albă Assiadah, aşa încât animalul, neliniştit, se ridica în două picioare, nechezând. Se întâmpla ca el, calculatorul pozitiv, care vedea lucrurile obiectiv, goale, în adevăratele lor contururi şi le spunea pie nume, să tresară speriat ziua nămiaza măre, gâfâind1 şi ridicând umerii în semn de apărare; un chip de om îl privea peste umăr, cu trăsături vagi, ca pierdute în ceaţă şi chipul acela era al său.

De mult dorea să plece la Hirsau, la casa albă cu brazdele vesele de flori, aşezate în terase. Ceea ce îl împiedica, fără să şi-o mărturisească, era prezenţa lui Rabbi Gabriel, obsesia penibilă, apăsătoare şi sufocantă a ochilor săi cenuşii, obosiţi, inevitabili şi cercetători.

Nici acum nu-şi mărturisea că lipsa bătrânului era aceea care-l făcuse să se hotărască atât de brusc pentru această călătorie. Mergea spre Noemi, întovărăşit numai de Nicklas Pfäffle şi se simţea atât de liber şi de uşor ca niciodată. Se ducea la copila sa, se simţea de pe acum lângă dânsa şi toate cifrele sale şi politica şi puterea şi vanitatea rămaseră în urmă, şchiopătând în praf. Vedea ogorul proaspăt şi-i respira mireasma, şi nu socotea cât va produce acest câmp şi câte biruri s-ar putea stoarce din vânzarea recoltei, vedea numai culoarea blândă a grâului tânăr şi aspira vântul uşor, ce răcorea câmpul. Se ducea la copila sa şi inima lui era de pe acum lângă dânsa, dând va vedea în sfârşit cubul mic şi alb al casei şi Icrasele de flori dinaintea ei şi pe copila sa? Iată, drumul de ţară pornind din şosea. Süss coboară din trăsură şi o ia pe cărare cu pas grăbii, lată zăplazul, el deschide portiţa ascunsă, iată copacii, brazdele de flori şi acum, gâfâind de emoţie, copila se atârnă de gâtul lui, pierdută de fericire.

Nu spune nimic. Câtva timp, o veşnicie, nu spune nimic. Stă atârnată de gâtul lui, plângând, îl strânge, sorbind cu ochii ei mari chipul lui ce-o umple de bucurie.

Ce frumoasă e copila sa! E desăvârşită. Nu are o. singură trăsătură, o singură mişcare cât de mică, un singur fir de păr sau o inflexiune a glasului pe care s-o fi dorit altfel. Fata lui e frumoasă între frumoase, e fragedă şi pură, strălucitoare ca o lui mină blândă, purificându-l şi pe dânsul. Se bucură amândoi de bătrâna servitoare Jantje, atât de devotată; el, pentru care plantele şi animalele nu erau decât nişte obiecte mute, începe să cunoască fiecare

floare, de parcă i-ar vorbi; copila lui a împrumutat lucrurilor ceva din fiinţa ei dulce şi el simte viaţa ei în toate cele.

Dar iată-l cu Noemi în bibliotecă. Tablouri cu figuri magice şi table astrologi ce şi deodată i se pare că ochii bătrânului sunt undeva în odaie, că-l privesc ţintă, tulburi şi cenuşii, morocănoşi, de o. tristeţe paralizantă. Dar Noemi vorbi şi atmosfera grea şi apăsătoare se risipi. Vorbi despre figurile istoriei sfinte. Ochii ei plini de lacrimi şi devoţiune rămân aţintiţi asupra tatălui ei şi iată-l pe David intrând în odaie cu praştia în mână, iată-l pe Samson pornind la atac. şi doborând pe Filisteni şi pe Iuda Macabeul, plin de o sfântă mânie, gonind păgânii din Templu. Şi toţi erau

*”»

el, se topeau în fiinţa lui, împrunuulând puterea, frumuseţea şi avântul lui.

Trăi astfel trei zile, cu inima uşoară, liberală de vârtejul grijilor zilnice. A treia zi, singur în odaie cu Nieklas Pfâffle, lumea exterioară şi tot ce lăsase în urmă, puseră din nou stăpânire pe dânsul. Văzu teancul de acte, cari aşteptau iscălitura lui, şi vârtejul lumii, care se învârtea fără el. Funcţionari, negustori, toţi alergau, căutau să se ridice, ţinteau locul pe care-l ocupa el, îl amenințau şi el nu era acolo, se ţinea departe şi nu se interesa de nimic. Era de neînţeles cum! în aceste zile nu se gândise la nimic. Florile redeveniră mute, el nu mai simţea nimic din viaţa şi suflarea lucrurilor, cifrele şi figurile cărţilor sfinte nu mai erau decât nerozii. Înaintea lui stăteau calcule de rentabilitate, decrete ducale, intrigile dietei, afaceri complicate, viaţa, puterea. Îşi privi copila, care plângea în braţele lui, şi numai jumătate din sufletul lui îi aparţinea. Se smulse din îmbrăţişarea ei, şi

copila, casa cea albă, lerasele de flori zâmbitoare rămâneau în urma lui ireale, şi crisalida se închise.

Cum în ergea prin pădure cu Nieklas Pfâffle, grăbindu-se să ajungă pe drumţul de ţară, zări deodată sub un copac, la marginea luminişului, o fată cu obrazul oacheş şi vioiu, cu ochii mari şi albaştri sub părul negru, cu mâinile împreunate p (e ceafă, care părea că pândeşte, contractată, cu nervii încordaţi, printre copaci. Sus se îndreptă spre dânsa. Era frumoasă, foarte diferită de fetele din ţinut, şi părea absorbită de (nişte gânduri ciudate, străine de preocupările unei Suabe. Ea îl văzu abia atunci când fu aproape de tot, sări în picioare, îl fixă cu ochii măriţi de spaimă şi strigă:

— Diavolul! Diavolul umblă prin pădure!

Apoi o luă la goană. Nieklas Pfâffle, care ştia totul. explică lui Sus cu indiferenţă:

— E Magdalena Sibylle Weiss ensee, fiica prelatului. E pietistă.

În trăsură, Süss se gândi că, deoarece se afla pe drum, era mai indicat să reguleze personal anutmite afaceri cu agenţii săi din Frankfurt. Dar nu era decât un pretext cu care se înşela singur. Ceea ce-i trebuia lui, nu era o convorbirii personală cu agenţii săi din Frankfurt, ceea ce-i trebuia lui, ceea. ce dorea, după ciudatele niternări de sentimente din casa cu terasele înflorite, era o confirmare a eului său propriu, a puterii sale, a succesului, a siguranţei de sine. Trimise după secretarul său şi după servitori şi intră în Frankfurt cu toată pompa.

Evreii din Frankfurt erau mişcaţi şi se minunau, îşi şopteau \unul altuia, plescăind cu limba de admiraţie, ridicau braţele mobile şi elocvente. Ah, Iosef Süss Oppenheimer! Ah, furnisorul şi consilierul financiar intim al cijpţii de Württemberg! Ah, ce departe a ajuns! Tatăl său a fost actor, mama sa cântăreaţă, frumoasă, elegantă, ce-i

drept, dar o femeie uşuratică, nicio einste pentru judaism; bunicul său, Reb Seimele, binecuvântată fie memoria sa, un om cinstii, cantor, credincios şi bine văzut, totuşi un om sărac şi umil. Şi acum Iosef Süss, atât de sus, atât de strălucit, atât de puternic, a ajuns cu mult mai sus decât fratele – său din Darmstadt, renegatul, care s-a botezat ca să ajungă baron. Ah, se vede bine că Dumnezeu l-a ridicat. Cu toate că e Evreu, *goimii* îşi scot pălăria înaintea lui şi-i fac plecăciuni până la pământ, iar când fluieră, consilierii şi miniştrii vin în goana mare, de parcă ar fi chiar Ducele.

Süss sorbi cu lăcomie această admiraţie. Făcu o donaţie uluitoare pentru nevoile sinagogii şi pentru săraci. Preşedintele comunităţii veni la el împreună cu rabinul, Iacob Iosua Falk, un bărbat mărunt, serios şi gânditor, şi-i mulţumiră, iar rabinul îl bineouvântă.

Şi acum se afla în faţa mamei sale. Bătrâna femeie, frumoasă şi nesăbuită, aşternu la picioarele lui, ca un covor mătăsos, admiraţia ei plină de mândrie. El se cufunda în acest sentiment cald şi plăcut, ca într-o baie; succesele lui se reflectâu în soite de oglinzi strălucitoare, ameţintiu-l; el scoase din colţurile cele mai ascunse ale sufletului său visurile Cele mai tainice şi mai în drăsneţe, aşternându-le în faţa acestei admiratoare, care îi dezmierda mâna, zâmbind fericită. Se* întoarse la Stuttgart, plin de proecie îndrăzneţe, nemaiauzite, hotărât să nu se mai lase influenţat de nicio amintire emoţionantă din casa albă.

Când se isprăvi războiul, Karl Alexander se întoarse în Capitală. Era prost dispus. Fireşte că dovedise importanţa sa, că lumea trebuia să ţie seamă de dânsul, atât ca militar cât şi ca posesor al unei armate considerabile. Dar în realitate rezultatele erau slabe şi foarte departe de gloria pe care o visase. Şedea, supărat în trăsură, piciorul cel bolnav îl durea mai tare, astmiul îl

supăra rău.

O diligentă îi ieşi înainte, cârmi cu respect în faţa trăsurii ducâle şi se opri. Printre feţele umile, Karl Alexander recunoscu un chip morocănos, care îl saluta cu indiferenţă. Obraz palid, lătăreţ, nasul turtit sub fruntea puternică, ochi tulburi, cenuşii. Ducele avu o tresărire şi i se păru că aude glasul strident: „Cel dintâi îl trec sub tăcere”. Deodată simţi o constrângere inexplicabilă. Se văzu păşind într-un dans mut şi fantomatic, Rabbi Gabriel îi ţinea mâna dreaptă, în urma lui, Süss, mâna stângă. Oare în faţă de tot, unit cu dânsul printr-un lanţ de mâini, nu păşea şi veselul Friedrich Karl Schönborn, arhiepiscopul de Würzburg? Ce caraghios părea, te înfiorai! Şi totul era tulbure, incolor, ca o ceaţă. Karl Alexander îşi continuă drumul şi mai deprimat.

La Stuttgart, necazuri din toate părţile. Ducesa îl primise bucuroasă; dar noaptea, în braţele lui, îl întrebase cu glasul ei limpede şi cam ironic, ce pradă frumoasă îi adusese de la Versailles; pe când era logodită, visase că Ducele va smulge peruca lui Ludovic şi

I-o va a duce ca trofeu. Desigur că nu era decât o închinare nevinovată, dar care îi rodea sufletul.

Apoi veni rândul comitetului parlamentar, care îl plictisi cu veşnicele lui cicăleli şi reclamaţii. În a doua audienţă, comitetul ceru făţiş şi insistent demobilizarea, de vreme ce pacea fusese încheiată. Ducele se învineţi de mânie, şi fu cât pe aci să-şi piardă răsuflarea. Se stăpâni cu multă greulale, silind! i: – se să asculte delegaţia, fără să se repeadă la ea cu pumnii, s-o aresteze şi s-o bage la închisoare. În cele din urmă, exasperat, tuşind şi răsuflând din greu, blestemând şi înjurând, goni deputaţii înspăimântaţi. Trimise diptă Süss.

Acesta, ca de obicei, avea proiectul gata în buzunar.

Karl Alexander îl primi după baie, în halat. Neuffer îi i ricţiona piciorul bolnav, Arapul alerga de colo-colo cu prosoape, piepteni şi perii. Zâmbind curtenitor, Süss îi explică planul său viclean. Într-o chestiune atât de importantă, Alteţa Sa nu trebuia să: se mulţumească să trateze cu cei unsprezece deputaţi ai comitetului parlamentar. Comitetul trebuie sporit cu alţi membri, aleşi dintre ceilalţi deputaţi.

— Ce-aş câştiga cu asta? întrebă Ducele, fără să-şi ia ochii albaştri cu privirea încruntată de pe gura frumoasă şi surâzătoare a Evreului.

— Bineînţeles, urmă Süss curtenitor, se vor avea în vedtere numai deputaţii, ale căror sentimente de credinţă şi lealitate faţă de Duce sunt recunoscute.

Karl Alexander privea cu atenţie buzele Evreului, cântări cuvintele lui, întorcându-le pe toate feţele. Înţelese că în felul acesta, opoziţia ar fi înlăturată fără nicio osteneală, şi Parlamentul transformat într-o adunare de paiaţe, fără nicio putere. Sări deodată în picioare, aşa încât Neuffer, care-i freca piciorul, se diete înapoi împleticindu-se.

— Eşti un geniu, Süss! strigă el plin de bucurie, tropăind prin Odaie cu piciorul încălţat. Arapul, refugiat în colţul său, urmărea cu ochii bulbucaţi mişcările stăpânului său.

Chiar în aceeaşi seacă Sus. avu o conferinţă c’f Weissensee, căruia îi spuse că în vederea unei chestiuni atât de importante, Ducele credea necesar să sporească numărul membrilor din comitet. Apoi îi întrebă cari erau deputaţii, capabili să înţeleagă marile probleme şi importanţa europeană a lui Karl Alexander, pentru a fi aleşi ca membri suplimentari utili Prinţului şi prin aceasta poporului. Prelatul răspunse cu prudenţă, lăudă conştiinciozitatea şi circu: msp, ecţiunea Ducelui şi, după

mţultă şovăire, pronunţă două, trei nume. Apoi schimbă subiectul, vorbind despre lucruri fără importanţă. Sus îl urmări din politeţe; apoi zise. ca din întâmplare, că preşedintele consiliului eclesiastic i se pare Ducelui bătrân şi istovit şi întrebă pe Weissensee, dacă vrea să rămână toată viaţa la Hirsau. Un consilier cu un asemenea talent diplomatic şi cu atâta cultură şi experienţă, ar fi foarte bine venit la Stuttgart. Ispitit, prelatul adulmeca prada cu lăcomie, şi întinse ghiarele s-o apuce, zâmbind tulburat de propria lui slăbiciune şi trădare, şi atunci când Sus adjuse iar vorba de comitetul parlamentar, pronunţă oftând1 numele cerute, trădând, prin acelea pe care le trecea sub tăcere, constituţia şi partizanii ei. Ah, nu trăia deloc în lumea cea mai bună cu putinţă, aşa cum le plăcea să afirme anumiţi filosofi la modă; era o lume prost alcătuită, dezgustătoare. Numai cel sărac cu duhul putea să rămână neprihănit; cine avea minte şi nu voia să fie lăsat deoparte, acela trebuia să se murdărească şi să trădeze.

Se fixă ziua deschiderii Parlamentului. După lista lui Weissensee, fură excluşi toţi deputaţii opoziţiei, fără a ţine seamă de protestările lor. Comisarii Ducelui, însoţiţi de o puternică escortă, apărură în oraşe şi redactară dorinţele imperioase, mandatele impuse deputaţilor de către alegători.

Sub astfel de auspicii se întruni Parlamentul, care avea să hotărască asupra celei mai implortante chestiuni ce se pusese în politica suabă, d-le câtjeva de centi încoace: menţinerea unei armate permanente considerabile. Acest Parlament trunchiat nu ţinu, şetiinţeleţ în clădirea sa din Stuttgart; Ducele decretase că, pentru, o mai uşoară comunicaţie cu persoana sa, sesiunea va avea loc sub propria lui priveghere, în palatul său din Ludwigsburg. Orăşelul era plin de soldaţi, deputaţii ţineau şedinţă, supravegheaţi de o puternică

forţă militară, veşnic în pericol de a fi arestaţi de protectorii lor, la cel mai mic cuvfuit de împotrivire. După un discurs inaugural, pronunţat cu indiferenţă, Ducele nici nu mai apăru; primea defilarea, ordona exerci. Îi militare în împrejurimi, în vreme ce miniştrii săi răspundeau la întrebările timide ale deputaţilor, cu nepăsare sau cp trufie.

În felul acesta, pretenţiile enorme ale Ducelui cu privire la armată fură satisfăcute, impozitul anual fu sporit de două ori pe atâta şi din toate produsele locuitorii trebuiau să plătească a ircizecea parte. Acest sistem de impozite urma să se aplice cât timp va dura criza şi ţara va mai putea să plătească. Sub presiunea armatei, deputaţii nu îndrăzniră să ceară o definiţie mai precisă a acestei clauze, şi atunci când risicară această întrebare, într-o consfătuire neoficială, Süss şi Remehingen îi înfruntară cu atâta grosolănie şi ameninţătoare trufie, încât deputaţii speriaţi nu mai insistară. De când exista constituţia în ţară, niciun Duce din Württemberg nu obţinuse atâtea concesiuni.

După două săptămâni de la deschiderea Parlamentului, prelatul din Hirsau, Filipp Heinrich Weissensee, deveni preşedinte al consiliului eclesiastic din Stuttgart.

Câtva timp după această victorie a lui Süss asupra Parlamentului. m! un la castelul Winnenthal fratele Ducelui, Prinţul Heinrich Friedrich. De când Karl Alexander îi luase iubita şi apoi i-o trimisese înapoi cu atâta îndrăzneală şi batjocură, sărmanul om era ros de nepuintă şi de d’orinţa de răzbunare. Închipuirea lui zugrăvea scene sălbatice: ba că-şi înjunghie iubita, est I ridică cadavrul pe cal şi o lă la goană prin ţară, chemând poporul la revoltă. Sau că4 prinde pe Duce, îl sileşte să sărute picioarele iubitei, îi ucide pe amândoi, iar el

tronează deasupra tuturor, ca un zeu al răzbunării. Dar nimic din toate acestea nu putea să aducă la îndeplinire. Tot ce putu să facă, fu să se omisiuni; şi să moară. De îndată ce auzi de mloartea fratelui său, Kar! Alexander trimise pe doi din miniştrii Săi la castelul Winnenthal, să sigileze averea mortului şi mai ales să cont isle corespondenţa. Tocmai în timpul sesiunii parlamentare, auzise de noi intrigi ale fratelui său şi ardea de dorinţa să piuie mâna pe dovezi, negru pe alb, împotriva anumitor parlamentari din opoziţie. Ah, cum ar fi vrut să-i prindă, cum ar fi vrut să zdrobească capul hidrei!

Trimişii săi găsiră în castelul liniştit numai câţiva servitori consternaţi şi, la căpătâiul mortului, pe iubita lui, acea fiinţă blondă, care rămăsese apatică, cu ochii aţintiţi spre cadavru. Nu prezentară Ducelui decât nişte hârtii fără importanţă.

Acesta spumega de mânie împotriva trimişilor, cari nu-i aduseseră decât lucruri fără valoare. Distruseseră, arseseră piesele acuzatoare... Stricaseră, – sfărâmaseră înadins cel mai bun prilej de a le descoperi jocul.

Süss îl aţâţa mereu. Un prilej ca acesta, de ia răsturna pe adversari, nu se găseşte atât de uşor. Oare Karl Alexander nu se săturase să guverneze cu acest cabinet cu două feţe care, dacă nu se compiunea idin trădători, în cel mai bun caz din cârcotaşi, pedanţi, fricoşi şi neisprăviţi, gata la orice compromis? Süss obţinu ceea ce voia: miniştrii Forstner, Neuffer, Negendank, Hardenberg căzură în dizgraţie (şi fură debarcaţi. Rămase numai Bilfinger. Süss nu îndrăznea să atace pţe acest om hotărât şi învăţat, cunoscut peste graniţele ţării, iar Ducele preţuia prea mult conversaţia acestui priceput constructor de fortificaţii, pentru la Süss să ploată obţine ceva împotriva lui.

Se tăcu o mare mişcare în rândul funcţionarilor. Până

acum slujbele înalte fuseseră ocupate de Suabb cinstiţi şi de treabă, potoliţi şi binevoitori; acum1, în locul lor veniră nişte funcţionari abili şi vioi, mulţi străini, pricepuţi la vorbă şi în afacerile cele mai come plicate, creaturi de ale lui Süss: Scheffer, Thill, Lautz, Bühler, Mez, Jlaliwachs. Aceştia deţineau toate locurile de seamă şi ocupau loale drumurile ce duceau spre Suveran. Süss însă refuza orice funcţie, el nu avea decât titlul de consilier secret şi director financiar al Curţii, de asemenea administrator al casei particulare a Ducesei. Dar toate curţile ştiau că el era adevăratul guvernator al ţării şi, fără a purta inelul cu sigiliu, puterea lui se întindea asupra întregului ducat. I! i!

Ţara răsufla uşurată şi îşi întindea mădularele într-o aşteptare fericită. Războiui se sfârşise. Viaţa va curge de aci înainte liniştită şi sigură, nu cu zguduiri, cu lipsuri şi greutăţi ca până acuma. Tinerii viguroşi se vor întoarce, braţele lor vor reîncepe munca, bărbaţii îşi vor relua locul în gospodărie şi în patul lor. Caii le vor fi înapoiaţi, dragii lor cai, vor fi slăbiţi, dar îi vor îngriji bine şi îşi vor reveni. Ogoarele vor fi cultivate, viile nu vor mai rămâne în părăsire, casele vor fi curate şi vor repara orice stricăciuni. Micii burghezi din oraşe îşi vor câştiga existenţa ca mai înainte, mărfurile, alimentele şi vinul vor fi din abundenţă. Toate privirile se îndreptau spre Apus, de unde trebuiau să se întoarcă trupele, bărbaţii, caii, corturile, căruţele, proviziile, tot ce lipsise, tot ce doriseră.

Ce crudă dezamăgire, când se văzu că Pari a micuţul se resemnase intimidat, că armata nu era demobilizată! Portretele Ducelui, Belgradtal eu cei şapte sute de oameni, fură aruncate în foc sau la gunoi. Disperarea puse stăpânire pe oameni, revolte izbucniră, mai ameninţătoare decât la începutul războiului, dar şi mai energic potolite. Din lipsă de cazărmi, locuitorii fură nevoiţi să adăpostească soldaţii: la două familii venea un soldat.

Spionii mişunau în toate părţile şi oricine murmura sau era suspect, trebuia să suporte o sarcină îndoită.

De jur-împrejur, oraşele libere înfloreau, acum, în timp de pace; în ducat, pacea părea mai grea diccât războiul. Căci pe câmpul de luptă. Karl Alexander avusese nevoie de bani numai pentru armată, acu/m însă îi trebuiau pentru trupe şi pentru curte, care din zi în zi devenea mai strălucitoare.

Süss, – era o minune, parcă umbla cu vrăji, – găsea bani. Ca şi cum ar fi avut o baghetă magică, el simţea orice ascunzătoare şi îi scotea la lumină. În timpul războiului începuse să strângă şurubul şi adurul strângea încet, mereu, cu o linişte şi o dexteritate sinistră. Încovoiată de greutatea apăsătoare a soldaţilor, ţara, strânsă în menghine, nu striga, gemea numai, chinuită, văzând cum *i* se scurge sângele, se sfârşea, dându-şi ultima suflare.

Încă de pe timpul lui Eberhard Ludwig şi al Contesei, slujbele şi posturile înalte erau piuse la mezat. Săss periecţionă acest sistem, înfiinţând un birou special, oficiul demnităţilor, care atribuia orice loc devenit vacant celui care oferea mai mult, şi care crea în acest scop slujbe şi titluri noi. Orice funcţie trebuia cumpărată, de la aceea de director al transporturilor până la cea de primar sau de judecător de instrucţie, ba chiar până la cea de băiaş şi de parlagiu; cine nu, avea bani, trebuia să-şi câştige existenţa culm o şti, sau să se expatrieze. Nici tradiţia, nici capacitatea dovedită nu dădea dreptul fiilor ţării să capete o slujbă. Friedrich Cristoph Koppenhöfer, care era lipsit „de mijloace, nu putu să capete o catedră la Tübingen, cu toată recomandaţia călduroasă a lui Bilfinger; tocmai la St. Petersburg, izbuti acest excelent fizician sual»

să cucerească celebritate şi demnităi în schimb, birourile Ducelui erau pline de oameni Vie afaceri, veniţi din toate colţurile lumii.

Dar afacerea cea mai piroluctivă un le-a e care nu se oprea niciodată, era Justiţia. Metoda lui Süss era de o simplitate genială. Dreptul era administrat după principiile rentabilităţii comerciale. În insula, un birou fiscal. Agenţii cutreerau ţara. În căutarea oamenilor bogaţi şi fără protecţie, cari lui; e înrudeau nici cu domnii de la curte, nici cu cei din Parlament. Apoi li se ial nla un proces, pe mloliv că ar fi strâns avere pe căi ilegale, şi prin ameninţări, presiuni şi mărturii false demoralizau într-alâta chiar şi pe cel mai cinstit, încât, pentru a scăpa de cercetări, plătea suma ceruia. Inlr un an, acest tribunal stoarse şase tone şi jumătate de aur, care intră în casieria ducală.

Cu toate că Süss im ocupa nici acum vreo funcţie oficială, se ştia de mult la Stuttgart că ordinele puţ veneau de la Palat, ci din casa din Seegasse. Acum oamenii ridicau pumnii în faţa acestei case, murmurau blesteme, scuipau, un îndăsneţ lipi chiar un pamflet, dar toate acestea noaptea, în ascuns, pândind în dreapta şi în stânga. Căci Evreul avea peste lot soldaţi din gardă şi spioni, şi oricine păcătuia împotriva lui, se trezea pe negândite la Neuffen sau în cazematele ţlela Hohenasperg, unde rămânea închis după zăbrele, în veşnică noapte.

Ţara gemea şi se zbătea gâtuită. Grâul creştea, viţa creştea, meseriile produceau. Deasupra iuluror trona Ducele şi curtea lui şi soldaţii, şi ţara îi rabdă. Două şute de oraşe, o mie două sute de sate gemeau şi sângerau. Ducele le sugea prin Evreul său. Şi ţara îl răbda şi pe el şi pe Evreu.

I”.

Nenorociţii persecutaţi se adunau în frăţii religioase, întruniri secrete şi colegii biblice de ale pl tişulor. Se târau spre Dumnezeu ca nişte câini băiu, i şi-i lingeau

UVHEUL SUS

picioarele. Pretutindeni în ducat, cu i oale edictele şi pedepsele severe, se ridicau iniţiaţi şi iluminaţi. La Bietigheim, predicatorul Ludwig Bronnqucil vedea în Süss un Pager binevenit. Când baţi un câine toată ziua, spunea el, fuge şi-şi caută un alt stăpân. Poporul este ea acest câine. Ducele îl loveşte, soldaţii dau în el, funcţionarii şi ofiţerii îl lovesc de asemenea, dar băţul cel mai de seamă este Evreul Süss. Pe acesta ¡nu. poate să-l mai rabde, aşa dar fuge şi-şi caută alt stăpân: pe Christos.

Domnişoara Magdalena Sibylle Weisse isce rămăsese la Ilirsau, când tatăl său se mută la Stuttgart. De când văzuse diavolul în pădure, era obsedată de aces! chipi. Se simţea chemată să lupte împotriva lui, să-l readucă la Dumnezeu. Dorinţa de a-l revedea, o dorinţă amestecată cu groază şi voluptate, o mâna mereu în pădure, dar ea nu-l mai revăzu.

Lucru ciudat, ea nu putea vorbi despre această întâlnire, cu fraţii şi surorile ei din colegiul biblic. Această vedenii o ţinu ascunsă chiar faţă de Beata Sturmin. conducătoare», iniţiată, oarba cea sfântă. Numai ei îi era dat să lupte eu diavolul, era chemarea şi sarcina ei. Lucifer era frumos, aceasta era puterea lui era mai mare. Ce triumf, ce fericire copleşitoare să-l iei de mână, să nu-i dai drumul, să-l duci spre Dumnezeu!

Dar şi magistrul Iacob Polycanp Schober avea taina lui. Chiar şi fraţii şi surorile colegiului, oameni simpli, fără spirit de observaţie, fură izbiţi de lumina sfântă ce radia chipul blând şi bucălat al tânărului, în timp ce se cântau cântecele pioase despre Ierusalimul ceresc. Atunci el vedea o casă albă cu teras e înflorite şi o fecioară visătoare îmbrăcată în port străin, cu faţa albă sub părul negru albăstriu. Odată, frăţia misionară din Stuttgart îl îndemnase să solicite postul de bibliotecar al Ducelui, dar,

neavând banii ceruţi de oficiul dem ni lăţi lor, fu respins. În 1 on’d, el era foarte bucuros, căci astfel plutea rămâne la Hirsau, să-şi plimbe reveria prin pădure, în jurul casei albe.

Dar, între el şi Magdalena Sibylle se născu, la colegiu, o afinitate ciudată. Fraţii şi surorile suspinau umiliţi şi recunoscători, vorbind Vie timpurile grele şi feririle ale mizeriei şi trezirii conştiinţelor, de teribilul Evreu, trimis de Dumnezeu peste ducat, dar magistrul vedea fecioara divină şi Magdalena Sibylle vedea pe Lucifer, şi visurile lor plulcau deasupra tuturor a, se strecurau printre cântecele lor naive, absorbind totul îşi umplând încăperea goală, scundă şi sărăcăcioasă.

Süss îşi arăta acum puterea pe faţă şi în plină lumină, şi căiita cu multă cochetărie să-şi arate măiestria în artele nobile ale curţii şi ale societăţii. Ţinea. să fie centrui tuturor serbărilor de la curte. Nu venea un străin de seamă la Stuttgart, fără să-şi depuie omagiile la picioarele puternicului favorit. Spori numărul servitorilor săi, aşa încât lacheii în livrea roşie alcătuiau <aproapie o mică companie. Miniştrii şi înalţii funcţionari rău faţă de el de o supunere servilă. Se temeau de dânsul aproape mai mult decât de Duce. Era destul să fluiere şi ei veneau în goana mare. La cea rulai mică contrazicere îi ameninţa cu închisoarea, biciuirea sau spânzurătoarea.

Ducele era cu toiul în puterea lui Süss. Karl Alexander se simţea legat în mod misterios de acest om, care a întrevăzut cel dintâi ascensiunea lui şi care şi-a riscat toată existenţa cu o încredere desăvârşită. Plin de o sinceră admiraţie, amestecată cu o nuanţă de groază, Ducele vedea că acest Evreu scotea din nimic tot ce-i cerea: bani, femei, soldaţi, şi urma orbeşte toate sfaturile directorului său financiar.

Din cea mai fragedă tinereţe, Süss avusese o

nemărginită încredere în sine. Cu toate acestea, uneori, era cuprins de o uimire fără margini, gândindu-se ce sarcină grea îşi luase şi cât de uşor o stăpânea. El.

I uni-UL süss

137

Evreul, se afla singur pe o culme primejdioasă, în faţa ml regii Europe, şi zâmbea elegant, de plircă ar fi fost lucrul cel mai natural; nici ochiul cel mai ager nu putea să se laude că-l surprinsese tresărind vreodată.

Pentru viaţa princiară pe care o ducea, pentru a avea întotdeauna în mână pe Duce, Süss avea nevoie de bani, o mulţime fantastică de bani lichizi şi întotdeauna la dispoziţia lui. Învăţase la rudele sale din Viena, Oppenheimer, bancherii împăratului, să opereze cu cifre mari. Dar acum1, administraţia întregului ducat trecea prin mâinile lui, veniturile a două sute de oraşe şi a o mie două sute de sate îi stăteau la» dispoziţie pentru tranzacţiile lui. În activitatea sa înfrigurată, el le arunca dintr-o parte într-alta, sau le făcea să circule cu o iuţeală nebună. Avea legături cu toţi financiarii Europei; prin nenumăraţii săi interpuşi, în majoritate Evrei, banii Suabiei curgeau prin cele mai complicate canale, se duceau pe plantaţii în Indiile Olandeze, pe cai în Berbería, pe elefanţi şi sclavi negri la coasta africană. Principiul său, scopul pe care-l urmărea, era un schimb frenetic, ameţitor. Nu urmărea câştigări mari de fiecare afacere, ci enorme profituri prin aceea că din toate afacerile îi rămânea câte o mică fracţiune.

Veniturile sale personale erau considerabile. Cine voia să obţie ceva la curtea din Württemberg, avţea» grija să-i facă daruri şi „doticeurs” Ducele, căruia Remehingen îi atrăsese atenţia asupra acestui lucru, răspunse râzând: „Lasă canalia să profite, fiecare câştig al. lui îmi aduce mie un profit ijidoit”. Comerţul lui cu cai de rasă era foarte

întins, tilar mai mlult decât oricare. altul îi plăcea comerţul cu pietre preţioase. Avusese întotdeauna o pasiune fanatică pentru bijuterii; dar până acum, la fiecare afacere mai mare, un Portughez îi punea beţe în roate, un anume Dom1 Bartelemé Pancorbo, un om înalt, tăcut şi sinistru, care, oriunde se găseau bijuterii de o valoare deosebită, răsărea ca din pământ, cu faţa lui turtită şi descărnată ca (de mort

şi îmbrăcat într-un costum de curican, demodat şi prea larg, fluturând în jurul lui. La curtea Palatinatului avea titluri şi demnităţi înalte, iar plrin relaţiunile sale diplomatice, stăpânea piaţa Amsterdam şi, d, e acolo, tot comerţul de bijuterii german. Süss se folosea acum de influenţa sa (politică, ca să scape de acest concurent* pe care-l ura. Evreul lupta ou pasiune sălbatică; celălalt. sinistrul Portughez, etala pas cu pas, pândind cu înverşunare. Nu era cu putinţă să-l distrugă cil lotul, umbra lui întuneca şi acum afacerile Evreului, dar succesul lui Süss consta în aceea că acum, pietrele cele mai bune şi mai rare erau oferite mai întâi lui şi că anumite nestemate deosebit de frumoase, nu mai pluteau fi cumpărate decât printr-însul.

Se ocupa acum şi cu baterea monedelor. Dar el dispreţuia câştigul ce-ar fi pulul să aibă dintr-o monedă uşoară. Odinioară, pe când era un mic financiar necunoscut, fusese nevoit să recurgă la o manevră atât de meschină şi grosolană, cu prilejul acordului monetarde la Darmstadt, când nu avea alle mijloace. Acum i se părea mai mărinimos, să profite de schimbul ¡ridicat al unei monede bune. Astfel, banii pe care îi bătea el, erau moneda cea mai bună dintre toate câte aveauj curs în Germania, cea mai uşor negociabilă şi cea mai căutată. Dar, înainte de toate, ţinea să închidă gura duşmanilor săi

prin seriozitatea monedei ce bătea. Ştia că atâta aşteptau adversarii săi şi că cea mai mică greşeală în această direcţie i-ar pricinui căderea; pe de altă parte, dacă s-ar dgvedi cinstea lui, creditul său ar creşte nemăsurat de mult. Aştepta cu încordare o plângere, căută chiar s-o grăbească. Grosolanul de JRcmichingen, susţinui de alţii, tot atât de ageamii în chestiunile financiare, nu putea să-şi explice altfel averea crescândă a lui Süss, decât prin afirmaţia convenţională că Evreul fabrică bani falşi. Întărită pe Duce într-alâl, încât acesta ordonă de anchetă. Süss, cu un zâmbet inodes t şi mândru în acelaşi timp, arătă scrisorile agen-Iilor săi, care se plângeau că píesele erau prea grele şi că se câştiga pírea puţin. Acum, dovada neprihănirii sule îi încălztea sufletul.

Aşternu asupra ţării o întreagă reţea die întreprin<leri cu multe ramificaţii. Süss1 îşi întindeamiftdlularele şi succesele lui îl înveliuiau din toate părţile, – ça io baie caldă. Uneori, însă, i, se părea că tot acest vârtej scântcietor nu porneşte de la dânsul. Atunci ridica utţnuni înfiorat, ca în semn, de apărare. Se simţea gâtuit de o apăsare sinistră. Obiectele din jurul lui făleau; sé vedea ¡păşind într-o horă mula şi fantomatică, Rabbi Gabriel îi ţinea mâna dreaptă, Ducele pe cea stângă. Şi dansatorii şerpuiau, făceau paşii, se înclinaţi. Oare acela care păşea înainte, unit ou dânsul prin atâtea mâini, nu era. Isac \Lândauer? Ce caraghios era, cui perciunii şi caftanul lui, în mijlocul acestor figuri grave şi tăcute, care se înclinau şi şerpuiau în horă!

Dar această viziune tulbure şi fantomatică îl chinuia numai câteva clipe. Apoi se risipea la lumina zilei, dispărea în neant, se descompunea. Rămânea aurul pe care putea să-l numere şi să-l cântărească şi carnea de femeie, pe care putea s-o pipăie, s-o mânigâie, s-o aibă. Toate acestea asistau şi rămâneau în fiinţă: strălucire, putere, mişcare,

viaţă.

I

Prin saloanele somptuoase ale lui Suiş, se plimba Isac Landauer, în caftan, purtân d1 ostentativ pe prânecă semnul Evreilor din Wûrtteïnberg, pié care nimeni nu i-l cerea, un S cu un corn. Oglinzile Strălucitoare ¡reflectau, printre podoabele de aur şi lapis lazulţ, imaginea lui, faţa lui inteligentă şi slabă, cu perciuni, şi cu barba rară, de un blond spălăcit. Directorul financiar îi arăta casa. Omul în caftan se opri în faţa Vaizel or, a gobelinurilor, a pagodelor sunătoare, privi cu zâmbet ironic triumful lui Mcrcur, Bătu cu mâinile reci şi uscatfe spinarea ieptei Assiadah, trecu printre cei doi paji, fiii preşedintelui Lamprechts, cari stăteau smirnă la intrarea apartamentului particular. Cercetă stofele costisitoare de pe mobile, preţuindu-le cu o uimitoare ¡precizie. Se opri clătinând. din cap în faţa busturilor lui Moise, Homer, Solomon şi Aristotele.

Süss aştepta de mult pe lsac Landauer. Îşi pregătise palatul pentru această vizită eu mai mlultă îngrijire decât pentru un prinţ. Pândea o mişcare de surprindere, de admiraţie; simţea o dorinţă iritantă, chinuitoare, să impună omului în cal tan, tocmai acestui om. Dar lsac Landauer se mulţumi să clatine din cau, să-şi frece mâinile îngheţate şi spuse zâmbind: „La ce bun, Reb Josef Süss?”

Prin salon trecu, împinsă de curiozitate, Sophie Fischer, fiica controlorului fiscal, pe care directorul financiar o adusese în casa lui de două săptămâni, metresa lui recunoscută, o femeie înaltă, corpolentă, albă, roşcată, toarte frumoasă, dar comună. Când Süss o ţinu de rău că-i stinghereşte, ea mormăi un pretext oarecare, privi cu dispreţ pe lsac Landauer şi se retrase.

— La ce bun, Reb Josef Süss? repetă lsac Landauer. La ce bun treizeci de servitori? Mănânci mai bine, dormi m, ai bine, când ai treizeci de slugi în loc de trei? înţeleg.

să-ţi ţii o, şic să” >), înţeleg să ai o sufragerie frumoasă, un pat bun şi larg. Dar la ceţ-ţi trebuie papagalul? Ce nevoie are un Evreu de un papagal?

Süss tăcu, întărâtat şi necăjit. Asta nu era prostie, era batjocură, curată batjocură. Ceea ce nu iud răsnise sări spuie niciun ministru, omjul în caftan i-o spunea de la obraz: îi râdea în nas. Şi dânsul nu avea nicio putere împotriva lui; avea nevoie de el, trebuia să tacă. Cu siguranţă că va începe iarăşi cu istoriile lui demodate, fără niciun sens şi fără nicio legătură cu actualitatea, procesul omorului ritual din Ravensburg” sau alte asemenea prostii. El, Süss, trebuia să asculte toate acestea. Era cu neputinţă să faci vreo afacere fără lsac Landauer. Ah, dac ar putea să scape de acest tip.com Fiii3 creştină.

promiţător! Dar trebuia încă. l *tt* simţi fericii, când le lăsa să le apropii de dansui; patocumidinlă nu t-ra chij) să-l ocoleşti. vv V”, v.

Vorbiră despre afacerile ce trebuiau, rezolvllc, se pândiră unul pe altul, se tocmiră oui înverşunare!) r¿illi el, Süss era totdeauna acel care dădea; totuşi el trebuia să vorbească mult în ai mult decât celălalt şi, cu toată fanfaronada lui. se simţea în defensivă. Nicio prefăcătorie, oricât de măiastră, nu rezista privirilor lui Jsac Landauer; în faţa lor, orice simulacru se prăbuşcă; clătinând din cap! cu neîncredere, el dădea împarte toate accesoriile strălucitoare şi lua în mâinile lui îngheţate însăşi inima afacerilor lui Süss, cifrele. Cu cât se lăuda mai tare, cu atât îl copleşea măi mult necazul şi un sentiment de stânjenire. Süss nu voia să şi-o mărturisească, dar celălalt îl avea în mână şi-l făcea să joace cum îi cânta el.

După ce isprăviră chestiunile de afaceri, Isac Landauer nu vorbi de astă dată despre omorul ritual din Ravensburg, ci despre o altă istorie evreiască, din ţinuturile Württembergului, şi anume despre marele artist

evreu Abraham Calorno din Italia, – să fi fost o sută de ani de atunci, sub Ducele Friedrich 1, – şi despre consulul general Maggino Gabrieli. Ducele adusese pie aceşti Evrei în ţară, cu mari promisiuni. Era ca vrăjit de caracterul amiabil, de erudiţia şi priceperea financiară a marelui artist, avea o nemărginită încredere într-însul, respinse cu asprime toate plângerile popilor şi ale dietei, ba chiar, de dragul Evreilor, exilă din ducat pe protopopul Ossiander; şi Abraham Car lorno şi ai săi erau mari şi tari la Stuttgart. Dar în cele din urmă povestea se isprăvi în chip tragic, câţiva fură executaţi în mod groaznic, ceilalţi fură goniţi din ţară dezbrăcaţi şi Evreii nu mâi fură îngădluiţi mdită vreme în ducat.

— Lipitori, le ziceau, adăugă Isac Landauer.

— Dar oare ci nu sug nimic? Orice fiinţă, cât trăieşte, îşi sug»

hrana. Unul suge pe altul. Acuma e rândul dumitale, Reb Iosef Süss. Suge, suge, cât timpi Le îngăduie!

Şi bătrânul chicoti, iar râsul lui era ca un gâlgâit.

Când omul în caftan părăsi însiârşit pe directorul financiar, care-l ascultase în silă, trecu în anticameră, printre şoaptele răutăcioase şi batjocoritoare ale celor ce aşteptau. La uşă întâlni doi vizitatori noi: Weissensee, preşedintele consiliului edesiastic, şi. fiica sa. Când văzu pe Isac Landauer, Magdaieaa Sibylle îl luă drept Süss. Astfel îşi închipuise ea pe degustătorul emisar al lui Helzebut, murdar, cu caftan şi perciuni, ca în tablourile cu Evrei, pe care le întâlnise ocazional»

Când preşedintele consiliului edesiastic venise să-i mulţumească pentru numirea sa, Süss îi spusese foarte politicos şi ca din întâmplare, că aflase despre încântătoarea fiică a prelatului şi că ar fi păcat, ca floarea doamnelor suabe să înflorească departe de capitală. Ludwigsburg şi Stuttgart – nu sunt destul de bogate în

frumuseţi, ca să se poată lipsi de o figură ca aceea, a domnişoarei Weissensee. Prelatul se simţi foarte măgulit şi se bucură de interesul pe care Excelenţa Sa îl arăta fiicei sale. Weissensee nu se aşteptase să convingă atât de uşor pe fiica lui, să meargă cu ei la Stuttgart, pentru a face o vizită lui Süss. În acest indem al tatălui, ea ghici de chemare a destinului. Unde ar fi putut să întâlnească iarăşi diavolul, decât, a emisarii săi, la Duce şi la Evreul său? Şi astfel ea» plecă cu tatăl ei spre capitală, cu mintea trează şi gata de luptă.

Când află că Isac Landauer nu este Evreul Ducelui, avu o uşoară decepţie şi rămase într-o aşteptare încordată. Fură primiţi înaintea celorlalţi. Trecând printre lachei, ea păşi înaintea tatălui ei în cabinetul de lucru, văzu pe Süss, recunoscu în el pe diavol, se clătină şi căzu leşinată. Când se trezi iar, un glas. profund şi catifelat răsună la urechea ei: „Sunt dezolat că Mademoiselle a avut acest accident tocmai în clipa în care trece pragul meu pentru mtaia oaia. Tatăl ei răspunse ceva. Cineva îi ţinea sub nas un flacon ide săruri. Numai să nu deschidă ochiiz numai’s! a nu fie silită să-i vorbească, să-l privească în ochi. Deoarece ta, urma urmei tot trebui să-şi vie în fire, ea văzu ochii mobili şi arzători ai diavolului, alunecând pe pieptul şi şoldurile ci şi avu un sentiment de ruşine şi plăcere în adelaş timp.

Süss îşi plimbase privirile pe tânăra Tată leşinată şi văzu că era o fecioară frumoasă, ca un fruct pârguit. Leşinul ei, impresia covârşitoare ce emana din fiinţa lui spre dânsa, era pentru el, câtuipă convorbirea neplăcută ce avusese cu Isac Landauer, un adevărat balsam şi o întărire a încrederii în sine. Cum1 mai respira! Ce trăsături în drăsneţe şi ce culoare închisă avea obrazul ei, ce fascinantă era linia sprâncenelor ci arcuite! în vreme ce lacheii alergau după doctor şi (medicamente, Süss se gândi diâcă să îndrăznească să-i descheie rochia. Cu

Weâssensee, acest curtean bătrân şi slugarnic, nu trebuia să facă prea multe forme.

Dar deodată fata deschise ochii, de un albastru închis, ce contrasta ciudat cu părul negru. El o ridică, şi privirea, glasul şi mâinile lui deliciile alunecară în jurul ei mângâietoare, devotate, galante, folosind toată arta experienţei sale îndelungate. Bâiguieliie emoţionate al e fetei, ai cărei ochi tulburaţi fixau asupra lui o privire, când galeşă, când amenințătoare, fură copleşite de conversaţia lui abilă. Süss le puse la dispoziţie ¡litiera, trăsura şi medicul său. Nu reţinu nicidecum pe preşedintele, care-şi lua rămas bun. Conduse singur prin anticameră respectuoasă pe Magdialen Sibylle, sprijinind-o până la trăsură. Pe când treceau prin vestibul, întâlniră pe Sophie Fischer. Voluminoasa blondă se plimba leneşă prin odaie, şi aruncă o privire piezişă, curioasă şi plină de ură spre Magdalen Sibylle.

În faţa casei din Seegasse, o mulţime de gură-cască. Era noapte, lapoviţă şi un vânt puternic, care face <să se lipească hainele die trup. Oamenii stau înghesuiţi şi aşteaptă să vadă trecând trăsurile luminate, cari duceau invitaţii la balul mascat al lui Süss.

Torţele îşi înalţă flacăra la intrare. Toate ferestrele scânteiază. Poarta larg deschisă, portarul în livrea roşie domină trupa de servitori, trei lachei deschid portierele cupolelor.

Trăsurile sosesc una după alta. Nu este unul din acele baluri oficiale, de pe Urma căruia Süss vrea t să câştige, şi la care pune să se controleze după listă cine lipseşte de la curte, dintre funcţionari sau dintre burghezi. Dacă prin serbările oficiale a pregătit capitalei Stuttgart un carnaval mai străluci lor decât oricând, silind pe invitaţi să plătească pentru un loc mai jmujit decât ar fi cheltuit altă dată în câteva săptămâni „acest bal intim trebuia să

servească numai la întrevederea măreţiei şi strălucirii sale. N’a invitat decât pe cei pâni mari seniori, cele mi-ai frumoase doamne din anturajul-Ducelui. Îndărătul lacheilor lui Süss şi a agenţilor poliţieneşti, mulţimea întinde gâtul să zărească, de sub mantiile invitaţilor, ceva din costumul lor. Sosesc miniştrii, generalii, curtea. Slab şi cu nasul măre, părând îşi mai coroiat peste colereta costumlului său spaniol, apare consilierul Schütz. Remehingen, masiv şi stacojiu, asudă de pe acuma în haina groasă şi îmblănită a costumului său de boier. Devine şi mai morocănos când se întâlneşte în poartă cu domnul de Riolles, unul din, acei cavaleri vaganţi, care se simt la toate curţile ca da ei acasă, colportează clevetirile înaltei aristocraţii internaţionale prin toată Europa, având rolul unor samsari ai reputaţiilor mOndene. Câteva femei pufnesc de râs şi chiar poliţiştii rânjesc, văzând un domn mic, slab, şi neastâmpărat, care reprezintă un chinez, fără însă să renunţe la peruca cu bucle lungi. În adevăr, e prea caraghios, aşa pitic curb e, cu obrazul de copil îmbătrânit şi lasciv, alături de puternicul Remehingen. Ge

«ralul bate din pinteni, masiv şi impunător, alături de micul filfison francez; dar el ştie că Ducesa, fie din dorinţă de variaţie, fie. pentru a-l scoale din fire, îi va prefera şi azi ca şi în ultimele zile, acest franţuz flecar.

Prin mulţime se înghesuie pe jos consilierul Neul Ter, într-un costum nedefinit, de culoare închisă; rulurinuro şi înjurături îl petrec; alături de Weissensee, e singurul parlamentar care» a fost invitai. Din utrmia îl ajunge trăsura elegantă şi discretă a bătrânului prinţ de Tliurn şi Taxis. Prinţul a sosit din Regensburg în ajun, figura lui elegantă şi fină de ogar pare, şi mai distinsă în costumul roşu de nobil genovez şi prinţul se bucură că a pus pentru prima oară acest costum! care îl face atât de zvelt. Dar se vede că n-are noroc cu acest blestemat de Ovreiu.

Odinioară, în castelul Monbijou, salonul galben deschis stricase tot efectul costumului său de aceeaşi culoare; acum1, bruta asta ebraică şi-a băgat toată servitorimea în roşu, aşa încât oricine va trebui să ia pe prinţ drept un lacheu, şi în orice caz costumul său roşu nu va mi-ai face nicio impresie. Alături de prinţul înfuriat se leagănă, mic, gras şi comun, consilierul Fichtel, venit la Stuttgart pentru d! ouă zile cu nişte scrisori de la arhiepiscopul din Würzburg; în costumul său turcesc, el face impresia unui balon şi figura lui vicleană pare încântată sub fes; cu mâna mică şi grasă face semne de prietenie mulţimii, care murmură la vederea catolicului.

În faţa peronului trase o trăsură veche şi de culoare închisă, cu un singur servitor, purtând o livrea străveche; din trăsură coborî fără niciun zgomot un bărbat înalt, cu faţa descărnată, roşie-vânătă, şi se strecură pe poartă, prin mulţimea ce amuţise la vederea lui: consilierul intim al Palatinatului, Dom Bartelemi Pancorbo; însuşi Ducele insistase pe lângă Sus să poftească pe acest negustor de bijuterii, care se ¡afla, de mai multă vreme la Stuttgart. Dom Bartelemi Pancorbo apăru ca de obicei M costumul său larg, prost croit, învechit, cu capul turtit, ca de mort, – el nu mai avea nevoie de alt costum.

Exact la ora fixată sosi şi Irăsiira ducală. Karl Alexander coborî, şchiopătând foarte puţin, într-un costum de erou antic, puiernic şi impună (or; Marie Augusta însă, cu trupul subţirei îmbrăcat între rochie albastră, cu malacot cu căpşorul vioiu de şopârlă, reprezenta pe zeiţa Minerva. De astă da. a puria perucă, şi un coif de aur, pe piept cuirasă fină de aur; un praz venea în urma ei, ducând sculul, un altul, bufniţa.

trompetele erau gata să sune pentru a saluia perechea ducală. Süss apăruse în uşa sălii de recepţie, invitaţii luaseră poziţie în sală, dar Ducele întârzia în

yestibul. Zărise la dreapta preşedintelui consiliului eclesiastic o fată înaltă şi bine făcută, în costum de grădinăreasă florentină; scoţându-şi mantia şi dând o clipă1 masca la o parte. pentru ca să-şi aşeze mai bine enorma pălărie împodobi la cu panglici, Ducele văzu un chip oacheş cu trăsături îndrăzneţe, nişte ochi albaştri, contrastând ciudat cu sprâncenele negre şi dese. Karl Alexander fu impresionat, cum1 nu mai fusese de ani de zile la vederea unei femei, picioarele îi slăbiră şi simţi un gol în stomac. Ducesa, zâmbind uşor, se uita când la Duce, când la tânăra fată, care îşi pusese iarăşi masca.

— Cred, dragul meu, c'ar trebui să intrăm, zise ea.

De altfel venise şi Süss, zvelt şi elegant în costumul său de sarazin.

— Cine e doamna? întrebă Karl Alexander.

— Fiica lui Weissensee, bănuiesc, Mademoiselle Magdalen Sibylle, răspunse Evreul. Apoi intrară în sală, invitaţii căzură în genunchi, înclinându-se adânc, fanfarele răsunară.

Deoarece Ducesei îi plăcea foarte mult teatrul, Süss începu serbarea cu o mică operă italiană: „Desfrânatul fără voie. Cu acest prilej debuta noua cântărjcaţăi, Graziella Vitali, o Napolitană mică, vioaie, durdulie, cu un obraz drăguţ şi bronzat şi ochi jucăuşi. Süss1 iptoses «mari speranţe în impresia ceva face cântăreaţa asupra Ducelui, căci era tipul ce-i plăoeanţai: n uU. El făgăduise şi artistei mari perspective şi atunci când fu prezentată Ducelui, ea fu de o amabilitate excesivă, oferindu-i-se în faţa tuturor prin gesturi şi priviri şi aşteptând numai un semn pentru ca să sie retragi cu dânsul într-o cameră discretă. Dar Karl Alexander era distrat, şi nu-i acordă ţlecât foarte puţină atenţie, murmiurând ceva, care ar fi putut să însemne: mai târziu, mai târziu! Era evident că-n ziua aceea se gândea la alta.

În timpul reprezentaţiei, Magdalen Sibylle abia de-şi scoase masca. Îndărătul ei, sub pălăria mare de paie, îşi ascunde faţa contractată. Fusese convinsă de tatăl ei să vie la această serbare; dar acum îi pare rău. Nu are puterea să suporte pp diavol. Era o cutezanţă din partea ei, să readucă la Dumnezeu pe diavol, ¡cu mâinile ei slabe. De când! a recunoscut că Evreul este diavolul, simte în piept o fiară care o sfâşie. Cum se mai rugase lui Dumnezeu! Dar Dumnezeu rămăsese mut. Cărţile de umilire, de cunoaştere, de mleditaţie nu sunt d'ecât petece de hârtie. În Swedenborg sunt cuvinte cari nu au pentru ea nici răsunet, nici sens; alergase la Beata Sturmin, sfânta oarbă, dar nici ea nuri putea spune mai mult; sfânta e o sărmană fiinţă bolnavă, o fată bătrână, care trăieşte într-o atmosferă acră şi mizerabilă.

Nu mai văzuse pe Evreu de atunci şi ezitase priit înainte de a veni la această serbare. Acum1 îşi dădui seama că seara aceasta era pentru dânsa o dezamăgirc care o tulbura. Süss nu se ocupn de dânsa, abia de-i adresase câteva cuvinte, de politeţe rece. Ea nu putea să ştie că aceasta era o manevră inteligentă, ea nu vedea decât atât: Lucifer nu se uita la dânsa. Şi aceasta o abătu mai rău decât o înfrângere.

Un altul însă vedea acum pentru a doua oară această figură brună şi nervoasă; o privi îndelung ctf rafinată pricepere, cu voluiptate, privi mereu ochii ei adânci şi albaştri, contrastând ciudat cu părul negru. *Miile tonnerres*. Această Weissensee! Aşa dar exista o femeie ca asta şi era Suabă, una din supusele lui. Dări era o Suabă de o speţă cu lotul d ferită. N-ar fi crezut niciodată ca vulpioiul de Weissensee, să aibă o floare atât de frumoasă în casa lui. Venise la serbare cu dorinţa vagă de ceva nou. Lucrase, apoi se odihnise şi se simţea întinerit. Asta era alt fel, ceva nou. Acum serbarea avea un scop. Italianca, pe

care, Süss i-o lăudase atâta, nu făcea decât să-i aţâţe puf la pentru tânăra Suabă, atât de deosebită de celelalte.

Îndată după reprezentaţie, oaspeţii se aşezară la masă. Supeul e strălucit. Se scot măştile, feţele încălzite răsar din costume, ciudate şi cunoscute în acelaşi timp şi par mai interesante. Mâncări picante, vinuri străine şi vechi, toasturi însufleţite.

Pitici intră dansând, golesc vitrinele de nijuterii şi oferă doamnelor, cu gesturi comice, darurile scânteietoare, pe care Süss le destinase fiecăreia. Dom Bartelemi îi priveşte atent cum împart nestemată după nestemată, lanţ după lanţ, agrafă după agrafă. De sub pleoapele sale încreţite, ochii săi lungăreţi şi ficşi pândesc orice mişcare. Consilierul Palatinatului, care mai era şi director general al manufacturii de tutun, ceru doamnelor să-i arate bijuteriile, pe care le preţui ca expert. Süss asculta cu un dezgust adânc glasul lui hodbrogit şi rece, care i-a zădărnicit de atâtea ori ofertele, care i-a stricat atâtea afaceri şi care l-a ţinut atâta vreme într-o situaţie de inferioritate. Vedea cu scârbă pasiunea cu care Dom Bartelemi lăsa să se strecoare printre degetele lui pietrele scânteietoare. Se priviră, se măsurară, două păsări de pradă, una bătrână şi pleşuvă, eu experienţă vastă, cealaltă mai mică, mai tânără şi mai sălbatică.

— Frumoase pietre, bune pietre, zise Dom; Bartelemi. Dar adevărate fleacuri pe lângă solitarul dulmilaie. Lasă-mă să-ţi văd solitarul… Şi mângâind piatra între degetele lui ca un păianjen, întrebă cu glasu-i cavernos, în auzul oaspeţilor curioşi:

— Cât ceri pe solitar, domnule director financiar?

— Nu-l vând, zise Süss.

— Îţi ofer în schimb manufactura de tutun diil Paialinat, insistă Portughezul.

Nu-l vând, repetă apăsat Evreul.

Dom Barteleriii înapoie piatra cu părere da râu şi Ducesa spuse:

— Iată că Evreul meu îşi pune în deget manufactura de tutun a Palatinatului.

După masă, pe când1 începu balul, Ducele, care băuse mult, se aşeză laopiarte, în seră, cu Magdalen Sibylle. Făcuse semh lui Süss să-i puie la dispoziţie iatacul şi cabinetul său de toaletă şi să atragă adolo, sub un pretext oarecare, pe Magdalen Sibylle. Auzind acest ordin, Süss simţi că-i săgetează inima; revăzu fata în pădure, când îl zărise pentru prima dată şi fugise strigând, şi mai târziu, în biroul său, întinsă fără cunoştinţă, atât de brună şi de palidă, şi atât de tânără; la drept vorbind, Magdalen Sibylle îi aparţinea cu totul, nu era nevoie de atâta perspicacitate, ca să vezi că fata era atrasă spre dânsul cu o putere irezistibilă; şi acum, când Ducele îi vorbea despre dânsa, Süss simţea că o doreşte pâtim! aş. Dar el era obişnuit tea Ducele şi afacerile să treacă înaintea femieilor, a ¡plăcerilor şi a sentimentelor, aşa încât răspunse imediat, cu aerul lui obişnuit de supunere, că se bucură să ¡poată servi pe Alteţa Sa. Dar, cu tot respectul, face atent pe Alteţa Sa că domnişoara, după cât ştie dânsul, e pietistă, prin urmare greu de tratat şi expusă crizelor de nervi; de asemenea, după părerea lui, acestui butoi nu i se dăduse cep.

„Ai încercat? Ai încercat”? izbucni în râs Ducele. Apoi răspunse lui Süss că tocmai aşa ceva îl ispiteşte pe ziua de azi, iar faptul cu e pietistă. Îi face şi mai mult gust. Şi Ducele făcu un semn jovial şi graţios lui Weissensee, care discuta nu departe de el cu Schütz şi Pielitei.

Şi ciuli stătea acuma cu dânsa în seră, începu s-o tachineze cu privire la pietisnrul ei. H drept că dânsul e catolic şi un simplu eretic, dar consiliul său eclesiaslic, care trebuie să fie competent în astfel de lucruri, în cap cu

tatăl ei, nu ad miic deloc acest fanatism; chiar ieri fusese nevoii să iscălească un decret, prin care interzicea sub pedeapsă grea, unei anumite doamne de Molk, ţinerea acestor întruniri secrete. Văzând pe beata Sturmin, sfânta, capul întregii mişcări, îşi spusese: un lucru e sigur: o femeie care are de-a face cu îngerii, nu devine tocmai fermecătoare; acum, după ce a făcut cunoştinţă cu Magdalen Sibylle, vede că relaţiunile cu Dumnezeu şi cu îngerii au totuşi ceva bun. Magdalen Sibylle asculta chinuită aceste glume banale... Se temea de Karl Alexander, de faţa lui înfierbântata, de ochii lui lacomi. Ironiile lui n-o amtuzau; se simţea părăsită de Dumnezeu, altfel s-ar fi revoltat împotriva acestei impietăţi şi nu s-ar fi temut să arunce şi în obrazul acestui Nabucodonosor furios dispreţul ei adânc. Acum nu simţea decât dezgust, era obosită şi tristă şi Dumnezeu rămânea în umbră, Dumnezeu n-o învrednicea cu niciun răspuns, Dumnezeu o condamna.

Era grozav de cald în seră, copiacii şi plantele exotice oscilau în lumina lumânărilor ca nişte fiinţe, muzica excitantă pătrundea până la ei, şi Magdalen Sibylle avea nişte dureri de cap îngrozitoare. Privirile şi vorbele Ducelui o răneau. Vedea cum aceste vorbe ies de pe buzele lui groase, senstiale şi ameninţă! oare. cum înaintează spre dânsa, înţepând-o, zgânind-o, scrijelindu-i inima. Simţea o încordare gata să izbucnească, i se părea că ’n fiecare clipă va face un gest violent, nebunesc, când, în ultimul moment, un paj al Ducesei veni s-o invite să se prezinte Alteţei Sale.

Marie Augusta se afla într-un (ei v mai mare. În jurul ei erau Süss, domnul de Riolles, consilierul Schütz, ai poi tânărul grefier Götz, blond, prost, cu ol) razul fraged, îmbrăcat într-un costum de păstor, făcând parte dintr-o familie foarte de seamă, care venise eu mama sa, soţia

unui consilier intim, şi cu sora sa, Elizabeth Salotnea. Mama şi fiica semănau foarte mult, parând! două surori palide, delicate, cui membrele lungi, foarte drăguţe, cu părul blond şi ochii miari, visători şi (nărtângi. Purtau nişte costume de păstoriţe nu tocmai originale şi cam demodate şi priveau cu adoraţie pe Ducesă, cu ochii lor frumoşi, dar lipsiţi de expresie. Sophie Fischer, impunătoare şi leneşă, se îndreptă spre seră şi Marie Augusta nu se putu stăpâni să tachineze puţin pe Evreul ei favorit, cu privire la frumloasa (şi corpolenta sa metresă. Süss insistase pentru numirea tatălui ei, directorul fiscal Fischer, ca şef al transiptor1 turilor, – evident, drept compensaţie pentru fiica lui. Foarte viril şi elegant în costumul său de sarazin, Süss, cu abilitatea lui cunoscută, răspunse la gluma Ducesei pirin altă glumă, spunând că desigur, domnişoara Fischer fusese foarte drăguţă în rolul ei de stăpână ăl casei, dar, deoarece Alteţa Sa a binevoit să ridice pie tatăl ei la o demnitate atât de însemnată, el nu mai poate să se folosească de serviciile ei; fiica unui funcţionar atât de înalt – nu mai şade bine. Zâmbi şi încheie, cu o indiferenţă, neruşinată, că o va concedia chiar a doua zi. Tot grupul fu mirat de cinismtul elegant cu care Süss îşi concedia metresa. Ducesa se amuza, domnul de Schütz găsea şi el pe plac această purtare mondenă, iar tânărul şi nătângul grefier Götz, car; punea mare preţ pe formă, nu ştia ce să facă, dacă să aprobe pe Evreu, sau să sară la el, şi n cele din urmă se hotărî să tacă, făcând o mutră marţială. Cât despre mama şi sora lui, atât de drăguţe şi delicate, ele admirau eleganta superioară, cu care acest cavaler ştia să pună capăt unei legături de dragoste, şi-l priveau cu nespusă dirăgălăşie.

În acest cerc păşi acum Magdalen Sibylle. Ducesa; Observase atenţia de care o înconjura Karl Alexander, şi fata cu obrazul oacheş şi nervos şi cu ochii albaştri –

contrastând atât de ciudat cu piărul negru, îi plăcu, şi ei. Era curioasă să vadă mai de aproape ce au – îi ca mai atrăgător. Graţios îi întinse mâna să i-o sărute, şi o examină fără nicio sfială. Magdalen Sibyllle aruncă*> privire timidă lui Süss. Când o văzu. venind, acestase-nclină adânc şi acuma rămase grav şi ceremonios. Magdalen Sibylle simţea o uşurare că nu mai trebuia să asculte cuvintele Ducelui, dar” indiferenţa formală a lui Süss o tulbură din nou. Rămase tăcută, pe când ceilalţi urmau conversaţia lor uşoară, şi deodată frica, încordarea, dezamăgirea, revolta, aşteptarea ei, exploadară într-un plâns nestăpânit, care o aruncă la picioarele Ducesei. Ceilalţi zâmbiră încurcaţi, dar Marie Augusta mângâie cu mâna ei mică şi delicată, mâna mare şi rece a fetei. Süss se folosi de acest prilej, spunând «a vă avea el grijă să se liniştească şi conduse pe biataj fată, ruşinată şi scuturată de sughiţuri. Chinezul Rioiles făcu o strâmbătură, Spaniolul Schütz zâmbi, şi păstorul fantezist, grefierul Götz, nu găsi nici de astă dată altă soluţie decât o mină războinică. Ducesa însă, continuând să glumească, căută din gehi pe bărbatul ei şi văzu cu mulţumire cum făcu un semn amical lui Süss, care trecea cu tânăra fată pe lângă dânsul.

Camera, în care Evreul conduse pe Magdalen Sibylle, părea răcoroasă, când veneai din sălile supra-încălzite de lumânări, vin şi oameni. Era camera dinaintea iatacului; îndărătul unei draperii se vedea palul luxos cu îngeraşii auriţi. Aci fuseseră îngrămădite tot felul de obiecte din celelalte încăperi, cari ar fi ştim gherit mişcările invitaţilor, porcelanuri fragile, bibelouri chinezeşti, colivia cu papagalul Achiba. Zgomotul. serbării abia pătrundea aci, şi, când veneai din sălile pline de lume, odăiţa aceasta, cu aerul ei curat, cu liniştea ei răcoroasă, îţi dădea o senzaţie de calm.

Magdalen Sibylle se aşează pe un divan scund şi respiră mai în voie. Ce frumloasă era acum, după alătea emoţii! Süss, care stătea în faţa ei mlădios şi prevenitor, o dorea cu nflăcărare. Ce păcat că acum trebuia să vie celălalt, care probabil nici nu va înţelege ce fiinţă delicioasă îi cade în mâini.

Fata îl privea încet, cu ochii ei mari şi plini de lacrimi. Süss crezu nimerit să răspundă acestei priviri cu acea supunere neîngrădită cu care era obişnuit, şi să adauge, în acest caz special, puţin sentiment patern. Sărmanul Lucifer! îşi zise Magdalen Sibylle, ce tulburat şi nenorocit e! N-are niciun rost să te mânii împotriva lui şi să te repezi la el, conjurându-l cu sălbatică revoltă. Îl voi lua de mână încetişor şi îl voi convinge cu vorbe blânde, până când el singur va regăsi calea spre Dumnezeu. Cum de am putut să mă-ndoiesc că voi avea puterea de a-mi îndeplini misiunea? El nu aşteaptă decât să vie cineva şi să-l împace cu Dumnezeu.

— Sunt nemângâiat, Mademoiselle, spunea în acest timp Evreul, cu glasul lui adânc şi melodios, – că vi se întâmplă întotdeauna un accident în prezenţa mea. Chipul meu e în adevăr atât de abominabil şi respingător? Sau poate că nu e decât o întâmplare fatală?

Şi Süss se aplecă spre tânăra fată, care se roşise de tot.

— Nu te mai preface, domnule director financiar, zise ea deodată într-un elan de vitejie, privindu-l ţintă cu ochii ei mari şi cuminţi. Ştiu foarte bine că dumneata eşti Lucifer, fiul lui Belial, şi di-ta ştii că eu sunt trimisă şi am venit să lupt cu dumneata şi să te supun lui Dumnezeu.

Süss avea multă experienţă cu femteile, era obişnuit eu surprizele, nu-şi pierdea niciodată cumpătul şi n» era niciodată încurcat. Dar aceste cuvinte erau atât de neaşteptate, încât glasul îi pieri şi pentru prima oară, nu

ştiu ce să răspundă. Din fericire, Magdalen Sibylle nici nu aştepta vreun răspuns, ci, d'upia o mică pauză, urmă. El crede că Dumnezeu, adversarul său, îl va respinge, asta e uşor de înţeles, îi spuse ea; fireşte că trebuie o energici uriaşă, ca să renunţi la această revoltă, care datează de mii de ani. Dar, de îndată ce sufletul se va desgbioca din această încăpăţânare, se va simţi liberat şi se va scălda în sentimentul divin, ca într-o apă caldă şi transparentă. Ea qontinua să-i vorbească din toată inima şi în zelul ei îi întinse miaua.

Cu 'ndemânarea lui caracteristică, Süss se acomodă cu vocabularul pietist, îi apucă mâna şi începu nu discurs pregătit la iuţeală. Amândoi o începuseră bine, când deodată Ducele apăru în faţa lor. Speriată, cu pupilele mărite, Magdalen Sibylle se uită la Süss, implorând ajutor, cu inimă strânsă şi respiraţia sacadată. Dar Evreul spuse cu toată amabilitatea că trebuie să se 'întoarcă la invitaţii săi, şi deodată Magdalen Sibylle se văzu singură cu Ducele. Papagalul ţipă: *mâna vie pour mon sonverain9* şi în odaia de alături „în lumina strălucitoare, se vedea patul luxos şi provocător. Karl Alexander spuse cu glasul răguşit o glumă oarecare. Magdalen Sibylle văzu faţa lui stacojie şi asudată, văzu ochii lui în l unecandiu-se de o expresie sălbatică, simţi respiraţia lui fierbinte, care mirosea a vin. Cu paşi greoi ea sendreptă spre uşă, bolborosi o scuză, vru să urmeze pe Süss în salon. Dar uşa era încuiată. Karl Alexander avu un râs înăbuşit, apoi îşi descheie încet zalele preţioase, în mijlocul unei tăceri, în care nu se auzea decât respiraţia ei. Se apropie de ea cu o expresie de sinistră prietenie, îi luă mâna în mâna lui atât de ciudată, cu dosul îngust şi lung, slab şi osos, şi interiorul cărnos, scurt şi gras… Atunci ea îşi redobândi puterile şi se apără cu, energie sălbatică, dar fără sorţi de isbândă, împotriva masculului puternic, greoiu şi excitat.

Când se întoarse în sala de festivităţi, Süss se aruncă eu un fel de exaltare furioasă în vârtejul. balului. tivită să răspundă Ducesei, care îl Snirebă de Mandaten Sibylle cu ’n zâmbet amiuzat şi lusciv, şi tăcu doamnelor Götz, mama şi fiica, de care se interesa şi Ducele, o curte atât de insistentă, încât grefierul Götz, căruia mutra lui ameninţătoare nu-i folosea la nimic, se retrase într-un colţ, unde se îmibătă zdravăn, în vreme ce doamnele răspundeau transportate galanteriilor cinice ale Evreului. Mica Napolitană bronzată, durdulie şi vicioasă, se apropiase de bătrânul prinţ de Thurn şi Taxis. Se prefăcea că nu ştie cine e şi; că nu-i tachinează şi nu-l măguleşte decât pentru înfăţişarea lui elegantă şi distinsă. Prinţul, când văzu: că deşi piurta un costum de aceeaşi culoare cu livreaua servitorilor lui Süss, avea succes, se învioră şi supărarea lui (dispăru ca prin farmec. Cu atât mai mult, au cât şi Rem, – chingen făcea curte actriţei, pe care o sorbea cu ochii lui sticloşi de beţiv, dar care îl lăsase deoparte, ide dragul bătrânului prinţ atât de elegant şi bogat. Din colţul său, grefierul Götz fixa pe Napolitană cu nişte ochi împăienjeniţi mai mult die extaz decât de beţie îşi în timp ce ţinea pe general la distanţă şi căuta să atragă pe prinţ, actriţa mai găsi prilejul să înlăinţuiască pentru totdeauna, cu o singură privire semnificativă, pe tânărul păstor nătâng, atât de fraged şi de blond.

Weissensee şedea la nias: a de joc cu Ne. uffer, consilierul Fichlel, Schütz şi domnul de Riolles. Weissensee nu era atent la joc, ca de obicei. Capul liui inteligent cu faţa slabă se ’ntorcea în toate părţile, adulmecând, şi consilierul întreba pe toată lumea dacă nu-i văzuse lata; dar nimeni nu văz use pe Magdalen Sibylle. Şi Weissensee îşi simţea mâinile umede, şi privirile sale neîncrezătoare căutau deznădăjduile în dreapta şi în stânga.

Deodată, zărind pe Süss, se scuză faţă de ceilalţi

domni şi se repezi spre dânsul, întrebând de fiica sa.

Süss răspunse într-o doară că domnişoara are puţină, migrenă şi că s-a retras1 într-o cameră mai liniştită şi mai răcoroasă. Weissensee, cam1 încurcat, vru să se ducă la dânsa. Dar Süss fu de părere că cel mai bun lucru este să lase pe domnişoara să se odihnească; de altfel, după cât ştie, însăşi Alteţa Sa Serenisimă se ocupă de dânsa. Zicând acestea, privi pe Weissensee cu un zâmbet îndrăsuci şi amabil. Acesta începu să tremure şi fu nevoii să se aşeze. După o mică pauză, Süss spuse fără veste şi cu acelaşi surâs, că Ducele vorbise în termeni foarte măgulitori despre noul preşedinte al consiliului eclesiastic şi că nu va mai trece mult, până va fi avansat şi decorat. Weissensee dădu din cap de câteva ori în chipi ciudat, – părea absent şi grozav de îmbătrânit, – privi cu un surâs amabil, dar cam1 descompus tumultul serbării şi începu deodată să vorbească cu glasul nesigur şi răguşit, făr’ & a se uita la Süss, despre casa lui din Hirsaui. Descrise conacul lui vast: vii şi grâne, casa şi curtea bine îngrijite, pacea rurală; acolo lucrase la Noul Testament, în linişte, departe de zgomiotul lui mii, care ajungea la el numai din când în când, ca un fel de spiulmă „pe care o gusta în calitate die Cunoscător; şi prin toate acestea, fiica sa trecea simplă şi tăcută, conştientă de datoria ei.

În mijlocul acestei reverii, – vorbea mai mult pentru sine decât pentru Süss – tăcu deodată, tot atât de brusc precum începuse. Weissensee părea zdrobit, eleganta mantie veneţiană atârna pe dânsul ca două aripi pleoştite de liliac. Evreul, în picioare în faţa bătrânului deznădăjduit, care părea că renunţase la orice mândrie, îl privea din când în când, aruncând în mijlocul tăcerii câteva cuvinte ironice:

— N-aş fi crezut că puteţi fi atât de sentimental.

— Nu, nul răspunse Weissensee, revenindlu-şi. Eu bu

sunt un dezertor al vieţii, Excelenţă. Nu în um ferit niciodată de nicio încercare! Curiozitatea, acesta e principiul, după care mi-am i călăuzit existenţa.

Preşedintele încercă să schiţeze zâmbetul lui obişnuit. Apoi continuă:

— Trebuie să fie o stea, în veşnică mişcare, aceea sub care ni am născut eu. Nu m-a lăsat să mă opresc niciodată, în a mânat prin uluite ţări şi mări şi m-a făcut să privesc în sufletul tuturor creaturilor lui Dumnezeu şi ale diavolului. Ah, ce de amintiri!

Dar, în vreme ce se silea să evoce aceste (amintiri, deodată i se păru că faţa albă şi surâzătoare a Evreului, cu ochii mari şi căpirii şi buzele pline, se schimţonoseşte. Şi cieodată bătrânul înţelese că la câţiva paşi de dânsul, îndărătul unei uşi ferecate, copila lui se zbale şi luptă fără nicio nădejde. O vedea bine, vedea cum piere căldura din obrajii ei, cum1 ochii ei albaştri se rostogolesc sticloşi sub părul întunecat. Şi n mijlocul acestei vedenii, auzi glasul precis şi tăios al lui Sus: „Aşa cum stau lucrurile astă seară, pot să vă făgăduiesc cu toată siguranţa decoraţii şi avansări.

Ceea ce era mai curios, el nu avea nicio (ură faţă de acest om, care se aplecspre dânsul cu zâmbetul lui amabil şi îndrăzneţ. Se juca numai cu ideea îşi dorinţa ca celălalt să şadă atât de zdrobit şi fără nădejde în faţa lui, pe când el, Weissensee, să i zâmbească plin de siguranţă. Apoi preşedintele se purtă ca de obicei, numai că tot ce făcea şi spunea, părea ireal, ca n vis, un joc de marionete. Se înclina şi acuim1 porii ticos, amical, răspunse la o glumă a Ducesei, vorbi în termeni diplomatici cu consilierul Fichtel, iar la o glumă spirituală şi riscată a domnului de Riolles, riposta cu una şi mai spirituală şi mai obscenă. Dar ţoale aceste glasuri păreau mecanice, artificiale, oamenii se mişcau ca nişte păpuşi şi totul părea ca d-le ceară. Chiar şi

Ducele, care reapăruse în sală, greoi «şi înalt, eu membrele obosite şi molatece, şchiopătând!

mai mult ca de obicei, i se păru o păpuşă de ceartă, acoperită de ceaţă şi fum.

Şi totuşi, la vederea Ducelui, izbuti să reaprindă o mică speranţă. Goni viziunea care-l chinuia, porunci conştiinţei sale să amuţească şi nu voi să creadă ¡că e adevărat. Cu o mişcare grăbită îşi ridică mantia veneţiană şi se postă în calea Ducelui, topindiu-se tot într-o singură întrebare deznădăjduită: poate că tot nu se ’întâmplase. Dar Ducele nu-l văzu, era limpede că nu1 voia să-l vadă; cu ţoale că Weissensee se postase ¡atât de aproape de dânsul, Ducele trecu înainte, ou privirea fixă şi având un sughiţ, ce părea nestăpânit.

Atunci Weissensee se simţi deodată grozav de bătrân şi obosit. Căută un colţ retras1 şi ajunse la masa la care bea singur grefierul Gotz. Acesta fu foarte măgulit de tovărăşia domnului preşedinte al consiliului eclesiastic, se ridică în picioare ceremonios şi, cu toate că băuse destul, făcu o mulţime de plecăciuni» Apoi şezură amândoi, bătrânul, fin, trist şi deznădăjduit, tânărul greoiu, clocotind de sentimentalitate, şi amândoi tăceau, privind fără încetare vârtejul înfierbântat al serbării.

Iu acest timp, Karl Alexander trecea prin sală. mândru, sătul şi mulţumit de sine. E drept că din când în când râdea sfios şi încurcat, ca un băiat care a făcut o poznă şi care se laudă cu ea, pentru anşi ascunde ruşinea. Dar tocmai de aceea se purta astfel. Încât fiecare să vadă că venea din braţele unei femei. Soţiei sale. care îl privea întrebător, îi răspunse printr-un gest larg, pie care îl putea uşor interpreta drept o mărturisire plină de mândrie. Trecu pe lângă masa de faraon, unde jucătorii, pasionaţi şi furioşi în sinea lor de a fi stingheriţi, se ridicară plini de respect, şi Ducele îi asigură că petrece astă seară

extraordinar de bine, dar absolut extraordinar. Dădu pe gât două înahare mari de vin de Tokay şi se mbătă de-a binelea. Se apropie de socrul său, care era comploctamente aşa parat de Napolitană, ceea ce Karl, Alexander observă cu* o bunăvoinţă de cunoscător. Îmbrăţişă pe prinţ de mai multe ori, spunându-i cu duioşie: „Dragul juca văr! ce bine că Alteţa Voastră se simte atât de tânăr!” Apoi se lăudă cu o vanitate sentimentală, vorbind despre tinereţea lui petrecută în Italia, despre campania lombardă şi aventurile lui din Veneţia.

— IVO duceţi rău, Alteţă, bolborosi el, – şi nici eu n-o duc rău. *Zb um cuiqut*! *Suum cuique*! În lumea aceasta plină de murdării, Dumnezeu n-a aşezat pe amândoi pe un locşor însorit, unde e cald şi bine.

Şi ducele mângâie cu pricepere braţul gol şi m-oale al actriţei, felicitând pe bătrân de minunata puică pe care se pregătea s-o jumulească.

Süss se fereşte de Karl Alexander. E invidios şi amărât şi ştie că Ducele îi va povesti acuta de-a fir a păr, pe şleau, toată chestia cu Magdalen Sibylle, şi el nu e dispus să-l asculte vorbind despre aceste plăceri cari, la drept vorbind, i se cuveneau lui. Ca să scape de această obsesie, Süss se aruncă în vârtejul serbării. Toate aceste lumini au» fost aprinse, toate aceste mese şi saloane luxoase au fost decodate şi aceste femei frumoase şi aceşti mari seniori au venit să-l sărbătorească pe dânsul, ziua lui de naştere. S-a ridicat foarte sus, niciodată nu s-a văzut în Germania un Evreu care să fi ocupat un loc atât de înalt şi de strălucit. Şi el va ajunge şi mai departe. De pe acum1 cererea lui de înnobilare se află în drum1 spre Curtea Imperială din Viena; Karl Alexander, din zi în zi tot mai îndatorat faţă de dânsul, va trebui să obţină această favoare şi el va fi înnobilat. El nu e un prost ca Isac Landauer, nu umblă în caftan şi perciuni; dar nici nu se

gândeşte să-şi procure titluri şi rang prin mijlocul atât de ieftin al schimbării de credinţă, aşa cum! făcuse fratele său. Prin geniul său, numai datorită norocului şi geniului său, va ajunge sus de tot. Va rămâne Evreu şi totuşi, – şi tocmai acesta va fi triumful său – va fi nobil şi mare intendent al curţii şi va ocupa în dureat, cu toată forma şi în faţa lulmii, locul ce i se cuvine.

Invitaţii dansau. Sus îşi umplu inima, ochii şi urechile cu toată larma aceasta, care-l sărbătorea. Visurile lui se urcau pe melodia viorilor, ţimbalele proclamau puterea lui, frumuseţea femeilor, eleganţa seniorilor, îl sărbătoreau numai pe el. Cu privirile pierdute în mulţimea veselă, el visează la cariera lui de curtean, cu gura întredeschisă, şi faţa albă luminată de un zâmbet extatic. Deodată însă ceva nevăzut şterge de pu faţa lui această expresie de bucurie satisfăcută. O suflare rece a măturat spuma colorată a visurilor lui şi ţa făcut să păleasscă spectacolul fremătător al serbării; şi acum vede muzicanţii cu mişcările lor, dar nu mai aude muzica. Se vede păşind într-un alt dans fantoamlic, apăsător, schimonosit. Înaintea lui, ţinându-i mâna, păşeşte unchiul său, Rabbi Gabriel, în urma lui, ţinându-i cealaltă mână se târăşte, şchiopătând mai tare, Ducele. Şi în faţă de tot, unit cu dânsul printr-un întreg lanţ de mâini, nu e oare Isac Landauer care, clătinând din cap, îşi mişcă ritmic picioarele slabe sub caftanul caraghios?

Când se smulge din această viziune, vede înaintea lui pe Dom Bartelemi Pancorbo, în costumul lui portughez de modă veche; din orbitele adânci, ochii lui îl pândesc şi glasul lui i se strecoară în ureche, încet şi macabru:

— Ei, ce zici, domnule director financiar? La manufactura de tutun mai adaug venitul pe o lună al impozitului pe alcool, îmi cedezi solitarul?

Serbarea continuă. Pentru a doua parte a serii,

Nicklas Pfäffle, care conducea indiferent, somnoros şi cu preciziune, complicatul mecanism al balului, pregătise o nouă surpriză. Plafonul pe care era pictat Triumiful lui Mercur, se deschise şi Cupidon apăru pe io maşină de zburat; plutind deasupra invitaţilor, el aruncă trandafiri, salută în frumoase versuri alexandrine perechea ducală şi felicită pe Sus de ziua lui ide naştere.

…¡.

Cupidon era un băiat foarte drăguţ* spunea versurile bine şi, chiar dacă avea accentul suab, limba lui ¡era în orice *caz* preferabilă, – observă cu glus tare Rem (chingen, – jargonului.

Când reîncepu dansul, Karl Alexandor, beat de-a binelea, izbuti în sfârşit să puie în m-a pe Sâss şi se aşeză cu el deoparte, vrând să-i vorbească, ca unui cunoscător, despre plăcerile gustate. Suflă din greu şi pufăie, costumul de erou antic nu e tocmai bine încheiat, şi Ducele, încălzit, greoiu, roşu la faţă şi mirosind a vin, râde, limba i se împleticeşte, iar din când în când loveşte amical coapsele Evreului, care-l ascultă cu respectuoasă supunere.

— A fost pe cinste! zise Ducele plescăind şi lingându-şi buzele. Bine ai făcut, jupiâne, că mi-ai poftit-o. Lasă, că te răsplătesc eu. Un prinţ german ştie, ce are de făcut. O fată pe cinste!

Apoi descrise pe Magdalen Sibylle, desemnă cu mâinile lui grase şi roşii, atât de ciudate, particularităţile trupului ei, coapsele, sânii.

— E ca un mânz, un mânz sălbatic! Se zbate, loveşte, muşcă şi se ’nfierbântă. Şi atunci când trebuie să se resemneze, rece ca gheaţa.

Ducele arătă spre mica Napolitană, vioaie şi bronzată, care, deşi ocupată cu bătrânul prinţ, găsi timip să-i facă cu ochiul ştrengăreşte, ţinând vârful limbii în colţul gurii.

— Asta e ca o suflare de vânt, trecătoare, o boare parfumată. Alteţa Sa, socrul meu, n-are decât să petreacă cu dânsa, zise Ducele râzând cu dispreţ. Dar cealaltă, aleasa inimii mele, pe legea mea, nu e o zdreanţă italiană! Aceea nu-ţi cade plocon în braţe.

Karl Alexander se rezemă în fotoliu, visător şi sentimental. Apoi, schiţând o mişcare vagă, adăugă:

— A mea e ca un lac în pădure. Ca un lac în pădure, repetă el bolborosind, apoi se aplecă înainte şi închise ochii, suflând din greu. I

Süss, înfuriat, vru să se retragă respectuos şi precaut, dar Ducele începu s-o descrie, ou gesturi mari, şi un aer de importanţă:

— Ce ochi are ticăloasa! Ce ochi! Ştii la ce (rti au. făcut să mă gândesc? N’ai să ghiceşti. Asta n-o ghiceşti tu, câte zile îi avea!

Karl Alexander începu să râdă. mai întâi încet, apoi cu un horcăit, ce-l scutura din ce în ce mai tare:

— M’a făcut să mă gândesc la magul tău, la unchiul tău, şarlatanul. Ce ochi arc, ticăloasa! Magul… cel dintâi îl voi trece sub tăcere… Nu-mi spune, câinele blestemat, vicleanul! N-are decât să se înece cu prostiile lui, să crape, vrăjitorul, blestematul de jidov!

Süss, speriat, se ’ngălbeni, se dete îndărăt gâfâind şi făcând un gest de apărare. Dar Karl Alexander, beat şi mânios, se ridică cu greu, silindu-se să ia o atitudine mândră şi statuară de cuceritor, ca pe gravura cu asaltul Belgradului, şi strigă, înecat de sughiţuri:

— Poate să-mi prezică orice! Mie nu mi-e frică! *Attempto*! Eu am curaj! Eu sunt Karl Alexander, Duce de Württemberg şi Teck! Prin graţia lui Dumnezeu! Eu sunt deasupra destinului? Achille german! Prin graţia lui Dumnezeu!

Şi aşa cum1 sta în picioare, părea propriul său

monument.

În curând însă căzu iar în fotoliu, sturâzând deodată.

— Ca un lac în pădure… mai bolborosi Ducele, apoi suflă iar, sforăi, horcăi, adormi.

Şi serbarea continua. Zgomotul pătrundea în stradă, se răspândea în o-raş, trecea deasupra ţării, care dormea, gemea, se zbătea, se trezea din somn, şi mârâia şi iarăşi adormea şi răbda.

CARTEA A T?? ERA

EVREII

În oraşele Mediteranei şi ale Oceanului Atlantic, Evreii erau mari şi puternici. Ei supravegheau comerţul între Orient şi Occident. Treceau şi dincolo de mare. Ei erau printre aceia cari echipară primele corăbii spre Indiile Occidentale. Ei organizară comerţul cu America de Sud şi Centrală. Ei deschiseră debuşeurile din Brazilia. Întemeiară industria zahărului în continentul de Apus. Puseră temeliile, pe care se dezvoltă oraşul New York.

Dar în Germania aveau o situaţie precară. În secolul al paisprezecelea, în mai mult de trei sute cincizeci de comune fură ucişi, înneeaţi, arşi pe rug, traşi la roată, gâtuiţi, îngropaţi de vii. Supravieţuitorii emigraseră în cea mai mare parte în Polonia. De atunci1 rămăseseră foarte puţini în Imperiul Roman: un Evreu la şase sute de Germrţni. Suferind cea mai rafinată exploatare din partea autorităţilor şi a poporului, ei duceau o viaţă strâmtă, mizerabilă, obscură, supuşi bunului plac. Comerţul şi profesiunile libere le erau interzise, prescripţiile oficiale îi împingeau la formele cele mai complicate şi mai grele ale comerţului ambulant şi cămătăriei. Restrângeau libertatea de cumpărare a alimentelor, nu le îngăduiau să se radă, îi sileau să poarte un costum ridicol şi umilitor. Îi înghesuiau într-un spaţiu restrâns, zăvoreau porţile ghett aurii or, le încuiau în fiecare seară, păzind intrarea şi ieşirea lor. Ei

trăiau înghesuiţi, se înmulţeau, dar nu li se dădea mai mult loc. Deoarece nu aveau voie să construiască în lărgime, se îngrămădiră în înălţime, adăugând etaj peste etaj. Uliţele lor se făceau din zi în zi mai strâmte, mai întunecate, mai colţuroase. Nici pomi, nici iarbă, nicio floare nu avea loc; trăiau fără soare, fără taci, unul în umbra celuilalt, într-o murdărie dătătoare de molime. Nu aveau drept nici la pământ roditor, nici la cer, nici la verdeaţă. Vântul se încurca în uliţele lor întunecate şi puturoase, casele înalte şi înghesuite una într-alta le închideau vederea norilor călători şi a înălţimilor albastre. Bărbaţii se târau încovoiaţi, frumoasele lor femei se ofileau repedle, din zece copii pe care-i năşteau, mureau şapte. Erau ca o apă moartă, despărţită de viaţa care curgea în afară, de limba, arta, de spiritul celorlalţi. Şedeau înghesuiţi unul într-altul, într-o promiscuitate grozavă, fiecare cunoştea secretul fiecăruia, clevetitori, bănuitori, se fereau unii de alţii, se zgâriau unii pe alţii în această strâmtorare care le paraliza mişcările, unul duşmanul celuilalt, unul înlănţuit de celălalt. Căci cea mai mică greşeală a unuia putea să devină nenorocirea tuturor.

Totuşi, cu intuiţia sigură pe care o aveau pentru tot ce era nou, pentreb tot ce avea să aducă ziua de mâine, ei simţeau prefacerile lumii exterioare, înlocuirea originii şi a demnităţii prin bani. Ei făcuseră experienţa: în mijlocul nesiguranţei, a nedreptăţilor şi a primejdiilor, o singură apărare; pe pământul acesta care se clătina sub picioarele lor, un singur punct solid: banii. Evreul bogat nu mai era oprit de paznici la porţile ghetoului, Evreul bogat nu mai giuţea, şi nicio autoritate nu-i mai punea în cap pălăria ascuţită şi ridicolă. Prinţii şi marii seniori aveau nevoie de dânsul, ei nu puteau să pioarte războaic şi să guverneze fără dânsul, ci îl lăsau să devie mare şi puternic, încălzit de soarele strălucirii lor.

Dar masa comipactă a celor asupriţi. a celor în afară de lege, ca şi cei puternici, puţini la număr, mândrii Evrei ai Levantului şi. ai marilor oraşe; maritimi, cari stăpâneau drumurile comerciale ale Europei şi ale Lumii Noi şi hotărau din birourile lor pacea şi războiul, ca* şi Evreii murdari, degeneraţi, umili şi caraghioşi din ghetourile germane, mtedicii şi miniştrii evrei ai Califilor, ai Şahului Persiei, ai Sultanului din Maroc, în toată măreţia şi strălucirea lor, ca şi plebea păduchioasă a târguşoarelor evreieşti din Polonia, trăind în murdărie şi dispreţ, bancherii împăratului şi ai prinţilor, solicitaţi şi urâţi în comptoarele lor, ca şi negustorul ambulant, care bătea şoselele gonit cu câinr, umilit în chip dezgustător de caraghios de către ştrengarii de pe stradă şi de poliţie, toţi aveau o convingere tainică şi nestrămutată. Mulţi nu-şi dădeau seama de ea, numai puţini ar fi fost în stare să şi-ţi expţtrimle, unii s-ar fi apărat chiar împotriva unei formfulări prep cise. Dar toţi o aveau în sânge, în simţirea lor ceaj mai adâncă, ea exista: conştiinţa tainică, adâncă şi sigură despre lipsa de înţeles, de stabilitate, de valoare a puterii. Fuseseră atâta vreme mici şi neînsemnaţii printre popoarele lumii, ca nişte pitici caraghioşi răspândiţi pe faţa pământului. Ei ştiau că puterea ple ¡care o exerciţi şi puterea pe care o suferi nu este un lucru important şi real. Oare nu se prăbuşeau, unul ¡dlupă altul, coloşii puterii? Pe când ei, cei fără nicio putere, ei au dat lumii faţa pe care o avea.

Şi această învăţătură despre deşertăciunea puterii o ştiau cei mari şi cei mici dintre Evrei, cei liberi şi cei asupriţi, cei îndepărtaţi şi cei de aproape. N-o exprimau în cuvinte precise, nu era o excepţie ce se putea măsura, ea sălăşluia în sângele şi simţirea lor. Această convingere misterioasă aducea pe buzele lor acel zâmbet enigmatic, blând şi superior, care aţâţa şi mai mult pe duşmanii lor,

pientru că ei îl interpretau drept obrăznicie fără margini şi pentru că în fala lui rămâneau neputincioase toate cruzimile şi torturile lor. Această conştiinţă misterioasă era singura care unea pe Evrei şi-i făcea să se contopească unul într-altul. Căci această convingere misterioasă era semnificaţia Cărţii.: I

A Cărţii, da, a Cărţii lor. Ei nu aveau Ujii Stat care să-i unească, nici ţară, nici pământ, nici rege, nicio formă de viaţă comună. Dacă totuşi erau uniţi, uniţi, mai mult decât toate celelalte popoare ale lumii, aceasta, se datora Cărţii, care îi suda la un loc. Evreii oacheşi, albi, negri sau galbeni, mari şi mici, străluciţi şi zdrenţăroşi, atei şi credincioşi, fie că îşi târau viaţa în colibe tăcute, sau străbăteau pământul într-un vârtej măreţ şi aurit, aveau în sufletul lor implântată învăţătura Cărţii. Felurită e lumea, dar ea – e deşartă, strădanie în vânt; dar unul este Dumnezeul lui Israel, Acel care există, Cel adevărat, Iehova. Câte odată viaţa cu tumultul ei acoperea acest cuvânt, dar el se afla implântat în fiecare dintr-înşii, iar în ceasurile în care redeveneau ei înşişi, sau atunci când viaţa lor ajungea la apogeu, cuvântul era într-înşii; şi când mureau, era pe buzele lor, şi ceea ce trecea ca un fluidde la unul la celălalt, era acest cuvânt. Îl legau cu filactere deasupra inimii şi a capului, îl atârnau die uşile lor, cu dânsul începeau ziua şi o sfârşeau1 cu dânsul; cel dintâi lucru ce învăţau pruncii era acest cuvânt, şi muribundul, expirând, rostea acest cuvânt. Acest cuvânt le insufla puterea să îndure chipurile îngrămădite în calea lor. Palizi, ei surâdeau în ascuns, cu gândul la puterea lui Edorn, la mânia lui şi la faptele lui nebuneşti. Totul era trecător; ceea ce rămânea, era Cu (vântul.

De două mii de ani târau cu dânşii Cartea. Ea era poporul, statul, patria, moştenirea şi averea lor. O trecuseră tuturor popoarelor şi toate popoarele au

recunoscut-o. Dar singurii posesori legitimi, singurii interpreţi. şi servitori ai Cărţii, erau dânşii.

Şase sute patruzeci şi şapte de mii Irei sute nouăsprezece litere avea Cartea. Fiecare literă era numărată şi cântărită, examinată şi judecată. Fiecare literă era plătită cu viaţa lor, mii şi mii au îndurat chinurile şi moartea pentru fiecare literă. Acuma, Cartea era a lor. Şi în casele lor de rugăciuni, în ziua celei mai sfinte sărbători, ei strigau, recunoşteau, cei mândri şi puternici ca şi cei mici, apăsaţi şi umiliţi: nu avem nimic altceva decât Cartea.

I

lvarl Alexander trimise Magdalen Sibyllei daruri strălucite, gobelinuri olandeze şi veneţiene, flacoane de aur cu uleiu de roze persan, un cal de călărie arăbesc, o salbă de mărgăritare. Nu era zgârcit, se purta cum trebuie şi considera pe Magdalen Sibylle drept metresa lui oficială. Neuffer venea zilnic săntrebe din partea Duceitu de starea sănătăţii domnişoarei.

Magdalen Sibylle privea totul cu răceală, fără să spuie un cuvânt. Umbla tăcută ca o mioartă, faţa ei frumoasă devenise rigidă, buzele îi erau strânse, braţele ciudat de ţepene. Nu părăsea casă, spunea bună dimineaţa şi bună seara, mânea singură şi nu să îngrijea de gospodărie. Nu vorbise cu nimeni, nici cu tatăl ei, despre întâmplarea cu Ducele; uneori nu-l vedea pe tatăl ei zile întregi.

Weissensee nu îndrăznea s-o trezească din amorţirea ei-Fusese înnobilat şi acum avea rangul de ministru. Era nehotărât şi foarte amărât; simţea neîncrederea colegilor săi din comitetul restrâns al dietei, ar fi vrut să-şi spuie inima lui Harpprecht, jursiconsultul, lui Bilfinger, cel drept şi cinstit –, prietenului său. Nu îndrăznea.

Magdalen Sibylle stătea ceasuri întregi, privind în gol. Fusese răscolită în adâncul fiinţei ei, călcală în picioare, sfâşiată, nimicită. Braţele acestea erau ale ei? Când se înţepa, sângele acesta era al ei? Ceea ce era mai curios, e că nu avea nicio ură împotriva Ducelui. Acesta era ca un animal blând, un cal sau, iuţi taur, înfierbântat şi puternic şi închis în fiinţa lui. Uneori vedeai în ochii unui astfel de animal cât era de străin şi de profund deosebii, alteori te simţeai aproape de el. Aceasta era cea mai ¡n-are grozăvie, care prefăcuse totul în jurul ei şi pe ea însăşi într-o grămadă stupidă şi caraghioasă de mini: faptul că celălalt era un (animal, pe care e cu neputinţă să-l urăşti. Aşa dar, ea însăşi era un astfel de animal, mai blând poate, nu atât de roşu, gâfâind şi mirosind a vin, totuşi, un animal. Şi ceea ce visase ea despre Dumnezeu, plutirea şi topirea într-însul şi fericirea, nu era decât o prostie, o ţesătură copilăroasă de imagini şi vorbe goale. Omul era un animal, nu o floare.

Se duse la Beata Sturmin. Ascultă cuvintele pioase, sigure şi paşnice ale bătrânei fete oarbe şi se stăpâni cu greu să nu izbucnească într-un râs obraznic şi batjocoritor. Ce ştia dânsa! Doar era oarbă. Ceea ce prer dica dânsa n-avea înţeles! Ai trăit până acum: „sfântă şi castă şi fericită şi niciun gând profan nu-şi avea locul în tine. Şi deodată vine un animal, roşu, mirosind a vin, gâfâind şi te calcă ’n picioare şi te acopere cu murdăria lui: şi tu nu pioţi să-l urăşti. Explică-mi asta! Tăhnâceştemh asta!

Ducele pofti la el pe Weissensee şi pe fiica lui. Ea se duse cu un fel de curiozitate moartă. Totul era atât de grotesc şi ridicol. Toată lumea era grăbită, îşi da aere de importanţă şi căuta motive pentru o activitate fără astâmpăr. În realitate, totul era fără rost şi nu avea mai mult sens decât agitaţia cărăbuşilor, pic cari un copil îi închide într-o cutie.

Magdalen Sibylle se aşează lângă Karl Alexander. Zise: bună ziua, Alteţă, duse ceaşca de şocolată la gură. El îi vorbi drăguţ, vesel, binevoitor, ca unui copil mic. Ea răspunse indiferent, mecanic. Tot ce făcea, tot ce spunea, era artificial, nu ţinea de dânsa! El îşi dete şi mai multă osteneală. Ea se gândi că dânsul e mai degrabă un cal greoiu, decât un taur şi aşteaptă cu o curiozitate calmă şi plină die dezgust să vadă dacă o va lua. În cursul convorbirii, văzând] că nu *fi* nimic de iacul, Ducele se mânie. Desigur, ca fecioară, trebuia să facă mofturi şi apoi să joale pe ofensată, aşa era obiceiul în toată lumea. Dar la urma urmei, tot (era ceva, să fii iubita Prinţului de Wfirttemberg. Niciuna nu se răsfăţase ca aceasta, niciodată n-a întâlnit o fiinţă mai rece, atât de glacială. Karl Alexander deveni pasionat. Ea îl privi fără mustrare şi fără trufie. Par în privirea ei era un dispreţ atât de adânc, atât de usturător, încât el se simţi stânjenit, ca un copil de trupă, oăruia i s-ar. fi tras o săpuneală. Deveni iarăşi amabil, duios. Ea tăcea. În cele din urmă o luă. Ea fu rece, nici nu se apără şi el nu avu plăcere. Când! o petrecu pe scări până la trăsură, rânjetul die pe feţele lacheilor se stinse; plecă ca o mloartă sau ca nebună.

Nici de aci înainte nu se opiuse ca Ducele s-o considere drept metresa lui oficială. Venea când porunc ea dânsul. Se arăta în public cu dânsul. Poporul se bucurară Suveranul său avea o ibovnică atât de cinstită şi frumoasă, care mai avea şi reputaţia unei sfinte şi era o compatrioată a lor. Faptul că Ducele, pe lângă frumoasa lui nevastă, avea şi o metresă frumoasă, modestă şi suabă, nu împăca poporul cu Evreul său, dar compensa unele lucruri cari îi micşoraseră popularitatea. Cetăţenii se descopereau în faţa Magdalen Sibyllei şi unii strigau „ura!”

Şi lui Weissensee îi prinse bine această situaţie. Prestigiul său crescu, chiar şi în Parlament. Şi chiar dacă

printre cei unsprezece ai comitetului restrâns se găseau unii să facă gălăgie, toţi, afară de doi, trei, ar fi dorit să fie în locul lui şi-i pizmuiau norocul. Ba chiar Neufferse uita la el ca la un fel de locţiitor al socrului Ducelui şi-i arăta tot respectul.

Încetul cu încetul, după câteva săptămâni, Magdtlen Sibylle începu să-şi revie. După cum un oint degerat şi readus la viaţă, simte durere atunci când sângele începe din nou să circule, tot aşa simţea şi dânsa valul de ură năvălindu-i în trup, curgând tumjultos, pătrunzându-i tot mai sălbatic în toţi porii. Karl Alexander rămase şi acum animalul indiferent, la care se uita mirată şi străină, cu oarecare dezgust şi pe care-l suporta; dar gândurile şi instinctele ei ţinjteau pe un altul, se învârteau în jurul altuia. Ducele? Ah! ce ştia el! Ce înţelegea el! În însemna o nenorocire pentru Idânsa. Îl ura tot atât de puţin, ca pe coaja de portocală de pe stradă, pe care ai alunecat. Dar celălalt era răspunzător, acela ştia mai bine decât oricare altul» vedea mai limpede, cântărea, socotea exact, acela merita toată ura, acela era în adevăr diavolul şi capul răutăţilor. Fusese un sentiment just, o prevestire mare şi miraculoasă *aceea* oare o tulburase atât de grozav odinioară, în pădurea din Hirsau. Ştia el foarte bine, diavolul neruşinat şi viclean ce era, ştia tot atât de bine ca şi dânsa, că pentru p vorbă sinceră şi caldă i s-ar fi aruncat în braţe, că toate visurile ei copilăreşti, misterioase şi imprecise despre Dumnezeu şi diavol s-ar fi topit într-un sentiment arzător şi omenesc, dacă el ar fi avut puterea să rămână ia sentimentul lui, şi să nu-l vândă pentru un surâs, pentru hani sau un titlu din partea Ducelui. Căci el o iubea. Nimeni nu are această privire, nu vorbeşte şi nu se înclină în felul acesta, dacă sentimentul lui nu e adevărat. Când cineva, mânat de instinct, strânge soldaţi, îşi exploatează supuşii, siluieşte femeile, acesta e o,

animalitate, unde nu poate fi vorba de răspundere. Celălalt însă, care îşi pune sentimentul la mezat, ptiu! ptiu! asta e cu adevărat diabolic şi jidovesc.

Ea nu ştia cât de complex şi cât de amtstecat cu mii de alte simţiri era sentimentul, cu care Sus se gândea la dânsa. Poate că o clipă a iubit-o sincer, numai pe dânsa; dar, el era prea fărâmiţat şi împărţit între mii de interese, era prea mult omul momentului, pentru a păstra un astfel de sentiment, chiar dacă ar fi vrut. Iar cât despre tema fundainjentalăj a fiinţei sale, legătura sa cu Ducele, numai gândul de-a d pune în joc pentru o femeie, i s-ar fi părut absuridi.

Odată îl văzu. Inima începu să-i bată cu putere: ce va face el? Oare va îndrăzni să-i vorbească? Dar el nu vorbi. Se mulţumi să salute, înclinându-se adânc, cu o privire liniştită, serioasă* şi plină de respect. Şi ea îl ură şi mai mult.

Ducesa se interesase din prima scară de Magdalen Sibylle. Această fată înaltă, cu trăsăturile îndrăzneţe, îi plăcea, şi ea căută să se apropie de dânsa. Îşi dete bine seama că Ducele îi era fetei ou totul indiferent, că el n-o înţelegea, şi ca ea îl suporta cu multă răceală. Dar acest lucru ea nu-l înţelegea, aşa încât cerceta cu îndoită curiozitate pe fata cu ochii albaştri, alcătuind un ciudat contrast cu păru-i negru. Magdalen Sibylle simţi bunăvoinţa care emana din toate gesturile Mariei Augusta şi o acceptă cu nepăsare. Ducesa, ca mânată de ceva, se alipea tot mai mult de dânsa, ca o soră mai tânără, îi trecea braţul după mijloc şi arăta tuiturdr pe faţă, – ea, care de altfel nu cruţa pe nicio femeie de limba ei răutăcioasă, – prietenia ei pentru frumoasă metresă a bărbatului său.

Marie Augusta era în acel timp mai frumoasă ca oricând. Părul îi strălucea ca o mătase neagră, faţa ei

luminoasă era ca un pastel preţios, ochii prelungi scânteiau sub fruntea senină. Mersul ei era un fel de plutire armonioasă. Zilele îi erau pline de mulţumire, şi singura ei dorinţă era, ca această viaţă să ctontiniie întotdeauna astfel. Avea în preajma ei pe Rem chingen, atât de aspru şi viril, şi era atât de amlulzant, ba chiar puţin primejdios să-l necăjeşti; odată a lovit-o chiar cu adevărat. Şi mai era în preajma ei tânărul lord Suffolk, cel taciturn, care, deşi chemat în ţara sa de numeroasele lui obligaţiuni, îşi petrecea viaţa, privindrO neîncetat şi grav. Poate că într-o zi îl va asculta. De

74. Vâr0N FEVCHTWANQEN ce nu s-ar arăta mărinimoasă cu un tânăr, care (dădea atât de serioase diovezi de dragoste? Poate că o să se supere pe el şi o să-l mustre şi atuinci” – asta ar fi poate cel mi-ai interesant – se va împuşca. Şi mai era în preajmă ei domnul de Riolles, încântător de urât şi care, cu glasul lui piţigăiat, făcea cele mai răutăcioase glume, mai ales pe seama femeilor grase. Şi mai era, departe de lot, Evreul ei, de care era foarte mândră, şi care ştia să facă, cu cel mai mare respect, cele mai îndrăzneţe complimente.

Pe toţi aceşti bărbaţi ea îi ţinea în frâu. Pleca la vânătoare, dădea serbări, mergea la teatru şi juca singură, se ducea la băi, la Regensburg, la Viena. Şi era foarte fericită.

Magdalen Sibylle o privea însă ca pie o pisicuţă neastâmpărată. Ah, dacă ar putea şi ea să sară peste toate lucrurile, să nu caute să pătrundă înţelesul lor, i s-ar părea şi ei că viaţa e uşoară, lipsită de Jgriji şi ar putea şi ea să zâmbească…

Şi în pădurea din Hirsau, în livada din luminişul cel mare, în apropierea zâplazului casei cu terasele de flori, un ţăran semănase această inscripţie. Era un tânăr, care făcea parte din frăţia misionară condusă de magistrul Iacob

Policarp. După plecarea Magdalen Sibyllci, atmosfera din colegiul biblic devenise; ipăsătoare. F drept că acolo se adunau oameni liniştiţi, umili şi simpli. Dar faptul că fiica prelatului se afla printre ei, le dăduse o mare mândrie şi acum, când1 ea lipsea”, micul cerc era foarte trist. Din capitală ajungeau până acolo zvonuri ciudate despre Magdalen Sibylle şi, cu toate că aceşti oameni evlavioşi erau departe să creadă ceva rău despre sora lor de odinioară, aceste zvonuri contribuiră în orice caz să mărească ura în! – potriva Ducelui, acest Irod, şi împotriva satelitului său, Evreul, care, ca atare, era fără doar şi poate însuşi satana. Mânat de această ură creştinească, tânărul ţăran semănase cu toată grija, în luminiş, florile cari alcătuiau cuvintele: „Iösef Süss porc de jidan şi satana”.

Pentru magistrul Iacob Policarp Schober, dispăruse, odată cu plecarea Magdalen Sibyllei, o mare lumină şi mângiere. Îi plăcea singurătatea cu Dumnezeu, dar Magdalen Sibylle îi lipsea mult şi acum îi părea rău că cererea lui pentru locul de bibliotecar ducal fusese respinsă de către oficiul demnităţilor, din lipsă de bani; abia acum simţi într-însul, p, e lângă aversiunea generală împotriva lui Süss, o ură foarte personală şi puternică, de care se mustra adesea mâhnit, ca nefiind creştinească. Dar nu putea să şi-o smulgă din suflet şi atunci când, în plimbările lui meditative prin pădure, ajungea în luminiş, se oprea adesea în faţa inscripţiei de flori şi-i urmărea cu satisfacţie conturul: „Iosef Süss porc de jidan şi satana”.

Odată, pe când fusese mânat din nou înspre luminiş, zări, cu inima palpitânda, un alt vizitator în faţa inscripţiei, tânăra fată cu părul negru şi faţa albă.

prinţesa din Ierusalimul ceresc. Zăcea ple plământ, scăldată în lacrimi. O femeie grasă, părând foarte bună, se învârtea deznădăjduită pe – lângă tânăra fată.

Magistrul, bun la suflet, simţi că i se strânge inima de milă. Împleticindu-se de o rădăcină, se apropie, salută cu respect şi zise printre plecăciuni: „Domnişoară! domnişoară!” Femeia cea grasă tresări speriată, prinţesa întoarse spre el nişte oelii cari priveau în altă parte şi nu-l vedeau. Magistrul nu era prea priceput, dar înţelese că disperarea letci era în legătură cu inscripţia din flori şi, bucuros de această descoperire, zise cu vioiciune, amabil şi cu tonul cel mai duios din lume:

— V’a supărat şi pe dumneavoastră infamiul de Jidov? Ştiu că e un corupător şi un diavol împuţit.

Dar cuvintele lui, spuse cu o intenţie atât de bună, avură un efect înspăimântător, căci făptura cea delicată sări în picioare şi strigă înflăcărată, cu o putere nebănuită: \!

— Calomniator! calomniator ordinar!

Magistrul Iacob Policarp Schober, când văzu pe frumoasa din Ierusalimul ceresc plângând fără încetare, fu cuprins de o mare nesiguranţă şi tristeţe. Bâlbâi încurcat:

— Dar n ani avut nicio intenţie rea, domnişoară. Aceasta o dovedesc faptele lui, domnişoară. E un lucru cunoscut în toată ţara, domnişoară.

Făcu din nou câteva plecăciuni, în vreme ce făpitura cea dulce şi brună vărsa torente de lacrimi ¿şi femeia cea grasă îi vorbea, căutând s-o ia de acolo. Sprijinind-o, mângâind-o, ea izbuti în celé din urmă s-o îndepărteze de florile blestemate.

Magistrul însă nu putea să rabde mustrarea că ar fi un calomniator veninos. El păşea alături de ea, mâhnit, apărându-se mereu şi spunând că era un lucru cunoscut în toată ţara şi că el nu avusese niciun gând rău. Dar fata, cu ochii măriţi în obrazul alb, striga cu patimă:

— Satana! el! satana! Elalb şi roz, se distinge dintre miriade. Obrajii lui sunt ¡un strat de flori cu ¡mii dfe

miresme, buzele lui sunt mirt curgător. Mâinile lui, inele de aur împodobite cu crisolite, 1 trupul lui, o doioană de fildeş îmbrăcată în safire.

Şi pe când vorbea, chipul ei alb iradia cel mai sfânt entuziasm şi cea mai adevărată convingere.

De îndată ce auzi aceste versete din Biblie, Iacob Policarp Schober se simţi măi la largul lui şi mai în siguranţă. Acum putea să-şi explice şi deznădejdea ei. Aha! aceasta era una dintre femeile pie cari Evreul Iej-a sedus prin puterea sa magică, prin vrăjitorie. Împotriva rădăcinii de mătrăgună, nicio inimă, oricât de nevinovată, nu putea să se apere, el însuşi n-ar fi fost mai sigur de sine. Evreul era pornit rău împjotriva femeilor. Şi aceasta, prinţesa din Ierusalimul ceresc, era cu siguranţă una din victimele lui. Cât era de curată şi nevinovată, se vedea din aceea că şi acum, în căderea ei deznădăjduită, mai cil ea Biblia. Cu siguranţă că Belzebut, atunci când o ispitise, se apropiase de dânsa sub o înfăţişare sfântă, îngerească.

Gândindu-se la acestea, bucălatul magistru se simţi ridicat pe aripi cereşti. De când plecase Magdalen Sibylle, viaţa lui devenise foarte anostă. Acum1, mila cerească îi trimitea misiunea fericită să salveze această prinţesă delicată din ghiarele lacomului diavol. Începjus să vorbească pe departe, cu băgare de seamă, despre bucuria care se face în ceruri la pocăinţa păcătoşilor, ajunse apoi la Magdalena. cea pocăită şi termină cui laţul viclean, faţă de care nici cel mai curat nu este în siguranţă. Căci duşmanul, diavolul, ispititorul…

Dar revolta tinerei fete izbucni pentru a doua oară, cu mai multă putere:

— Tatăl meu nu e nici diavol, nici ispititor!

Faţa bucâlată a magistrului deveni palidă ca moartea. Evreul, tatăl ei! Pământul i se clătina sub picioare, copacii păreau că se apleală, că se răstoarnă peste el* îl înţeapă şi

îl acopăr. Evreul, tatăl ei! Lumea fui întreagă, Dumnezeu, diavolul, revelaţia fură răsturnate.

Copila observase zăpăceala magistrului.

— Ah, strigă ea, – acum le-ai speriat dumneata, auzind că e vorba de tatăl meu. Nu te teme! El e prea sus pentru ca să ridice măcar un deget împotriva calomniatorilor săi.

Dar Iacob Policarp Schober nu putu să îndure o astfel de insultă. E în adevăr umil şi neînsemnat, izbise el. Dar nu cunoaşte teama de oameni. Şi chiar dacă domnul Evreu şi tată al domilişoarei ar fi un Nabucodonosor înfuriat, şi ar putea să-l arunce într-un cuptor aprins, el n-ar înceta să laude pe Dumnezeu.

Vorbind astfel, ajunseră la zăplazul de lemn, şi femeia cea grasă îi spuse că trebuie să plece. Magistrul, care de altfel pricepea greu lucrurile şi care era zăpăcit de această întâlnire, văzu că ţoală fericirea lui va dispărea peste câteva clipe pentru totdeauna, şi atunci luă deodată o hotărâre, care nu era deloc umilă. Spuse că datora onoarei sale de creştin, să explice d. omnifşoarel, că el nu este un calomniator ordinar şi în acest scop trebuie să mai vorbească cu ea încă qdată, în tihnă. Servitoarea îl amână pentru o altă zi şi dispăru cu prinţesa, care plângea:

— Să otrăveşti astfel sărmanele flori nevinovate!

Începând din acea zi, Iacob Policarp Schober se simţi plin de importanţă şi de demnitate. Dumnezeu îi dăduse pârghia unor mari evenimente grave. Acum era misiunea lui, să salveze sufletul fecioarei, ba chiar poate că pe această cale va ajunge până la Evreu şi-i va zgâlţâi conştiinţa; căci nu e deloc sigur că un Evreu nu are conştiinţă. Şi dacă stăpânul Zebaoth acordă destulă putere vorbelor lui, poate că întregul ducat va fi liberat de sub apăsarea sa.

(în astfel de perspective, bucălalul magister păşea

mândru, plin de importanţă. Încrederea sa nu fu zdruncinată nici la vestea că locul de bibliotecar fusesc obţinut de un om cu totul nedemn, care nu avea alte calităţi decât talerii săi. Graţia lui Dumnezeu se coborâse asupra lui, vorbele îi curgeau; uşor de pe buze, ba chiar se întâmpla să ia forma versurilor.

Colegiul Biblic primi poemele sale cu o admiraţie plină de respect. Fraţii şi surorile le învăţau pe dinafară şi le cântau în toate împrejurările, în nenorocire ca şi în bucurie, când; mureau sau când li se năştea câte un copil. Cu toată umilinţa sa, Iacob Policarţi Schober se simţea foarte măgulit şi aceasta îl mângâie de plecarea Magdalen Sibyllei.

Jantje, servitoarea cea grasă, povesti ca o vinovată, această întâlnire, lui Rabbi Gabriel. Rabbi îi făcu semn să plece şi nu zise nimic.

După ce plecă servitoarea, faţa morocănoasă şi ca împietrită a bătrânului se întunecă şi mai mult şi cele trei cule verticale de deasupra nasului. Se adânciră. Dumnezeu şi toţi îngerii să-l ferească de întrebările copilei. Nu voia s-o mintă. S-ar fi resemnat să distrugă imaginea strălucită a tatălui ei, dar odată cu aceasta i-ar fi scăpat un lucru esenţial. Mai bine ar fi schimbat terasele sale, înflorite în şanţuri de gunoi.

Serafimii şi Heruvimii apărară pe bătrânul trist şi morocănos. Noemi nu întrebă. Oare întrebarea n-ar fi însemnat îndoială? Nu, tatăl ei era un om strălucit şi clevetirile păgânilor şi ale Filistenilor nu-l atingeau. Literele pătrate ale scrierilor ebraice formau temelia gloriei sale. El era Samson care bătuse pe Filisteni, era Solomon, înţeleptul între toţi oamenii, era, – şi aceasta se strecura tot mai mult în visurile sale, – era Josef, blândul, înţeleptul, pe care Faraon îl ridicase deasupra poporului şi care strângea provizii pentru foametea ce avea să vie. Dar

ceilalţi erau orbi şi nu vedeau înţelepciunea lui. O, dacă ar veni, dacă ar venit

În faţa ochiloi lui plini de foc, flecăreala tânărului gras s-ar preface în cenuşe.

Rabbi Gabriel citea însă în cartea învăţatului Isac Luna Aşchinasi, cabalistul: „Se poate întâmpla, ca un corp omenesc să cuprindă nu numai existenţa pământească a unui singur suflet, ci ca în acelaşi timipi două sau mai multe suflete să fie legate de un corpi, pentru o nouă existenţă. Scopul acestei asociaţii este de a se sprijini reciproc întru ispăşirea păcatelor, pentru cari au trebuit să sufere o nouă încarnare”.

Bătrânul şedea pe gânduri, cu obrazul sprijinit în palmă. În jurul lui odaia se întunecă, cărţile dinaintea lui pieiră ca într-o ceaţă; până într-atâta se adânci în meditaţie, gândindu-se la acel chip pe care îl studia trăsătură cu trăsătură. Vedea ochii mari, buzele mici şi pline, părul castaniu şi bogat. Găsi piele, carne, păr, nimic altceva.

Atunci scutură din umeri, apei rămase moale, obosit, greoiu, respirând anevoie, mormăind ca un animal care, fiind1 prea încărcat de poveri, nu poate să» ¡mai urce povârnişul.

În apropiere de Heilbronn, într-o poziţie încântătoare, se ridica dintre vii castelul Stettenfels. Într-însul locuia contele Iohann Albrecht Fugger, elev al iezuiţilor, catolic fervent şi bun prieten cu arhiepiscopul din Würzburg. Încă pe timpul lui Eberhard Ludwig, acest senior activ ceruse în repetate rânduri permisiunea de a celebra slujbe catolice, dar în zadar. Acum; sub un duce catolic, a-use la castel călugări capiuţini şi înjeepu să construiască biserici şi mănăstiri.

Violare evidentă a legii, furtună în Parlament,

somaţie ameninţătoare guvernului, să puie capăt acestui scandal neruşinat. Ducele era înfuriat, j/azându-se legat de mâini şi de picioare. După constituţie, nu era îngăduit să se ridice nicăieri biserici catolice, servifciul religios trebuia să se mărginească la casele particulare.

Cazul era clar. Juristul Harppreelil, împreună cu colegul său Bilfinger trebuiau să facă referatul în şedinţa consiliului. Cei doi bărbaţi, de o cinstr desăvârşită, se bucurau în sinea lor că această afacere nu era de competinţa Ducelui. Cu adâncă mâhnire vedeau ara pierind încetul cu încetul şi corupţia întinzându-se peste tot. Dacă rămâneau la postul lor, era numai pleniriică nu voiau să vadă şi în aceste locuri creaturi Ide ale lui Süss. Insfârşit, iată un caz în care nici (Ducele, nici Evreul nu puteau să se amestece; acum puteau să dovedească fraţilor protestanţi că ţara, oricât părea de prăpădită, în chestiuni de conştiinţă, în ce privea religia, rămânea puternică şi cinstită, fără cea mai mică pată. Împotriva ezitărilor lui Schütz şi ale lui Scheffqr „Harpprecht şi Bilfinger obţinură o hotărâre, prin care se trimitea o cOmisiune de anchetă la Gruppienbach, proprietatea contelui, având în frunte pe consilierul de Stal, publicistul Iohann Iacob Moser, care fu investit cu puteri depline.

Acesta găsi pe conte ironic, încăpăţânat şi nicidecum1 dispus la cel mai mic act de supunere. Lăsă comisia guvernului s-aştepte în faţa castelului, în ploaie şi în vânt, primind-o cu trufie. Când membrii contisiunii îi arătară noile clădiri ale mănăstirilor şi biricilor, cari ajunseseră până la clopotniţă, şi întrebară cum putea să ridice pe pământul ducal edificii catolice, împotriva interdicţiei formale a legii şi avertismentelor ministeriale, micul şi energicul senior măsură comisiunea cu o privire aspră şi trufaşă şi zise. cu un ton provocător, că acele edificii sunt noile con – strucţii ale gospodăriei lui. Apoi îi

opri de a se apropia de ele. În acest timp, călugării capuţini apărură doi câte doi. Cu aceiaşi ironie, contele declară că o nouă să livrea şi că dloreşte ca această modă să se răspândească în toată ţara. Comisiunea se întoarse la Heilbronn fără niciun rezultat. În cele din urmă izbuti să obţie permisiunea de a vizita construcţiile. Trimise contelui, prin aprod, o scrisoare categorică, cu ordinul de a dărâma mănăstirile şi bisericile, începând lucrul până în trei zile. Contele aruncă pe trimis die pe scări cu propria lui mână şi asmuţi câinii împotriva lui. Atunci îşi făcu apariţia Mosor, – era un bărbat înalt şi impunător, – în fruntea unui detaşament de soldaţi, făcu bisericile şi mfinâstirile una cu pământul şi nu se retrase decât atunci când contele, răguşit de atâtea înjurături, plăti lucrul şi clieltuelile trupei, până la un ban. Ca temelia mănăstirii se găsi o inscripţie, după care mănăstirea Slellenfels trebuia să servească la răspândirea credinţei catolice, singura care aduce fericirea oamenilor, ea şi la convertirea ducatului Württemberg, cel căzut în erezie.

Mire bucurie în fără şi n Parlament. În consiliul restrâns, enormul şi grosolanul primar Iohann Friedrich von Binekenlicim urla: „I-am! arătat noi cine suntem. E destul să vrem şi putem sili pe câinii de eretici să-şi mănânce propria lor murdărie”. Poporul jubila de asemeni. Ilarpprecht şi Bilfinger se bucurau din suflet. În colegiile biblice se aduseră mulţumiri Domnului. În cel din Hirsau, corul cântă de trei ori la rând un cântec al magistrului Iacob Policarp Schober.

Arhiepiscopul din Würzburg se plânse în mod oficial Ducelui, prin consilierii săi Fichtel şi Raab. Du.1 cele, în credinţa că au vrut să-l discrediteze faţă ide proprii săi coreligionari, era furios. Totuşi, înţeleptul arhiepiscop de Würzburg nu împinse lucrurile prea dieparte. Ştia că Ducele era foarte ocupat cu alte chestiuni şi îşi rezervă

pentru, mai târziu o acţiune energică.

Karl Alexander era în adevăr ocupat până peste cap cu tot felul de necazuri mărunte. Süss se gândea serios la înnobilarea sa. Situaţia lui era destul de consolidată; el dorea să adauge la puterea sa titlurile şi demnităţile inerente, şi se purta cu gândul să preia în mod oficial demnitatea de intendent al Curţii. Dacă s-ar fi botezat, lucrul ar fi fost nespus de lesne. Dar avea ambiţia să primească această înaltă slujbă în faţa împăratului şi a ţării, cu toate că era livre «După ce Süss îi adusese la baluj său, pe Magdalen Sibylle, Ducele sprijinise prin ambasadorul său la Viena cererea financiarului său, ceruse pentru el un litiu de nobleţe, oferind în schimb o mie de ducaţi. Dar – nu numai Parlamentul din Württemberg, ci şi miniştrii, colegii lui Süss, făcură intrigi la curtea din Viena şi chestiunea se împotmoli. Ca să aţâţe pe Duce şi să se arare indispensabil, Süss îşi înfrâna zelul pentru Karl Alexander, ceru, sub pretextul unor afaceri personale urgente, un concediu şi plecă în străinătate. Imediat, recrutarea nu se rulai făcu, în aceleaşi condiţiuni, fondurile pentjru armată nu mai intrară, femeile făceau dificultăţi, mii de necazuri mărunte, pe care priceperea directorului său. financiari le ascunsese până atunci, îşi arătau, acuma faţa lor respingătoare. Imposibilitate de a acoperi enormiele sale cheltuieli personale, exagerate în mod abil de Süss, nereguli în livrarea furniturilor militare. Pe lângă astea, Karl Alexander era exasperat de rezistenţa neschimbată a Magdalen Sibyllei, ba chiar şi cele două doamne Gö4 tz, mama şi fiica, conduse de departe şi în mod discret de către Süss, îi opuneau o rezistenţă neaştepţtată. Remehingen era plicticos, pe Bilfinger nu voia să-l vadă, deoarece era supărat pe dânsul din pricina atitudinii lui în chestia Slettenfels, Francezul Riolles i se părea un maimuţoiu prea inteligent şi prea muşcător.

Ducele ofta după Evreul său.

Când se întoarse, Süss fu primit cu braţele deschise. Fusese în Olanda, în Anglia. La Frankfurt fusese sărbătorit, la Darmstadt îşi bătuse joc de fratele său, baronul, botezatul; el va ajunge la acelaşi rezultat, fără aceste mijloace vrednice de dispreţ. Afară de acestea, cunoscuse în Olanda o Portugheză, Madame de Castro, o blondă impunătoare, tânără încă, fină, nobilă, cu o înfăţişare şi o ţinută mândră, văduvă a plenipotenţiarului portughez, şi foarte bogată. Voia s-o ia în căsătorie şi ea consimţea, cu singura condiţie de a-l vedea înnobilat. În orice caz, îl va vizita în curând la Sittgart. Când auzi de acest plan, Marie Augusta râse nebuneşte. Ducelui nu-i plăcu deloc proiectul de căsătorie al Evreului său; făcu gălăgie şi îi spuse că-i dă voie să-şi ţie metrese.

— Măi jupâne, nu-ţi Ajunge că-mi lingi din toate bucatele? mormăi el.

Dar, cu tot respectul, Süss ţinu morţiş la planul său şi obţinu, cu toată rezistenţa Ducelui, o nouă intervenţie la Viena, în vederea înnobilării sale. Karl Alexander scrise de îndată, cu propria lui mână. După această scrisoare, Süss fu încredinţat că lotul va iperge bine.

Străbătea oraşul pe iapa sa albă Assiadali. Arăta cu zece ani mai tânăr şi era cel dintâi cavaler din Suabia. Călărea zvelt şi mlădios, cu buzele roşii uşor întredeschise în faţa lui albă şi părul castaniu ieşea în unde bogate de sub ¡pălăria mare. Ochii vii străluceau sub fruntea senină şi în mâna lui sclipea o cravaşă bătută în pietre scumt pe. Femeile întorceau capul: s-a întors! Doamnele Götz şedeau la fereastră, radioase, pe când el le saluta plin de respect. S-a întors! s-a întors! murmura poporul, căruia îi plăcea de asemepi. Iar Dom Bartelemi Pancorbo văzu la mâna cu care-i răspunse la salut, solitarul enorm şi scânteietor. S-a întors! zâmbi el cu buzele descărnate şi, deasupra

coleretei costumului său învechit de Portughez, el îndreptă asupra Călăreţului privirile lacome ale ochilor săi mici şi vicleni.

Iapa Assiadah însă înălţa capul, trimiţând un nechezat limpede şi triumfător burghezilor atenţi, cava; lerilor ironici şi invidioşi, femeilor curioase: s-a întors!

La fabrica Schertlin din Urach fusese angajat un anume Kaspar Dieterle, un bărbat ca de platruzeci de ani, cu faţa buhăită, ochii albaştri. spălăciţi, o mustaţă roşcată de focă şi capul turtit. elnd fabrica trecu, în mâinile unui concern al lui Suss1, Dieterle făcu ¡pe supusul, înjurând în ascuns noua direcţiune, l'urlându-se cât se poate de servil cu stăpânii, el aţâţa pe lucrători, organizând chiar miqi revolte. Pe lângă acestea, era brutal şi grosolan cu subalternii. În cele din urmă, când. duplicitatea lui ieşi la iveală, fu concediat.

Nu putea să se hotărască să caute de lucru peste graniţă şi decăzu din ce în ce mai mult. Trăia ca vai de el de pe urma comerţului ambulant şi din contrabanda mărfurilor interzise. Fu închis de mai multe ori, odată fu chiar biciuit.

Luase cu sine ¡pe o verişoară a lui, orfană, care îi trăgea căruciorul dimpreună cu bătrânul său câine şi îi mai făcea şi alte servicii; fata avea cincisprezece ani, era mică, timidă, bănuitoare, încăpăţânată, hoaţă), murdară, cu toate astea, cochetă în felul ei. Dieterle maltrata copila, o lovea, cu cruzime, aşa încât uneori o lăsa nemişcată şi plină de sânge. Dar atunci când autorităţile interveneau şi voiau să-i ia copila, ea ţinea cu dânsul, nega toate maltratările şi nu voia cu niciun chipi să se despartă de dânsul. Fapt e, că Dieterle considera pe această mică făptură, nepieptăinată şi zdrenţăroasă, ca pie femeia lui. Ea era legată de dânsul, îl iubea într-un anumit fel, brutalitatea şi mustaţa lui de focă i se păreau semne de

virilitate; îl iubea şi. cânţi era duios cu dânsa şi când o bătea. Fata îi deveni din ce în ce mai indispensabilă. El-se mulţumea să-şi strige marfa în târguri şi la bâlciuri, să-şi caute ceartă cu muşterii zgârciţi şi cu acei cari nu cumpărau nimic, să se îmbete, şi în cele din urmă grija întreţinerii amândorora căzu în spinarea copilei.

Când văzu cât îi era de indispensabilă şi simţi ce putere are asupra lui, fata începu să devie recalcitrantă, să-l ia în bătaie de joc şi mai ales atunci când era beat, îi plăcea să-i facă câte o şotie straşnică. El o bătea lot mai des, până când o lăsa în nesimţire. De câteva ori fugi; dar întotdeauna se ntorcea la el: la urma urmei el era singurul om, asupra căruia avea o anumită putere şi care linca la dânsa.

În felul acesta, ciudata pereche hoinărea pe drumuri, fura, făcea comerţ ambulant, şi ducea o viaţă mizerabilă. Kaspar Dieleric ştia să înjure îngrozitor, mâi – murdar decât oricare altul. Aceasta insufla fetei un enorm respect; Dieterle i se parcă deosebit de energic şi viril. Dar cea mai mare plăcere îi făcea, când înjura pe Evrei. Atunci, de sub mustaţa roşiatica curgdau cascade de venin şi murdărie, obrazul lui palid se umfla în jurul ochilor spălăciţi şi fata îl asculta în extaz. Uneori, fiind cu chef, şi ca să-i facă plăcere copilei, imita pe Evrei, umblând încovoiat, vorbind jargonul evreiesc şi căutând să ridice mustăţile după urechi, ca nişte perciuni. Fala ţipa de bucurie. Dar cea mai mare sărbătoare era atunci când întâlnea Evrei la târguri şi la bâlciuri. Pe teritoriul ducatului, sub influenţa lui Sus, poliţia, deşi în silă, lua apărarea Evreilor. Dar în oraşele libere putea să chinuiască ¡pe acei nenorociţi fără apărare şi. să le facă cele (mai urâte, farse, pe care sărmanul său creier era în stare să le inventeze. i

Acum puseseră mari speranţe pe iarmarocul de Paşti din Esslingen. Acolo apăruse însă un Evreu, Iecheskel

Seligmann, odinioară protejat al contesei şi tolerat acum în tăcere la Freudenthal, fosta proprietate a familiei Grâvenitz. Acesta făcea comerţ cu produsele fabricii din Urach. şi, deoarece avea mărfuri mai variate decât Kaspar Dieterle, făcea negustoriei primitive a acestuia, o concurenţă de neînvins. Iecheskel Seligmann era un om1 mâi în vârstă, urât, şchiopi şi slab. Kaspar Dieterle găsea zeci de motive să-şi bată joc ide dânsul: ungea cu slănină de porc banca din baraca lui, aşa încât bucăţelele de slănină îi rămâneau atârnate de caftan, întărâta copiii împotriva lui şi îl făcea să sară, strigând: „ht>p, hop" şi stârnind râsul tuturora. Evreul îndura toate; era urât şi slab şi părea istovit, şi atunci când îşi revenea, printre mărfurile lui, pe buzele lui apărea un zâmbet schimonosit. Oamenii se bucurau de farsele lui Kaspar Dieterle şi-şi băteau joc de Evreu cât puteau, dar de cumpărat, tot la el cumpărau, deoarece, cu toate suprataxele, marfa lui era mai ieftină şi mai variată decât boarfele celuilalt. Kaspar Dieterle simţea o furie înăbuşită împotriva lui Seiigmann şi se hotărî să-i tragă în noaptea aceea o bătaie, soră cu moartea; dar nu avea bani pa să-şi plătească patul la hanul colportorilor, unde locuia celălalt, şi fu nevoit să părăsească oraşul înainte de închiderea porţilor.

Perechea înnoptă într-o pădurice rară. Amândoi erau amărâţi şi gata de ceartă. Pe lângă acestea începu să şi plouă, erau flămânzi şi îngheţaţi. Dieterle făgăduise fetei să-i cumpere un şirag de mărgean la bâlciul din Esslingen, ea pusese chiar deoparte bruma de gologani pe care îi încasase, dar beţivul îi luase banii şi îi dăduse pe rachiu. Acuim1 ea îi cerea s-o lase cel puţin să bea şi dânsa. El îşi bătu joc de fată, o înjură, spunând că numai dânsa era de vină că nu câştigaseră mai mult. Ea răspunse cu alte înjurături şi-l ameninţă că-l va denunţa, deoa eee o Siluise, o furase şi o prădase, ceea ce desigur că-l va dişce la

spânzurătoare. El o bătu, fata strigă şi înjură şi ¡mai tare, câinele începu să latre, el o lovi şi mâi rău, ea îl muşcă. Cum fata nu-i da drumul şi, cu toate loviturile, îşi înfigea dinţii şi mai sălbatic în carnea lui, el o lovi în cele din urmă cu sticla de rachiu în ce/pl. Fata căzu întinsă pe jos şi rămase nemişcată. Aceasta se intâmiplaşe de mai multe ori, aişa încât el o lăsă pe jos, răsuflă Uşurat şi linse die pe fundul spart al sticlei ultimele picături de rachiu. Apoi se înveli în nişte zdrenţe şi adormi buştean, sforăindl îngrozitor. Dar ploaia îl pătrunse şi îl trezi în curând. El sughiţă, spuse fetei să se apropie de dânsul şi să-i dea o altă zdreanţă mai călduroasă. Deoarete ea nu răspunse, el îi dădu un picior şi o înjură. Cum fata nu se mişcă nici acum, el se ridică, înţepenit de frig, şi; o lovi iar cu piciorul. În cele din urmă, oftând, sughiţând, aprinse „după multe încercări zadarnice, felinarul său spart. Lumină trupul fetei: ochii mai erau deschişi, gura căscată, lot trupul ud şi înţepenit.

Stătu multă vreme în ploaie, tremurând de frig, abrutizat, fără niciun gând, singur cu moarta şi cu câinele, care gemea încetişor. Vântul stinse felinarul, era întuneric şi frig. Din copacul de care se rezema curgeau picăturile de ploaie, se prelingeau de-a lungul capului turtit, până în gât, şi din mustăţile lui roşcate, ca de focă picura de asemenea. Stătu astfel ¡multă vreme, fără să priceapă cum! şi de ce Babette, sân>gura fiinţă de care-i păsa, era acum! mioartă. În cele din urmă, începu să urle, câinele urlă şi el, beţivul ridică piciorul să-l lovească, apoi se răzgândi.

După câtva timp, îngenunche lângă cadavru; dezbrăcă anevoie trupul ţeapăn, urât şi rulurdar, şi făcu peste tot tăieturi în piele, încet, fără nicio simţire. Pentru aceasta se servi de cioburile sticlei de rachiu, deşi cu un cuţit ar fi mers mai repţede. Apoi încărcă cadavrul gol şi

mutilat în cărucior, – ploaia nu stătuse, – îl acoperi cu zdrenţe şi tot felul de obiecte şi trase alături de câinele său căruciorul spre oraş. Ajunsp în zori de zi, când se deschideau porţile. Pazniculuii îi spuse că mai are de furcă cu Evreul Seligrnanni Fu lăsat să intre.

Trase căruciorul la hanul, în care locuia Iecheskei Seliginann, ca şi cum ar fi fost mânat de o putere, conştientă de scopul ce urmărea. Lăsă căruciorul în curtea hanului. Vându tot ce mai avea pe nimic, se îmbăta şi alergă între timp mereu la căruţa lui. În cele din urmă, când nu mai avu de martori decât purceii din curte, îngropă cum putu cadavrul în grăroada de gunoi. Ploua miere «Apoi intră iarăşi în cârciumă şi bău. Scoase hainele verişoarei lui. Începu să povestească o istorie, încet, sacadat, încâlcii. Trebuie să se fi auzit că el şi Babette s-au certat ieri cu Jidovul Iccheskel Seligmann. Jidovul a făgăduit totuşi copilei un şirag de mărgean. Ea voise să se întoarcă la dânsul. El, Kaspar, a oprit-o, a bătut-o. În timpul nopţii, – se vede treaba că Jidovul îi djăduse ceva, – fata plecă. Omul trebuie să mai doarmă din când în când1; şi atunci nu poate să se ţie de alţii, nu-i aşa? Şi aefum1, printre lucrurile Jidovului a găsit o legătură de haine, hainele Babettci. Copila trebuie să alerge acum! d’esbrăcată, numai cu şiragul de mărgean pe ea. Ei, şi acum se apropie Paştele jidovesc.

Kaspar Dieterle povesti acestea, în vremie ce-şi bea ultimul ban. Povesti de mai multe ori şi în jurul lui se adunară tot mai mOlţi ascultători. Aceştia, cuprinşi de o vie curiozitate, îl ascultau din ce în ce mai sub (jugaţi, din ce în ce mai îngroziţi, privind ţintă la gura omului, cu mustaţa zbârlită şi roşie, puţind a rachiu, căruia îi curgea, printre dinţii putrezi şi înnegriţi, această istorie vicleană şi crudă.

Apoi, în grămada de gunoiu fu găsit cadavrul cu zeci

de împunsături, pe care porcii începuseră sări sfâşie. Vestea acestei grozăvii, împodobită cu amănunte fantastice, se răspândi în tot oraşul. Oamenii se adun ară din toate părţile, lucrul încetă, porţile fură încuiate şi consiliul comunal convocat. Grozăvia grozăviilor! O copilă creştină, nevinovată, chinuită de Jidovi, cari i-au luat sângele pentru pască, aruncându-i trupul mutilat la porci. Acolo ajunseseră graţie politicei jidovite a Ducelui de Württemberg, încât să se poată întâmpla o crimă atât de abominabilă în oraşul liber Esslingen, spre ruşinea întregii ţări suabe.

Tot oraşul e cuprins de o mişcare tumlultoasă. De patruzeci de ani, ba nu, exact de patruzeci şi trei de ani nu s-a mai văzut o crimă atât de îngrozitoare în tot Imperiul Roman. Lumea nu mai ştia de astfel de lucruri decât din cărţi. În această regiune nu se mai întâmplase aşa ceva, de când cu omorul ritual din Ravensburg. Ah, cât de înţelepţi au fost înaintaşii lor, gonind pe Evrei din Esslingen! De la doctorul Solomon, von Hechingen, nu a mai fost îngăduit niciunui Jidov, să impută cu răsuflarea lui infamă atmosfera respectabilă a oraşului lor. Land Împăratul cerea laxa pe Jidovi, ei puteau să răspundă cu siguranţă şi mândrie, că de două veacuri niciunui nu s-a mai aşezat între zidurile lor. Acum Ducele, ereticul, un adevărat-Irod, a readus în ţară pe aceşti ticăloşi şi criminali, cari pândesc copiii creştinilor şi le sug sângele. Mamele* previn înspăimântate pe copiii lor. Circulă zvonuri din1 ce în ce mai grozave. Ceea ce s-a întâmplat astăzi unui copil străin, mâine se va putea întâmpla copilului lor. Multă vreme de aci înainte, plozii înspăimântaţi vor fugi de orice străin şi vor avea visuri groaznice, cu sânge, cuţite şi bărbi, sălbatice. – i

În acest timp, Iecheskel Seligmann străbătea mahalalele, după treburi. Fu arestat chiar în momentul în

care voia să încaseze banii de la un client «rău de plată. El nu avea nici idee despre ce era vorba şi protestai mereu că nu se certase în ajun nici cu Kaspiar Dicterle, nici cu altul şi că nici nu deschisese gura. Căci un procedeu favorit împotriva concurentului Evreu, era. sări provoace prin vorbe şi fapte, silindu-l să răs – pundă, pentru ca pe urmă să-l închidă, pe motivul, că a insultat pe creştini şi credinţa lor. Dar ajutoarele de călău îi loviră peste gură, îl apucară zdravăn şi-l legară. Afară, nenorocitul, tremurând şi uluit, fu luat în primire de o mulţime de popor, văzu. sute de braţe ridicate, sute de guri urlând, o ploaie de pietre şi noroiu se abătu asupra lui, fu aruncat la pământ, călcat în picioare, scuipat, părul şi barba îi fură smulse. Căuta mereu să vorbească, să se explice; tremurânidl şi gâfâind sub greutatea loviturilor, în timp ce din col ţul gurii îi curgea sânge şi salivă, el se jura că nu insultase pe nimeni, că nu scosese nicio vorbă. Numai din strigătele unei femei, care îl înţepa întruna cu un fus în coaste, el înţelese deodată grozava, acutzare şi îşi pierdu cunoştinţa. Leşinat, fu transportat în turn.

Consilierii municipali avură o mare bucurie. Erau înfuriaţi şi batjocoritori. Oamenii Ducelui, jidoviţii, poartă vina acestei crime îngrozitoare. Ah, cumi o să le-o frece pe la nas şi ce-or să mai înghită;! Insfârşit, iată prilejul de a da o lovitură Ducelui şi Jidovului/ său. Veşnic trebuie să te certi cu ei, veşnic şicane. În vreme ce mistreţii şi cerbii Ducelui strică ogoarele lor, ereticul neruşinat se plânge că cetăţenii din Esslingen Vânează fără permis – cum ar putea să se apere altfel? – şi îi ia de sus. Şi nu-i ceartă mereu că drumurile din Esslingen sunt rele şi neconforme cu rela/mentul? Ho, boierilor! Ce înseamaia un hop în drum, iţă de o crimă atât de înfiorătpm; «*?” Nici în chestiunea iMeckarului nu le poţi înţelege pM dânsul.» Şi mai întâi de toate, Jidovul lui, acest răufăcător şi ticălos fără ruşine!

Oraşul a revocat, fireşte, numai de formă şi numai ca să obţină păsuiri, tratatul de protecţie încheiat cu Ducele. Credeţi că porcul d>e Jidov nu se face că ia lucrurile în serios? Tratează pur şi simplu pe cetăţenii din Esslingen ca pe nişte străini, ca şi cum1 în adevăr n-ar exista niciun tratat! Cât despre cojmerţul lor, greutăţi la tot pasul. Fiecare consilier a pierdut câteva mii de taleri. Dar stai puţin, domnule Jidov! Ţi-o plătim noi, cu vârf şi îndesat! Ne răzbunăm noi pe blestematul tău de coreligionar. Lasă că-i punem noi cişmele spaniole, îi stoarcem noi sângele de sub unghii, îl prindem noi cu cleştele înroşit! De pe acuma consilierii cari locuiesc în piaţă se bucură la gândul că îl vor vedea arzând solemn pe rug şi făgăduise rudelor şi prietenilor câte un loc la fereastră. Păcat că trebuie să se mărginească la un sân

O

gur fel de execuţie. Ar fi trebuit să-l poată spânzura şi trage pe roată, rupe în patru şi arde, deodată.

În acest timp, Kaspar Dieterle şedea în cârciumă. Nu mai avea nevoie să vândă ceva ca să-şi cumpere rachiu. În jurul lui era adunată fără încetare a mulţim e de oameni curioşi şi înspăimântaţi. Acela care mai înainte fusese gonit de la ţoale uşile ca un ticălos1, trecea acum drept un om important şi respectabil. Povestea amănunte din ce în ce mai felurite şi el însuşi ajunse. se să creadă că lioroşii de Jidovi i-au măcelărit cu viclenie ultimul său sprijin. Cea mai puternică dovadă pe care o producea el era faptul că vara lui se născuse în noaptea de Crăciun, şi toţi priveau ţintă la gura lui, silindu-l să înţeleagă, atunci când1, cu ochii holbaţi şi plini de mister, enunţa această părere. Căci ¡era lucru dovedit şi se putea citi în multe cărţi că cei să ascuţi în noaptea de Crăciun sunt mai ales în primejdie să fie asasinaţi de Evrei.

Femeile, în special, aveau o mare milă de acest tan. Îl

îndopau cu fripturi, şuncă şi prăjituri. Obrajii lui buhăiţi începură să capete cuibare, mustaţa lui roşcată de focă era pieptănată şi mai puţin stufoasă, numai dinţii săi rămâneau negri şi putrezi. Şi văduva unui brutar se purta serios cu gândul să se mărite u sărmanul orfan, pe care Jidovii îl trataseră atât de rău.

Doctorul Wendelin Breyer examina pe Duce. Era un om înalt şi slab, nespus de zelos1, prevenitor şi amabil, cu gesturi mări de iertăciune, şi un glas dogit „care părea că iese cu mare greutate din adâncul pieptului. Zâmbea mult şi sfios, şi îşi ceru iertare de nenumărate ori, căutând să înveselească declaraţiile sale prin mici glume timide şi zadarnice. Ducele era un [pacient dificil. Pe colegul Georg Burkhârd Seeger era să-l omoare în bătaie şi îi făcea mare plăcere să arunce în capul doctorilor sticlele de medicamente.

— Aşa dar? se răsti Ducele la doctor. Acesta, cu elleva mişcări unduioase, căută să scapi; din imediata apropiere a Ducelui.

— 0 – *goutte militaire*! gemu el cu ginsu-i silii, – o mică, neînsemnată *goutte milttaire*.

Deoarece Ducele se întunecă la faţă şi tăcu, doctorul se grăbi s-adauge:

— Alteţa Voastră să nu fie îngrijată, sau să se întristeze. Această *goutte militair* nu are nimic de-a face cu urâta boală venerică, sau boala franceză; indispoziţia Alteţei Voastre este ceva trecător, un fel de guturai fără importanţă al vezicii Voastre du calc. C, a ajutorul lui Dumnezeu, Alteţa Voastră va fi vindecată cam în trei luni. Îmi permit să atrag respectuos atenţiunea Alteţei Voastre că această mică indispoziţie a fost ceva obişnuit la toţi cuceritorii creştinătăţii şi, după cronicari, marii generali din vechimle, Alexandru şi Iulius Cesar au cunoscut-o de asemenea.

Ducele îi făcu semn să plece şi doctorul se [retrase făcând o mulţime de gesturi şi plecăciuni.

Când îl văzu plecat, Karl Alexander pufăi pe nas şi izbi mânios cu bastonul de mareşal o figurină de porcelan. În tinereţe, avusese d! e două ori această boală taurdară; atunci nu ştia de la cine o luase. De astă dată ştia. Scroafa! Ce drăguţă şi nurlie părea pe scenă, cum îi mai jucau ochii, ce limbă îndrăcită avea, de ţâera mai mare dragul să te uiţi la ea! O suflare, o scânteiere, o mireasmă! Şi când colo, avea murdăria şi otrava în trup! Târfă blestemată! Dar lasă că-i arată el, are s-o gonească din ţară cu biciul.

Ducele se mulţumi s-o pedepsească, aşa cum se pedepseau femeile ce practicau prostituţia; o puse să tragă prin oraş o căruţă de bălegar. Mica Napolitană, oacheşă şi durdulie, fu purtată pe străzi într-o haină groasă, târând cu greutate căruţa de gunoiu, şi piurtând de gât o inscripţie mare: târfă. Bărbaţii plescăiau din limbă cu părere de rău: asta trebuiau s-o ştie mâi ide mult; înainte de a se strica, mustul trebuia să fie foarte gustos şi fiecare ar fi tras o duşcă. Femeile însă o scuipau şi-i aruncau în obraz coji şi resturi de mâmcare. Astfel, bolnavă şi fără leţeae, fu gonită din oraş.

Dar aceeaşi boală ca şi a Ducelui lovise pe generalul Remehingen şi pie Arap.

Remehingen şi Karl Alexander stăteau laolaltă şi înjurau femeile. Ducele sâcâia pe Süss cu glumele lui furioase. Şi acesta o avusese, probabil cel dintâi, şi scăpase cu faţa curată. Dracu’ ştie prin ce vrăjitorii jidoveşti.

Şeful de expediţie Götz, gras şi blond, era în mare încurcătură. El era singurul care cunoştea legătura dintre fapte. Căpătase boala de la o chelneriţă, o dăduse* Italiencei, pe care, în inocenţa lui, o socotea drept iubita şi stăpâna sa. În alte împrejurări, ar fi crezut de datoria lui să

repare totul, poate chiar să ia în căsătorie pe Italiancă. Aşa însă, cum între curteni se şoptea cu un zâmbet respectuos despre mica suferinţă galantă a Ducelui, şi culm1 dânsul înţelese încetul cu încetul că el, cel mai umil şi respectuos supus dăduse Suveranului său acea boală urâtă şi murdară* lumea păru că se prăbuşeşte în jurul lui. La început se hotărî să se împuşte. Apoi îşi zise, că la drept vorbind, Napolitana e de vină; ea îl adusese în această! urâtă încurcătură cu Domnul şi stăpânul său; îşi spălă mâinile de orice vină, o ¡puse în sarcina cântăreţei şi privi cu o satisfacţie feroce cum: trăgea căruţa cu bălegar.

Vestea despre boala Ducelui pătrunse încetul cu încetul în popor. În colegiile biblice se şoptea că aceasta i era pedeapsa lui Dumnezeu, şi că aminteşte de Nabur codonosor, care la sfârşitul vieţii lui fusese nevoit să mănânce iarbă, ca un bou. Dar, printre curteni, boala galantă a Ducelui nu făcu decât să-i sporească respectul. Poetul curţii din Tübingen îi trimise un poem; în care spunea că în împărăţia lui Amtor trebuie să plăteşti uneori victoriile cu mici răni, cari nu sunt măi puţin onorabile decât acelea căpătate pe câmpul de luptă. Amor trimite câte odată şi săgeţi. Înveninate. La sfârşit, poetul exclamă că acela care a învins pe Turc şi pe Francez, va învinge şi această mâcă neplăcere şi Suabul Alexandru va fi în curând iarăşi Suabul Paris.

Ducesa văzu în boala soţului ei un semn al soarlei. Tânărul lord Suffolk era mereu în preajma ei, cu privirea lui nespus de îndrăgostită. La curtea şi pe domeniile sale devenise nesuferit prin absenţa lui îndelungată. Adora pe Ducesă în tăcere, încăpăţânat şi-l citesnădăjduit şi sinuciderea lui nu mai era decât o chestie de zile. Oare nu era un semn ceresc faptul că soţul ei nu putea veni acum la dânsa? Şi Ducesa se milostivi, zâmbitoare şi amuzată, de tânărul îndrăgostit, atât de fidel şi perseverent.

Dar se vede că tânărul Englez era născut sub steaua nenorocului. De felul lui, Karl Alexander nu era gelos; nici nu se gândea măcar că el, el! putea fi înşelat. Dar, fie că boala îl făcuse bănuitor, fie că fusese prevenit, el pătrunse pe neaşteptate în apartamentul Ducesei; tânărul lord abia de avu timp să fugă, îmbrăcat pe jumătate şi ridicol. Ducele făcu o scenă îngrozitoare, spiarse oglinzile şi sticlele de parfum, sfâşie cu sabia rufăria preţioasă, adresă Mariei Augtusta cuvinte ordinare, ba chiar lovi obrăjelul delicat de şopârlă, de culoarea marmorei preţioase. Ducesa, plângând de indignare, povesti faptele Magdalen Sibyllei, susţinând cu gesturi teatrale nevinovăţia ei, dar în curând se strecură în revolta ei un zâmbet amuzat, ea imită strengăreşte furia Ducelui, râse de injuriile uimitoare şi grosolane, pe care le auzise, şi căută să le traducă în franţuzeşte şi în italieneşte. Apoi observă râzând că era lucru ciudat: dacă ar fi venit la ea de pildă Riolles sau Remehingen, desigur că n-ar fi fost prinşi nici a douăzeci şi patra oară; dar sărmanul băiat neîndiemânatec a fost surprins chiar de la primă dată, înainte chiar de a isprăvi şi neştiind ce să facă.

Deoarece nu era frumos ca Suveranul să se bată cu lordul, pentru orice, eventualitate „fie că Englezul era vinovat sau nu, Remehingen trebui să se dueleze cu dânsul. Acesta mormăi că are toatd motivele ¿ o facă. Cu toate acestea, când lucrul deveni serios, el nu se arătă prea grăbit. În cele din urmă, Englezul plecă, nicidecum în asetins, ci cu toată plolmpa, dar, îndoindu-se de Dumnezeu, cu imaginea limpede şi simplă, pe care şi-o făcuse despre lume, sfărâmată, nemulţumit de sine şi de oameni. Scurta lui fericire îl răscolise din adânc; nu putea să-şi mai aducă aminte de nimic, singurul lucru care-i rămăsese în minte era o jartieră cam ruptă a Ducesei, pentru; care nu făcea să-şi primejduiască viaţa, reputaţia

şi situaţia lui în patrie.

Karl Alexander avea o mulţime de indicii, dar nicio dovadă palpabilă a necredinţei Mariei Augusta. În alte împrejurări, s-ar fi potolit foarte repede; acum1 însă, boala şi necazul d! e a fi ţinut depiarte de soţia sa, îl făcea muşcător şi gata dte harţă. Marie Augusta, sătulă de continua bănuială şi supraveghere, făcu mai întâi pe Genoveva, apioi însă întoarse foaia, întâmpină grosolăniile bărbatului ei cu un calm: şi o ironie muşcătoare, ameninţând în cele din urmă că se va întoarce la tatăl ei. Karl Alexander răspunse, că în ziua ¡aceea va pune să tragă clopotele şi că va împărţi tuturor supuşilor săi vin şi fripitură.

Cât desprfe bătrânul şi delicatul prinţ de Thurn şi Taxis, această ceartă îi veni peste mână. Foarte bine, fiica lui s-a distrat puţin cu un Englez. De ce nu s-ar distra cu un Englez? E drept că Englezii nu ştiu să converseze şi că au muiră ţeapănă, dar întrec pie Francezi prin sănătate, prospeţime şi mai ales prin discreţie. Dacă ar fi fost femeie, şi-ar fi căutat şi el un Englez. Pentru asta nu e nevoie să facă atâta. gălăgie. Dar fireşte, ginerele său era militar şi ca atare, obişnuit să procedeze cu mare tărăboi. Unui astfel de strateg i se cer victorii şinicidecum! moniere. Astfel scrise bătrânul prinţ prietenului său, arhiepiscopul die Würzburg, cu rugămintea să puie capăt cât, mai repede cu putinţă acestor copilării.

Pentru vicleanul şi voluminosul prelat, această invitaţie venea la timp. El nu uitase cazul dlela Stettenfels, înfrângerea bispricii îl rodea la inimă; ţinea la curtea sa pe contele Fugger, şi nu aştepta decât jun prilej să plece la Stuttgart şi să câştige ducatul de partea Romei, personal şi cât mâi repede. Astfel stând lucrurile, Eminenţa Sa nu stătu Intuit la gânduri, ci, însoţit de consilierii săi intimi Fichtel şi Raab. plecă la Stuttgart cu un echipaj impunător.

Întrebă pe Duce cu un zâmbet uşor de mersul bolii, află cu plăcere că era ca şi vindecat, îl sfătui prieteneşte ca, în orice caz, să se ţie mai mult de cafeaua lui Fichtel decât de vinul de Tokay. Apoi, ca un unchiu' bătrân, mângâie mânuţa albă şi grăsuţă a Ducesei îmbufnate. În curând, îmbuna pie soţi pianã într-atâta, încât se bucurau în mod sincer la gândul că, după completa însănătoşire a Ducelui, vor putea să dăruiască ţării şi bisericii un mloştenitor.

Arhiepiscopul insistă să i se dea prilejul să vadă mai de apiroapie pe faimosul consilier financiar, Evreul 1 curţii. Karl Alexander nu era mulţumii de acest lucru. Se temea foarte mult să nu piardă pe Evreul ¡său, de care nu se plutea lipsi. Dar, în cele din urmă, nu putea să refuze prietenului său o cerere atât de nevinovată. Süss apăru în faţa prelatului cu supunerea lui nemărginit «le umilă, îi sărută inelul şi aşternu o mulţime de complimente la picioarele acestui oracol mondial, acestui lainic suveran, inima şi îndrumătorul întregii poliţiei. Dar Eminenţa de la Würzburg nu era tocmai atât de uşor die prins. Cei doi vujipoi se adulmecau ca nişte buni cunoscători şi niciunul nu avea încredere în celălalt. Conversau lin şi bucuroşi, deoparte, „*LION FEUCHTWANQER*

198

bărbatul viclean şi gras, de alta cel viclean zvelt şi niciunul nu înainta nici cu un păs.

Arhiepiscopul şi cei dioi consilieri ai săi lucrau neobosiţi la îndeplinirea planurilor lor. Aţâţau necontenit pe Duce şi pe Remehingen. Conferinţe. publice şi secrete cu Weissensee, cu reprezentanţii diferitelor ordine religioase cari se încuibaseră, împotriva constituţiei, în tot ducatul. Când arhiepiscopul plecă din Stuttgart, răzbunase din plin cazul de la Stettenfels, obţinuse nespus d.Hr. În ult în direcţia planurilor sale şi pusese bazele altor avantagii

şi mai mari. Capela palatului din Ludwigsburg fu consacrată serviciului divin catolic şi diferiţi membri ai ordinelor religioase fură chemaţi oficial în ţară. Preoţii catolici celebrau liturghia pe faţă şi botezau copiii. Afară die acestea fu stabilit un regulament militar catolic până în cele mai mici amănunte şi se pregăti o interpretare juridică extraordinar de subtilă anumitor paragrafe de constituţie, care făcea iluzorii toate libertăţile parlamentare. Insfârşit, se pregăti egalitatea formală între religia catolică şi cea luterană. O asemenea simultaneitate dusese, cu treizeci de ani în urmă, în Palatinat, la înfrângerea protestantismului.

Într-o latinească curentă şi elegantă, consilierul Pich tel comunică, cu o bucurie plină de evlavie, fratelui lui Repichingen, şambelan la curtea papală din Roma, tot ce arhiepiscopul obţinuse prin vizita sa la Stuttgart. Vorbi apoi dlespre pretextul acestei călătorii, – boala Ducelui, – şi încheie:

„Prin urmare, dumneata vezi, prea cinstite domn. şi frate, că Divina Providenţă se serveşte uneori de mijloace ciudate, în favoarea unicei biserici mântuitoare şi pentru ca să răspândească adevărata credinţă”.

Pe Süss îl rodeau şi-l frământau necazurile. Procedura înnobilării sale se arăta mai dificilă şi plictisitoare diecât se aşteptase. Madame de Castro rămânea rece şi Süss nu putea să facă pe această femeie, inteligentă şi calculată, să se hotărască.

Proiectele arhiepiscopului din Würzburg îl supărau? deasşmenea. Băgase bine de scămjă pă nu izbu tisei să-l câştige încrederea Eminenţei Sale şi că amestecul său în măreţul plan, care era considerat drept piatră unghiulară a politicii suabe în viitor, nu. era diorit. De altfel nici Süss nu se simţea în acest dewnleniu, atât de sigur ca de obicei. Nu-i plăcea să se amestece în afacerile ecleziastice şi

chestiunile ce se agitau cu atâta importanţă îi păreau copilăreşti şi nedemne de oameni serioşi. Spiritul său. clar şi pozitiv vedea limpede că îndărătul lor se ascundeau lucruri foarte reale, înlăturarea constituţiei şi a Parlamentului, autocraţia militară a Ducelui; el nu înţelegea de ce chiar Unii politician i experimentaţi ţineau să se mărginească la nişte aluziuni atât de îndepărtate şi caraghioase. Mijloacele şi căile lui erau mult mâi directe, rapide şi imediate şi el nu putea să se împace cu metodele încete ale iezuiţilor. Vedea cu uimire că aceştia evitau, chiar în cercurile cele mai intime, să spiuie lucrurilor pe nume şi atunci când el sau Remehingen în vioiciunea lor, întrebuinţau un termen exact, ei îşi aruncau unul altuia priviri indulgente şi desaprobatoare.

Aşadar Evreul se simţea oarecum bănuit şi avea nevoie să se reconforteze. Convinse pe Karl Alexander să-l însărcineze cu predarea personală a unui dar deosebit de preţios către Magdalen Sibylle. Cu o zi înainte el îşi anunţă vizita şi se prezentă cu mare pompă, cu paji, alergători şi mare fast. Magdalen Sibylle îşi zise că ar fi ofensat pe Duce, dacă ar brusca ipe un trimis al său, care venea cu atâta pompă. Îl primi.

Magdalen Sibylle locuia acum într-un mic castel, afară din oraş. Îngeraşi de aur fluturau panglici din tavan, gobelinuri scumpe şi oglinzi strălucitoare împodobeau încăperile luxoase. Două trăsuri, o sanie, litieră, cai de călărie îşi aşteptau stăpâna. Servitori nenumăraţi căscau fără nicio treabă, pe coridoare. Karl Alexander cheltuia mult pentru Iubita lui; nici Regele Poloniei n-ar fi putut dărui metresei sale în ai mult lux şi strălucire.

În mijlocul acestor splendori, Magdalen Sibylle era de un calm glacial. Luxul din jurul ei era fără viaţa, castelul era ca o cameră mortuară decorată cu pompă.

Magdalen Sibylle, îmbrăcată într-o rochie bogată de

brocal violet, cu mâneci lungi şi strâmte şi puţin decoltată, primi pe Süss, cu o politeţe rigidă. Ochii ei albaştri aveau o privire silită de rezervă, ca în faţa reprezenlantului familiei de Baden-Durlacli, cu care avea raporturi încordate, şi părul ei negru era ascuns sub o perucă de ceremonie. Süss căutăm! ai întâi să combată răceala ei printr-o amabilitate plină de veselie şi

O galanterie uşoară. Ea răspundea scurt şi dispreţuitor. Atunci încercă altceva, o provocă, mulţumiindlu-i cu exagerare vădită că a binevoit sări primească. Ea răspunse că îndeplinise un ordin al Alteţei Sale. Tăcu piuţin, dar nu se plutu stăpâni să adauge că, după ce îndurase atâtea, putea să se resemneze şi la acest lucru.

Acum lui Süss îi venise apa la moară. Îndurase! Să se resemneze! Ce nenorocire, să fii metresa Ducelui de Württemberg! Fiicele întregii nobilimi suabe ar fi dorit acest lucru. Un castel strălucit, o sută de lachei, vânători, reuniuni şi recepţii după pofta inimii; sărmana domnişoară, ce rău o ducea!

Magdalen Sibylle îşi scoase masca. Aşa dar el voia războiul. Credea pesemne că ea a uitat, că ar putea relua lucrurile de unde le lăsase, înainte ca el, Evreul diabolic şi murdar, s-o fi vândut Ducelui. Ea se ridică brusc, scăpă din braţe căţeluşul pechinez, ipe care i-l dăruise Karl Alexander, şi îl fulgeră cu privirea: să nu mai simuleze! Ştie prea bine despre ce e vorba, ceea ce-i făcuse.

— Dumneata porţi toată vina! strigă ea şi sângele

I se urcă în obrajii acoperiţi de un puf fin.

Süss văzu gâtul şi pieptul ei palpitând. Ajunsese acolo unde voia. Ea nu trebuie să fie prea modestă, zise el cu glasu-i mlădios şi mângâietor. Ea înflăcărase singură pe Duce, fără să fie nevoie de ajutorul, lui. Dar, admiţând că el este în adevăr pricina, – Süss o privi cu un zâmbet

îndrăzneţ şi plin de înţeles – ce rău îi făcuse? Doar nu vor întrebuinţa acum vocabularul moralei burgheze, ci vor discuta obiectiv, ca oafeneni de societate.

Ea răsuflă din adânc şi făcu unele mişcări bruşte, cari nu se potriveau cu mândra ci îmbrăcăminte solemnă, şi vehementa ei înnăscută izbucni. Ce-i făcuse? Evreu rău. şi prefăcut! A falşificat şi a mânjit tot ce vorbeşte şi ce face ea! A înăbuşit într-însa suflarea vie a lui Dumnezeu!

Dar nu aceasta voise să-i spuie. De ce minţea şi nu-i arunca în obraz adevărul, în toată goliciunea lui, traficul sentimentelor lui şi toată josnicia-i lamentabilă? De ce minţea, pentru Dumnezeu, de ce?

Süss recunoscu nesinceritatea vorbelor ei. Acestea nu sunt decât subterfugii, zise el, înşelarej de sine. Cercul biblic din Hirsau şi suflarea Lui Dumnezeu, viziunile şi visurile ei, toate acestea sunt prefăcătorii şi mofturi bune pentru cei slabi, bărbaţi fără vigoare şi fecioare infirme şi dizgraţioase. O măsura din cap până în picioare cu privirile sale hidră sneţe şi pătrunzătoare de cunoscător.

— Cine are statura dumitale, strigă el, – cine are ochii dumitale, domnişoară, şi părul dumitale, pe care în zadar îl ascunzi, acela nu are nevoie de Dumnezeu. Fii sinceră! Nu te minţi singură! Evlavia dumitale era un pretext, câtă vreme erai în aşteptare.

Ea se apără şi răspunse:

— Ai putut să-mi furi ceea ce aveam1, dar aria dumitale diabolică nu va izbuli să-mi întineze trecutul! Vorbeşte, spune toate fărădelegile şi nesăbuinţele du

mitale: nu vei coborî pe Dumnezeul meu până la visul unei rătăcite isterice.

Magdalen Sibylle evocă toate ceasurile ei plline de lectura lui Swedenborg, lumina simplă şi pioasă din cercul

biblic, se sili să retrăiască atmosfera plină d! e credinţă a sfintei oarbe, şi o clipă redeveni naivă şi încrezătoare şi Dumnezeul ei reînvie.

— Chiar dacă mă dispreţuoşle, strigă ea, – Süss fu surprins de convingerea fierbinte din glasul ei, – Dulml nezeu există, Dumnezeu e vru! Şi în adevăr, Dumnezeu r. enăseuse în în însă.

Dar vai! numai» ciitru o clipă. Evreul tăcea, bucurându-se de zelul şi ardoarea ei. Apioi, cu mâna lui mângâioasă le înlălură.

— Dacă e aşa, zise el, de ce ai fugit dinaintea unea odinioară, în pădurea din Hirsau? De ce Dumnezeul dumitale nu te-a ajutat împotriva Ducelui? Eu nu cred lucru mare; dar atâta ştiu: nu poţi avea nicio putere asupra unei femei, care e plină de Dumnezeul ei.

Şi în vreme ce viziunea ei pierea şi ea privea cu ochii ficşi i» e Dumnezeul ei care se îndepărta, Süss se apropie de dânsa şi îi spuse ceea ce o făcuse să se teamă, vorbindu-i cu bunătate şi cu glasul cel mai mângâi os:

— Îţi voi spune eu de ce ai fugit de mine atunceai în pădure: pentru că mă iubeai. Şi tot ce ai făcut şi af Simţit dte atuncea, ură şi deznădejde, dorinţa de răslranare, amorţeala şi suferinţa, toate acestea nu aveau altă cauză. Şi-ţi voi mai spiune: din clipa aceea n-a trecut o zi, în care să nu-ţi văd şi să nu-ţi simt făptura.

Magdalen Sibylle crezuse că va murp atunci când el va rosti cuvântul. Acum el o dezbnăca lăsând-o goală, acum el nulmea zelul ei de a conduce satana spre Dumnezeu cu adevăratul său nume, bicisnic şi ridicol. De altfel era atât de simplu, să reduci totul la formtala lui» eroadă: ea nu era decât o fată proastă de la ţară, care s-a îndrăgostit de bèl dintâi cavaler întâlnit în cale, şi revelaţia ei, ca şi luăirea de Dumnezeu, pu era decât o lascivitate ordinară. Dar, lucru ciudat, ea nu miuri deloc, la auzul

acestor cuvinte. Din contră, se ridică şi se oţeri împotriva lui şi deodată se simţi în stare să vorbească şi îl insultă cu nişte cuvinte Ide neprefăcută mânie; da, poate că ea şi-a ascuns! sentimentele, dar el a comis fapta cea mai josnică, cea mai dezgustăloare şi mai jidovească pe care poate s-o facă, un om, şi-a pus iubirea la mezat.

El nu gustă din cuvintele ei decât mierea, pe care o poftea vanitatea sa, văzu numai, cu o mândrie satisfăcută, că fiinţa lui umplea tot sufletul ei. Şi i-ar fi vrut s-o mai vadă credulă, pientru ca să facă şi mai multă paradă de strălucirea lui. Cu o sofistică exersată, – era preparat de mült, – el dezvoltă imediat argumentul care trebuia s-o prindă. Priceput cum! era, începu s-o măgulească: da, ştia că atunci ar fi putut uşor să puie stăpânire pe sentimentele ei şi ea i s-ar fi daţi bucuroasă. Dar el nu era orului mijloacelor ieftine. I s-a părut prea lesnicios să impresioneze o fată de la fără, cu pluterea şi strălucirea lui. Când Ducele o dori, lui i se păru un semn ceresc. Aqulnf ea a cunoscut puterea, acum erau egali şi el lupta cu arme cinstite. Süss se bucură de modul siubtil şi strălucit în care întorsese lupita în favoarea lui.

În fundul sufletului, Magdalen Sibylle ştia că toate acestea nu erau decât fraze, pretexte galante. Dar cuvintele lui o pătrundeau încetul cu încetul; luptase atâta, încât acum accepta bucuroasă să fie minţită în chip atât de plăcut. El însă se îmbătă de propriile lui cuvinte şi se înflăcără lot mai mlult. El nu vodiea, sau se silea să nu vadă contrastul între fata de ţară naturală, dreaptă, fermecătoare în simplitatea ei, şi luxul ceremonios de Curte, de o rafinărie exagerată, care o înconjura. El nu mai vedea că odată cu părul ascuns sub perucă, ea pierduse ceva esenţial, că brocatui violet făcuse din fata atât de vioaie *o* ¡gjălpuşă, că mişcarea membrelor ei zvelte şi focul nestăpânit al ochilor ei, suplus acum înfrânării, o coborau

la nivelul atâtor alte femei. El voia s-o vadă. aşa cum avea el nevoie, să se umfle în pene în faţa ei, să-şi ridice propriul său monument pe soclul ei. Stătea îndărătul fotoliului său, cu coatele rezemate de spetează, se înclina în faţa ei vorbindu-i încet, cu glasul pătrunzător şi insinuant şi ochii mari şi înflăcăraţi pironiţi asupra ei:

— Nu ai simţit acum ce înseamnă să ai jpjuterea? încearcă numai, înloaive-le la cercul biblic! Conservă fructe în timpul liber, împleteşte la ciorap! încearcă! Nu vei mai putea! încheie el triumfător. Acum ai gustat din ceea ce formează destinul dumitale.

Ea se ridică gâfâind „cu mâna întinsă în chip deţ apărare. Căţelul se ghemuise fricos într-un colţ. Oterindu-se, neîncrezătoare şi totuşi, acum când el tăcea* dornică să asculte mai mult, ea stătea în faţa lui uf celălalt colţ al micului budoar încărcat de podoabej pe care goeliia ei bogată de ceremonie îl umplea iir bună parte. Zvelt, mlădios, cu paşii înăbuşiţi de cor, v.orul moale, el se apropia din ce în ce mai mult.

— Lasă visurile copilăreşti, Magdalen Sibylle! Ace-i stea erau bune pentru pădurea din Hirsau. Acum, adevărata realitate pentru dumneata e palatul din Lud? wigsburg. Priveşte-o! Apuc-o cu mâini neşovăiloarei E o realitate bună şi frumoasă. Sunt mândru că eu ţi-am arătat-o. Noi doi nu avem decât o singură calé de urmat: puterea.

Şi în vreme ce, gonind în cel mai depărtat colţ al inimii, orice urmă de neîncredere, ea îl privea cu tea! mă şi admiraţie, el căuta să se întreacă pe sine, ridicându-se din ce în ce mai sus1 şi dezvăluind în pasiunea lui înflăcărată, dorinţele lui cele mai tainice. Mişcată, fără să spuie o vorbă, ea îl asculta vorbină:

— Acum, Magdalen Sibylle, suntem în sfârşit egali.

Dumneata şi cu mine, avem fiecare în mână frânele

puterii. Acest Duce nu are niciun drept asupra duinitale. Căci cine este acest Duce?

Înfierbântat peste măsură, Süss începu să coboare pe Duce, în nişte termeni, pie cari nu şi-i îngăduia niciodată, nici faţă de el însuşi şi cari mai, târziu, când îşi veni în fire, îl făcură să se teamă.

— Acest Duce! îşi închipuie că poate să guverneze ţara cu regulamentele lui militare. Habar nu are despre relaţiunile dintre fapte. Nici ochii nu. sunt ai lui, nici creierul nu-i al lui, abia de are o inimă proprie. Măsoară plăcerea după numărul femeilor şi al sticlelor. Ia urletele bestiale ale lui Remehingen drept voluptate dionisiacă. E o simplă întâmplare că te-a găsit pe dumneata. El nu vede, nu înţelege nimic din farmecul dumitale. Eu pot să am pretenţia asta, numai eu! Te-am văzut din prima zi, aşa cum eşti. Eu, Evreul neînsemnat şi dispreţuit, m-am urcat singur, pas cu pas, treaptă cu treaptă, de am ajuns acum să stau în faţa acestor bădărani suabi, ca iapa mea Assiadah în faţa cailor lor de muncă. Iată de ce le-am pus mai sus decât celelalte fete suabe, cinstite şi destoinice. Şi „astfel stau în faţa dumitale ca în faţa unei egale. Şi acum ţi-am spus pretenţiile mele şi-ţi cer să fii a mea. Dacă ai fi alunecat în patul meu. neştiutoare, fără simţire, aşa cum veneai din pădurea de la Hirsau, o astfel die victorie mi s-ar fi părut înşelăciune. Acupi, luminată, ştiind cine sunt, cine eşti, trebuie să iei o hotărâre. Acum trebuie să-mi spui: „Sunt a ta, iată-mă”.

Magdalen Sibylle tăcea, tulburată până în adânc. El însă, ca să nu slăbească impresia produsă, reveni deodată din înflăcărarea lui la tonul unei conversaţii liniştite. Şi înainte ca ea să-şi revie, se înclină, îi sărută mâna ceremonios, lăsând-o singură, sfâşiată, rătăcită.

Senin, cu inima uşoară, el se întoarse în oraş cu suita sa. Acum avea confirmarea puterii sale. de care

avea nevoie. Se simţea sus şi tare în faţa acelor care-l ameninţau. Ho! Să încerce şi ceilalţi să facă la fel, grosolanul Remehingen, burtosul arhiepiscop! Ceilalţi aveau avantajul originii, el însă a cuceri! femeia înaintea lor. Restul era mai uşor de dobândit. El era cel mai tare.

Iapa Assiadah îl simţi în spinare mai uşor, mai înaripat, acum când se întorcea, decât la ducere. Era o plăcere să-l porţi în spinare! Şi ea nechează puternic, proclamând întregului oraş gloria lui.

Omorul ritual din Esslingen produse în tot Imperiul cea mai mare senzaţie. Se povesteau amănunt» din ce în ce mai înfiorătoare, şi anume, că Evreul scursese tot sângele din trupul fetei torturate şi-l amestecase în aluatul de pască, pentru ca prin această $ capete putere asupra tuturor creştinilor cu care aveai de-a face. Toate istoriile mai vechi reapărură, legenda Sf. Simion, martirul din Trier, copilul pe care Evreii îl omOrâseră în acelaşi midd, ca şi a băiatului Ludwig Etterlein din Ravensburg. Imaginea fetei m-oarte se ridică tot mai strălucitoare; ce fecioară dulce şi îngerească fusese! Prin cârciumi, muzicanţii cântau fajftele, ziarele şi fpilé volante le povesteau în versuri grosolane şi în gravuri însetate de sânge.

Se făcuse în popor o mişcare, projiovăduind răzbunarea împotriva Evreilor. La porţile ghetourilor se aduna lumea şi cine1 îndrăshea să se arate era primit cu pietre, noroiu şi injurii murdare. Comerţul stagna, datornicul creştin păşea cu dispreţ pe dinaintea creditorului evreu, îi smulgea barba şi îl scuipa. Tribunalele tărăgăneau procesele, sau nu le mai jiudtecau. În Bavaria, în regiunea Rosenheim1, pe diruirului ce duce de la Viena spre Vest, un negustor de grâne, căruia nişte Evrei îi stricaseră o afacere, organizase o bandei,

împreună cu un grefier fugit de la postul său, pândind negustorii Evrei şi prădând fu-le marfa. Guvernul prinţului elector privea impasibil şi-s îl ¡slavul. Abia în urma reclamaţiunilor energice din Sual-ia şi mm st rării or cancelariei din Viena, autorităţile puse \î capăt acestei nedreptăţi.

La curţi şi în cabinetele ministeriale, afacerea din Esslingen era urmărită cu mult interes. Se vedea cât de slabe şi pline de lacune erau indiciile acuzării, şi cei iniţiaţi zâmbeau de mijloacele primitive, prin care oraşul liber voia să atingă pe Duce şi pe directorul său financiar, sub pretextul copilei asasinate. Dar, cu o bucurie răutăcioasă, găseau această naivitate foarte potrivită. Principalul capi de acuzare rămânea speculareа credinţei populare, că acei născuţi în noaptea de Crăciun şutit cu deosebire ameninţaţi de Evrei şi că tocmlai copila omori tă se născuse în acea noapte.

Nori groşi şi întunecaţi se adunau pe capiul Evreilor. Ghemuiţi în ungherele lor, aceştia se târau îngroziţi, pândind nenorocirea care se apropia. Ai! Ai! De câte ori unul din ei era copleşit de o acuzare atât de vicleană şi prostească, mii şi mii erau masacraţi, arşi de vii, spânzuraţi şi zeci de mii erau goniţi peste tot pământul, dintr-un loc într-altul. Se ghemtuiau îngroziţi în unghere, în jurul lor se făcea o tăcere înspăimântătoare, în care plutea moartea, o tăcere de neînlătural, fără nume, pe care nu puteai s-o prinzi, ca şi cum aerul s-ar fi rărit în străzile lor şi ei s-ar lupta în zadar să-l cuprindă. Prima săptămână fu cea mai grozavă. Această aşteptare, această nesiguranţă care te paraliza: cine, unde, cum? Cei m! ai cu vază alergară la autorităţi. Altă dată, când aveau nevoie de dânşii, erau măguliţi; acum, nimeni nu-i primi. Aceşti umeri ridicaţi în anticamere, această bucurie a ochilor şi a inimii în faţa terorii lor, această batjocură pânditoare,

această părăsire, acest refuz de a întinde o mână de ajutor celor fără apărare. Ah! aceste autorităţi cari cereaui un preţ atât de mare pentru scrisorile lor de siguranţă şi cari acum nu aveau vreme pientru primejdia şi ne-LION FEUCHTWANGER

208

norocirea Evreilor lor. Ai! Aceşti soldaţi nepăsători la porţile gheltourilor, cum puteau să-i apere ei doi de o hoardă de mii de tâlhari şi ucigaşi! Ai! – se vedea bine cum autorităţile şi consilierii închid ochii, îşi astupă urechile şi îşi încrucişează braţele la spate, pentru ca plebea să poată năvăli nestingherită asupra celor dezarmaţi! Ai! Ce nenorocire grozavă! Dumnezeu cel1 Atotputernic să le ajute, lăudat fie numele Său! Ai, sărmane Israel! Ai, corturile sfâşiate ale lui Iacob!

Vestea ¡ (înăbuşitoare se răspândi pe aripi negre prin toate comunităţile evreieşti, din Polonia până în Alsacia, din Mantua până la Amsterdam. În Suabia, la Esslingen, oraşul cel hain, cuitml răutăţii şi ¡*a* josniciei, un Evreu a fost închis, *Goirnii* susţin că a omorât pe unul din copiii lor. Ediorn se pregăteşt/e şi va cădea asupra noastră astăzi, mâine, cine şfie? Ascultă Israel! r!

Bărbaţii palizi, cu faţa pământie îşi uitau afaceriifemeile lor frumoase şi gătite se zbăteau spieriate, cât ochii ficşi, înnebuniţi de spaimă, privind cu încredere pe bărbaţii lor, gata să asculte orbeşte orice sfat. Toată evreimea din Imperiul Roman şi dincolo de graniţe îşi ţinea răsuflarea. Se adunau în sinagogile lor, se băteau cu pumnul în piept, îşi mărturiseau păcatele, posteau Lunea, Joia şi iarăşi Lunea, de cu sară până, a doua seară. Nu mâncau, nu beau, nu se atingeau de femeie. Stăteau înghesuiţi în sinagogile lor neaerisite, înfăşuraţi în mantiile lor de rugăciune şi în hainele lor mortuare, legănându-şi trupul ca nişte fanatici. Strigătele lor se ’îndreptau spre

Dumnezeu, chemau pe Adonai Elohim, strigau cu glasuri sfâşiate de deznădejde, cari aminteau sunetele ascuţite şi discordante ale cornului, din care suflau în ziua de Anul Nou. Îşi numărau păcatele şi strigau: „Aibi milă de noi, o, Doamne, aibi milă, nu de dragul nostru, bi pentru virtuţile strămoşilor hoştri”. Enuimiărară listele nesfârşite cu numele strămoşilor ucişi pentru credinţa lor întru

Bamhul, martirizaţi de Sirieni, torturaţi de Romani, gâtuiţi, înjunghiaţi şi arşi de creştini, martirii comunităţilor poloneze şi ai celor din Trier, Speyer, Worms. Îmbrăcaţi în giulgiu alb, cp cenuşă pe cap, cu membrele tremurând în extaz până la sleire, se tocmeau! cu Dumnezeu din zori de zi, şi atunci când soarele apunea, ei stăteau încă în picioare, strigând! cp glasurile răguşite: „Gândeşte-te la legământul cp Abraha în! şi la sacrificarea lui Isac!” Dar, cu stote d-le ocoluri, toate rugăciunile se rezolvau într-un cor sălbatic şi strident: „Unul este Adonai Elohim, singurul Dumnezeu al lui Israel, cel adevărat şi etern, Iehova”.

Femeile se aflau şi ele în casa de rugăciuni, despărţite de bărbaţi printr-un grilaj care oprea vederea lor. Speriate, cu ochi miari, înşirate pa nişte păsări pe o stinghie de colivie, ele citeau încet şi cu evlavie în cărţile lor de rugăciuni, cari povesteau cu litere rabinice, într-un amestec de germănă şi ebraică, istoriile şi legendele din Biblie.

În toate templele şi sinagogile, din Mantua până la Amsterdam, din Polonia până în Alsacia, bărbaţii stăteau astfel, posteau şi se rugau. La aceeaşi oră, când ziua începea şi când se sfârşea, toată evreimea în picioare, cu faţa spre Răsărit, spre Sion, cp filacterele pe inimă şi frunte, înfăşuraţi în hainele lor mortuare, se tânguiau: „Nimic nu ne-a rămla A, decât Cartea”. Şi toată Evreimea striga: „Unul este Dumnezeul lui Israel, cel adevărat şi etern, Iehova”. 1

Dar, după ce trecură primele zile de groază, se văzu că oraşul Esslingen tărăgăna procesul Evreului Ieche Skel Seligmann. Fie din motive politice, – poate că voiau să se servească de acest proces la ocazie, împotriva cabinetului ducal, – fie din plăcerea de a chinui (şi mai mult pe Evrei, fie că sperau să găsească vreun indiciu mai puternic, fapt e că după câteva luni, Evreul se afla încă în turn şi chestiunea lui rămăsese în stadiul anchetei preliminare şi la prirului grad de tortură.

Dar, obişnuiţi de două mâi de ani ou toate felurile* de piersecuţiuni, Evreii îşi reveneau din amorţirea primei spaime, alergau, îşi săpau în toate colţurile câte o ascunzătoare, în care să se ghemuiască când grozăvia se va dezlănţui. Cereau să li se confirme scrisorile de siguranţă, tocmeau oameni înarmaţi şi agenţi comunali cari să-i apere; toate drumjarile erau străbătute de curierii lor, cari alergau să organizeze apărarea în comun, agenţii lor lucrau la toate curţile, im toate camerele de consiliu, ca să influenţeze pe cei binevoitori să ia măsuri; o mare parte din capitalul lor trecea în străinătate sub forma tratelor şi a scrisorilor de credit.

Dar, peste tot ce gândeau şi făceau, apăsa norul plumburiu. Grozăvia care se apropia le tulbura somnul, dădea un gust. sălciu mâncărilor şi băuturii loc şi paraliza disputele lor atât de dragi, de agile şi vii, asupra Talmudului. Se opreau la jumătatea unui cuvânt, cu privirea în gol. Dar, acest nor plulmbiuriu întuneca până şi mândra lor Sâlmbătă, pe care altă dat* până şi cel mai sărac dintre cerşetorii lor o serba, visând la gloria regatului disipărut şi la aceea a viitorului Mesia.

Luaseră toate măsurile, dar acestea nu. erau decât nişte paie, un adăpost de crengi de brad şi palmieri, ca tabernacolele lor. Norul era deasupra lor şi împotriva lui, tot ce făcuseră nu putea fi de folos. Şi în viaţa de toate

zilele, şi când îşi celebrau sărbătorile, groaza ce-i gâtuia sărea asupra lor din toate colţurile.

Rabinul din Frankfurt, Rabbi Iacob Iosua Falk, şedea aplecat deasupra Scripturii. Şi fără să vrea, mâinile sale zbârcite şi slabe desfăceau sulul la e, apatolul acela din Cartea V a lui Moise, care închide blestemul cel mai grozav pe care l-a conefeput vreodată vreun creier omenesc, acel blestem1, peste care Evreul trece cu frică, pe care îl citeşte sfios şi grăbit, cu glasul scăzut, pentru ca să nu-l atragă asupra sa. Însă ochii: bătrânului Rabbi rămaseră aţintiţi asupra literelor mari şi ameninţătoare şi el citi:

„Adonai va trimite asupra ta nenorocirea, ruina şi pierzania în tot ce vei întreprinde. Te vei logodi cu o femeie şi un altul se va culca alături de dânsa, îţi vei clădi o casă şi nu vei locui într-însa. Adonai te va preda duşmanului tău; vei porni împotriva lui pe un drum şi pie şapte drumiiri vei fugi de dânsul. Femeia cea mai delicată şi cea m! ai răsfăţată, care nu pune nici piciorul pe pământ, va privi cu ochi vrăjmaşi po bărbatul ei şi pe fiul şi fiica ei. Şi pruncul, pe care l-a născut între coapsele ei, îl va mânca în ascuns, pentru ca să nu i-l ia altul, atât de rulare va fi lipsaşi strâmtorarea în care duşmănul te va arunca între toate porţile tale. Şi Adonai te va împrăştia printre toate popoarele şi nu vei avea răgaz printre aceste popoare şi pe lume nu va fi loc de odihnă pentru picioarele tale. Şi Adonai îţi va da, în acele locuri, o inimă tremlurândă! un ochiu’ îngrijorat şi un trup şubred. Dimineaţa vei rosti: cine îmi va dărui seara? Şi seara vei rosti: cine îmi va dărui dimineaţa? din pricina inimii tale înfricoşate şi a celor ce vor vedea ochii tăi”. I

Astfel citi bătrânul şi îşi aruncă mantia de rugăciuni peste cap, ca să nu mai vadă literele mari şi ameninţătoare, şi el plânse şi gemu. Soţia lui, care nu

îndrăznea să-l tulbure când citea, se opri speriată în prag şi inima ei bătrână bătea de spaimă, până sus în gâtlejul uscăţiv. Dar nu îndrăzni să-l tulbure.

Rabbi Iacob Iosua Falk însă plângea, lacrimile curgeau şiroaie din ochii lui bătrâni şi înfundaţi în orbite, udând mantia de rugăciuni.

Preşedintele consiliului ecleziastic, Filip Heinrich Weissensee, acum von Weissensee, se schimbase foarte mult din noaptea aceea în car «Magdalen Sibylle căzuse în mâinile Ducelui. E drept că nici acurP nu oxida în Imperiu şi mai ales în Suabia, o singtură afacere politică, în care să nu-şi fi vârât nasul, sau în care şi nu-şi fi băgat mâinile fine şi abile. Dar agilitat ea IS & avea acum ceva destrămat, ciudat de lipsit dte viaţă, ceva mecanic. Se întâmpla uneori ca acest bărbat, priceput şi meşter în arta vorbirii, să se oprească în mijlocul unei conversaţii şi să înceapă a vorbi despre lucruri neînsemnate. Altă dată, omul acesta care se îmbrăca întotdeauna după ultima modă, apărea fără jartiere, sau făcea vreo altă greşeală die neînţeles în toaleta lui. Mai ales era ciuidiat în purtarea lui cu femeile. Le vorbea şi făcea gesturile cele mai curtenitoare, dar se putea întâmpla ca, ipe tonul cel mai amabil, să le spuie ceva atât de obscen, încât însuşi generalul Remehingen rămânea uimit. Unii spuneau chiar că Weissensee, despre care niciodată nu s-a vorbit ceva, avea acum legături galante. Lucru ciudat, prefera femeile cari, după părerea generală, trecuseră prin mâinile lui Süss.

Acestuia îi arăta o afecţiune şi mai mare dlecât înainte. Toţi se mirau. Căci în anturajul restrâns al Ducelui se ştia că Evreul nu mai era în centrul ¡puterii, ca acum câteva luni. Iar Weissensee, în postul de încredere pe care-l avea, ca şef al proiectului catolic, n-ar fi avut nevoie să linguşească pe directorul financiar. Dar el nu pierdea niciun prilej să-i vorbească, să se apropie de dânsul, ba

chiar se arătă atât de intim, încât bănuitorul Süss crezu că vrea să-l ¡descoase, să-l răstoarne şi se purta cu el cât se poate de prudent.

Într-o seară, preşedintele consiliului ecleziastic rugă pe neaşteptate şi insistent pe cei doi prieteni ai săi, Bilfinger şi Harpiprecht, să vie la dânsul. Aceştia veniră îndată şi-l întrebară îngrijoraţi ce se întâmplase. Nimic; Weissensee recurse la un pretext oarecare. Cei doi prieteni se priviră uimiţi, se uitară la Weisseinăee, văzură mâhnirea lui şi rămaseră. Aduini cei trei ca marazi de şcoală, experimentaţi, talentaţi, plini de toată ştiinţa timpului lor, personalităţi respectabile, ocupând situaţii înalte, şedeau în faţa unui pahar d, e vin, şi pe când cei doi oaspeţi nu vorbeau decât în mon osilabe, zveltul şi elegantul Weissensee spiunea fel de fel de nimicuri spirituale şi îşi dădea cea mai mare osteneală pentru a nu lăsa conversaţia să lâncezească. Deodată Bilfinger îl întrebă unde a ajuns cu comentarea Bibliei. Cărţile lui Andreas Adam Hochstetter, Christian Eberhard Weissmann, Iohann Reinhard Heidinger, cari tratează acelaşi subiect sunt, în cazul cel mai bun, de o mediocritate onestă şi se simţea foarte mult lipsa operei întreprinse de prietenul său. Cu un zâmbet palid şi silit, şi un gest al mâinii, Weissensee declară că ar fi fost poate mai bine să nu se fi mişcat niciodată! din Hirsau şi să se fi ocupat toată viaţa lui de această lucrare.

— Da, zise Harpprecht, vremurile sunt dezgustătoare, toate căile sunt murdare şi e grozav de greu să nu te murdăreşti.

Situaţia politică a lui Weissensee era din ce în ce «n-ai nelămurită. El întrunea lucruri incompatibile. Era în consiliul celor unsprezece al Parlamentului, formula şi redacta plângerile democraţilor împotriva guvernării arbitrare a Ducelui şi, în acelaşi timp, era socrul nelegitim

şi omul de încredere al acestuia. Discuta cu Sus, cu iezuiţii, cu generalii şi compunea apologii înaripate ale constituţiei şi ale libertăţilor evanghelice. Era amestecat în toate chestiunile. Weissensee die altă dată ar fi fost fericit să se vadă în centrul atâtor comploturi, conciliabule şi maşinaţiuni complicate. Preşedintele consiliului ecleziastic era şi acum amestecat în orice acţiune d'ar, spre uimirea tuturor, se retrăgea pe neaşteptate, în mijlocul multiplelor negocieri atât de importante, declarând că are nevoie de odihnă, şi pleca la Hirsau unde, în casa lui pustie, se cufunda în comentarea Bibliei.

Lucrarea sa nu înainta. Lampa ardea până târziu noaptea deasupra cărţilor sale; dar ochii lui nu vedeau literele, nici pe cele greceşti întortocheate, nici pe cele germane solidle, nici ple cele masive ebraice... Vedeau o dinţă care nu era acolo: obrajii oacheşi îşi catifelaţi, cu trăsături îndrăzneţe şi nişte ochi albaştri şi mari, ce contrastau ciudat cu părul negru. O vedeau în cercul de lumină al lămpii, tăcută, cu faţa de o gravitate copilărească. Ziua rătăcea prin odăi, – cât erau de mari şi de goale! Se târa în papuci, fără perucă, scotocea prin unghere şi, absent, cu un zâmbet schimonosit, mângâia duios cu mâna lui uscată şi fină o masă, speteaza unei canapele.

Apoi chemă pe magistrul Iaoob Policarp Schober. Acesta se sperie foarte. Cu siguranţă că preşedintele consiliului ecleziastic îi va cere socoteală pentru credinţa sa, îl va ţine de rău ca pe un sectar, Viârându-l în faţa Justiţiei, îl va închide sau îl va goni, şi el va trebui să rătăcească pe tot pământul ca un vagabond. Acum, când fiica lui nu m; ai face parte din cercul biblir, el nu va mai cruţa pe nimeni. Tânărul bucălat era leoarcă de sudoare, ochii lui de copil credincios ¡se rotunjeau de frică, şi el alerga de colo până* col; o cu paşi mărunţi, gâfâind. Dar în

curând îşi stăpâni frica. Dacă Dumnezeu a hotărât ca el să fie un martir, va primi cu recunoştinţă soarta lui. Şi astfel păşi în faţa prelatului, asudând de frică, ce-i drept, dar cu capul sus, şi începu să vorbească pe un ton agresiv ide cei trei tineri, aruncaţi în cuptorul înroşit. Weissensee, surprins mai întâi, îl întrerupse în curând, spiunându-i cât se poate de amabil, că nu-l chemase în calitate de funcţionar, ci că a d! oprit numai să-l vadă şi să vorbească încă odată cu vechiul – prieten al fiicei sale. Magistrul, scoţând un suspin de uşurare, vorbi simplu, cordial şi respectuos despre Magdalen Sibylle şi arăta că întreg cercul simte lipsa acestei surori atât de evlavioase, de nobile şi distinse. Weissensee ascultă cu lăi omie, şi această convorbire simplă îi făcu mult bine. Se întâlni de mai multe ori cu tân & râul magistru, ba chiar făcură împreună plimbări prin pădiure. Schober începu să-i vorbească sfios despre Versurile sale şi în cele din urmă îi încredinţa taina lui, cu privire fa prinţesa Ierusalimului ceresc şi la tatăl ei, Evreul pervers. i

Weissensee ciuli urechile. Oboseala, indiferenţa lui dispărură. Zile întregi rătăcea prin pădure cu magistrul, radios de onoarea ce-i făcea. Se opreau la zăplazul Ide lemn, cerând să-i repete mereu fiecare amănunt. Întrebă de bătrân, de Olandezul Mynheer Gabriel Oppenkeimer van Straaten. Nu putu să vadă pe Noemi, dar din tot mozaicul ce-i prezentase Schober, îşi reconstitui adevărul, cu destulă exactitate.

Şi acum lampa lui ardea târziu noaptea. Dar prelatul nu se mai ţâra cu paşi nesiguri de moşneag; întinerit, mlădios, străbătea încăperile rulari şi albe, p (e cari visurile lui le umpleau de oameni şi evenimente viitoare. Buzele lui subţiri şi mobile zâmbeau cu în teles şi uneori, ca un actor al visurilor sale, vorbea tare: „Voyons donc, domnule consilier financiar!” sau: „Ei, ei, cine ar fi bănuit,

Excelenţă?”

În adevăr, cine ar fi bănuit! Vulpoiu bătrân, ai mirosit şi adulmecat viaţa şi oamenii din toate părţile. Ţi-ai închipuit că te pricepi la oameni. Şi iarăşi trebuie să recunoşti că pe această imensă scenă a lumii există şi mai multă sulemeneală şi mască decât îşi închipuie cel mai încăpăţânat dintre sceptici. Cine ar fi bănuit? În camera sa liniştită şi singuratică, el evocă figura Evreului. Închise ochii şi examină trăsătură cu trăsătură: gura roşie şi voluptuoasă, obrajii albi, de o răceală elegantă, bărbia bruscă şi necruţătoare, ochii vii, mobili şi veşnic la pândă, fruntea netedjă, cu proeminenţele calculatorului deasupra sprâncenelor. Cine ar fi căutat îndărătul acestui oim; de afaceri, al acestui dominator rece şi precis, idila sentimentală din pădurea de la Hirsau! Ehei, domnule director financiar! Culmi mai stăteai în acea seară grozavă în faţa mea, în palatul dn mitale! Ce mţutră atentă, mondenă şi maliţioasă aveai! Ehei, diomnule Ebreu, aş fi dorit sia mă stăpânesc mai bine. E drept că în seara ¡aceea am fost cam flecar şi nechibzuit şi nu m-ajm1 piurtat după cerinţele modei. Şedeam, în fotoliul meu, abătut şi nenorocit, în vreme ce dumneata stăteai în faţa mea drept, mlădios şi elegant, iar mie mi se chircea măduva din oase. Ei bine, aş fi foarte curios să văd culmi s-ar piurta Excelenţa Voastră, într-o asemenea împrejurare.

Weissensee se opri din mers. Lamipa ardea liniştit în încăperea vastă, un fluture de noapte bâzâia încetişor, cărţile din jurul lui îl priveau mute şi indiferente, prin fereastra deschisă pătrundea mireasma tare a pădurii. Era o răzbunare acest gând: care-l muncea. Planuri de răzbunare*? îi donc* el nu se murdărea cu nişte sentimente atât de burgheze. Era numai – oare ce era? – da, era curios să vadă cum se va purta Evreul. Va deveni oare şi el deodată atât de moale şi îmbătrânit? Da, asta merită

osteneala, va fi foarte instructiv şi mult mai interesant decât ceea ce se poate citi în romane sau se poate vedea pe scenă.

„*Voyons donc*, Excelenţă! *Ah voilà*, scumpul meu consilier intim!” zicea elegantul prelat, zâmbind cu înţeles. Apoi se aeşză la lucru cu însufleţire; privirile lui lunecau ironice peste lucrările curagioase ale lui Hochstetter, Weissmann, Hedinger, şi opera lui înaintă cu, un zel plin de voioşie.

Între timp emisarii arhiepiscopului de Würzburg lucrau la Stuttgart cu râvnă şi în tăcere. În văzul tutluror se ridicau acum oameni noi, în majoritate militari, care se sinchiseau prea puţin de Süss şi, cu toată armonia exterioară, nu-şi 1 ascundeau dispreţul faţă de Evreu. Astfel erau generalul Oberburggraf von Rôder, apoi comandantul din Asperg şi o ceată de ofiţeri gălăgioşi cari înconjurau acum pe Duce în permanenţi şi printre care se afla maiorul von Röder, văr cu Burggraful, comandant al gărzii călăreţe din Stuttgart, bărbat brutal, cu fruntea scundă, gura proeminenta şi nişte labe puternice, ce păreau şi mai diforme în mănuşi. Acesta era deosebit de antipatic lui Süss; dar omul care îl ura mai mult, rămase acel Dom1 Bartelemi Pancorbo, consilierul din Palatinat, directorul general al. comerţului şi al manufacturii de tutun, şi negustor în primul plan. Cu umărul drept ridicat ca întotdeauna, purtând costumul de curte portughez, atât de ceremonios şi demodat, cu faţa învineţită şi descărnată, nasul coroiat şi barba cănită deasupra coleretei enorme, el pândea pe Süss cu ochii lui mici şi privirea fixă.

Toţi aceştia, pe lângă cari se alăturau vechii lui adversari ca Remehingen şi Neuffer, erau amestecaţi în conspiraţia catolică. Süss, care desluşea limpede toată intriga, mult mai limpede decât acei ofiţeri aroganţi şi imbecili, se văzu dat deoparte. Lucrurile importante le afla

din întâmplare, sau deloc; i se comunicau unele chestiuni, cu părere de rău şi vorbindu-i de sus, nümai atunci când aveau absolută nevoie de sfaturile lui tehnico-financiare. Ba chiar într-o zi când încercă foarte prudent să tatoneze chestiunea, Ducele se răsti la el să se lase o dată pentru totdeauna de aceste spionări. Când va veni vremea să dea drumul chestiunii, i se va spune, poate. 1

Karl Alexander, vindecat de tot, mai repede decât sperase, era plin de activitate şi de bunăvoie. Pe. lângă aceasta, împăcarea cu Marie Augusta, datorită arhiepiscopului de Würzburg, avusese urmările dorite: Ducesa era însărcinată. Ţara află această veste fără nicio bucurie. Dacă Ducele ar fi murit fără moştenitor, linia protestantă a familiei domnitoare ar fi revenit la cârmă; aşa însă poporul se vedea în mâinile Rardei şi ale iezuiţilor, pentru un timp nedeterminat. Serviciile divine pentru sănătatea Ducesei fură puţin frecventate; veniră numai acei cari erau obligaţi.

Ducele însă se bucura prosteşte. Vorbea cu toată lumea despre moştenitorul pe care-l aştepta, faţa lui grasă şi roşie exprima satisfacţie, făcea glume grosolane şi înconjura p. e Marie Augusta de o atenţie ostentativă. Aceasta nu era mulţumită de starea ei. Se temea ai un fie deformată, se temea de asemenea ca acest ¡copil să nu fie o piedică pentru dânsa, şi naşterea îi inspira frică şi dezgust; de altfel, maternitatea i se părea ceva stânjenitor, vulgar, ce nu şade bine unei aristocrate. Se şi gândea să înlăture sarcina şi făcui doctorului Wendelin Breyer, aluziuni în această direcţie. Dar medicul nu înţelese, sau nu vru să înţeleagă. Cu gesturi largi de scuză, el îi vorbi, cu glastu-i cavernos, despre fericirea maternităţii, se referi la antichitate, aminti pe mama Grahilor şi de cealaltă mamă eroică, care prefera să-şi vadă fiul întors din războiu’ pe scut, decât fără el. Oftând, şi gândindu-se la

vederile simpliste ale Ducelui, Marie Augusta se resemnă.

Dimpotrivă, ea ascultă cu lăcomie şi plăcere pe Süss, care îi povesti într-o zi istoria lui Lilith, regina demonilor. Această primlă soţie a lui Adam, înaripată şi cu părul lung, se certa cu bărbatul ei; căci în raporturile lor conjugale, el nu se pleca voinţei ei, aşa cum ar fi dorit. Atunci, practicând magia, ea rosti numele oprit al lui Dumnezeu şi fugi în Egipt, ţara tuturor farmecelor primejdioase. De atunci, urând pe Eva şi toate căsătoriile sănătoase, ea ameninţă pe lăuză şi ¡pruncul ei, cu blestemele şi răutatea ei. Dar în Egipt a ajunseră din urmă cei trei îngeri: Senoi, Sansenoi şi Semangelof. Mai întâi voiră s-o înece; apoi îi deteră drumul, după ce se legă prin jurământul demonilor că nu va pricinui niciun rău lăuzelor şi pruncilor apăraţi de numele celor trei îngeri. De aceea femeile evreice îşi păzesc patul printr-o amuletă, care cuprindie numele celor trei îngeri. 1

Înfiorată, Ducesa întrebă confidenţial pe Süss da că, a i-ar putea procura o asemenea amuletă. Fireşte <să floate, o asigură el cu un devotament plin de zel. Mai târziu povesti duhovnicului ei, Pater Florian, despre acestea. Părintele o certă foarte rău. Totuşi, ea se hotărî să primească amuleta. Ce-i în mână, nu-i minciună, şi după aceea n-avea decât să se spovedească.

De altfel ea lua starea ci, după curm îi era felul, cu uşoară ironie. Părea o femeie care, fiind surptrinsă de furtună într-o rochie uşoară de vară şi silită să schimbe îmbrăcămintea ei udă de ploaie cu nişte haine ţărăneşti, râde cu bunăvoinţă de aceaită deghizare.

În Ajunul Crăciunului, Ducesa plăpândă şi delicată, înconjurată de un nor de dantele, din care chipul; ei străveziu, de culoarea marmjorei preţioase, se reliefa ştrengăreşte sub păru-i negru strălucitor, stătea în mijlocul celor câţiva intimi ce fuseseră invitaţi pentru această

sărbătoare. Ducele voise să excludă pe Süss. Dar, de când îi povestise istoria amuletei împotriva lui Lilith, Marie Augusta avea un, fel de înţelegere secretă şi tacită cu Evreul ei galant şi amjuzant, şi nu voia să se lipsească de el nici în acea seară. În izolarea în care era ţinut pe atunci, el văziu în acea, stă invitaţie, o satisfacţie ce i se dădjea. Ca semn de recunoştinţă, el oferi Ducesei o piatră foarte frumibasă, în care era gravat un prunc şi o jucărie de copil din porcelan chinezesc şi fildeş. În al treilea rând, cu um zâmbet plin de adoraţie şi mister, el îi întinse o cutiuţă de aur; Ducesa ştia că înăuntru se afla amuleta;

Ceilalţi însă, nemulţumiţi să vadă că Süss se bucură încă de atâta favoare, îl primiră tocmai în acea seară ca pe un intrus şi îl copleşiră de glume grosolane şi răutăcioase. Ducele, sub pretextul unui cuvânt al lui Remehingen, recomiandă Mariei Augusta să nu se uite la Evreu, pentru ca ducatul Württemberg să nu-capele un Duce cu nasul strâmb. Marie Augusta se mulţumi să zâmbească, dar în ascuns mângâie cutiuţa; apoi, când nimeni nu văzu, scoase amuleta şi o ¡examina: o fâşie de pergament, cu litere ebraice, masive şi roşii, printre care se împleteau figuri întortocheate şi tulburătoare şi păsări de un desen primitiv, caraghioase şi amenințătoare.

În acest timp, Süss asculta glumele înţepătoare şi atacurile grosolane, cu aceeaşi politeţe liniştită şi atentă. Mai târziu se adresă Ducelui şi lui Weissensee, spunând că auzise cum Ducele şi dominul preşedinte al consiliului eclesiaslic discutau despre textul catolic şi protestant al Evangheliei de Crăciun, neştiind dacă interpretarea evanghelică: „şi bună învoire între oameni”, sau cea catolică: numen ¡lor cu bunăvoinţă” e cea adevărată. Süss spuse că e bucuros să le ofere ca dar de Crăciun, contribuţia lui la soluţionarea acestei problemle. Invitaţii îl priviră surprinşi, unii tăcură, ascultând sceptici şi

batjocoritori, în vreme ce Süss continua politicos şi indiferent:

Din vremea profesorului Baruch Spinoza, pe care principele elector al Palatinatului voise să-l cheme la universitatea din Heildelberg, coreligionarii săi s-au ocupat serios şi cu studiul Noului Testament. Cu privire la textul amintit, scrisese unui prieten din Amsterdam şi primise următoarea informaţie: în textul grecesc scrie „eudokias", pe care Vulgata[1]) şi catolicii au tradus-o corect prin „bonae voluntatis, bunăvoinţă". Erasmus însă a tipărit Biblia sa după un manuscris, în care „Eudokia" se află scris în mod greşit, fără's, iar după aceasta Luther a tradus: „bună învoire", du siguranţă că Erasmus ar fi găsit această greşeală, dacă nu ar fi lucrat cu atâta grabă. Dar el avusese ambiţia s-o ia înaintea cardinalului Ximenes1, care scotea şi el o ediţie nouă a Bibliei. De aceea, cu tot respectul pentru ştiinţa domnului preşedinte al consiliului ecicsiastic, Alteţa Sa susţinuse adevăratul text.

Süss dădu aceste explicaţii modest, politicos şi precis. Ceea ce spunea el era atât de limpede, încât şi printre ofiţeri se găsiră câţiva să-l înţeleagă; şi Marie

Augusta se bucura de inteligenţa Evre (ulfui său. Ceilalţi hi să erau supăraţi că Evreul răsfoia în noaptea de Crăciun Evanghelia cu atâta pricepere, iar Remehingen protestă, spunând că acum Evreii nu se mi-ai mulţumesc să vândă bani şi bijuterii ci şi cuvântul lui Dumnezeu. Weissensee începu să discute despre situaţia femeii în vechiul şi noul Testament. Aceasta era o „temă care îl obseda, de când cu nenorocirea din ultima vremfe şi care revenea şi în comentariile Bibliei. În noul Testament: Madonna, în cel vechi: cele o mie de femei ale lui Solom! on. Vorbea elegant, politicos, ca de obicei. Dar în glasul lui era ceva ascuns şi atât de vrăjmaş, încât Magdalen Sibylle

1) Vulgata, versiune iatină a Bib'iei făcută după Septante.

păli îngrozitor şi mâinile îi deveniră ca gheaţa.

Şedea, frumoasă şi impunătoare, alături de încântătoarea şi capricioasa Marie Augusta. Ducesa îi ţinea mâna şi i-o mângâia. Magdalen Sibylle lupita din nou şi cu mai multă pasiune ca oricând1 pentru Süss. Ea nu pricepea destul de bine situaţia politică, dar îl vedea singur şi în jurul lui numai duşmani; Süss i se părea o panteră zveltă şi mlădioasă în mijlocul urşilor greoi şi păroşi. Ea ghicea deasetntenea ciudata legătură dintre ei şi Duce, dintre el şi tatăl ei.

Süss spuse cu indiferenţă că nici femieile vechiului Testament, nici ale noului Testament, nu sunt pe gustul său. Unele sunt prea eroice, celelalte prea sentimentale. Şi privirile lui alunecau elocvente de la Ducesă la Magdalen Sibylle, de la blonda şi luxoasa Madame de Castro care, deşi se rulai răcise, nu renumţase cu totul la a Asătorie, la doamnele Götz, cari şovăiau încă de a se da Ducelui.

Remehingen insistă asupra temiei din vechiul Testament. Cu accentul plângăreţ vienez, pe care, deşi născut la Augsburg, îl adoptase, socotindu-l mi-ai aristocratic, Remehingen spuse, că judecând după jargonul pe care-l aude din când în când, Sfânta Scriptură trebuie să se fi rostit la origine ca un fel de gâlgâit sau orăcăit oribil şi dezgustător.

— Credeţi oare, Excelenţă, întrebă Süss1 cât se poate de politicos. – că Dumnezeu a vorbit cu Adam1, în Paradis, în dialectul vienez sau în ebraică?

Ducesa râse, se bucură de prezenţa de spirit «Evreului său şi de înfrângerea lui Remehingen, mângâie în ascuns cutiuţa cu amuleta şi când se făcu tăcere, sună clopoţeii jucăriei chinezeşti. Dar Burggraf «1 Röder crezu necesar să ţie isonul lui Remehingen. Se adresă Ducesei, spunundu-i ce bine e, că sarcina Alteţei Sale nu e atât de înaintată. Copiii cari se nasc în noaptea aceasta, n-ar duce-

o tocmai bine. În sfârşit ajunseră acolo unde ţinteau de mult şi se vorbi amănunţiţi despre omorul ritual din Esslingen. Süss: tăcea cu încăpăţânare. Pe ofiţeri îi convinse mai cu seamă argumentul că fata se născuse în noaptea de Crăciun. Numai domnul de Riolles, care era liber-cugetător, observă că, dacă în adevăr Evreii ai ameninţa pe cei născuţi în noaptea de Crăciun, Iisus din Nazaret ar fi trebuit să-şi aleagă, pur şi simplu, o altă noapte pentru naşterea sa; atunci el ar fi fost scutit de răstignire şi noi toţi de creştinism.

Între timpi, consilierul Pancorbo rugase pe Ducesă să-i dea voie să vadă mai de aproape darurile lui Süss. Cu degetele lui uscate, învineţite şi noduroase, el le apropie de nasul său coroiat, de ochii săi ficşi, lungăreţi şi adânciţi în orbite; apoi preţui, obiectiv şi amănunţit, valoarea materială a pietrei şi a jucăriei oferite de Süss, adăugând că în comerţul de giuvaierur? e obiceiul să se dea astfel de nimicuri pe degeaba. Dimpotrivă, insistă din nou asupra valorii extraordinare a solitarului, ple care Süss îl poartă în dleget, şi ochii lui mici sclipiră poftitori de sub pleoapele zbârcite. Dar Marie Augusta îşi apără Evreul. Aceste obiecte nu erau singurele pe care i le oferise Süss, zise ea că glasul melodios şi uşor ironic, şi arătând! a-i amuleta, îi povesti istoria lui Lilith, regina demonilor. Invitaţii ascultară cu o vie curiozitate, examinară păsărelele primitive şi ameninţătoare ca şi literele masive şi mistoi i oase ale pergamentului. În cele din urmă, Karl Alexander, eu râsul lui zgomotos şi cam forţat, risipi atmosfera neplăcută, glumind cu bunăvoie şi spunând în gura mare Ducesei că va deveni Evreică, şi că se poate bucura că cel puţin nu va fi nevoită să fie circumcisă.

După masă, luă pe Süss deoparte, îl bătu pe umăr yi se arătă cât se poate die amabil. Chestia cu textul calolic şi evanghelic, în care a ştiut să dea o explicaţie atât de

limpede şi de precisă, a fost foarte amuzantă şi Süss e dat dracului. Apoi deodată, – Süs* se simţea foarte măgulit – Ducele îl întrebi demag: n-ar putea să-l mai vadă adiată? Ştie el de ce, pentru ceea ce n-a vrut să-i spuie. Süss, încurcat, se feri să dea un răspuns. Karl Alexander pu insistă, ci zise că magul, ce-i drept, era un om1 dificil, un un chiu prea puţin dluios. Dar un lucru, trebuie să-i procure Süss: un horoscop asupra celor ce-l aşteptau în viitor din partea feimeilor. După aventura cu Napolitana, după cearta şi împăcarea cu Ducesa şi având în vedere mofturile prosteşti ale doamnelor Götz, voia să ştie la ce trebuie să se aştepte. Nu cere cine ştie ce şi Süss va putea să-i procure horoscopul cabalistului, deoarece procurase şi Ducesei o amuletă. După explicaţia Bibliei, această chestiune trebuie să i se pară foarte uşoară. Süss nu putea să refuze, şovăi, apoi cedă.

În curând se despărţiră. Invitaţii catolici voiră să mai asiste la slujba din capela Palatului. Weissensee ceru lui Süss să-i dea voie să-l întovărăşească.

Trimiseră trăsurile înainte şi plecară pe jos. Noaptea era călduţă şi vântul puternic îi înviora. Weissensee reveni la tema sa: ce ciudat era faptul că legendeie orientale s-au răspândit şi au prins rădăcini în toată lumea. Vorbi despre pădurile germane, spunând, ce curios trebuie să fie să găseşti, deodată, într-o astfel de pădure, o construcţie orientală. În apropierea lui, în pădurea din Hirsau, un Olandez a avut această fantezie ciudată. Tot vorbind astfel, ajunseră în faţa casei Evreului din Seegasse şi prelatul îşi luă rămas bu* cu o politeţe deosebit de ceremonioasă. De îndată ce «ommentariile Bibliei, în care amabila informaţie a lui Süss va avea un loc de onoare, vor fi gata, va avea cinstea să înmâneze domnului director financiar unul dintre primele exemplare.

Süss străbătu vestibulul puţin luminat. În urechi M

răsunau cântecele de Crăciun. Valetul său se apropie 3 n vârful degetelor, întrebând dacă poate să dezbrace pe Excelenţa Sa. Süss îi făcu semn să plece. Nu va putea dormi. Oare vântul acela cald îl tulburase? Şi «cea ce bătrânul vulpoi îi spusese despre Hirsau, părea foarte inocent şi casa unchiului său nu era, la drept vorbind, orientală; dar în cuvintele lui Weissensee nu era oare o cursă?

Süss se aşează la masa de lucrü. Dar cifrele pul pliveau cu obiectivitatea lor rece de altă dată. Plantele agăţătoare ale casei albe şi florile lor se împleteau între «le Aruncă pana de scris şi se plimbă în l; ung şi în lat, copleşit de gânduri tulburătoare, în vreme ce în jurul lui clopotele bisericilor sunau.

Isac Landauer şedea într-o poziţie incomodă şi inestetică. Într-unul din somptuoasele fotolii ale lui Süss. Isprăviseră de discutat chestiunile de afaceri şi SüSs, întârâtat de prezenţa neplăcută a celuilalt, aştepta enervat să plece. Dar Isac Landauer nici gând nu avea;» îngâindu-şi barba de un blond-roşcat spălăcit, el zise:

— Iată, procesul împotriva lui Reb Iecheskel Seligmann va avea loc peste patru săptămâni. Neplăcut, Reb Iosef Süss. Trebuie să fie nespus de neplăcut pentru dumneata. E drept că ai lachei, obiecte chinezeşti, haine brodate cu aur, un papagal. Dar celor din Esslingen puţin le pasă de toate astea şi vor ucide pe Reb Iecheskel Seligmann.

Deoarece Süss tăcea, bătrânul urmă:

— Când ţi-am vorbit despre omorul ritual din Ravensburg, mi-ai făcut o mutră arogantă ca un *goi fi* mi-ai spus: poveşti răsuţlatâi Acuma vezi cât i & de răsuflate aceste poveşti, acum ttentirbdu! îţi sare şi diuinitale în gât:

Dar Josef Süss tăcea mai departe. Când atlase primele veşti despre măsurile luate die cei din Esslingen,

îşi dădu seama numaidecât că erau îndreptate împotriva sa şi numai a sa. Vru să intervie, dar se stăpâni lăsând ca mânia să se potolească peste noapte, şi ic. i el să poată judeca în linişte, dacă trebuie sau nu să intervină. Dacă lua partea lui Iecheskel Seligmann, îşi periclita înnobilarea şi căsătoria lui cu Portugheza, provocând în acelaşi timp mii de lupte istovitoare ou Parlamentul şi trebuind să renunţe, drept compensaţie, la o mulţime de avantaje asupra oraşului Esslingen. \şa dar, tactica sa era limpede. Nu cunoştea pe Evreul Iecheskel Scligmaim. Dacă oraşul Esslingen vrea să-şi compromită Justiţia printr-o sentinţă nedreaptă, numai ca să-l necăjească pe dânsul, n-are decât s-o facă. Treaba lor. El nu se va amesteca. Va rămâne neutru. Va păstra o. tăcere de nepătruns.

Süss se purtă în consecinţă. Se mărgini la câteva măsuri severe de protecţie pentru Evrei, cărora el le acordase dreptul să locuiască în ducat, pentru apărarea drepturilor lor îndoielnice. Cât pentru rest, nici aluziile înţepătoare, nici batjocurile nu-l putură scoate din pasivitatea lui.

Cuvintele lui Isac Landauer, oricât îl întărâtau, an că & ftă nici ele vreun răspuns. Dar bătrânul stă Tui cu încăpăţânare:

— Împreună cu alţii, am cumpărat toate Obligaţiunile oraşului Esslingen. Dacă insistă asupra procesului,» ai o săptămână înainte vin cu hârtia. Dacă cedează, cedezşi eu. Dacă strânge şurubul, îl strâng şi eu. Dar nu sie poate şti niciodată, încheie bătrânul necăjit, fra«induşi mâinile îngheţate. Aceşti sunt tot atât

4 c (Ntaşti, pe cât sunt de răi. Când e ¡vorba de im Evreii, mai setoşi de sânge decât de hani. Şi dintfămta.

Heb lose! Süss? inüe) oÄ.<ä-is cele din urmă, deoarece nu putea să scoată nicio vorbă fliela dânsul.

Süss, pregătit de., multă vreme, răspunse ¿vasiv:

— Nu cunosc pe Evreul Seligmann. În provincia mea voi şti să mă apăr. i.

Dar Isac Landauer se înflăcără:

— Nu-l cunoşti! Vei şti să te aperi! Ce nsemneaztt asta? Şade aici cu lacheii, hainele aurite, podoabele chineze şi. nu-l cunoaşte! Va şti să se apere! Ascultă1 la mine, că-s om1 bătrân: la ce bun toate fleacurile astea, cine te crede şi cine se va lăsa orbit de fleacurile astea, dacă nu, eşti în stare să-l aperi pe Reb lecheskel Seligmann?

Isac Landauer, scos din fire-ndică mâinile în faţa celuilalt, şi Caftanul său flutură mânios:

— Papagal, gobelinuri, busturi de piatră! La ce-ţi servesc busturile astea? întrebă el în batjocură! Moise, profetul, şi Solomon, regele nostru, n-au semănat niciodată cu busturile astea de piatră! Şi nici n-au avut întotdeauna ochii închişi. Altfel n: ar fi ajuns unde au, ajuns. i

Revoltat. de tăcerea impasibilă a lui Süss, bătrânul M fulgera cu privirea. Apoi, privindu-l ţintă, cu ochii răi şi pânditori, el aruncă ultima carte: ce

— Un bun Evreu se va feri în viitor să facă afaceri cu dumneata.

Dar Süss se mulţumi să dea din umeri:

— Nimeni nu mă poate constrânge, zise el întorcând! faţa ostilă şi trufaşă.

Isac Landauer nu mai avea altceva de făcut decât să se retragă, bombănind şi pieptănându-şi nervoie barba rară.

După câteva săptămâni, – procesul din Esslingen trebuia să înceapă curând – în anticamera lui Süss se aflau zece Evrei în cap cu Iacpb Iosua Falk, micul, rabip. din Frankfurt, slab, şi cu ochii în fundul*ţi ţţ*; *t* pului, care venise împreună cu epitropul şi cu trei dintre cei mai de vază reprezentanţi ai comunităţii sal».

Îi.

precum şi o deputaţiu & e a Evreilor din Fürth, alcătuit* inacelaş fel. Se întâlniseră la Ereudicnthâl unde, de fw vremea Contesei, se stabilise o mică comunitate evreiască şi vizitaseră pe soţia lui Iecheskel Seligmann ţ; aceasta însă era zdrobită şi niciO consolare nu-i atingea sufletul. Apoi plecaseră la Stuttgart, petrecuţi de huiduielile poporului şi trăseseră ia icuil evreiesc unde fură găzduiţi în silă. Se rugaseră cu tot ritualul, dimineaţa, după amiază şi seara, căci zece bărbaţi alcătuiau o comunitate în care se pot desfăşura toate amănuntele ceremoniei. Stătuseră solemn în faţa sulului Sfintei Scripturi, pe care îl luaseră cu dânşii, îl sărutaseră. exaltaţi sau reculeşi, înfăşuraţi în mantiile lor de rugăciune, cu filacterele pe inimă şi frunte, cu faţa întoarsă spre Răsărit. Astfel se rugaseră cui mâinile, buzele şi tot trupul, cu o înflăcărare şi o. adoraţie nespusă. Şi acum stăteau aci, abătuţi şi exaltaţi, cu perciuni şi caftane grele, cu pălăria ascuţită pe capi, tai petecul pe mânecă, în anticamera lui Süss, printre busturi, gobelinuri, aur şi lapis lazul). Asudau de căldură şi numai rare ori rosteau câte un cuvânt în şoaptă. Un orologiu bătu ora, cântând o melodie cu sunete argintii. Şi ei aşteptau, aşteptau să poată1 intra la consilierul financiar.

Dar în ziua aceea toţi Evreii din Germania, cari trecuseră de treisprezece ani, posteau; să tot fi fost optzeci de mii.

Süss ar fi vrut să nu primească deputaţiunea. Aceşti oameni erau nebuni. Trebuiau să se gândească singuri că dacă el ar fi vrut să intervină, ar fi i făcut-o şi fără dânşii. Aşa însă nu puteau decât să-l compromită. Parlamentul invoca mereu tot mai energic legile căzute de mult în desuetudine, dar cari formal mai erau în vigoare şi cari permiteau şederea Evreilor în ducat numai în cazuri

excepţionale şi cu multe clauze. Din partea Ducelui nu putuse să obţină mai mult decât o declaraţie prin care spunea că, în ce priveşte p.

directorul său financiar şi Evreii introduşi de dânwl, unftet. să aibă mână liberă; cât pentru ceilalţi se vţt ţine de vechile prescripţii. Folosindu-se de cazul din Esslingen, Parlamentul publică din nou şi accentuă asupra acestor prescripţii învechite şi severe. Ciudat lucru, în fruntea acestei agitaţiuni din Parlament se afla Weissensee. Oare voia să ascundă intrigile catolice îndărătul luptei îmi potriva Evreilor?

În aceste împrejurări, depulaţiunea evreiască era de prisos, dacă nu chiar dăunătoare. Pe de altă parte, ea era compusă din cei mai eminenţi bărbaţi ai evreimii germane, trebuia să-i primească. Dacă ar fi putut să le îndeplinească rugămintea, Süss ar fi fost măgulit să-i asculte, cu aere de mare protector. Aşa însă îi primi în silă, hotărât să le dea un răspuns ¡evasiv.

Cei zece Evrei intrară stângaci, târând picioarele, tuşind, ceremonioşi, umplând micul cabinet de lucru. Süss, elegant, zvelt şi măsurat stătea în faţa acestor oameni greoi, stânjeniţi, cari îşi legănau trupurile de emoţie.

laoob Iosua Falk, rabinul din Frankfurt, vorbi:

— Ne-am adunat toată comunitatea evreiască şi am căutat să lucrăm prin bani şi daruri scumpe. Dar n-a fost de folos. Poporul e foarte întărâtat şi consilierii din Esslingen vor să tortureze pe Evrei; fireşte, ou intenţia să vă lovească pe dumneavoastră, din pricina puterii ce o aveţi asupra Ducelui. Răutatea nelegiuiţilor e mare, viclenia lui Edom se ridică puternic împotriva lui Israel. Ei înghit banii, dar nu se îmblânzesc.

Deoarece Süss nu răspundea, ci părea să aştepte, rabinul din Fürth, om gras, păros şi necăjit, începu:

— Nu mai avem nicio nădejde, Reb Iosef Süss, decât

la dumneavoastră. Reb Iecheskel Seligmann e supus al Württembergului. Vă rugăm să cereţi extrădarea lui pentru ca procesul lui să poată fi judecat după legile din Württemberg. Nu mai avem altă nădejde.

Încheie dânsul stăruitor, apropiindu-se şi mai mult de Süss;

Acesta se rezema de birou. politicos, elegant, iinh pasibil.

— Evreul Iecheskel Seligmann, răspunse el obiectiv, – nu are nicio autorizaţie formală din partea meael nu se află pe listele mele şi nu e sigur că e supus! al Württembergului. Oraşul Esslingen va face opoziţie pe lângă Majestäten Sa Imperială din Viena, Parlamentul se va amesteca. Nu este oportun să cer extrădarea

— Nu e oportun! strigă rabinul din Fürth. i

Dar micul şi blândul rabin din Frankfurt îi tăie. vorba:

— Aţi făcut mult pentru noi, aşa încât anu sperai că ne veţi ajuta şi de astă dată, ca să nu se verste sângele nevinovat.

Dar rabinul din Fürth nu vru să se calmeze.

— Nu-i oportun! strigă el. Să salvezi o viaţă omenească, să scapi de la. moarte un Evreu, care nu are altă vină decât că e Evreu, nu e oportun!

— Dumneata nu vezi decât un singur lucru, Rabbi, învăţătorul nostru, răspunse Sfisă, tot atât de politicos! şi liniştit, dându-i întregul său titlu. Eu trebuie să văd mai departe, să am în vedere legătura dintre fapte. Să admitem că aş putea să-salvez pe Reb Iecheskel Seligmann; în acest caz aşi trebui să plătesc salvarea lui cu multe concesii în favoarea oraşului Esslingen şi a împăratului. Eu nu pot să-mi permit” atâta, bunătate. Voi aveţi un principiu simplu şi clar: iată ţun Evreu, acesta nu trebuie să piară. Eu nu pot să judlec atât de simplu; eu trebuie să socotesc, să

cântăresc. Voi aveţi numai grijile voastre ca Evrei, eu: are îmi de alte griji.

Cu glasul său blând şi tremurător, Iacob I ostia Faik, rabinul din Frankfurt, răspunse:

— Câţi Evrei nu şi-ar da toată averea şi mai mlüfe decât atât „pentru ca acest sânge nevinovat să tiu fie vărsat. Dumneavoastră puteţi împiedica aceasta cu e

singura trăsătură de condeiu. Nu vă închideţi inima, Reb löset Süss*!

Rabinul din Fürth adăugă:

— Vreţi să părăsiţiântreaga evreiine, de frica câtorva discursuri insipide, cari s-ar putea ţine în Parlament1?

Süss rămăsese încă sprijinit de masa lui de scris, avelt, elegant, politicos, şi calmul său era un dig împotriva exasperării celorlalţi, cari umpleau cabinetul cu glasurile şi gesturile lor. Süss aruncă o privire trufaşă rabinului îndrăzneţ şi pripii; dar imediat se stăpâni şi răspunse liniştit:

— Am făcut destul pentru evreimea germană, pentru ca fiecare să vadă că nu-mi lipseşte bunăvoinţă. Dacă aş fi devenit creştin, şi mi-aş fi întors faţa de la coreligionarii mei, aş fi fost astăzi cel mai mare omi din Imperiu, după împărat. Dar n-am fost laş, m? am pus în capul evreiinîi; n-am striga IrO la toajte răspântiile, dar nici n-am tăgăduit vreodată că sunt Evreu.

— Atunci arătaţi acuma că sunteţi Evreu! Acum, acum! strigă impetuos rabinul din Fürth, dând din cap cu încăpăţânare.

Dar Süss urmă cu şi mai multă răceală:

De altfel ştiţi să cântăriţi, să măsuraţi. Măsusuraţi deci! Cântăriţi deci! Priviţi mai departe de clipa actuală! Să reclam pe inculpatul Iecheskel Seligmann? Ţin în mâna dreaptă moartea lui, în stânga necazurile, injuriile, complicaţiile, primejdiile cari mă vor lovi dacă! salvez. – *

Süss se opri, privind liniştit cele zece chipuri încordate şi mişcate, care-l priveau ţintă, şi încheie:

— Nu vreau să mă hotărăsc astăzi, dar, gândindu-mă bine, e foarte posibil să nu risc o furtună pentru o nimica toată

Cei zece bărbaţi tresăriră. Gesticulau revoltaţi, mâinile se mişcau, gurile se deschideau. Se auziră mici alrigăte de aii ai! jumătăţi de fraze indignate, ce (se încrucişau. Deasupra tuturor a, glasul gâlgâit, inflexibil şi ameninţător de profet al rabinului din Fürth:

— Nimica toată! Un om ca şi dumneata, un Evr & t, fratele dumitale, e torturat şi va fi executat în chinuri şi ruşine, fără nicio vină. Îmi stă inima în loc, când1 mă gândesc că va trebui să asist cu braţele încrucişate. Şi dumneata dai din umeri: nimica toată!

Spunând acestea, se repezi la el gâfâind de furie. Dar micul rabin din Frankfurt îl dădu la o parte. Cu glasu-i blând de moşneag, zise:

— Nu vrem să vă silim, Heb Iosef Süss, am vrut numai să vă rugăm. Diimnezeu v a ridicat, precum1 vedem, mai mult decât pe oricare Evreu din Germania. El a făcut din inima Suveranului nostru o ceară moale în mâinile dumneavoastră: nu vă împietriţi inima în faţa nenorocirii fraţilor dumneavoastră!

Ceilalţi se potoliseră, în vreme ce bătrânul spunea acestea cu glasu-i molcom. Tăcuse şi rabinul din Fürth. După câtva timp, Süss răspunse, şi glasul său nu era atât de sigur ca altă dată: nu refuzase nicidecum t să intervină. Dacă însă, după o matură gândire, nu va putea s-o facă, ei nu trebuie să vadă în aceasta rea voinţă, ci să înţeleagă motivele.

După aceste cuvinte, delegaţia se retrase şi el o conduse politicos prin anticameră.

Rămas singur, Süss fu nemulţumit de sine. Se

înfierbântase mai mult» decât avusese intenţia şi le arătase o parte din adevăratele sale motive. Pentru ce, la drept vorbind, şi în ce scop? Ar fi trebuit să rămână mai rece şi mai politicos, să promită mai mult şi să se lege mai puţin. Ei nu pricep doar argumentele mai delicate. Nu văd decât un singur lucru, parc ar fi vrăjiţi: vor să salveze pe nenorocitul de Iecheskel Seligmann.

Se plimba prin odaie din ce în ce mai necăjit. Cum de nu înţelegeau? Nu a făcüt el la Frankfurt donaţiuni extraordinare? Nu favoriza el comerţul lor, acolo und «iRitea Nu Je procura aici şi oriunde putea înlesnirii Dacă astăzi locuieisc în ducat câteva sute de Evrei, împotriva legilor ţării, aceasta i se datora numai hii. Cam îl mai aclamaseră odinioară la Frankfurt! Şi acum toate acestea nu valorau nimic şi el nu voiau Ăă-i. recunoască meritele, numai pentru că în acest unic caz nu le putea face pie plac.

Cu toate acestea ar fi fost un sentiment foarte plăcut, să le arate şi de astă dată atotputernicia lui Ce ghinion că nu putea să smulgă celor din Esslingen pe acel Evreu, fără atâtea greutăţi! Cu siguranţă că pe viitor va impune mai puţin întregii evreimi Gândul acesta îl rodea.

Hotărî cu toată energia să nu se mai gândească la aceasta şi se cufundă în lucrările lui. Apoi deslă ătiri un nou vârtej de femei în jurul lui. Dar avea nopţi UTate.

— Visa că înaintea lui păşea încet şi solemn cortegipl de execuţie cu Evreul lecheskel Sefigmann. El, Suşs, se repezea din urmă, călare pe iapa lui, Assiadah, Vrând să oprească cortegiul. Dar oricât de inc t mergea acesta înaintea lui şi oricât izbea cu pintenii în Ippă, nu putea să-l ajungă. Striga, făcea semne disperate cu actul de contestaţie, dar vântul bătea ca putere şi cei din faţa lui mergeau înainte. Deodată apăru Dom Bartelemi Pancorbo, cu faţa lui descărnată, cu un umăr ridicat şi colereta mare şi demodată; or înfipse înaintea lui, spunând că dacă-i dă

solüarul din «leget, va opri cortegiul. Sus, „neliniştit şi lac de suÜOUre, consimţi. Dar când vru să scoată inelul din degă, acesta păru încrustat în carne şi Dom Bartelemi ajiaţ „dă în acest caz, trebuia să-i taie mâna.

Süsv se tr. ezea obosit, îl durea capul. Dar oricât de obosit ar îţi fost, acum se temea ai adoarmă. Căet Beb Iecbeskel Seligmann, care nu tulbura zilele lui time de muncă şi de femei, se strecura în nopţile bri se prte şi zbodumate.

Babbi Gabriel şede:» ghemuit în faţa im Süss, spt".

rât şi chircit de frică. Pe faţa lui grasă şi amărife.

apărură cele trei cute verticale şi adânci Vorbea în vechiul dialect francon, povesund în cuvinte sobre, expresive şi ameninţătoare.

Zvonurile ajunseseră până la copilă, svouuri rele şi usturătoare despre Süss. Copila nu vorbise, dar era neliniştită şi tristă. Süss întrebă speriat: ce ar putea să facă? Rabbi Gabriel, morocănos şi necăjit, răspunse: aici. cuvintele nu folosesc la nimic şi nici subterfugiile. Trebuie să se arate în faţa copilei, pentru ca ea să poată citi pe chipul lui. Apoi adăugă ironic: poate *fu* fala va descoperi pe chipul lui mai mult decât dânsul. Poate că va găsi pe chipul lui mai mult decât carne „piele şi oase.

Când rămase singur „Sus trecu de la exaltare la deznădejde, purtat de colo, colo de furtuna ce se dntlănţuise în sufletul său. Cu toate acestea, în fond, era hotărât de la început... La drept vorbind, această provocare ironică şi ameninţătoare venea la timp, ca un semn şi o lumină a destinului.

Să se prezinte copilei, să arate copilei o faţă curată, strălucind de o lumină interioară. Faptul că această obligaţie venea tocmai în acest moment, trebuie să fie, chiar pentru cel mai sceptic, un semn şi o chemare. El nu era laş, desigur, putea să *se* arate oricând şi oricui, şi dacă

în adevăr există un Dumnezeu, care judecă şi ţine socoteală, el putea fi liniştit şi nu trebuia să se teamă de această judecată. Totuşi, dacă trebuie să se arate acum copilei sale… o copilă ca ea are ochi ciudaţi, ea vede numai flori şi cer Senin şi nici idee n-are de complicaţiile vieţii omeneşti; ea poate vedea pete şi murdărie, acolo unde inima şi mâinile ni se par curate. Şi dacă zvonurile au şi ajuns la dânsa, dacă de pe acuma ea treorară de teamă, e mai bine să în pu*r*ifice încă. odată cu desăvârşire, înainte de a apăreai în faţă. ei. 1

Se plimbă prin odaie cu capul plecat, buzele strâmb şi bravele încordate. Ce dracu'! El nu e omul sacrificiilor. Dă în dreapta şi în stânga, risipeşte peste tot, pentru că e géneros, miaile senior şi cavaler. Dar sacrificii? Nici lui nu i-a adus nimeni sacrificii, în viaţă trebuie să fii tare şi acela care se teme şi. se înduioşează, trebuie să rămâie jos şi să primească toate ocările. El nu se teme. nici de plebea care murmură, nici de seniorii mari şi obraznici, nici de Parlament şi pici de un eventual Dumnezeu. Totuşi, în această unică împrejurare, ar fi o durere voluptuoasă dacă ar aduce un sacrificiu, după care ar putea să se prezinte în toată strălucirea lui în faţa copilei sale şi nici ochiul deprins numai cu florile şi cerul senin, n-ar putea: Să descopere într-însul cel mai mic grăunte de ţărână…

Dar ce pierderi ireparabile i-ar aduce această jertfă! N-avea niciun înţeles, era, din punct de vedere politic, o absurditate să salveze pe Iecheskel Seligmann, numai pentru ca să gonească câteva gânduri tulburătoare din capul copilei sale. Căsătoria sa cu Portugheza, înnobilarea sa, o bună parte din terenul solid pe care se ţinea, toate s-ar duce pe copcă. Nu, nu! Chiar dacă ar fi un semn şi o chemare, el nu sie va înduioşa până într-atâta, încât să arunce de dragul unui capriciu copilăresc, atâtea bunuri, dobândite cu preţul sângelui său.

În adâncul sufletului său, el ştia că o va face; o ştia din clipa în care l-a văzut pe Rabbi Gabriel. Şi îi venea foarte greu să împiedice ca unele viziuni imprecise, care se îmbulzeau în creierul său, să devină imagini prea concrete: cât va impune de acum înainte întregii evâeimi, cum va fi lăudat şi ridicat în slăvi pretutindeni în Europa, ca cel dintâi Evreu din Imperiul Poman, şi de faptă unică, de necrezut va îndeplini, smulgând el singur, ca Evreu, un nenorocit día mâinile unui întreg oraş creştin.

x\ două zi se duse la Duce. Se arătă mai puţi» prevenitor, mâi puţin servil ca altă dată, oeru cu toai multă insistentă. El accentuă că nu e de demnitate.

Ducelui să lase pradă oraşului Esslingen pe un Evreu de al său, fără nicio împotrivire; şi autoritatea sa, a lui Süss, sufere de neîncetatele batjocuri şi înţepături ale neobrăzaţilor din Esslingen. Karl Alexander se răsti la el. să-l lase în pace cu istoriile lui absurde evreieşti, că are destul de furcă din pricina lor cu Parlamentul, şi că tot Imperiul ţipă că Ducele e filosemit; să faci bine să-şi ţie gura. Dar Süss, contrar obiceiului său, insistă, nu-l slăbi deloc şi, ou toate strigătele Ducelui, grămădi argumente peste arguţnente. Ceru ca cel puţin să fie ascultat ca expert Iohann Daniel Harpprecht, primul jurisconsult al ţării, cu privire la pompetenţa Tribunalului din Esslingen, dacă Ducele voia ca Süss să continue lucrările sale atât de grele şi de ¡primejdioase, în serviciul său. Căci dacă autoritatea sa va fi mereu slăbită din pricina celor din Esslingen, el va fi nevoit să ceară, cu tot respectul, să fie desărcinat din funcţiile sale. Karl Alexander, gâfâind şi roşu de mânie, îi strigă să se ducă la naiba.

Süss se retrase, zâmbind încântat. Ştia bine că supărarea Ducelui nu făcea două parale; a doua zi, stăpânul său se va purta ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Karl Alexander nu putea să se lipsească de

dânsul, trebuia să-i cedeze, să-i facă pe plac. A doua zi, Süss comunică lui Rabbi Gabriel că eliberarea lui Iecheskel Seligmaun e ca şi sigură, şi se umflă în pene, lăudându-se şi arătând ce povară grozavă luase în schimb asupra sa. Pe când explica acestea cu vorbe umflate cabalistului tăcut şi indiferent, năvăli deodată! în odaie Ducele, care venea de la paradă, în uniformă de gală. cu lentă şi decoraţii. Era o întâmplare că se întâlnea aci cu magul? auzise de venirea lui. şi voia să procedeze ca odinioară la Wildbad? În orice ea» acum se afla acolo, umplând cabinetul financiarului de larmă, fast şi gălăgie. Ah, ce scump la vedere, strigă el magului cu o veselie prefăcută. Nu dumva refuau să dea un horoscop unui necircumcis? Süss interveuf împăciuitor. E vorba de un horoscop cu privire la târnei, despre care scrisese de mai multe ori unchiului său. În realitate itrisese o singură dată şi atunci numai, în aluzii; totuşi, Rabbi Gabriel ştia despre ce e vorba. Dar el tăcu. Privi faţa îndrăzneaţă a Ducelui, care se întuneca din ce în ce, şi nu zise nimic. În cele din urmă Karl Alexander făcu o nouă sforţare şi întrebă, cu aceeaşi expresie glumeaţă, dacă femeile din viaţa lui aveau vreo legătură cu sfârşitul fatal, pe care M prezisese magul la întrevederea lor anterioară, sau mai bine zis pe care îl trecuse sub tăcere. Ducele nu aştepta niciun răspuns la această întrebare, şi Sus bănuia şi el că unchiul său se va feri să răspundă. Dar Rabbi Gabriel, cu ochii pironiţi mereu asupra Ducelui, răspunse morocănos, strident şi precis: „dă”. Karl Alexander, care nu se aştepta la un răspuns dat de categoric, duse mâna la inimă, răsuflând anevoie. O tăcere grea şi apăsătoare cuprinse încăperee. În cele Ab\un (nă, încercând să mai glumească, Karl Alexander zise că acum cel puţin ştie şi începu să vorbească de altceva. A’poi spuse lui Săss.

— Da, iată pentru ce am venit: ara: însărcinat pe timpprecht să facă o expertiză juridică cu privire la

ticălosul de Evreu din Esslingen. Ce de necazuri îţi pricinuieşte un neghiob ca acela!

Ducele ceru să vie trăsura şi, după ce mai făcu o glumă proastă şi plină de necaz cu privire la bustul lui Mbise, plecă supărat.

După plecarea Ducelui, Sus triumfă. Aşa dar smulsese pe Evreul lecheskel Seligmann din mâinile nu Edom. Geea ce nu izbutise nimeni să obţină vreodată în Imperiul Roman, făcuse el, Sus. Oare unchiul său priveşte şi acuma viaţa şi sforţările lui ea pe o goană zadarnică după măriri? Oare fapta pe care o înde (itinise. acuminu dădea destul setfs unei vieţi?

— Şi dacă această faptă n-ar fi decât o verigă dintriun lanţ? Dacă teala viaţa lui, privită din acest punct de vedere, «ar fi decât un sacrificiu, realizai-Punei idei pioase de dincolo de această lume? V

Se opri din mers, agă-ăndu-se cu şi mai mulţi putere de această idee. Acest om al mtomeatultii, care tăcea teatru cu el însuşi, se complăcea să-şi privească viaţa din acest punct de vedere sentimental: *Se* silea să creadă într-un înţeles adânc, fatal şi pâos al exi. stenţei sale şi să vadă în ascensiunea. să o învăţătură şi un simbol. Relufându-şi plimbarea vehementă prin odaie, el vorbea în şoaptă, misterios, eu glasul exensacăutând să facă impresie asupra interlocutorului său tăcut. Folosind toată elocinţa sa avocăţească, cu zelul cu care ar fi pledat: o mare afacere de Stat, el făcu să ţâşnească în faţa lui Rabbi Gabriel o flacără strălucitoare de vanitate pioasă.

Dacă n-ar fi urmărit decât să facă carieră, atunci de ce ar fi rămas Evreu? De ce nu ş-ar fi botezat ca fratele său? Nu, unchiul său îi face o mare nedreptate, considerând viaţa lui atât de meschină şi vrednică de di preţ. Dacă se afla într-o situaţie atât de înaltă, ¡atât de invidiată şi de primejdioasă, aceasta nu era nicidecum

numai de dragul aurului şi al puterii.

Această idee îl măgulea, el căuta să şi-o sugereze, pentru ca s-o poată sugera şi celuilalt; juca mai mult pentru sine decât pentru celălalt rolul omului predestinat, convins, căruia i s-a dat o misiune. Ce? Dar dacă el ar fi ales de soartă ca să răzbune pe Israel împotriva lui Edoni? Nu poate fi o întâmplare oarbă, faptul că el se află în faţa poporului, ca Iosef pe care Faraoan l-a ridicat. Dacă el a ajuns acuma atât de sus şi atât de strălucit încât acei, cari de obicetu scuipă pe Evrei, îi calcă în picioare şi se feresc să se atingă de dânşii, sunt nevoiţi să se plece înaintea lui sărutând praful de pe picioarele lui: nu e aceasta o „ăsbunare? Astăzi el domneşte asupra ţării, îi suge úngele şi se îngraşă din măduva ei. Şi când unul ISutre ai lui este asuprit, el întinde în & tta asupra lui

UON FEUGHTWNAOEH

v.

şi Edom fuge ou coada între picioare, ca un câine bătut. Aceasta nu dă sens şi conţinut şi un suport vieţii lui?

Dar Rabbi Gabriel tăcea, şi privind pe acest oan tăcut, cuvintele înaripate ale lui Süss deveniră tot mai greoaie, până când, în cele din urmă, căzurăe la pământ. Süss amuţi şi rămase în faţa bătrânului, că un şcolar care nu şi-a învăţat bine lecţia şi a uitat sfârşitul, iar cuvintele sale nu mai erau decât o sulemeneală proastă, care se usucă şi se cojeşte curând.

Cabalistul nu răspunse la discursul lung şi înflăcărat al lui Süss. Se ridică şi zise:

— Înainte de a te arăta copilei, du-te la Frankfurt, bi maică-ta.

Zicând acestea, plecă. Süss fu cuprins de o mâniei surdă. Acum făcuse sacrificiul, luptase pentru fapta sa. Ce mai voia bătrânul? Ce trebuia să mar facă? De ce trecea sub tăcere fapta lui cu mutismul său dispreţuitor şi trufaş?

Şi ce voia să spuie cu Frankfurt? Desigur, se va duce la mama sa, la Frankfurt. Oamenii de acolo vor înţelege mai bine fapta sa. Mama lui îl va asculta cu evlavie. Şi Evreii din Frankfurt, micul şi înţeleptul Rabbi Iacob Iosua Falk şi preşedintele comunităţii, ca şi toţi ceilalţi nu-i vor precupeţi binecuvântările, laudele şi admiraţia lor. Dacă Rabbi Gabriel tace, alte zepe mii de guri vor vorbi cu atât mai tare şi vor face mărturie pentru el şi fapta lui.

În biblioteca sa, profesorul Iohann Daniel Harpprecht, aplecat asupra actelor şi documentelor sale, zâmbea cu bunătate prietenului său, consilierul Bilfinger. În camera încăpătoare, cu imobile trainice, razele piezişe ale soarelui trăgeau o dungă luminoasă, în care jucau miriade de fire de praf.

Cei doi bărbaţi discutaseră serios afacerile din Württemberg, în special cererea comitetului parlamentar, concepută de Weissensee cu atâta zel şi cu atâtea evBEUL süss

23»

Hé talii, de a nu se amesteca sub niciun e motiv în sita», era Evreului din Esslingen…

— Vezi, frate, zise Harpprecht, punând mâna e amărui masiv al prietenului său, – şi mic mi-ar părea mai bine dacă aş putea să las pe Evreul Iecheskel acolo unde e şi prin aceasta să dau o lovitură lui Süss; de asemenea. nu mi-ar părea rău nici de triumful lui Weissensee. Şi când mă gândesc cât trebuie să plătim drept compensaţie pentru extrădarea acestui ji-ov împuţit, şi câte foloase şi privilegii trebuie să zvârlim în gura nesătulă a acestor negustori hrăpăreţi din Esslingen, fără a avea în schimb alt folos decât să fim batjocoriţi în tot Imperiul drept filosemiţi, frate dragă, de prisos să-ţi mai spun câtă amăftciune îmi umple sufletul, când mă gândesc la toate acestea. Dar Ducele mi-a cerut un raport juridic, nu politic. Şi oricât de

mult mă jigneşte, şi oricât aş vrea să arunc în obrazul Jidovului obraznic compendiile şi comentariile, Iecheskel e al nostru şi, dacă ne prevalăm de drepturi şi legi, toate micile formalităţi pe care cazuistica cea mai subtilă ar putea să le imagineze *în contrarium* rămân fără nicio valoare. Ca jurist, sunt silit să spun: Iechev kel trebuie predat justiţiei ducale.

Bilfinger plecă capul. Ştia toate acestea, toată lumea ştia: cu siguranţă că şi Ducele ştia şi atunci când ceruse o expertiză juridică lui Harpprecht, afacerea «ra hotărâtă. Dar ce frumos ar fi fost dacă Harpprecht ar fi putut spune altfel! Ducele tot ar fi cerut extrădarea. dar Jidovul ar fi primit o lovitură zdravănă.

— Aşa însă el rămâne acolo, unde e, şi îşi râde de n» i cum ne-mai zbalem pentru ca să-i facem pe plac, mormăi Bilfinger.

Dar el nu făcu nicio încercare; ştia că Harpprec ht şi-ar fi tăiat mai bine degetele, decât să introduc?! într-o hotărâre un singur cuvânt, care ar fi strâmbai cu o iotă dreptatea., îşi luă rămas bunde la prietenul său.

Wistăşt-fărtF meioa Adejde, dar cu o francă strângere demână.

— Rămas singur, Harpprechtnu avea nicio poftă să se mai apuce de lucru. Îţi turnă iar paharul plin şi cu ochii aţintiţi la dunga de lumină în care jucau firele de praf, 1 rămase pe gânduri. Era deprim să privească lucrurile déla o mare înălţime El încadră cazul. Privi dincolo de graniţele ducatului. Văzu atunci afacerea miculfii colportor evreu, ca un val în şuvoiul evenimentelor europene prezente şi viitoare.

Căci umilul colportor evreu, torturat, acuzat în mod arbitrar de omor, şi Süss, directorul fiuanciar atotputernic şi invidiat, factor important în calculele curţilor europene, se legănau pie acelaşi val. Ce ciudat tăe împletea soarta

acestor doi oameni! Dacă Süss n-ar fi ajuns atât de sus şi la atâta strălucire, cei din Essliugen cu siguranţă că ar fi dat drumul sărmanului nenorocit. Dacă Süss n-ar fi ajuns atât de sus îşi la a făta strălucire, n-ar fi putut să salveze p¡e acel nenorocit. Ce legătură era între directoral financiar şi colportorul evreu? Acelaşi sânge? Prostii! Aceeaşi credinţă? Vorbe! Aceşti dk>i oameni nu aveau nimic comun, afară de un lucru: ura, care se înălţa ca o; vâlvitaie împotriva Evreului mare ca şi a celui xuic.

Harpprecht răsfoia pe gânduri cronicele şi documentele istorice ale lui Gabelkhover, Magnus Hessenthaler. Johann Ulrich Pregizer, ordonanţele, rescriptele şi hotărârile cari se aflau teanc în faţa lui. Acolo era înseninat Mul cura se procedase până atunci cu Evreii din ţară.1 legile ducilor suabi, privind pe Evrei, acolo era toată istoria Evreilor din Suabia.

Din vremuri străvechi ei se aşezaseră aci. Fuseseră acuzaţi mere", de omor: de otrăvirea fântânilor, de profanarea «stiei; dar mai ales de cămătăria lor nesuferită; care strica poptorul. Întotdeauna au fost omoriţi, reclamaţiile lor privite ca nule şi neaveni e, la Calw, la Weil, Bulad*, TAfcioge", Kirchheim, Hârb, Nadold, Ohriuge».

Cannstatt, Stuttgart. Dar întotdeauna au fost rechemaţi. Bunurile lor trebuiau confiscate, spunea un de1 creţ imperial, ei înşişi omorâţi, în tot Imperiul, afară de un mic număr, care trebuia cruţat, pentru ca amintirea lor să rămână. În altă parte, într-un dibcument bisericesc se spunea că, afară de diavol, creştinii nu au mai mare duşman decât pe Evrei. Într-un Tratat dintre regele german şi contele Ulrich cel Iubit erau stipulate măsurile luate împotriva Evreilor cari, în răutatea lor obişnuită, asupresc pe supuşii spirituali şi profani ai Imperiului prin cămătăria lor nesuferită şi se poartă şi în celelalte atât de

rău, încât provoacă (lesbinarea şi râsboiul. În testamentul contelui Eberhard cel Bărbos, Evreii erau trataţi drept fiinţe urâte de Dumnezeu şi de creştini, dispreţuite şi respingătoare ca nişte lipitori stricătoare şi nesuferite oamenilor săraci şi tuturor supuşilor şi, în cinstea lui Dumnezeu cel Atotputernic şi în interesul colectivităţii, au fost goniţi fără milă din ţară.

t. De ce însă, dacă îi judecau astfel, Evreii erau lăsaţi, sau chiar erau chemaţi mereu înapoi în ducat? De ce îi protejaseră Eberhard der Greiner şi contele Ulrich? De ce, atunci când Eberhard cel Bărbos, ducii Ulrich, Christopih şi Ludwig îi goneau, Friedrich şi Eberhard Ludwig îi rechemau în ţară? Era foarte uşor să-i numeşti un popor blestemat şi părăsit de Dumnezeu. De ce nu puteai rămâne indiferent în faţa lor ca în faţa altor străini, ca de pildă emigranţii francezi? De ce te respingeau, sau te atrăgeau, sau erau în acelaşi timp respingători, dezgustători şi plini de farmec?

Iohann Daniel Harpprecht ridică capul de pe hârtii. În dunga de lumină piezişă i se păru că vede imaginea Ducelui şi a Evreului, confundându-se ciudat una într-alta. Amândoi însemnau o nenorocire. Împotriva Ducelui există o fortăreaţă: constituţia; dar aceasta era plină de lacune şi nu folosea la nimic, împotriva Evreilor existau legi şi rescripte; dar nu erau de folos. Ţara pierea, sărăcia, mizeria, amărăciunea, deznădejdea o copleşeau. Lipitorile se aşezaseră în ţară şi o sugeau până la măd. uvă. Sugeau şi se îngrăşau. Sus de tot, împletindu-se unul cu altul, Ducele şi Evreul, aroganţi, în goliciunea lor insolentă, masivi şi strălucitori.

În creierul robust al acestui om drept şi obiectiv, gândurile se încurcau. Era atât de greu să găseşti un teren solid. Aceşti Evrei şi tot ce se lega de dânşii erau turbrălori, enigmatici, iată un negustor ambulant evreu,

care străbate drumurile cu mersul şovăitor, – uţâi, murdar, bănuitor, umil, viclean, cu trupul şi sufletul strâmbate, ţi-e silă de el, şi te fereşti să nu te atingi de caftanul lui soios; dar deodată în faţa lui se dezvăluie o lume străveche şi înţeleaptă, care te priveşte din ochii lui, blândă şi tulburătoare; şi acest Evreu păduchios, pe care până adineaori îl soqotiseşi nevrednic să-l calci în picioare cu gheata ta curată, se ridică ca un nor. ce pluteşte zâmbind deasupra Ta, sus, sus, în depărtări inaccesibile.

E foarte neplăcut, e respingător să te gândeşti că un Evreu atât de murdar se trage din seminţia lui Abraham. E neplăcut şi tulburător să te gândeşti, că un înţelept ca Spinoza aparţine acestui neam blestemat. Se pare că natura a vrut să demonstreze prin exemplul acestui neam, că un om poate să se ridice până la ceruri şi cât de adânc poate să cadă în noroiu.

Lipitori, lipitori cari sug şi vatămă. Profesorul Iohann Daniel Harpprecht se sili să se adâncească în studiul documentelor, dar iată că acest om liniştit: şi înţelept avea vedenii, ca un fanatic. Literele însăşi deveniră lipitori care se târau, lüngindu-se dezgustătoare, umede, lipicioase, purtând chipul lui Süss şi al Ducelui. Lipitori, lipitori. Profesorul făcu o strâmbătură şi scuipă.

Îşi îndreptă gândurile în domeniul în care vedeniile tulburătoare puteau fi gonite cu mai. multă uşurinţă, în adevăratul său domeniu, acel al Economiei f: „k

Politice. Ceea ce susţinea pe livrei, era neoe &itatea economică. Lumea era în prefacere. Odinioară, valoarea unui om era determinată de rangul şi naşterea lui. acum însă o determinau banii. Când popoarele dădură acestor oameni urâţi şi dispreţuitori monopolul administrării banilor, singure le-au aruncat frânghia pe care au putut să se urce atât de sus. Acum, circulaţia banilor era sângele dătător die viaţă al statului şi al societăţii, iar Evreii erau

axa şi pârghia principală a acestui mecanism complicat. Dacă i-ai scoate de acolo, societatea şi statul s-ar prăbuşi. Ducele, emblema şi simbolul vechii alcătuiri a rangului şi a originii jşi Evreul, emblema şi simbolul noii alcătuiri, a banului, îşi întindeau mâna, erau legaţi unul de altul, apăsau împreună poporul şi îi sugeau măduva, unul pentru altul.

Lipitori, lipitori… Oftând, Harpprecht începu iar să lucreze. La voinţa lui fermă, lipiturile ce mişunau dezgustător se transformară iarăşi în litere clare şi precise, şi profesorul redactă raportul, obiectiv, conştiincios, cu toată grija.

I 1!: 1!

După multă tocmeală şi în schimbul unor compiensaţiuni grase, autorităţile din Esslingen predară pe Evreul Iecheskel Seligmann tribunalului ducal, protestând vehement, de formă, în fond însă, cât se poate de bucuroase. Judecătorii din Württemberg îi deteră drumul după câteva zile. Zdrobit, zăpăcit, cu mintea rătăcită de groaza morţii şi a torturilor, Iecheskel se întoarse la Freudenthal, s guduit până în măduva oaselor de ceea ce suferise, pentru, tot restul vieţii. Adeseori era cuprins de contracţiuni nervoase, cari îl scuturau din umeri, făcându-l să-şi mişte braţele caraghios şi schimb onosindu-i faţa; alteori începea din senin să scâncească, urlând înfundat, ca un animal. Evreii avură grijă de dânsul şi-l trimiseră peste graniţă, Ia Amsterdam.

Înainte de a părăsi Germania, scrise directorului financiar, cerându-i să fie primit în audienţă, pentru a-i mulţumi. Sus stătu la gânduri, şovăi. Ar fi fost un adevărat triumf să prezinte locuitorilor din Stuttgart prada pe care o smulsese celor din Esslingen. Pe de altă parte, tăceastă pradă era prea mizerabilă şi locuitorii din Stuttgart, dacă n-ar fi înjurat în gura mare, ar fi făcut cel puţin glume

grosolane; şi apoi, nu îndrăznea să mai întărâte pe Duce, pe care toată afacerea aceasta îl supărase destul, prezentând în public pe lecheskel. Aşa dar el renunţă cu mărinimie «a primească personal mulţumirile celui salvai. Dar, după cum îi era obiceiul în ultimul timp; Sus nu-şi [mărturisi adevăratele motive, ci se umflă în pene, zicându-şi că acum s-a dovedit că el n-a îndeplinit această faptă din vanitate, ci numai dintr-un imbold curat şi nobil.

Dar cu atât mai mult îşi exaltă vanitatea la Frankfurt. Ah, cum se mai înghesuiau Evreii în uliţele ghetoului, să-l vadă, ce murmure de admiraţie, cum mai implorau toată binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lui, cum îşi ridicau copiii în braţe, ca să prindă în ochii lor prelungi şi frumoşi imaginea lui sfântă şi aducătoare de noroc! Trecea peste mulţimea cuvintelor de admiraţie şi de urări, ca pe un covor. Ah, ce mântuitor evlavios a trimis Dumnezeu, lăudat fie numele Său, lui Israel, în\. marea lui nenorocire! Iar la sinagogă fu chemat să citească Thora, şi în vreme ce zumzetul, care umplea de obicei încăperea plină de oameni, amuţi într-atât, încât tăcerea emoţionată a acelora cari fuseseră liberaţi de o teroare sălbatică părea că are v să dărâme zidurile, bătrânul Rabbi împrăştie asupra lui, cu glasul tremurat, blândele, frumoasele şi străvechile binecuvântări, ca şi cum dintr-o cupă preţioasă ar fi turnat asupra lui o mireasmă caldă şi parfumată.

O singură fiinţă nu-şi arăta admiraţia cu atâta simţire şi bunăvoinţă, cum ar fi aşteptat el: mama lui.

Ea, de altfel partizana lui cea mai umilă şi mai <Lgvotata, păru de astă d «aţă plină de teamă, reţinuta. iE drept că găsea mereu alte cuvinte de laudă, spunându-i ce mare, frumos şi zvelt, bogat şi mărinimos, elegant şi inteligent, profund şi puternic era, şi cât fusese de dăruit cu toate bunurile pământeşti, – bani, inimă, frumuseţe, nobleţe de sentimente, admiraţia femeilor. Dar ea nu se

contopea cu fiinţa lui, sa de obicei. Ochii ei mari şi visători în obrazul alb şi frumos1 îşi întorceau deodată privirea de pe chipul lui, ca speriaţi de ceva îngrozitor; mâinile ei, cari mângâiau pe acest fiu inteligent şi puternic, se opriră deodată, fără niciun motiv. Frumoasa bătrână, căreia îi plăcea să flecărească plină de veselie, avea acum1, împotriva firii sale, ceva distrai, nervos, un fel de constrângere.

Pe când stăteau amândoi în această atmosferă greoaie, intră Rabbi Gabriel. Mihaela tresări, dând; un mic ţipăt şi ridicând mâinile în semn de implorare.

— I le-ai dat? întrebă cabalistul.

Mihaela se dădu înapoi, palidă, cu ochii măriţi.

— Dă-i-le acum! continuă Rabbi, fără să ridice glasul, dar pe un ton, care nu îngăduia nicio rezistenţă.

Mihaela plecă şovăind şi înăbuşindu-şi plânsul.

— Ce înseamnă asta? întrebă Süss uluit. De ce o chinuieşti? Ce vrei de la dânsa?

— Mi-ai spus că vrei să te înfăţişezi în faţa copilei cu o justificare. Eu iau această justificare în mâna mica şi ţi-o arăt, aşa cum este în realitate; i

Mihaela se întoarse târând pasul, ca şi ouim ar fi tras-o cineva. Aduse un pachet de hârtii, scrisori, după cât părea. Le puse sfioasă dinaintea fiului său mirat.

— Trebuie să rămân aci? întrebă ea cu glasul scăzut şi gâtuit de teamă.

Nu, du-te! zise Rabbi cu oarecare bunătate.

După ce se îndepărtă, Süss luă hârtiile şovăind, le ţinu în mână nehotărât, în cele din urmă începu să citească. Scrisori galante, cam demodiate, fără importanţăv. Se mirá, nu înţelese. Ce-or fi însemnând toate acestei? În cele din urmă îşi dete seama de anumite legături, combină mai departe şi, izbit de o lumină bruscă şi violentă, ridică ochii de pe hârtii, căutând pe Rabbi. Dar

acesta nu mai era acolo. Süss era singur.

Sări în picioare, 4 începu să se plimbe încoace şi încolo. Ochii lui se luminară, se întunecară, şi iar zise luminară. Pe chipiul lui I receau nori întunecoşi, apoi iarăşi soarele, şi iarăşi noapte. Gesturi incoherente, mersul împleticit, ca al unui om beat. Bâigueli, frânturi de vorbe, apoi, în vreme ce lot corpul lui înţepenea, o frază clară. Şi iarăşi căzu, moale, bolborosind, cu membrele zdrohile. Rămase multă vreme, o veşnicie, ca mort.

Aşa dar aceasta era explicaţia. Deodată, toate acesteunghere întunecoase se luminară. Aşa dar mama lui şi acest blestemat de vrăjitor l-au înşelat în chip josnic, infam, ascunzându-i şi tăinuindu-i atâta vreme aceasta. Era o farsă urâtă, o şotie cu adevărat evreiască îşi vicleană, să-l lege atâta vreme de această comunitate mizerabilă, josnică, caraghioasă şi dispreţuită. E drept că, slava Domnului, datorită geniului său şi sângelui său nobil, el nu s-a lăsat învins. Geniul său înflorise şi îşi împrăştiase lumina, cu toate obstacolele. Dar câte umilinţe revoltătoare care-i otrăveau, sângele, câte ocoluri şi drumuri întortocheate de care ar fi fost cruţat, câte colţuri şi muchi bizare şi absurde ar fi devenit drepte şi netede, dacă el nu ar fi fost lăsat în m-od criminal, în această stare şi în această credinţă falsă şi vulgară!

Dar cum1 s-a întâmplat? Linişte! Fără frământări! Să cântăresc şi să judec totul în linişte! Oare calea lui se deschidea în adevăr atât de netedă şi luminoasă în faţa lui?

Aşa dar, tatăl lui nu era micul cantor şi comediant Issachar Süss. Era dovedit în mod incontestabil că Georg Eberhard von Heydersdorff, baron şi mare şal, era tatăl său. El nu era de neam prost, ţinuţa sa, gesturile sale, temperamentul său nu erau adoptate în mod arbitrar, nici învăţate şi artificiale. Înclinările lui cavalereşti, ascensiunea lui, manierele lui nobile şi aristocratice erau

naturale şi îşi făceau loc printre toate obstacolele; căci ele sală. şluiau în sângele lui, în natura lui intimă. El era, prin naştere, creştin şi nobil.

Bastard? Dar cei mai buni şi mai capiabili îşi datorau viaţa unei astfel de pasiuni sălbatice şi neîngrădite, în care consideraţiunile practice şi reci nu se interpun cau între floare şi fruct. Dacă nu chiar pie tron, dar pe cele mai înalte trepte se aflau bastarzi, pretutindeni în Europa. Era o cinste pentru tatăl său de a fi vrut să aibă un copil, nude la vreo fiică acrită de aristocrat, ci de la o Evreică atât de frumoasă.

Heydersdorff, – tatăl său, Georg Eberhard von Heydersdorff! Frumos nume! Sălbatic nume! Hn nume însângerat, sfâşiat, nefericit. Cunoştea nişte portrete ale Acestui bărbat. Cu o lipsă de pudoare plină de curaj, în axna păstrase portretul în camera ei, chiar atunci când acest om1 fu defăimat şi gonit în cea mai crâncenă mizerie. De câte ori stătuse, în copilărie, în faţa portretului acelui general strălucit! Mama îl învăţase să vorbească, silabisind numele lui. şi acest nume greu de Georg Eberhard von Heydersdorff a fost printre primele cuvinte, pe care precocele copil putu să le pronunţe fără greşeală; m! ama îi băgase în gură o bomboană, când izbuti pentru prima oară. Ah, de la el avea aşa dar părul castaniu, de la el ţinuta dreaptă şi impunătoare; şi uniforma lui mândră şivroşie era aceea care-i flutura pe dinaintea ochilor, ispitindu-l mereu, tot mai departe, pe drumul pe care-l străbătuse ca ’n poveşti.

Georg Eberhard von Heydersdorff: un destin, care urcă într-un triumf vertiginos şi coboară şi mai vertiginos. Mareşal care s-a distins în războaiele cu Turcii. Comandor al Ordinului Cavalerilor din Heilbronn, comandant al Heidelburgului în războiul cu Franţa. După căderea fortăreţei, invidia şi gelozia îl târâră în faţa Curţii Marţiale.

Fu acuzat că predase fortăreaţa în chip laş şi grăbit şi că ar fi trebuit s-o ţină până la sosirea lui Ludwig de Baden. Sentinţă de moarte. Împăv râtul îl graţiază! Dâă* cum! Copilul văzuse gravuri cari reprezentau scena graţierii. Şi acum1 revede fiecare amănunt al acelor foi volante. Markgraful invidios aşezase trupele de-a lungul malului d! rept al Neckarului. Ce ţeapăn stă pe calu-i costeliv! Şi acela care fu purtat pe dinaintea întregii armate imperiale era, aşa dar, tatăl său. Un front nesfârşit de lung; pe toată pagina, soldaţii şerpuiesc în linii nenumărate. Şi tatăl său stă ghemuit pe căruciorul călăului, gonit ruşinos din Ordinul Cavalerilor Teutoni, deposedat de toate demnităţile, şi călăul din Heilbronn îl poartă încărucior, împreună cu ajutoarele sale.

Văzuse şi alte gravuri şi placarde. Dar acelea i-au rămas mai puţin clare în amintire. Pe una din ele revede foarte precis pe cineva rupând o sabie. Aceasta s-a întâmplat, desigur, atunci când, în faţa regimentului care-i piurta numele, se citi mareşalului sentinţa de moarte şi comutarea ei în exil. E gonit idiin Austria şi Suabia, ca un nemernic şi necredincios. Călăul îi smiilge sabia din teacă, îl loveşte de 3 ori peste obraz şi o rupe. Exilatul, care se jeleşte cu glas tare, e dus cu barca pe celălalt mal al Neckarului.

Restul nu fu decât svomiri. Se spunea că s-ar fi refugiat la călugării capuţini din Neckarsuhn şi că ar fi murit călugăr, Ia Hildesheim. Mama trebuie să ştie mai precis. În orice caz astăzi, numiele acesta nu /mai sună rău. Invidia şi nedreptatea au pronunţat acea sentinţă. Pentru popor, Heydersdorff soldatul e un erou, iar Heydersdorff călugărul – un martir.

Astfel de om a fost tatăl său. Sălbatic nume, sălbatică soartă! După steaua, în veşnic neastâmpăr a tatălui său, cabalistul putea să-i tălmăcească în fel şi chip; destinul.

Dar, destul cu visurile! Acestea reprezintă trecutul şi acum? Ce va fi acum? Ce va face el?

Va merge la Duce cu aceste hârtii şi va cere legalizarea, recunoaşterea originii sale creştine. Poate că va pleca el însuşi la Viena. Va obţine înnobilarea fără nicio osteneală, apoi va deveni, cu toate formele, Mareşal al Palatului, sau Preşedinte al Consiliului. Da, şi pe urmă?

Va fi atunci altceva decât e acum? îi va fi mai uşor să se amestece în chestiunea proiectului caţolic. Arhiepiscopul din Würzburg nu se va mai ascunde de dânsul şi gurile batjocoritoare ale ofiţerilor vor amuţi. Pe lângă posesiunea efectivă a puterii va avea şi titlul şi strălucirea ei. Da, şi pe urmă?

Va fi atunci mai mult decât acum? Va fi mai puţin. Există în impieriu o mulţimie de astfel de diplomaţi, din care va fi şi el unul. Ceea ce e deosebit, unic: „extraordinar la dânsul, va dispărea. Acum!, el este ministrul evreu. Asta e ceva. Unii râd, îşi bat joc; dar îndărătul acestui râs se ascunde uimirea, admiraţia. Un aristocrat care devine ministru – ce lucru mare? Un Evreu însă, care s-a ridicat singluir atât de sus, asta e mai mult decât o grămadă de aristocraţi. Să se lepede de acest merit? De ce? La ce bun? Putţea doar să se boteze mai înainte. Ar, îl obţinut poate chiar mai mult, decât dacă s-ar arăta acum1, ca fiind creştin din naştere. Să fii creştin, asta însemna să fii unul din cei mulţi. Dar Evrei nu erau decât unul la şase sute de creştini. Să fii Evreu asta însemna să fii dispreţuit, persecutat, înjosit, dar şi unic, veşnic conştient că toţi ochii sunt îndreptaţi asupra ta, veşnic silit-săiţi încordal, atent, cu toate simţurile vii, la pândă.

De ce îi arăta Rabbi aceste documente acum! fără de veste, când trecuse de mhit în cealaltă jumătate a vieţii? Oare nu ticnea cuiva triumful ce-l repurtase în afacerea Iecheskel Seligmann? Voiau să-i răpească în chip; viclean

cea mai bună parte a patrimoniului său? Cea mai de valoare origine?

Marele om de afaceri se văzu încurcat într-o chestiune, în care cifrele şi calculele nu foloseau la nimic, în care chiar şi arta lui de a ghici intenţiile oamenilor era fără putere. Ce dracul voia să spuie acest Rabbi, punându-i acuma dinainte aceste hârtii? Ce intenţii avea? Dacă el, Süss, se declara creştin, ce câştiga prin aceasta Rabbi Gabriel? 121 nu se putea sustrage principiului său de negustor, după care, în orice acţiune, omul vrea să câştige ceva, înşelându-şi adversarul.

Evreii polonezi, chiar şi cei mai murdari, deveneau nobili când se botezau. De ce n-o făceaiui oare? De ce dispreţuiau aceşti pricepuţi negustori un câştig atât de lesnicios? De ce preferau să fie ucişi, în loc să-l accepte? Pietate? Credinţă? Convingere? O fi oare ceva adevărat în aceste cuvinte? Şi era de crezut ca un Evreu polonez atât de murdar să posede ceea ce se ascunde îndărătul acestor cuvinte adânci şi răsunătoare? Era de crezut ca un oml atât de umil să fie mai înţelept, în sentimentele lui primitive, mai pregătit pentru necunoscutul de *dincolo*, decât dânsul cu toată inteligenţa lui complexă? Se simţea ca un copil nesigur, Tară povaţă şi fără sprijin.

Azi, el era cel dintâi dintre Evreii genn ani. În calea lui, oamenii ridicau capiii şi implorau pentru el, cu gesturi mute şi pline de emoţie, toată binecuvântarea cerească. Se gândi la scena din sinagogă, când stătuse în mijlocul tăcerii emoţionante a credincioşilor, deohiceiu atât de turbulenţi, şi când! asupra lui se revărsase, ca o ploaie binefăcătoare, binecuvântarea blândă şi tremurată a rabinului – şi fu copleşit de o ¡moleşeală caldă şi dulce. Trebuia hotărâre, trebuia să scrâşneşti din dinţi, ca să renunţi la toate acestea. Când, prin mari lupte, obţii un succes, fireşte, e frumibs să-l as

vârli în faţa adversarilor ironici, e frumos să te împodobeşti cu dânsul în faţa femeilor, a Magdalen Sibyllei, dar cel mai mare triumf e stă-l etalezi în faţa lui Isac Landauer, în uliţa evreiască, sau în faţa mamei. Aci ¡putea să se bucure de succesul său în tihnă, fără teamă de cuvinte sau priviri batjocoritoare, să-l soarbă până la ultima picătură, ştiind că în fond!, ceilalţi se bucură dimpreună cu dânsul. Aici se simţea acasă, aici putea să-şi destindă chipul, gestul, vorba. Aici era pacea şi liniştea binefăcătoare.

Mama... Aşa dar ea – cum se spune? – a greşit. Ciudat, că prin aceasta nu s-a schimbat întru nimic pentru dânsul. Acela pe care îl, crezuse tatăl său, blândul, politicosul şi sprintenul cantor şi comediant, pe acesta ar fi trebuit acum! să-l urască. Curios lucru, dar nu putea simţi pentru el altceva decât. duioşie. Cât trebuie să fi iubit acest om pe mama lui, de nu i-a imputat niciodată bastardul! El nu-I auzise nicicând1 rostind o vorbă urâtă. Şi cât de delicat. şi d¡e părinteşte s-a purtat acest om cu dânsul toată viaţa lui! Nu izbutea să-i spună în gând! altfel decât „tată”.

Şi nobilele sale porniri în afacerea Iecheskel Seligmann, sacrificiul lui, totul era aşa dar amăgire de sine, înşelăciune? Şi-a jucat el însuşi o comedie? Sus se oţeri. Exaltarea pe care o simţise atuncea când luase hotărârea, după o grea luptă cu sine însuşi, acea plutire fericită în alte sfere, acea eliberare de sine, adéa topire şi acea transportare a sufletului, toate acestea să fi fost minciună şi vanitate? Şi chestia ch Edom? Râsbunarea împotriva lui Edoin n-a fost decât vorbărie, palavre, vorbe goale, pentru a lovi în Rabbi? Totuşi el s-a simţit înălţat, ridicat deasupra lui însuşi! El a crezut, a ştiut că e

adevărat! Şi copila lui? Dacă nu i s-ar fi arătat hârtiile, el s-ar fi înfăţişat înaintea copilei cu acea minciună, în care singur ar fi crezut şi prin aceasta ar fi determinat şi copila să creacia într-o minciună. Nu, nu, asta nu era cu putinţă. Ceea ce a simţit atuncea, socotindu-se reprezentant al Iudeilor împotriva lui Ediom, protector şi răzbuinător al lor, era cinstit şi adevărat. Acesta era înţelesul şi pârghia vieţii lui. Căci el era fiul mamei sale şi nu al tatălui.

Dar faptul că nu se simţea bine decât în mijlocul luxului şi al puterii? Era şi drept, efect al eredităţii, al sângelui moştenit, că lucrurile se potriveau voinţei lui. Dacă aurul, puterea şi strălucirea îi veneau ca de la sine, îi stăteau ca o haină croită pe măsura lui, asta era partea de drept moştenită de la tatăl său. Iată de ce Ducele era atras spre dânsul, iată de ce îşi punea toată încrederea într-însul. Era doar fiul tatălui său. Era dreptul şi datoria lui să iasă din rândurile celor umili şi dispreţuiţi, să se aşeze în plină lumină, luând în posesiune numele, moştenirea şi situaţia lui.

Gândurile i se încâlciră. Ce să facă? De care parte să tragă? Puterea îl atrăgea, ca o plasă de aur; dar şi ispitirea de a rămâne printre cei dispreţuiţi era tot atât de puternică, pe cât era de blândă.

Se văzu în mrejele unui vis care îl copleşea din când în când. Se făcea că păşeşte în acel dans fantomatic, de o mână îl ţinea Ducele, de cealaltă. Rabbi. Oare înaintea lui nu păşea tatăl său, Mareşalul, cu epoleţii rupţi, zăngănind în tact cu sabia frântă şi făcând semn cu documentele originii sale? Dar călugărul de la urmă, capuţinul, şi acela e tatăl său! Ciudat că nu poţi recunoaşte dacă ceea ce-i atârnă de mână e sabia ruptă sau şiragul de mătănii. Acela însă care se înclină, colo în faţă, ţopăind caraghios în caftanul lui, cu barba numai şuviţe, acela e Isac Landauer. Nu, nu e Isac Landauer, ci Iecheskel Seligmann. A venit să-

i mulţumească şi îl salută prosteşte, face o adâncă plecăciune şi-i sărută haina; caraghios şi dureros în acelaşi timpi să-l vezi zâmbind!, cu faţa schilodită de torturi şi făcând la ¡plecăciuni, de mătură pământul cu caftanul său.

Süss1 se smulge cu forţa din această reverie confuză. Acum1 vrea s-o vadă pe miama lui. Nu vrea să se hotărască acuma; cifrele şi calculele nu-i servesc la nimic. Şi acum s-a săturat de aceste gânduri, nu mai vrea să fie tulburat de visuri prosteşti, vrea să vadă chipul mamei sale.

Dar, cum da să iasă, în pragul uşii îl întâmpină Rabbi Gabriel. Faţa lui masivă i se pare mai puţin împietrită ca altă dată, cele trei cule deasupra nasului turtit, mai piuţin adânci, chiar şi mâhnirea lui pare mai puţin încordată, mai blândă, mai umană.

— Vrei să mă denunţi? întrebă el ironic. Nu poate fi decât spre folosul carierei tale, dacă mă predai ¡unui tribunal eclesiastic, pentru că am ţinut atâta vreme în erezie pe un creştin din naştere.

Şi, deoarece Süss; hotărât, face un pas înainte.

— Sau vrei să ceri socoteală mamei tale? S-o ţii ¡de rău că a tăcut atâta vreme? Sau să-i mulţumeşti ¡că ţi-a dat drept tată un cavaler?

Süss fu cuprins de o furie sălbatică, nebună. Cum; de îndrăzneşte acest om să adimifcă aşa, fără nicio chibzuinţă; că el se va pune la adăpostul unui creştinism comod!? Cât de ironic pare cu ochii săi cenuşii, care-l privesc de sus, ca un profesor care a prins pe un nătâng de şcolar cu un pretext nerod1. Nu cumva are de gând să-i conteste originea evreiască, sacrificiul său, să reducă eforturile lui la o minciună, la un lucru de nimic, să-i răpească cea mai bună parte din moştenirea lui?

Revolta lui împotriva lui Rabbi, oricât era de nebunească, era însă sinceră. Simţea că pentru întâia oară,

fără chiţibuşuri avocăţeşti, avea dreptate faţă de el, pentru întâia oară bătrânul îşi bătea joc de dânsul, fără motiv. Pierise constrângerea paralizantă, care emana de obicei din fiinţa cabalistului şi deodată hotărârea, care se ascunsese atâta vreme în umbră, se arătă limpede şi sigură în plină lumină, evidentă, de neînvins.

şi cu glasul hotărât, el spuse:

— Plec la Hirsau, la Noemi.

Bătrânul, surprins, se apropie de Süss. Cu faţa luminată, neputând să creadă, el răspunse cu o glumă aproape binevoitoare:

— Ca râsbunător al lui Edom?

Dar Süss rămase calm. Răspunse cu încredere fermă:

— Copila vrea să mă vadă. Mă duc să mă înfăţişez înaintea ei.

Rabbi Gabriel îi luă mâna. Îl privi în faţă. Văzu impuritate, falsitate, ruină. Dar, dedesubt, altceva. Sub piele, carne şi oase, vedea pentru întâia oară ceva luminos.

— Fie! zise el şi glasul îi sumă iarăşi morocănos, ca de obicei. Să mergem la copila ta!

Ducele

Maestrul cabalist Rabbi Isac Luria se plimba pe malul lacului Tiberiadei cu discipolul său favorit, Chaim Vital, Calabrese. Cei doi bărbați băură la isvorul lui Miriam și se plimbară cu barca pe lac. Maestrul vorbea despre învățătura sa. Spiritele pluteau pe ape, barca se opri. Era o minune că nu se scufunda; căci greutatea a milioane de vieți o purta Rabbi și cuvântul său. Cei doi bărbați se întoarseră la isvorul lui Miriam și băură din nou. Deodată isvorul își schimbă cursul. Formă în aer un arc din două șuvoaie verticale, iar pe deasupra lor, unul orizontal. Rabbi păși sub arc, formând a treia linie

CARTEA A PATRA

verticală. Și astfel alcătui, împreună cu isvorul, litera SHIN, începutul numelui celui mai sublim al lui Dumnezeu, Shaddai. Și litera crescu, se întinse deasupra lacului. Când discipolul Chaim Vital își reveni din uimirea sa, isvorul curgea ca mai înainte, dar Rabbi Isac Luria nu mai era acolo.

Acest picior mijlociu al celei mai sfinte litere, era singurul lucru, pe care-l scrise din învățătura sa. Căci cuvintele învățăturii sale cădeau de pe buzele lui ca rouă. Ovezi, e albă, strălucătoare și răcoroasă, dar n-o poți păstra. Astfel cădea învățătura de pe buzele lui și nu o puteai păstra. Rabbi nu o așternea în scris și nici nu su-

Numai în ţinut Tarii Românesti în secolele VII-
şi VIII este. Totuşi, după ce, Rebbi dispăru,
discipolul său nu se putea stăpîni să aşterne
învăţături pe hîrtie, cu semnele fiecare şi
mi'cinoase ale scrierii. Şi atunci scrise cartea
despre Arborele Vieţii şi mai scrise cartea des-
Metamorfoza Sufletului.
Ah, cît a fost de înţelept maestrul, că nu şi-a
pîngărit ştiinţa prin 'scriere, că nu şi-a schimonosit
învăţătura prin farmecul primejdios al literelor!
În visurile lui i s'a arătat Ilia Profetul şi Simon
ben Iochai. El pricepea limba păsărilor, a copacilor
a flăcării şi a pietrei. Putea să vadă sufletele
celor din morminte ca şi sufletele celor vii, cînd în
serile de Sabbat, se avîntau spre paradis. putea
deasemenea să deseifreze sufletele oamenilor
de pe fruntea lor, să le atragă spre dînsul, să
vorbească cu ele, să le sloboadă apoi din nou
spre posesorii lor. Cabala i se relevase, pentru
el substanţa lucrurilor era transparentă, el vedea
deodată trupul, spiritul şi sufletul; aerul, apa şi
pămîntul erau pline de glesuri şi arătări, el
vedea în lume lucrarea lui Dumnezeu, îngerii
veneau şi stăteau de vorbă cu dînsul. Ştia că
totul e o taină, dar pentru el tainele îşi dezvăluiau
chipul şi se lipeau de dînsul ca un cîine cre-
dincios. În calea lui înfloreau minunile.
Arborele cabalei trecea printr'însul, rădăcinile lui
erau adînc înfipte în pămînt, vîrfurile lui ajungeau
în cer şi răcoreau faţa lui Dumnezeu!
Ah, dar cum se mai transformă această în-
ţelepciune în cărţile discipolului! Cunoaşterea
şi nebunia germinară într'o neorînduială

În Simian ben Jochai. privea din aceste litere, şi în căiţii bărbii lui argintii zăceau fermecaţi miriade de sfinţi şi credincioşi, iar din semnele acestor cărţi străluceau în goliciunea lor îndrăzneaţă, sânii lui «Lilith, iar de sfârcurile lor atârnau, bâlbâindi şi clătinându-se, cu simţurile rătăcite, copiii voluptăţii şi ai puterii.

Şi acum iată câteva fraze din învăţătura tainică a lui Rabbi Isac Luna Askinazi:

„Se poate întâmpla ca într-un corp omenesc să se reîncarneze nu număi un singur suflet, ci ca în acelaşi timp două sau mai multe suflete să se unească fin acelaşi corp pentru o nouă pribegie pe pământ. Se prea poate ca unul să fi aparţinut unui an. imial, celălalt unui preot sau drtfpt credincios. Acum sunt închise în acelaşi corp, ţinând de dânsul ca mâna dreaptă şi cea stângă. Ele se pătrund, se împletesc, se amestecă, curgând unul într-altul ca apa. Dar, deşi se strivesc unul pe altul sau se ridică unul deasupra celuilalt, (o astfel de întovărăşire e întotdeauna ajutorul dat de un suflet altuia întru ispăşirea păcatului pentru care a trebuit să sufere reîncarnarea”.

Iată câteva fraze din tainica învăţătură a lui Rabbi Isac Luna, vulturul cabaliştilor, care se născuse la Ierusalim, care-şi chinuise trupul timp de şapte ani în singurătate, pe malurile Nilului, care duse înţelepciunea sa în Galileea şi făcu minuni printre oameni, care niciodată nu şi-a pângărit învăţătura prin scris şi hârtie şi care pieri în chip misterios pe lacul Tiberiadei, în cel de al treizeci şi optulea an al vieţii sale.

Arhiepiscopul de Würzburg călătorea comod prin ţinutul binecuvântat. Rezemat de perinele moi ale trăsurii, seniorul grăsuliu respira cu voluptate mireasma dulce a pomilor înfloriţi; totul era scăldat în Soarele primăvăratic şi verdeaţa tânără şi pufoasă acoperea pământul, copacii şi tufişurile. Arhiepiscopul mergea la Stultgart, la botezul

prinţului moştenitor. Era în cea mai bună dispoziţie? ce ţară frumoasă! Ce ţară bogată şi binecuvântată era acum de partea Bisericii şi a Romei!

Friedrich Karl von Schônborn, arhiepiscop de Würzburg şi Bamberg, primul diploniat al Bisericii „sărbătorit de catolici drept marele oracol al lumii, germanicul Ulise, calomniat şi ponegrit de protestanţi drept şarpe viclean, Haman şi Irod, era un senior g *r*as şi jovial. Om pricepui, simţindu-se la largul său la curtea papală şi la cea din Viena, umblat prin lume, veşnic neastâmpărat, avea pentru oameni un dispreţ farg şi binevoitor, şi vedea mântuirea lumii într-un catolicism senin şi într-un absolutism indulgent. Massa era greoaie, stupidă şi întunecată – aşa voia Dumnezeu, Jistfel alcătuise El lumea şi înţelepciunea cerea să te împaci cu această orânduire. E dureros să vezi în lume atâta mizerie; ei bine, trebuie să deplângem acest lucru. Totuşi e suficient să oftezi din când în când la gândul acesta; dar să fii veşnic întristat, sau să te gândeşti mereu, cu chipul întunecat, la schimbarea acestei ordine a naturii, asta e treaba nebunii oi şi a sumbrilor visători. El, Schônborn, şi-a petrecut cei mai frumoşi ani ai vieţii în Italia, a învăţat arta. diplomaţiei la Veneţia; îi plăcea atmosfera limpede de la Sud şi o regăsise la Würzburg. Catolicismul îi sălăşluia în sânge; mâncarea şi băutura lui, atitudinea şi mersul lui erau catolice. Privea biserica, aşa cum o văzuse în Italia, când îi sorbise farmecul cu toate simţurile. Adunările din Vatican erau o parte dintr-însa, ca şi diplomaţia veneţiană, ca şi muntele Albano. Tot ce era frumos în lume, – şi există, slavă Demnului, multe lucruri frumoase – slujbe religioase şi biserici, vin şi opere de artă, lovituri de stat şi predici frumoase, femei bine făcute, tot ce e luminos şi senin în lumea asta, e roman şi catolic. Dar tot ce e întunecat şi încâlcit, acoperit de ceaţă şi cenuşiu, e protestant, saxou şi

brandenburghez. El nu ura protestantismul, căci nu ura nimic pe lumea asta. Dar îl dezgusta profund. Această liturghie rece şi întunecată, această teologie încâlcită, paljdă, îmbâcsită, însemna aer stricat, înţelepciune vulgară, palavre fără rost. Înşişi Apostolii, dacă s-ar mai întoarce astăzi, nâar înţelege nimic din chestiunile pe care le discută aceşti zişi teologi. Nu poţi nici să răsufli în lumea aceasta cenuşie şi întunecată; dar, gl*oria* în *excels: s*! Acum, ceaţa se ridică de pe aceste plaiuri frumoase şi el, Friedrich Karl, şi-a dat contribuţia lui importantă ca să asigure ţării atmosfera catolică şi limpede, care i se potrivea atât de bine. Acum se ducea să boteze încă, un duce în religia cea adevărată. Ah, ce bine-i orânduită lumea asta! O adevărată plăcere să trăieşti! Arhiepiscopul respira voios aerul plăcut, glumea cu înţelepţii săi consilieri, arunca gologani capiilor din drum şi privea cu mulţumire la chelneriţa chipeşă a hanului. Trupul său greoiu se legăna mulţumit şi chipul său inteligent şi gras răspândea voia bună în jurul său.

Pentru ţară însă, venirea lui semăna cu răsăritul unei luni pline şi roşii, prevestitoare de nenorociri. Ah, isbânda în afacerea din Stettenfels a fost doar o străfulgerare de lumină! Acum ste vedea că ţara era împresurată „că reţeaua de intrigi se înnoda din toate părţile. Ce foloseau toate clauzele şi reversaliiie împotriva diabolicei arte de interpretare a consilierilor din Würzburg? Şi chiar dacă te ridicai împotriva lor, dacă îi combăteâi punct cu punct, tot nu era de niciun folos. Căci îndărătul celor din Würzburg se afla armata, se aflau baionetele regimentelor ducale. Jidovul luase trupul şi banii, acum venea Catolicul şi le răpea sufletul. Catolicismul însemna renunţarea de sine, renunţarea la toate libertăţile omeneşti şi politice. Catolicismul însemna absolutismul militar, însemna destrămarea tuturor virtuţilor cetăţeneşti, însemna o masă

mare şi întunecată de robi şi o grămăjoară de curteni desfrânaţi deasupra ei. Ţara se zbătea ca o omidă.

Dar se zbătea fără nădejde. Jidovul pregătise bine lucrurile şi Catolicului îi rămăsese o muncă uşoară. Cetăţenii, stupizi şi resemnaţi, intimidaţi die străşnieia funcţionarilor, călcaţi în picioare de ofiţerii catolici, stăteau ghemuiţi prin cârciumi, şi primiră vestea sosirii arhiepiscopului din Würzburg numai cu un râs neputincios şi batjocoritor. Iată! Acum vedeţi, Dar mânia lor nu se manifesta altfel şi acum şedeau cu toţii încovoiaţi şi cu otrava în suflet.

Catolicii suferiră o singură înfrângere serioasă. Comitetul celor unsprezece din parlament se folosi de o uşoară indispoziţie a lui Weissensee, pentru că în locul acestui bărbat echivoc să puie un protestant şi democrat de nădejde, pe consilierul Moser, publicistul, care se distinsese în chip atât de strălucit în afacerea din Stettenfels. Era cel mai tânăr din comitet dar, deşi abia trecuse de treizeci de ani, era un bărbat cu experienţă; înflăcărat, important, cu o înclinare vădită pentru schimbări, iubitor de vorbe mari şi prompte şi Ide gesturi patetice, foarte priceput în mânuirea condeiului, publicist pasionat, scria şi vorbea mult; nu exista nicio chestiune la ordinea zilei sau generală, asupra căreia să nu-şi fi exersat cuvântul sau pana. Pe lângă acestea, mai întâi sceptic, apoi deist, el, găsi timpul să frecventeze cercurile iluminaţilor şi să se alăture de rândurile lui Lather, Ardt, Sperier şi Francke.

Prin intervenţia sa, rapidă şi îndrăzneaţă, în afacerea Stettenfels, stârnise mare vâlvă şi acum se credea chemat să libereze Württeiàbergul. Încrezându-se în elocinţa sa, el hotărî să se ducă pur şi simplu la Duce, aşa cum făcuse profetul Nathan cu David, şi să vorbească cu prinţul, energic şi stăruitor, ca de la oui la om. Convins de puterea

personalităţii sale, el ceru, audienţă şi se duse la Duce într-o dispoziţie admirabilă, ca publicist, avocat şi profet în formă, plin de încredere şi de entuziasm, ca un actor, cate se bucură că va juca un rol bine exersat, ce i se potriveşte.

Audienţa decurse însă în chip neaşteptat. Karl Alexander îl primi în prezenţa lui Süss1. Moser nu se în timidă. Vorbi temeinic, savant, eu convingere, aduse argumente de teologie morală, exemple din istoria sfântă, antică şi modernă, amestecă dreptul piublic cu aplicarea practică, făcu comparaţii împrumutate din natură, într-un cuvânt se crezu irezistibil. Ducele şi TEvreul îl ascultară cu atenţie; ba chiar atunci când oratorul zelos, plimbându-se încoace şi încolo prin cameră, se împiedică de un scaun, Duycele îl trase la o parte cu propria sa mână. Totuşi, când după vreo douăzeci de minute publicistul se opri, cu braţul ridicat într-un gest frumos şi rotunjit, Ducele îl bătu pie umăr, spunându-i:!

— Dacă copilul pe care îl aşteaptă Ducesa va fi băiat, dumneata îl vei învăţa retorica.

Süss făcu câteva observaţiuni asupra deosebirii dintre retorica germană şi cea franceză. Şi atunci când publicistul, uimit şi lac de sudoare, fu concediat de către Karl Alexander, care râdea pe sub mustaţă, el trebui să-şi – mărturisească: „Sărmană ţară! Sărmană patrie! Nici eu nu sunt în stare să te ajut!”

Arhiepiscopul din Würzburg avea, prin urmare, toate motivele să fie bine dispus, atunci când intră în Stuttgart. Botezul prinţului moştenitor suab, sub auspicii atât de favorabile, însemna un triumf al cauzei catolice, triumf care trecea cu mult de graniţele ducatului de Württemberg. În adevăr, botezul fu celebrat în mod solemn, cu mare pompă şi în prezenţa prinţilor şi seniorilor catolici, veniţi din toate părţile. Cu acest prilej, Papa decoră pe Ducesă, printr-un trimis special, acordându-i

Crucea Ordinului Cavalerilor din Malta. Afară de ea, numai două femei mi-ai posedau această decoraţie, Regina Spaniei şi Prinţesa Ucell a din Roma.

Marie Augusta, cu faţa aproape străvezie, stătea culcată în patul ei de gală. Amuleta lui Süss, cu păsările primitive şi ameninţătoare, şi literele pătrate şi misterioase, se afla, cu toată interdicţia duhovnicului ei, sub perina de la cap; ea zâmbea strengăreşte, gândindu-se ce înfuriat ar fi acesta, dacă ar şti. Era încredinţată că numai amuleta o salvase, căci facerea fusese grea şi dureroasă. Acum, după ce trecuse, se temea grozav că va fi desfigurată de aci înainte şi medicii, doctorul Wendelin Breyer şi doctorul Georg Burkhard Seeger trebuiau s-o asigure mereu că nicio cicatrice şi niciun fel de dungă nu vor sluţi tru pul Alteţii Sale. Dar mai mult decât pe doctori, Dudesa asculta asigurările bătrânei Barbara Holtz, care confirma spusele medicilor cu autoritatea ei de femeie experimentată. De altfel, Mariei Augusta situaţia i se părea cât se poate de nostimă. Se uita curioasă şi amuzată la omuleţul pe care-l adusese pe lume. Aşa dar, ea dărui ¡*en* ţării un prinţ moştenitor. Se privea plină de curiozitate în oglinda cu rama de aur cizelat: acum ea era, în adevăratul înţeles al cuvântului, mama ţării sale, Ciudat lucru, ciudat!!

Arhiepiscopul, din Würzburg boteză pe prinţul moştenitor de Württemberg şi Teck, conte de Mömpelgi; J, conte de Urach, senior Üe Heidenheim şi Forbach, etc., etc., cu numele de Karl Eugen.

Şi tunurile bubuiau, clopotele sunau. Banchet de gală, focuri de artificii. Se împărţi friptură şi vin celor care veneau să felicite. Şi, oricât blestema poporul că prinţul moştenitor era catolic, pe la amiază nu măi era nicio bucăţică de friptură, şi din nenumăratele butoaie uriaşe în mai rămăsese nicio picătură de vin.

În timpul acestor festivităţi, Süss se ¿inu în umbră, înainte căuta cu orice chip să se apropie de arhic –, piscop şi demnitarii din Würzburg; acum se părea că-i evită intenţionat. Proiectul catolic, devenit punctul central al politicii suabe, era cu totul în mâinile ¡diplomaţilor din Würzburg şi militarilor. Dacă aceşti

*

seniori se pregătiseră să excludă pe directorul financiar sub tot felul de pretexte şi chiţibuşuri şi nu izbutiseră decât cu mare greutate, acum vedeau cu mirare că acesta se ferea cu grijă de tot ce era în legătură cu această chestiune. Deoarece totul avea o cât de mică legătură cu banii, Sus controla mai înainte, în calitate de director financiar, fiecare rotiţă a aparatului guvernamental; acum, refuza aproape tot ce i se aducea, ca nefiind: de resortul său. Membrii guvernului îl priveau cu neîncredere, adulmecau motivele lui tainice şi primejdioase, şi aşteptau cu teamă, bănuind că această inactivitate aparentă nu poate fi decât pregătirea unei mari lovituri.

Dacă Ducele nu resimţi ca odinioară rezerva Evreului prin stagnarea încasărilor, aceasta se datora consilierului Palatinatului, Don Barteiemi Pancorbo, care se afla acum mereu în anturajul său. Acest bărbat slăbănog, cu faţa învineţită şi descărnată, se azvârlea cu o lăcomie sălbatică asupra tuturor chestiunilor pe care Sus le lăsa. să-i scape, se înfigea puternic şi ameninţător, ca pentru vecie, în fiecare loc pe care acela îl părăsea, înghiţea cu aviditate prada, pe care celălalt o lăsa din gură. Finanţarea dificilă şi foarte complicată a proiectului catolic o îndeplinea aproape singur; odată cu aceasta, conducerea supremă a afacerilor stalului ajunse în mâinile lui.

Chiar şi viaţa mondenă, care roia mai înainte ca un vârtej în jurul lui Sus, se potoli. Se întâmpla acum să

începă un flirt şi să-l întrerupă, obosit şi plictisit, înainte de a ajunge la ţintă. Printre nenumăratele femei cari trecuseră prin alcovul său, pe care le părăsise sau în parte le uitase, erau unele cari se asociau la orice batjocură cu care era împroşcat; altele priveau aventura ca o amintire plăcută, ca un delicios fruct oprit, ca pe o podoabă, pe care niu o poţi îmbrăca decât cu uşile încuiate, dinaintea oglinzii, şi acestea tăceau, atunci când venea vorba de dânsul;

alíele se opreau în drum, când îl vedeau trecând că iare, zâmbeau cu ochi măriţi de admiraţie şi stăteau locului până îl pierdeau din vedere; acestea nu erau supărate că le părăsise atât de curând, îi mulţumeau în fiecare zi pentru acele ceasuri trecătoare şi păstrau ca ceva preţios, cuvintele, pe care el le spusese cine ştie câtor femei, şi pe care le uitase de mfult.

Cam în acelaşi timp, Iosef Süss începu să observe pe servitorul şi secretarul său Nicklas Pfaffle. Tratase întotdeauna bine pe acest tânăr gras, indiferent, calm şi neobosit, aşa cum tratezi de obicei pe un om de încredere şi extraordinar de capabil. Dar Süss îşi dădea acum pentru prima oară osteneală să vadă că acest om mai avea şi alte însuşiri, că avea sentimente şi aventurifără nicio legătură cu stăpânul său. Cu toate acestea, Süss nu-i vorbea aufel ca de obicei. I s-ar fi părut cu neputinţă să adreseze tânărului palid şi gras un singiur cuvânt în afară de chestiunile r. eeesare şi obiective. Dar tonul său era altul, privirea lui era altan atitudinea lui era ca de la om1 Ia om.

În vreme ce la Stuttgart şi Ludwigsburg se lucra cu febrilitate la aplicarea proiectului catolic, în vreme ce se legau relaţii cu celelalte curţi catolice, se încheiaţi convenţiuni militare, şi catolicii căutau să ponegrească Dieta faţă de împărat şi întregul Imperiu, iar pe altă parte se străduiau să împace curţile protestante. În vremie ce

Pancorbo, pândind noi surse de bani, pătrundea tot mai mult în domeniul Evreului, acesta se retrase deodată din toate afacerile, luă concediu, încredinţa chestiunile mai importante lui Nicklas Pfäffle şi părăsi în chip misterios capitala, singur, şi având o ţintă necunoscută.

Plecă la Hirsau. În această călătorie neobişnuit de singuratică, el se socoti nespus de nobil şi sublim. Când te gândeşti că un singur. cuvânt ar fi de ajuns, o singură mărturisire, ca să câştige jte-Duce cu totul de partea sa, să devină centrul proiectului catolic, şi să arunce cât colo pe rivalii săi. sarcastici, cari îl privesc cu un rânjet triumfător! Când le gândeşti că el se mulţumea să deschidă pumnii, lăsând să-i scape tot ce obţinuse cu atâta osteneală, tot ce era mai deosebit şi alcătuia sccipiul ultim al vieţii, la care ioricine râvneşte. Cât era de nobil, de superior acestei lumi, de dornic să se sacrifice!

De obicei alegea pentru vizitele sale epocile în care ştia că nu va găsi pe cabalist; acüimi însă îl căuta. Dragostea nemărginită a copilei lui i se păru foarte naturală, aproape un fel de răsplată a sorţii. Deşi chipul, glasul şi ţinuta tatălui ei făcură să-i apară hănuclile magistrului şi mai nefondate şi fără înţeles, Noemi fu tulburată oarecum de noua lui expresie. Ea vedea în tatăl ei pe Samson, care învinge pie Filistenipe David, care răpune pe Goliath. Chipul său de acum nu se mai potrivea atât de bine cu aceşti eroi şi Noemi avea mereu, deşi în chip fügar, acea viziune, în ¡care Abesalon rămâne Spânzurat de crengi cu, părul lui bogat, şi trăsăturile lui erau trăsăturile tatălui ei.

În tăcerea casei albe cu terase înflorite, Süss examină soarta tatălui său, o întoarse şi o privi, pe toate părţile. În această linişte, primele tentaţiuni asaltară din nou pe acest om fără odihnă. Dacă el ar declara originea să părintească, cine ar putea să-i aducă vreo vină? A

dovedit cu prisosinţă că ştie să fie umil; după această încercare, nu are dreptul să iasă din umilinţă şi să se înconjoaie de strălucirea ce i se cuvine pe drept? Dacă ar lua de mână pe copila lui frumioasă şi ar lepăda această mască, ca odinioară califul arab, dacă ar păşi printre adversarii săi atât de strălucitor „încât le-ar pieri rânjetul, văzându-l nu numai superior prin geniul său, dar nobil şi creştin prin naştere?

Lalelele se ridicau mândre în visurile lui, casa i se părea un cub alb însorit. Îndărătul reflecţiilor Sale se estompau nelămurit formele ciudate ale figurilor raagice, literele ebraice pătrate, omul ceresc se ridica schematic, arborele cabalistic înflorea.

Tatăl său! Trăise într-un vârtej, căzuse ruşinos, murise la mănăstire. Da, norocul îl părăsise, viaţa îl respinsese de la sânul ei, el nu izbutise. Ce-i mai rămânea de tăcut, decât să vadă de sufletul său? Cine nu isbândea. trebuia să se retragă în sine. Cu dânsul însă, lucrurile stăteau altfel. El isbândise. Viaţa i se supunea după voie.

Deodată ridică ochii: unchiul său se afla înaintea lui. Oare voise să-l surprindă? Spionul bănuitor, care alerga după toate gândurile, ca să le întoarcă în batjocură împotriva ta! Ah, niciodată nu, va mai putea trăi cu inima uşoară, ca mai înainte. Dar dacă ar face ceea ce e atât de natural şi e dreptul lui, dacă s-ar declara creştin, încă ar simţi în spaleţ dispreţul glacial al acestui om ridicol şi prost îmbrăcat. Dacă, ar putea să-şi scoată din sânge ispita dulce şi otrăvitoare, care, emanând din această casă, îl atrăgea spre stări transcendentale, ¡spre umilinţă şi renunţare.

Noemi veni. El se refugie în grabă îndărătul unei înfăţişări de linişte şi seninătate.

În vreme ce era sfâşiat între această umilinţă ostentativă şi între setea lui chinuitoare de activitate şi de

glorie, sosi pe neaşteptate Nicklas Pfâffle. El aduse vestea că o comisiune ducală sechestrase casa şi registrele lui Süss, cu scopul de a le verifica. Directorul financiar era bănuit de nişte fraude formidabile în afacerile sale particulare ca şi în cele de stat, şi Ducele ordonase o anchetă severă.

Duşmanii lui Süss se folosiseră de lipsa lui, ca să dea asaltul. Aproape că nu mai avea prieteni pe care ar fi putut să se bizuie. Cancelarul Scheffer, consilierul Pfau trecuseră pe faţă în partidul militar catolic şi îl atacau în mod public. Preşedintele domeniilor, Lamprechts, îşi retrase băieţii, din serviciul său, ca fiind prea în vârstă. Remehingen, cei doi Röder, generalul şi maiorul, coloneii Laubsky şi Tornacka, şambelanul Neuffer împuiau urechile Ducelui du bănuielile lor împotriva Evreului. În anturajul lui Karl Alexander, numai Bilfinger şi Harpprecht nu luau parte la aceste intrigi.

— Emisarii iezuiţilor îi desgfustau şi mai mult decât Evreul.

Dom Bartelemi Pancorbo supraveghea de multă vreme comerţul cu giuvaieruri al lui Süss1. El explică Ducelui că Evreul făcea toate cumpărăturile pe piaţa giuvaierurilor pe numele Alteţei Sale. Preţurile variau foarte mult; când scădeau, Süss declara, chiar după un an, că pietrele cumpărate prea scump aparţineau Ducelui; dacă se urcau, le păstra pentru sine: Aşa fiind1, Evreul lăsa tot riscul pe seama Ducelui, făcându-l să suporte pierderile, şi trăgând profitul de partea sa. Dar, în ciuda Portughezului, aceste constatări nu făcură nicio impresie asupra lui Karl Alexander; el răspunse cu indiferenţă că de aceea Süss e Evreu îşi că pe viitor va fi mai cu băgare de seamă. Nici prin gând nu-i trecea să tragă alte consecinţe din această chestiune.

Lucru ciudat, o măsură cu totul neînsemnată a lui

Süss. Îngădui adversarilor săi să-l atace. Directorul financiar orânduise chestiunea curăţirii coşurilor aşa fel încât, în schimbul! unei taxe, autoritäre se însărcinau să cureţe toate coşurile. Această ordonanţă provocase râsete şi nemulţumiri, şi Neuffer arătă lui Karl Alexander un pamflet, un afiş ilustrat oribil, cu titlul: „Mulţumirile supuse ale vrăjitoarelor şi diavolilor asociaţi Excelenţei Sale jidoveşti Iosef Süss Oppenheimer, în numele străbunei Societăţii Amatorilor Nopţii, Ţiganca Endor”.

Pe când citea această foaie, Ducele fui copleşit de vechile sale viziuni. Se vedea păşind în dansul acela enigmatic, auzea glasul hârâitor şi sinistru al magului, auzea, auzea literalmente tăcerea lui, vedea fantoma pe care magul o trecuse sub tăcere, târându-se spre dânsul cu mii de braţe. Vru să scape de această vrăjittorie blestemată. De ce-l ţinea pe Evreu? Nu avea de pe urma lui decât batjocuri şi bătaie de capi… Gâfâind, cu faţa stacojie, Ducele umbla de colo, colo, şchiopătând grozav. Are să-i arate el pungaşului, cu escrocheriile şi magia lui. Furios, cu glasul răguşit, el dictă ordinul prin care poruncea să se facă o percheziţie şi o verificare precisă a socotelilor şi registrelor directorului financiar.

Cancelarul alergă într-un suflet, alergară generalii, alergă şi Portughezul cu faţa învineţită şi descărnată, întinzând gâtu-i slab deasupra coleretei. Controlorii se înverşunară şi, asudând, se adânciră în verificarea scriplelor, spionând dindărătul ochelarilor şi făcând să sfârie penele pe hârtie. Socotiră, socotiră, adulmecară. Ridicară munţi de cifre, apioi le răsturnară şi iar le adunară. Spionau, adulmecau, năduşeau.

În acest timp directorul financiar gonea spire Stuttgart cu caii în galop, schimbaţi la fiecare staţie. Această inchiziţie împotriva lui, acest atac şi această lovitură erau pentru dânsul un avertisment. Soarta,

norocul trebuia prins în zbor, apucat cu forţa. În momentul în care nu-l cuprinzi cu toate simţurile, în care nu tinzi spre dânsul cu toată voinţa şi cu toată simţirea, norocul se sloboade şi te părăseşte. Dacă ticăloşii din Stuttgart n-ar fi simţit oboseala lui, ei n-ar fi riscat niciodată acest atac obraznic şi brutal.

Astfel, sub impresia veştilor aduse de Nicklas Pfâffle, el plecă ca o furtună. Nu mai văzu chipul masiv şi împietrit al unchiului, nu se mai gândi dacă din ochii tulburi-cenuşii îl priveau batjocura sau mâhnirea, goni repede din amintire tristeţea copilei. Nu se gândea decât la un singur lucru, pe care îl întorcea pe toate feţele: Ce să facă? Ce va face acum?

În vreme ce caii goneau, apropiiindu-se de capitală, hotărârea sa căpătase formă. Fiecare pas al drumului ce avea de făcut, fiecare cuvânt pe care avea să-l rostească se înfăţişa lămurit înaintea sa. Nu se va arăta nici abil, nici şiret, nici diplomat. Va primi provocarea sorţii. Va merge la Duce şi va cere ¡să fie concediat. Dacă Prinţul îi va primi demisia, va şti că soarta s-a rostit. Atunci se va resemna, va trăi undeva liniştit, se va da la fund: ca tatăl său. Dacă însă Ducele îl opreşte, atunci da, atunci va trăi ca un duşman, ca un răzbunător. Căci atunci îi vor plăti toate umilinţele. Va pune mâna în gâtul duşmanilor. Va apăsa! Va gâtui! Va strivi!

La curte crezuseră că Süss se va apăra, mlădios, ca un avocat; sau va reaminti meritele sale, susţinându-şi patetic nevinovăţia; sau se va zbate apfuca t de furii. Nimic din toate acestea. Cu un calm desăvârşit se înfăţişă înaintea Ducelui. Nu răspunse nicio vorbă la imputările vehemente ale stăpânului său, care îşi dezlănţuise furia. În cele din urmă, când Ducele se opri gâfâind, îl rugă în cuvinte liniştite şi aşezate să-i primească demisia. Pentru orice lipsuri eventuale rămân e în garanţie întreaga sa

avere mobilă şi imoibilă. Ducele, mai întâi nu putu să scoată o vorbă, apoi izbucni într-un potop de injurii, dar Süss se ¡mulţumi să repete calm şi politicos cererea sa. Când Ducele se repezi la el şchiopătând, cu mâna ridicată, Süss insistă în cuvinte precise asupra soluţionării rapide a dorinţei sale respectuoase şi bine chibzuite.

Karl Alexander porunci să fie chemaţi acuzatorii, întrebă cu vocea gâtuită de furie, dacă au găsit dovezi. Nenorociţii, bâlbâind, tremurând, căutând să scape, fură copleşiţi de injurii sălbatice, murdare. Gâfâind de furie, Ducele le spuse că evreul are în e… mâi iniţ crecr decât dânşii în tidvele lor dezgustătoare. Că nuf înţelege cum de a putut să se lase târât die intrigile lor invidioase, stupide şi veninoase. Că Evreul este mai simpatic decât toţi idioţii de creştini.

Supărat, Ducele trimise lui Süss toate actele îndărăt, împreună cu un dar măreţ şi o scrisoare, prin care îi dona nişte proprietăţi bogate. Duşmanii, palizi de frică, se ascunseră din nou în văgăunile lor. Sus*, recâştigă poziţiile pierdute aproape fără luptă-şi acum se ţinea departe de proiectul catolic; dar în toate celelalte domenii cari atingeau interesele lui, interveni energic, cu hotărâre.

Iată-l înconjurat de vechiul său prestigiu, strângând frânele puterii şi tot ducatul îi simţi mâna tare. Tot ce se făcuse între timp, fu examinat, corectat. Ordonanţa cu privire la curăţirea coşurilor, care fiisiesc retrasă, deveni lege; pamfletele dispărură. Preşedintele domeniilor, Lamprechts, trimise iarăşi pe fiii săi în serviciul Evreului; se răzgândise, tot nu erau prea în vârstă.

Astfel, în aparenţă, situaţia lui Süss la Stuttgart păru cea de mai înainte. Reluă de asemenea viaţa mondenă zgomiotoasă de odinioară. Dar acum era mai autoritar, mai puţin amabil. Îşi îngăduia glume usturătoare şi nu tăcea atunci când alţii voiau să petreacă pe socoteala lui. Pe

generalul Remehingen, care îşi bătu joc de el, aşa cum1 îi era obiceiul, din pricină că era Evreu, Süss îl măsură din cap până în picioare şi atunci când sub privirea lui ciudat de pătrunzătoare şi plină de ameninţări, generalul încetă de a mai rânji, Evreul îi râse în obraz cu o expresie sinistră.

Marie Augusta constată cu părere de rău că Evreul ei de casa nu mai e nici pe departe atât de amabil şi amuzant. Ah, atâtea lucruri deveniseră mai puţin amuzante!

Relaţiunile dintre Duce şi Süss se schimbară şi ele. Karl Alexander îl chema foarte des şi, pentru a-l îmbuna, îi arăta cea mai mare favoare. Dar de multe ori îşi spunea că, la drept vorbind, ar fi mai bine să scape de Evreu. Şi dacă nu întreprindea nimic în acest scop, punea vina pe teama că Süss1 ştie prea multe şi că ar putea uşor să-l compromită; de asemenea ar fi o nebunie să-l lase să plece din ţară, după ce s-a îngrăşat atâta pe seama ei. El nu-şi mărturisea că ceea pe îl lega de Evreu, ca şi ceea ce îl respingea, avea rădăcini mult mai adânci şi mi-ai misterioase în sângele său.

Se întâmpla uneori ca Süss1 să fie cuprins de imtoleşeală, devenind tăcut, absent, de o Apiaţie ciudată. Atunci Dom Bartelemi Pancorbo înălţa capiu-i turtit şi vânăt, din colţul în care fusese gonit şi die sub pleoapele zbârcite arunca o privire spre solitarul din degetul Evreului. Clipea din ochi şi contracta degetele, gata să se repeadă. Dar acum devenise foarte prudent şi se mulţumea să râvnească şi să dibue.

f.

Marie Augusta stătea goală în faţa oglinzii, îşi întindea mădularele şi se examina. Cu teamă, cu de-amănuntul, trăsătură cu trăsătură, membru cu membru. Răsuflă uşurată şi zâmbi. Nu, nu, rămăsese neatinsă, nu era desfigurată. Era tot atât die zveltă şi de perfectă ca şi

înainte. Mâinile ei mici şi grăsulii pipărau şi frământau corpul. Era mlădios ca mai înainte şi tare. Ochii ei prelungi cercetau cu seriozitate şi neîndurare oăpşorul ei ca de şopârlă. Greutăţile sarcinci, chinurile sălbatice ale facerii nu lăsaseră nicio urmă. Fruntea senină şi bombată apărea de sub părul negru strălucitor şi obrajii ei nu aveau nicio cută care să ducă spre buzele atât de roşii. Femeia goală ridică braţele deasupra capului într-un gest jumătate hieratic şi jumătate obscen, aşa încât apăru puful negru de la subţiori şi, respirând adânc şi zâmbind, păşi mlădioasă, aproape dansând, prin odaie. Ah, aluneca şi acum ca o apă curgătoare pe pământ şi membrele ei o ascultau supuse. Se întinse cu voluptate, surâstuji i se adânci şi ziua se desfăşură înaintea ei senină şi lipsită de griji.

Dar în noaptea următoare aceeaşi teamă se strecură în sufletul ei, o cuprinse, strângând-o* tot mai tare, tăindu-i respiraţia. Şi a doua ¿i stătu şi mai îndelung în faţa oglinzii, examină şi mai mlult fiecare linie a corpului, carnea şi pielea. Avea o frică îngrozitoare, bolnăvicioasă de bătrâneţe. Nici nu putea să-şi închipuie că acest păr se va decolora, că această ¡ptiele se va zbârci şi această carne se va moleşi. Va umbla cu greutate, va tuşi, va scuipa, şi bărbaţii vor fi bucuroşi să scape de ceremonioasele sărutări die mână şi obligatoriile conversaţii, femeile nu o vor invidia. Când se gândea la acestea, ochii i se împăienjeneau; şi aceste imagini îi otrăveau viaţa.

Când se gândea că copilul îi va grălbi veştejirea, îi era necaz pe el. Micuţul îi era străin, nu-l simţea nicidecum; o parte dintr-însa şi i se ipărea de neînţeles că s-a dezvoltat în trupul ei. Era un copţii voinic şi sănătos, de la tatăl său avea nasul mare şi buza de jos răsfrântă; cu toate acestea era drăguţ şi vioiu. Toţi asigurau pe Marie Augusta că copilul îi stă foarte bine şi că formează împreună cu ea un tablou fermecător şi duios, dar ea nu

putea simţi ipentru acest prunc ceva mai adânc decât pentru micul căţeluş la modă, despre care ştia că îi stă foarte bine, atunci când scotea capul de sub tivul rochiei sale bogate.

Zilele ei erau pline, ca şi mai înainte, de o veselie colorată şi plină de larmă. Dar ea era acum schimbăcioasă, mai enervată. Domnul de Riolles începiu s-o plictisească şi glumele lui spirituale nu mai erau pe placul ei: Evreul era mai puţin amuzant şi nu se mai amesteca în toate petrecerile, Remtehingen o dezgusta de-a binelea cu glumele lui grosolane. În schimb, ea atrase acum în cercul său pe deputatul Johann Jacob Moser şi se folosi de toate mijloacele pentru a deveni inspiratoarea acestui piublicist impunător şi patetic.

Pentru dânsul aceasta era o mare fericire. Deşi Ducele şi Sus fuseseră destul de mărinimdşi ca să guste în tăcere înfrângerea lui şi nu vorbiseră nimănui despre dânsa, Moser îşi pierduse oarecum1 încrederea în sine. Acum, faţă de bunăvoinţa şi favoarea ce-i arăta Ducesa, acest sentiment se ridica, aşa cum! se ridică grâul după furtună. Ce dracul Trebuia să fie ceva de capul lui, dacă Marie Augusta, cunoscută în toată Europa pentru frumuseţea ei, cea dintâi femeie din Germania, îi arăta lui, adversarul, atâta favoare. Deputaţii, mici la suflet, nu găseau tocmai pe placul lor că un democrat ca dânsul, duşman neîmpăcat al tiranilor, sie ducea atât de des la curte. Dar n-aveau decât să creadă ce-or pofti: se simţea destul Ulysse, ca să poată rezista Circei siuabe.

Aşa dar acest bărbat-ce-şi dădea atâta importanţă, petrecea lângă Ducesă tot timpul care-i era îngăduit. Era de faţă la *lever* ţi atunci când se afla în ba e; el şedea pe capacul die lemn, care acoperea cada, lăsând liber numai capiul. Declama cu foc şi fără nicio osteneală, ochii săi mari sclipeau în obrazul lui masiv de Cezar, sabia i se

bălăbănea ritmic, cuvintele curgeau rostogolindu-se din gura lui. Astfel ei se credea un Demostene al Suabiei şi când vorbea mişca violent capul, aşa încât peruca i se clătina. Vorbea Ducesei despre fel de fel de lucruri, îi citea manuscrise destinate revistelor şi opere mai mari ca şi broşuri de teologie, drept, economie politică, chestiuni de politică curentă, dar şi lucrări estetice, sau de botanică şi mineralogie. Căci Johann Jacob Moser era foarte învăţat. Recita totul cu aceiaşi înflăcărare şi cu multă expresivitate. De obicei, Marie Augusta nu prea asculta. În timp ce el vorbea, cameristele o coafau sau îi făceau în anicura, uneori citea şi *Mercure galant*; adeseori n-ar fi putut să spuie dacă-i citea nemţeşte sau latineşte. Dar murmurul uniform, pe care acest Cicero îl producea cu atâta zel, era plăcut pentru ureche, după cum i se părea amuzant să vadă statura impunătoare a acestui om1 teatral care, cu toată democraţia şi ura lui împotriva stăpânitorilor, o adora, scrâşnind din dinţi. Uneori, când fixa asupra ei ochii lui mari, cu o expresie de adoraţie, ea lăsa să-i alunece privirea într-a lui, izbucnind în râs când îl vedea roşind şi răsuflând din greu. Acasă însă, Moser descria soţiei sale cu multe amănunte şi într-un potop de cuvinte, frumuseţea Ducesei, spunându-i că ea îl găseşte pe plac, dar că inima lui e apărată de trei rânduri de scuturi. Şi atunci cădea în genunchi şi împreună cu soţia lui se ruga cu ardoare lui Dumnezeu, să-i dea şi pe viitor puterea, ca într-o anumită eventualitate, să lase în palatul Ducesei mantia sa.

Printre femei, Marie Augusta nu se simţea aproape decât de Magdalen Sibylle. j-e alipea de dânsa şi îi vorbea ca o surioară mai Tmică şi prostuţă faţă de cea mai în vârstă, atotştiutoare. Ah, Magdalen Sibylle! Cât era de serioasă, deşteaptă şi plină de experienţă! În oăpşorul Ducesei, totul zbura ca un roiu’ de musculiţe colorate şi totul aluneca asupra ei ca apa, fără să lase urme.

Magdalen Sibylle însă reţinea cu grijă tot ce se spunea, contempla evenimentele, se ociupa de ele şi le transforma, îmbogăţindu-şi sufletul. Iată de ce era ea atât de plină de cunoştinţe şi de expeirienţă, iar Ducesa părea mică şi proastă faţă de dânsa, deşi purta o coroană şi era, în adevăratul înţeles al cuvântului, mama ţării sale, ba chiar posesoare a Crucii Ordinului Maltez.

Magdalen Sibylle îi arăta o amabilitate rezervată, căutând să se acomodeze pe cât putea cu această fiinţă capricioasă. Uneori se îngrozea aproape de atâta uşurinţă zburdalnică. Această femeie, pie lângă care totul trecea fără să lase urme, – bărbat, copil, ţară, această femeie care nu trăia decât prin fiinţa ei corporală, exista în realitate, nu era o Apiariţie aeriană, un reflex, o fantomă, o umbră colorată?

Fata aceasta înaltă, cu faţa brună şi trăsături îndrăzneţe, părea trecută. Strălucirea adâncă a ochilor săi albaştri, atât de ireali sub părul negru, devenise mai palidă, iar ţinuta carpului ei robust devenise mai molatecă, mâi feminină. Luptase din răsputeri şi se simţea istovită; acum devenise calmă şi nu mai era e în stare să se înflăcăreze de revoltă.

Se dusese la frăţia misionară, plină de entulziasm1 şi umilinţă. Sfânta Scriptură avusese pentru dânsa un înţeles şi un adânc răsunet. Privise Dumnezeirea, apostolii coborâseră deasupra patului ei şi vorbiseră cu dânsa. Ai poi văzuse în pădure diavolul şi pornise împotriva lui, ca o flacără sfântă. Şi pe urmă veniseră Ducele şi Evreul şi devastaseră grădina ei, a copierind-o de noroiu. Florile şi fructele, pomii şi verdeaţa muriseră acoperite de noroiu, şi atunci când apele. Se retraseră nu mai rămăsese – decât glodul umed şi sterp.

După aceea veni Süss1 şi îi făcu iar curte. Cu toată dezamăgirea dintâi, ea îl privi ca pe un Soare dătător de

viaţă şi i se dezvălui, deschizându-i toţi porii trupului şi ai sufletului său, cu bună ştiinţă, cu o dragoste neţărmurită. Dar el era un soare care nu încălzeşte şi care străbate calea sa palid, fără milă, inaccesibil. Îşi încordase toată voinţa ca să-l înţeleagă, se lăsase târâtă de dânsul şi simţise, mai mult decât oricare altul, dificultăţile lui, înţelese izolarea, luptele lui, înfrângerile, amorţirea lui, noua lui ascensiune, dar aspiraţiile ei, ascunse sau făţişe, rămaseră nerăsplătile; el să arăta faţă de dânsa de o prietenie curtenitoare şi plină de încredere, dar toată înflăcărarea bărbătească pierise.

Ea nu disperă pentru a doua oară; se resemnă. Chibzui cu mintea limpede, obiectiv; ar fi fost o bupă moşieriţă, un nobil proprietar, care nu ar fugi de lume, dar care s'at simţi cel mai biile pe pământul său, printre ţăranii. săi, i-ar fi fost bine venit. O stea înşelătoare o mânase într-o lume care nu era a ei. Avea şi dânsa oarecare vină. Belzebut nu apare nimănui nechemat; acela care îl vede, aşa cum! îl văzuse ea în pădure, l-a dorit în fundul sufletului său. Oricum ar fi, nu avea rost să-şi mai frământe creierul. În orice caz, acum era exilată în această curte, care i se părea un amestec fără sens de animale de tot felul, şi singurul om printre ele, spre care se simţea atrasă prin mii de fibre, era, prin prietenia lui politicoasă şi încrezătoare, de o mie de ori mai îndepărtat decât odinioară diavolul, în pădurea din Hirsau.

Acum se ducea mai des la Beata Sturmin. Sfânta cea oarbă nu i se mai părea o fată bătrână şi ţignită, liniştea în care trăia i se părea, în prezenţa acestei femei evlavioase şi paşnice, mai puţin apăsătoare, ba chiar uneori simţea liniştea ca pe o mantie bună şi caldă.: (!

La Beata Sturmin întâlnea adesea ori pe decanul Johann Konrad Rieger, cel mai bun predicator din Stuttgart şi pe fratele său mai tânăr, Imanuel Rieger, consilier al

transporturilor/Johann Konrad, predicatorul, nu putea să-şi stăpânească valurile de elocinţă nici chiar în camera liniştită a sfintei. Era un oirul bun şi drept, dar se întreba de ce n-ar profita d! e talentul cu care îl dăruise mila lui Dunihezeu? Şi aşternea cuvintele frumoase şi sonore în faţa auditorilor săi, ca o pânză, preţioasă! El amintea Magdalen Sibyllei pe Johann Jacob Moser, pe care îl întâlnea din când în când la Marie Augusta şi odalia vorbi chiar despre acest publicist şi despre retorica lui, fără să dea multă importanţă acestui subiect. Dar predicatorul, de obicei atât de bun, se revoltă şi în cuvinte pline de venin, stigmatiză vanitatea diabolică a acelui orator, spunând că acea retorică profană e o nălucire, o invenţie a diavolului; sfânta cea oarbă izbuti cu greu să potolească furia lui împotriva concurentului laic, până când, în cele din urmă, bombănind îndelung, Rieger se resem Nă.

Imanuel Rieger, consilierul transporturilor, asculta cu evlavie atunci când celebrul său frate vorbea. Era un om mic de stat, slab, puţin arătos. Pentru a da obrazului său de adolescent timid o înfăţişare virilă, el purta, contrar modei, o mhstaţă scurtă. Înclinat să vadă în fiecare om numai partea bună, era foarte mâhnit că fratele său se exprimase cu atâta desconsiderare asupra publicistului unanim respectat; totuşi, în modestia lui, nu îndrăznea să-şi manifeste părerea contrarie altfel decât prin mici gesturi die apărare.

Privea spre Magdalen Sibylle cu o adoraţie nemărginită, cu inima îngenuncheată. Ce femeie! Ce miartiră! Această femeie, cea mai curată şi cea rulai virtuoasă din toată Suabia, cât trebuie să fi suferit, câte mii de m-orţi trebuie să fi murit, atunci când ereticul suveran îşi aruncă ochii asupra ei! îşi aruncă ochii asupra ei, – o altă expresie nu îndrăznea să întrebuinţeze nici în visurile sale cele mai îndrăzneţe. Şi cţui ce demnitate

purta această sfântă, dăruită cu toate comorile trupului şi ale sufletului, coroana ei de spini!

Micul şi neînsemnatul consilier cu mdstaţă, îndrăznea să-i adreseze ¡din când în când; câte un cuvânt sfios. El nu vorbi despre admiraţia lui nemărginită, niciodată n-ar fi avut această temeritate; îi vorbi despre o cunoştinţă comună, magistrul Jac. ob Policaâtă Schober din Hirsau. Magdalen Sibylle zâmbi. Ah, „Hirsau! Magistrul grăsuliu, blajin şi bucălat! Mirosul de mere coapte şi melodia plângăreaţă despre Ierusalimul ceresc, se contopiră în amintirea ei. În acest timp consilierul Rieger vorbea înainte despre magistru, povestindu-i amănunţit şi cu tot respectul despre poeziile şi cântecele sale. Magdalen Sibylle asculta liniştită cuvintele respectuoase ale consilierului.

Adoraţia nemărginită, care em & na din toată fiinţa lui şi se ridica spre ea, îi făcea bine. Viaţa ei la ourte, chiar dacă se mărginea la vizitele absolut necesare, făcea să se perinde pe dinaintea ochilor ei nenumăraţi oameni, cari luau; în faţa ei atitudini silite şi artificiale, neştiind cum s-o trateze, în situaţia ei specială. Ea era metresa Ducelui, pietistă şi prietenă cu Ducesa catolică, atitudini incompatibile, din care 1 urbea nu ştia ce să înţeleagă. Astfel, din purtarea oamenilor cu; cari se întâlnea, se desprindea un amestec confuz de ironie şi timiditate, de stingherealâ şi neruşinată curiozitate, sau de servilitate, aşa încât rareori urechea ei auzea o vorbă sinceră, exprimată în toată libertatea. Iată de ce îi plăcu admiraţia naivă şi spontană a tânărului Rieger.

Dorea din ce în ce mai mult o viaţă simfpilă şi tihnită. I se părea că viaţa tumlultoasă! şi vidă dieta curte, cu luxul şi strălucirea ei era pricina indiferenţei lui Sus şi această existenţă pompoasă o dezgusta tot mai mult. În sufletul ei se trezise ura moştenită de la strămoşi împotriva

stăpânitorilor strălucitţi; printre străbunii mamei sale, unul fusese capul unei revolte, pe timpul lui Konrad şi mărise de mâna călăului. Magdalen. Sibylle îşi orândui casa cui o simplitate din ce în ce mai mare, se îmbrăca din ce în ce mai burghezeşte, suprimând peruca, de câte ori putea, Karl Alexander, care nu prea ştia ce să vorbească cu dânsa şi păstra aceste relaţii numai din pricină că i se părea că-i stă bine şi-i aduce popularitate, o privea cu mirare, dar. deoarece şi Ducesa părea mai mălt Veselă decât supărată, se mulţumea să dea din cap nedumerit.

Acela însă care privea burghezirea Magdalen Sibyllei cu o mâhnire adâncă şi neputincioasă, era Weissensee. El nu se apropiase niciodată sufleteşte de fiica sa, ba chiar această fată serioasă şi melancolică i se păruse că-l stinghereşte în toţi anii petrecuţi la Hirsau. Totuşi, ea însemna pentru dânsul o satisfacţie şi o mândrie tainică. Fiinţa ei era alcătuită dintr-o substanţă mai aleasă decât a celorlalţi oameni. Avea în jurul ei o atmosferă proprie şi oricât era el de sceptic, chiar atunci când zâmbea ironic, cu dânsa vorbea mai delicat şi cu un respect involuntar. Acest bărbat atât de inteligent şi perspicace ştia prea bine, că oricât era de talentat, îi lipsea gravitatea, conţinutul sufletesc; Magdalen Sibylle avea însă acest conţinut, mersul ei, respiraţia ei, glasul ei aveau acea gravitate interioară; el vedea într-însa desăvârşirea lui şi faptul că ea era trup din trupul lui i se părea, o justificare faţă de sine însuşi. El nu îndrăznea s-o judece în sinea sa.

Îi era totuna dacă ea era femeie dte lume sau sfântă; în orice caz era departe, inaccesibilă oamenilor de rând, era altfel, scap şi conţinut al unei lumi mai înalte, pe care o închidea în sine. Apoi, când Ducele veni şi o călcă în picioare, acest fapt, oricât îl lovise şi-i secase sufletul, nu putea să atingă icoana ei, pe care, o piurta în suflet. Sub chipul unei fete suabe, ea era Athena, care se amestecase

printre muritori, sau cel puţin o semizeiţă.

Acum însă, când în îmbrăcăminte, atitudine şi vorbă, devenea tot mai burgheză, se prăbuşi gândul lui cel mai drag, sprijinul lui cel mai puternic şi argumentul cel mai tare împotriva propriilor sale nemulţumiri şi mustrări de cuget. Ah, ea nu părea, şi totuşi era o adevărată burgheză. Visătoarea pietistă, metresa Ducelui, rigidă ca marmura, neluând în seamă atotputernicia ei, plutind în alte sfere, fuseseră fazele metamorfozei unei crisalide. Burgheza practică, mulţumindu-se cu o activitate obişnuită, era ultima fază ridicolă, definitivă, cât se poate de comună, – adevărata realitate. Dacă ar fi devenit actriţă, cântăreaţă, ducesă, târfă sau sfântă, nimic nu i-ar fi desrădăcinat credinţa lui într-însa. Numai un singur lucru nu trebuia să se întâmple: ea nu trebuia să recadă în rândurile oamenilor cinstiţi şi comuni; această atmosferă îmbâcsită, acest aer mucegăit nu trebuia să fie al ei.

Cu intuiţia lui fină, el simţi că şi această transformare prozaică şi definitivă a Magdalen Sibyllei surveni se din piricina Evreului. Nici acum1 nu simţea vreo dorinţă de răzbunare uşogră. Numai curiozitatea lui crescu, acea curiozitate subtilă, enigmatică, iritantă şi sfredelitoare: ce va face celălalt într-o situaţie asemănătoare? Cum se vor schimba înfăţişarea lui, ţinuta lui. gesturile lui? Această curiozitate îl împungea ca un ghimpe, unduia în jurul lui când adormea, îi producea mâncărimi şi îl zgâria pie toată şira spinării, umplea toată fiinţa lui.

Odată cu credinţa în fiica lui, îi pdeiră cele din urmă scrupule. Trebuia să se gândească mâi demult că, situaţia lui la curte şi participarea lui la proiectul catolic nu se vor putea împăca multă vreme cu rolul său în comitetul restrânşi al parlamentului. Apoi, atunci când, folosindu-se de îmbolnăvirea lui, comitetul celor unsprezece îl excluse din sânul său sub forma cea mai blândă, el resimţi o

durere adâncă şi scormonitoare. Acum lua pe faţă fără niciun scrupul partea Ducelui. Mai inteligent şi mai perspicace decât Remehingen cel greoiu sau Pancorbo cel lacomi, el nu luase parte la manevrele împotriva lui Süss1, neputând să creadă că Evreul e în adevăr slab. Astfel putu să restabilească foarte uşor relaţiile dintre partizanii proiectului catolic şi directorul financiar, fără de care treaba nu mergea deloc. Se depărtă din ce în ce inîi mult de vechii lui prieteni, Bill înger şi Harpprecht; aceştia îl priveau cu tristeţe, dar fără ură, scufundându-se în maşinaţiuni dezastruoase.

Din zi în zi se alipea tot mai mult de Duce şi se folosea de acum înainte fără niciun scrupul de ciudata lui situaţie de socru nelegitim. Puse în joc toată experienţa lui, ca să se acoimjodeze cu capriciile lui Karl Alexander, iar Ducele, supărat încă pe consilierii săi din pricina intrigilor împotriva lui Süss, pe altă parte ine mai având aceeaşi încredere în acesta, primea cu plăcere linguşirile lui Weissensee. Preşedintele consiliului ecleziastic preluă încetul cu încetul, Cu multă abilitate, micile servicii, pie cari mai înainte le făcea Evreul, ca de pildă procurarea şi concedierea de femei şi alte asemenea lucruri.

Ca să atragă şi mai mult pe Karl Alexander, el îl împingea pe căi vicioase şi artificiale spre plăceri rafinate, şi prinţul, de felul lui foarte sănătos1, nu prea găsea pe placul lui aceste plăceri, preferându-le altele mai grosolane; se credea însă obligat, în calitatea sa de prinţ şi om bine crescut, să încerce şi din acestea.

I’reiatul îi procura femei cari nici nu erau pe placul lui, dar cari erau la modă la Paris, deasdmenea tot el îi aducea reţete şi afrodiziace italiene. Alături de el, Ducele pătrundea tot mai adânc în paradisul otrăvit, iar prelatul îi devenea indispensabil, ca mentor. Curios lucru, Ducesa nu vedea cu ochi buni această prietenie. Ea nu era nicidecum

sfioasă, îi plăcea chiar să asculte povestiri obscene, luând o expresie gânditoare; îi plăcea, în felul ei, figura tatălui său, străbătută de nenumărate cfeţuri, cari dovedeau o corupţie savantă. Dar chipiul lui Weissensee, poate din pricină că stricăciunea lui nu era naturală, ci obţinută pe căi lăturalnice, era dintre piuţinele, pe care ea nu putea să le sufere.

Karl Alexander obişnuia să organizeze vânători mari şi strălucite, cheltuind sume de bani enorme; într-una din pădurile lui porunci să se facă un lac artificial, ca să atragă vânatul. Cu prilejul unei astfel de vânători, Weissensee îi sugeră ideea să vâneze odată numai în tovărăşia câtorva prieteni. O vânătoare ca cele obişnuite era un spectacol şi nu o plăcere. Ducele se învoi. Mai târziu, prelatul îi vorbi de pădurea de la Hirsau, atât de frumoasă şi bogată în vânat; poate că ar fi o distracţie bine venită să rămână aaolo câteva zile incognito, fără castel de vânătoare, confort şi mulţime de servitori, să se odihnească, gustând plăcerile vânătoarei ca orice nobil de la ţară. Ce cinste ar fi pentru dânsul, să salute pe prinţ în casa lui, ca oaspe! Karl Alexander primi cu plăcere şi fără multă vorbă: Weissensee alesese bine mlomentul. Partida fu organizată pentru o dată foarte apropiată şi în mare taină, pentru a păstra incognito-ul.

Începând din acea zi, Weissensee fu într-o continuă activitate şi într-o admirabilă dispoziţie. Întineri, mersul său; deveni mai elastic şi mai sprinten, ochii săi inteligenţi priveau cu o strălucire mai adâncă oamenii şi lucrurile. Căuta tovărăşia lui Süss1, aflându-se în preajma lui, ori de câte ori era cu putinţă. Când vorbea, îl asculta cu un zâmbet fin şi voluptuos1 şi înclini» capul mic şi inteligent ca şi culm1 ar adulmieca ice Ya. Când Süss nu băga de seamă, el îl măsura din calp până în picioare, sfredelindu-l cu privirea, iar celălalt, cutremlurându-se uşor, fără să ştie

de ce, se oprea stânjenit, şi în cele din urmă tăcea.

X.

Rabbi Gabriel părăsi casa cu terasele înflorite, plecând într-una din călătoriile lui singuratece.

Străbătu Suabia de la Apus la Răsărit, umblă prin străzile vechi şi impunătoare din Augsburg, atrăgând privirile curioşilor. Sub ochii stupizi şi bănuitori ai trecătorilor, el intră în capitala pitorească aprinţului elector de Bavaria. Aploi coti spre munţii dtela Sud. Pe malul râului se întindea un bâlciu plin de larină şi chipuri felurite. Începând de acolo, valea se îngusta, devenea şerpuitoare, iar drumul urina în cotituri nesfârşite râul verzuiu şi repede. Susi de tot, pe un podiş, printre ziduri mari şi îngălbenite cu turnuri înalte, se afla un castel de vânătoare. Drumul se bifurca. Rabbi Gabriel intră în pădurea dieasă şi nesfârşită. Urcă de-a lunglul torentului, ale cărui maluri se apropiau tot mai mlult şi care îşi croia drumul, limpede şi vesel, prin pădurea întunecoasă. Cabalistul trecu graniţa, pătrunzând pe teritoriul împărătesc; după a pribegie de aproape două zile, acolo unde valea râului se lăţea., bătrânul dădu peste câteva căsuţe sărăcăcioase, semănate în jurul unei biserici. Aci îşi petrecu noaptea.

Ceva mai departe, un perete înalt die stânci închidea valea râului, dealupgul căreia mersese până acum. Ceva mai înainte se desfăceau trei văi mai mici, formate de pâraie cari se vărsau în râul din ivalea principală. Apucă pe valea celui dintâi. Nu era prea repede, de un aspect prietenos1, iar malurile muntoase erau acoperite până sus1 de păduri. Străbătu şi pe cea de a ¡două. Era foarte scurtă, urcuşul repede să (greu, şi se termina curând într-un fel de semicerc în amfiteatru, de pere ţi stâncoşi uriaşi, pleşuvi şi die culoare închisă. Urmă şi a treia vale. Aceasta era mi-ai lungă şi mai largă decât celelalte. Pârâul care o

forma era mai domlol şi adesea se pierdea cu totul, curgând pe sub pământ. Rabbi Gabriel ajunse la un loc mlăştinos acoperit cu sălcii. Mai sus se afla o colibă mică şi părăsită, cea din urmă din această regiune., i

Cerul era acoperit, aerul nu prea cald, dar înăbuşitor. Călătorul gras răsufla din greu, urcându anevoie drumul fără potecă.

Îndărătul colibei, valea se lărgea în chipi surprinzător. Deodată răsări ca din pământ un arţar, apoi uh altul, un crâng întreg. Copacii bătrâni se înălţau în aerul liniştit; nu se simţea nicio suflare, nicio frunză nu se mişca. Pereţii uriaşi de stâncă seistrăvedeau abia printre copiaci, cari închideau valea de jur-împrejur şi erau atât de înalţi, încât nu li se vedea vârful. Aerul era apăsător, crângul părea între munţi ca un peisaj meridional, adus1 acolo printr-o putere magică şi tăcerea adâncă şi apăsătoare părea că ia formă fizică; toată valea nemişcată era ca (vrăjită, te simţeai închis într-însa, de parcă erai la capătul lumii.

Rabbi se ghemui stub un copac, greoiu, ostenit, gemând uşor. Scoase din buzunar o scrisoare de a lui Süss cu caractere ebraice, o scrisoare serioasă, cu o spoială de pietate jignită. Se adânci în citirea acestor caractere, le sorbi. Apoi, plecând capul, evocă chipul bărbatului care îşi căuta sufletul, al bărbatului de care se simţea înlănţuit. Să-l ajute! Să ajute să se ridice la lumină sufletul lui acoperit de mloloz, pentru ca propriul său suflet, înlănţuit de acela, să poată respira mai în voie.

Dar valea aceasta nu era locul cel mai potrivit pentru meditaţie. O, ce înăbuşitor era aerul! Oare Samael, îngerul cel rău, şi-o fi trimis în acest loc spiritele sale cele mai puternice să-l apese şi să-l îndepărteze efebi datoria lui? Doamne, scapă sufletul meu de sabie. şi trupul meu din puterea câinelui!

Copacii ciudaţi şi neprevăzuţi erau de o imobilitate sinistră, cadaverică. Ah, pretutindeni numai demoni, fără formă sau cu miriade de forme, înconjurau pe om, rătăcind pe acela care voia să pătrundă într-o lume superioară. Sufletele morţilor ispăşesc păcatele, ferecate în milioane de lucruri, în animâle, în plante sau stânci. În albina care bâzâie e încarnat sufletul flecarului, care a luat cuvântul, în deşert; în flacăra pâlpâitoare, sufletul desfrânatului, la piatra cea mută, bârfitorul şi calomuiatorul. Rabbi Isac Luna, «el atotînţelept printre oameni, vedea sufletele cari ieşeau din trup, chiar şi ale celor vii când, în serile de Sabbat, se înălţau spre paradis.

O, dacă ar putea vedea sufletul acelui om! Dacă i-ar putea vorbi şi ajuta. Sufletul omului care se frământă pe acest pământ. numai de dragul bunurilor pământeşti, după moarte e aruncat în apă. Acolo e purtat din loc în loc, fără odihnă, târât de torent, sfărâmat şi prefăcut în pulbere la tot pasul. Dacă oamenii ar cunoaşte acest chin, n-ar mai înceta să plângă. Apăsarea creştea, îl strângea de gât, tăindu-i răsuflarea. Rabbi Gabriel fu silit să ridice papul. Din frunziş îl priveau mii de ochi, ochii căprii şi plini de lacrimi ai copilei, da. – inima îi stătu în loc, – ochii lui Noemi. Şi aceşti ochi chemau, implorau cu o stăruinţă plină de groază: „Ajutor!”

„Ajutor!” strigau aceşti ochi, tot mai strălucitori şi mai deznădăjduiţi, fixându-l mereu. Bătrânul îşi trecu mâna pe frunte ca să gonească această viziune, apoi, răsturnând capul pe spate, privi către cer. Acolo văzu fâşii de noi i într-o rânduială ciudată, nemişcate. Deodată recunoscu că norii formau litere, două litere ebraice cari însemnau: „Ajutor!” întoarse capul şi văzu crengile copacului sub care şedea şi cari formau aceleaşi Jitex-e: „Ajutor!”. Rădăcinile, aceleaşi litere: „Ajutor!” Sări în picioare răsuflând din greu, năduşit, cu gâtul uscat, şi un

fior îi trecu prin spate; acest fior îi străbătu măruntaiele ap; oi îi strânse pieptul ca un cerc de fier. Se întoarse îndăi ăt. Crăpăturile din stânci, cursul pârâului, totul forma aceleaşi litere, întreaga vale tăcută. pereţii stâncoşi, pietrele şi apa îl impl oraui, strigând cu groază: „Ajutor!”

Călătorul cel gras coborî în goană valea, gâfâind, implelicindu-se, căzând şi alergând mai departe. Ajunse în ţinutul locuit şi goni îndărăt tot drumul, călare pe catâri, pe cai, în trăsură; simţea în ceafă privirea înspăimântată a copilei, în creier, literele ce-l implorau, îl goneau şi-i strigau: „Ajutor!”

La Hirsau, în camerele mari şi tăcute, cu perdele albe din casa lui Weissensee, şedeau împreună cu stăpânul casei Ducele, consilierul Schütz1, cel cu nasul coroiat, şi gălăgiosul miaior von Roeder, cu labele mari înmănuşate mai întotdeauna. În odaie se aflau peste lot portretele copilăroase şi visătoare ale Magdalen Sibyllei şi tatăl îşi vedea şi acum! fata şezând în Cercul luminos al lămpii cu chipul, de o seriozitate copilărrească, aplecat deasupra unei cărţi. O vedea aşa cuta1 fusese mai înainte, cu obrajii oacheşi şi catifelaţi, cu trăsături îndi ăsneţe, aproape masculine şi ochii albaştri, – ce formau un pontrast ciudat cu părul negru. Căia lumină şi câtă nădejde n-a sorbit din acest chipi! Şi cât era acum de stins, de tulbure şi de îngheţat!

În această încăpere, care mai era plină de aşteptările lui, de munca lui la comentariile Bibliei şi ide visurile fiicei sale, bea şi petrecea acum! împreună cu tovarăşii săi, Ducele. Karl Alexander se simţea tânăr, viguros şi împrospătat. Haina verde îi era descheiată, îşi desfăcuse şi pieptarul, iar părul blond, încărunţit, fâlfâia liber. A fost o idee straşnică să vie la vânătoare în aceste locuri. La Stuttgart şi Ludwigsburg afacerile miergeau admirabil, proiectul catolic avea toţi sorţii de isbândia. Pe lângă

acestea, noua târfă de la operă, Ilonca, îi plăcea de minune; la drept vorbind ar fi putut s-o ia cu dânsul. Dar e mi-ai bine aşa. În timpul zilei, vântul în faţă, seara, vin şi glume straşnice între bărbaţi. Fără femei! Fără politică! Fără adunătura din parlament! Cum se simţea de tânăr! *Miile tonnerres*! Nici nu simţea că are cincizeci de ani. Putea să rulai râdă şi să găsească plăcere într-un petec (de pădure şi o ţintă bună pentru puşca lui.

Neuffer umbla de colo colo şi turna vin în semiîntuneric, în afara cercului de lumină al lămpii, sta ghemuit Arapul. Karl Alexander bea vârtos, întindea picioarele (dinaintea lui, râdea în hohote de glumele grosolane ale lui Roeder, de cele delicate ale lui Weissensee şi de anecdotele murdare pie qari diomnul de Schütz le spunea, vorbind pe nas, într-o limbă elegantă şi foarte amestecată cu expresii franţuzeşti. Povesti apoi şi el amintiri din campaniile lui şi aventuri din timpul şederii sale la Veneţia.

Weissensee asculta cu o plăcere amestecată cu necaz. Când te gândeai bine, numai Evreul era de vină că acum el era silit să-şi pângărească încăperile albe cu aceste palavre grosolane şi idioate. Dar, ce vrei, atunci când eşti curios şi doreşti să ştii, trebuie să te coste ceva această curiozitate. Osteneala îi va fi însă răsplătită, desigur că-i va fi răsplătită!

Când comesenii ameţiţi de băutură se duseră să se culce, Weissensee spuse Ducelui că-i pregătise pentru a doua zi după amiază o surpriză. Îşi permitea să sfătuiască pe Alteţa Sa să doarmă bine toată dimineaţa, apoi să mănânce zdravăn şi după aceea va conduce pe Alteţa Sa în pădure şi-i va arăta surpriza.

— Weissensee! zise Ducele râzând. Vulpoi bătrân! Excelenţă! Preşedinte! Sunt mulţumit de tine. Ştii să aduci ceva nou în fiecare zi. Eşti un prelat de mare folos. Şi

bătându-l pe umăr, Ducele se îndreptă clătinându-se spre camera sa.

A doua zi, înfierbântat de prânzul copios, mirosind a vin vechi, pe care priceputul Weissensee i-l oferise, plecară în trăsură. Mai întâi de-a lungul şoselei, apoi cotiră pe un drum! de ţară. Aci lăsară trăsura şi o luară pe jos, pie cărare; în cele din urmă ajunseră la un zâplaz înalt. Perspectiva era închisă de nişte copaci.

Se opriră în faţa zăplazului. Bătea un vânt cald. Erau încă ameţiţi de vin. Suflau din greu, asudau, glumeau. Aşa dar surpriza se afla dincolo; oare merita osteneala? Weissensee nu vrea să le spuie câte ceva? Acesta îi rugă să nu se teamă de osteneală şi se\căţână cel dintâi pe gard. Ceilalţi urmară, suflând din greu. Merseră rulai departe, curioşi, intrigaţi, amuzaţi.

Ajunseră la terasele de flori, la cubul alb al casei. Se opriră uimiţi. Imagini confuze se iviră în mintea lui Karl Alexander. Veneţia, Belgrad. Dar nim era nu ştia ce rost avea acea casă1 albă şi ciudată din mijlocul pădurii suabe.

— Casa aparţine magului, zise Weissensee, unchiul domnului director financiar.

Stupefacţie, feţe tâmpite, ochi mari. Ducele simţi un gust neplăcut în gură, deveni mai greoiu, piciorul bolnav îl durea, resimţi drumul rău şi plin de hopuri plin pădure. Cuprins de o stingherealã subită, el măsură casă, cu o senzaţie vagă că dintr-însa îl privesc doi ochi împietriţi, de un cenuşiu tulbure.

— Magului? Aşa? zise el apoi cu glasul răguşit. Fireşte, aceasta e o surpriză.

— Şi nu e totul, urmă Weissensee zâmbind cu bu zele fine şi voluptuoase. Alteţa Voastră1 porunceşte să ne apropiem?”

Karl Alexander îşi reveni şi-şi drese glasul:

— Bătrânul vrăjitor îmi datoreşte oricum i încă un

răspuns, strigă el. Haideţi să speriem bufniţa în văgăuna ei!

Tovarăşii de petrecere se apropiară, bătură în uşă şi, deoarece nimeni nu le răspunse, intrară în casă. Bătrânul servitor le ieşi înainte: Ce căutau?

— Pe stăpânul său.

— Nu este acasă. De altfel nici nu primeşte pe nimeni, adăugă el cu necaz. Weisslensee fu de părere să viziteze casa. Ce idee, mormăi servitorul. Să facă bine să plece. Nimeni n-are ce căuta aci.

— Ţine-ţi gura! strigă mânios maiorul Roeder.

Dar bătrânul repetă cu încăpăţânare:

— Nimeni n-are ce căuta aci. Nimeni n-are să-mi poruncească decât stăpânul meu.

— Şi Ducele de Württemberg, zise Karl Alexander, trecând pe dinaintea servitorului împietrit.

Intrară în casă. Examinară timizi şi batjocoritori volumele mari, desenele arborelui cabalistic, imaginile omului ceresc, ciudatele inscripţii şi făcură observaţii ironice. Dar această încăpere misterioasă punea ca un dig exuberanţei lor, le insufla un fel de teamă.

— Ei drăcie! strigă deodată Karl Alexander, vrând să risipească impresia de stânjenire. Doar nu suntem în biserică, Neufl ei, adu vin! Dacă bătrânul vrăjitor nu e acasă, să încercăm1 noi să aducem spiritele sale la masa noastră, cu un piahar de vin bun.

— N-ar fi m: ai bine să vizităm mai întâi şi celelalte odăi? întrebă Weissensee. Poate că mai descoperim ceva!

Nasul lung şi fin al prelatului adulmeca în toate părţile, ochii săi inteligenţi şi neastâmpăraţi căutau în toate ungherele.

Pe când Neuffer pregătea de băut, vizitatorii examinară cele câteva camere ale căsuţei. În faţa unei uşi stătea Jantje, servitoarea cea grasă şi vorbăreaţă, căutând

să oprească pe vizitatori. Dar aceştia o deteră deoparte şi pătrunseră în odaie. În colţul cel mai îndepărtat şedea tânăra fată speriată, îmbrăcată în costumul ei oriental, cu ochii măriţi şi gesturi de apărare. Bărbaţii se deteră înapoi în faţa acestui chip drăgălaş, de o albeaţă mată, cu părul negru-albăstrui şi ochii expresivi şi plini de lacrimi.

— Lua-l-ar Aghiuţă! înjură printre dinţi Ducele. Aşa dar, iată ce bunătăţi are Evreul meu! Iată aum se fereşte de mine, pungaşul! Vrea să se desfete singur cu aşa bucăţică bună.

Între vizitatori şi tânăra fată era încă o distanţă de câţiva paşi. Se făcu tăcere. Noemi sărise în picioare şi acum stătea îndărătul scaunului, lipindiu-se cu totul de perete. Vizitatorii, uimiţi de ciudăţenia acestei apariţii, rămaseră pironiţi lângă uşă.

În mijlocul acestei tăceri se auzi glasul mlădios al prelatului:

— Domnişoara este fiica domnului director finan clar. Şi, la vederea tovarăşilor săi cari rămăseseră cu gura răstată, el adăugă cu un zâmbet politicos: – Aceasta a fost surpriza mea!

— Ei drăcie! Ei drăcie! repetă de măi multe ori maiorul Roeder, care nu găsea altceva de spus. Ducele însă, revenindu-şi din uluirea sa, o mânca din ochi şi, plin de entuuziasm, se pierdu în comparaţii admirative:!!; I li ¡A I

— Această fată e o capodoperă! Numai fildeş şi abanos. Ca o legendă a Orientului.

Consilierul Schütz îi ţinu isonul:

— Directorul financiar e un geniu; dar produsul trupului său întrece pe toate cele ale creierului său.

Weissensee tăcea. Şi totuşi, acest fin cunoscător ar fi putut să laude fata mai bine decât însuşi Ducele în preună cu Schütz cel fără simţire sau decât grosolanul Roeder,

care nu găsea alt compliment decât veşnicul slău grohăit: „Ei drăcie! Ei drăcie!” Dar Weissensee rămase mut. Se mulţumi să privească fata, s-o măsoare din cap până în picioare, şi un zâmbet de neînţeles1 s e ivi pe buzele lui voluptuoase. Da, da, domnule director financiar, fireşte, iată un giuvaier preţios; care merită să fie păzit. A opta minune a lumii! Venus ebraică! Are nişte ochi ca în Vechiul Testament. Şi nu pare să fie frumoasă numai la vedere. La Magdialen Sibylle veneau apostolii şi-i vorbeau. Acesteia n-au decât să-i vorbească profeţii. Ai fost mai şiret decât mine, domnule director financiar; dar tot n-ai fost destul de şiret. Ai fi trebuit s-o ascunzi în ai depiarte şi cu mai multă grijă. *Voilil* Acum vom1 vedea ce mutră ciudată vei face dumneata.

— Cine ar fi crezut că bătrânul vulpoi să aibă un asemenea pui? –

Noemi stătea în colţul ei, cu tot trupul încordat de frică şi dezgust şi privea pe străini.

— Cum te numeşti, domnişoară? întrebă acum Ducele. Şi, deoarece ea nu răspunse: – Sulamita? Salónica? Vrei să aruncăm la picioarele tale capul cuiva?

Dar Noemi continua să tacă, chinuită de o durere aproape fizică, atât îi era de frică şi de scârbă.

— Timiditatea aceasta n-o are de la tatăl ei, constată domnul de Schütz.

Dar maiorul Roeder, piezându-şi răbdarea, o repezi:

— Răspunde odată, pui de Jidov, când te întreabă Ducele!

— Ţine-ţi gura, Roeder! zise Karl Alexander. Şi adresându-se copilei speriate, care se ghemuia în colţul ei v îi zise prietenos: i!

— Nu-ţi fac nimic, nu te mănânc, căprioară speriată! Mimoza! Nu fi atât de mofturoasă.

Între timp Jantje, servitoarea, se strecurase în

apropierea fetei şi acum1 stătea lângă dânsa, neştiind ce să facă.

— Sunt în adevăr suveranul tău, continuă Karl Alexander cam nerăbdător, – Ducele şi stăpânul iubitor al tău şi al tatălui tău. Şi acum! spune-mi în sfârşit cumi te cheamă!

— Domnişoara se numeşte Noemi, răspunse servitoarea în locul ei.

— Acum cel puţin ştim, mormăi satisfăcut von Roeder. Noemi, ciudat nume! pufni el.

Ducele însă porunci:

— Vino încoace, Noemi! Vino şi sărută mâna suveranului tău!

Servitoarea spuse câteva cuvinte copilei, împingând-o înainte cu blândeţe. Fata păşi încet, cu ochii în pământ, şi Weissensee îndreptă spre dânsa privirile lui lăcome şi curioase.

Intrară în camera de lucru şi băură, silind! copila să le dea explicaţii. Pe pereţi se întindea arborele cabalistic, literele masive se încâlceau cu figurile uimitoare, omul ceresc privea nemişcat. Copila gustă din vin. Dar ei nu putură s-o oprească. O zbughi deodată, se închise în odaia ei, înfiorată, tremurând din tot corpul.

Dar în camera de lucru, von Schütz zise, arătând figurile magice:

— Înainte, aici mirosea a şcoală evreiască şi a cimitir. Acum miroase ca la Paris, a parfum şi a *„Mercure Galant”,* şi toată atmosfera de stafii a dispărut. Ciudat lucru, un pic de carne fragedă de femeie distruge prestigiul celui mai învăţat dintre magi.

Plecară. Mai întâi Schütz, Roeder şi apoi Ducele şi Weissensee, la urmă Neuffer. Ducele greoiu se sprijinea cu toată încrederea de Weissensee cel sprinten şi elegant.

— Dar bine ai mai ticluit lucrurile, zise el vesel. O să

mai glumim multă vreme pe chestia asta. Ce misterios e şi Evreul meu! Lasă c'o să râdem) de el, de o să facă feţe-feţe.

Dar nu aceasta fusese intenţia lui Weissensee. Să plece acum şi să râdă puţin de Evreu, ce lucru mare era? Nu pentru asta s-a obosit atâta. Evreul era şiret, Evreul ştia ce copilă are. O va trimite în străinătate, dlepiarte, în orice caz n-o v. a aduce la curte, aşa cum1 făcuse dânsul. Evreul era prevăzător; şi chiar dacă ar fi ispitit, el avea pe mag, care să-l oprească. Dacă Ducele pleca acum, nu va fi cu putinţă să-l mai aducă la Hirsau. Şi atunci, în area şi mistuitoarea curiozitate – a lui Weissensee va rămânea pentru totdeauna nepotolită.

Prelatul revăzu în faţa lui copila ghemuită în colţul ei, cu ochii mari şi speriaţi şi chipiul alb, cu o expresie de dezgust, şi fu cuprins de un sentiment de duioşie. Dar acest sentiment fu înăbuşit de curiozitatea sălbatică şi sfâşietoare, care îi umplea toată fiinţa, îi strângea inima şi-i tăia respiraţia.

* îşi încetini pasul şi rugă pe Duce să nu se obosească prea mult, sfătuindu-l să facă un mic popas. Neuffer măi avea vin şi Weissensee servi pe Duce. Acesta bău. Weissensee aducea mereu vorba de fată; cu glasu-i amabil, mlădios şi insinuant, el lăudă ca un cunoscător farmecele ei: cât era de tânără şi totuşi destul de coaptă. Când sunt în floare, Evreicele au o frum useţe unică, superioară tuturor femeilor; ele sunt răcoroase şi înflăcărate, ca vinul din ţările siudice. Dar această înflorire durează foarte puţin, după aceea ele se veştejesc şi devin oribile. Trebuie să le iei aşa cum1 e aceasta, sfioasă şi înflăcărată; cine gustă din această băutură cel dintâi, simte o fericire deosebită, care îi rălmâne în amintire toată viaţa.

Astfel prelatul picura otrava lui subtilă în inima Ducelui. Karl Alexander bea mereu şi simţea cum1 sângele

îi umflă vinele. Înseră. Vântul cald adia uşor, în faţa lui, printre copaci, plutea imaginea fetei cu formele timide şi delicate; Ducele ofta uşor.

— Astfel trebuie să fi fost femeile pe care şi le alegea regele Solomon, zise Weissensee, continuându-şi visul; şi cuvintele lui vizau pe Duce. O mie de femei avea el. Astfel erau regii din Vechiul Testament, din

Testamentul domnului director financiar, adăugă el, chicotind.

Karl Alexander se ridică deodată, îşi scutură hainele de uscături şi frunze veştede şi spuse lui Weissensee, cu glasul scăzut, că vrea să se mai plimbe puţin prin pădure. Weissensee să-l scuze fată de ceilalţi tovarăşi; să nu-l aştepte, să se întoarcă acasă şi să-i trimită trăsura îndată; Neuffer va rămânea cu dânsul. Preşedintele Consiliului ecleziastic se înclină şi plecă. Când fu singur, răsuflă din adânc, întinse braţele, făcu o strâmbătură, scoţând din gâtlej nişte sunete ciudate, ca un fel de gâlgâit.

În acest timpi, Karl Alexander, urmat de cameristul său, se întoarse prin pădure, alergând atât cât îi îngăduia piciorul său bolnav. Înnopta. Când ajunse la casa cu terasele înflorite, era întuneric de tot; ¡nori sfâşiaţi şi negricioşi treceau grăbiţi pe cerul fără lună, vântul cald se înteţise, tăindu-i răsuflarea. Ce aventură frumoasă! Cât se simţea de tânăr! sări gardul şi se strecură printre copaci. Ah, ce bine era, mult mai bine decât să se certe cu păduchioşii de parlamentari pientru paragrafele din lege! Dacă ar avea o mască pe obraz, s-ar simţi tot atât de tânăr cum fusese la Veneţia.

Nu era niciun câine? Poate că bătrânul făcuse nişte cercuri magice, vrăjind pragul casei sale, aşa încât acel care îl trecea rămânea nemişcat.

Lăsă pe Neuffer în urmlă şi fiăcu ocolul casei, pândind în toate părţile. Reţinuse cu uşurinţă planul atât

de simplu al locuinţei. Colo era odaia fetei, cufundată în întuneric. Acolo unde ardea lumina, era încăperea cu figurile magice. Nu cumva e acolo? E uşor că se caţere pe spalier. Va vedea.

Abia icnind se caţără pe fereastră. Da, ea şedea acolo, cu braţele moi, nemişcată, cu ochii măriţi, plini de nesiguranţă.

— Pst! o chemă el şoptind, râzând! pe sub mustaţă şi clipind cu şiretenie.

Fata tresări, văzu faţa în asivă şi roşie şi ochii albaştri şi lacomi, ieşiţi din orbite. Se diete înapoi şi rămase cu privirea împietrită de groază, pironită asupra Ducelui, care sufla din greu. El râse:

— Te-am speriat? Prostuţo! Nu te teme!

Acum1 sări în – odaie, apropiindu-se de dânsa asudat şi gâfâind:

— Vezi ce bine ştie să se caţere suveranul tău?

Noemi, simţindu-se pierdută, se repezi la capătul odăii, murmurând rugăciuni în neştire şi ghemuindu-se cât putea. El o urmă, vorbindu-i şi căutând s-o liniştească, ca pe un copil mic; dar amabilitatea lui îngrozitoare, o făcea să tremure şi mai tare. Cui buzele albe, cu ochii ca douia lacuri îngheţate, ea îl privea ţintă, până când, în cele din urmă, pierzându-şi răbdarea, Ducele o apucă cu brutalitate, sărutând-o şi căutându-i sânii. Ea îi alunecă din mâini, strigă cu glasul stins ca de copil1 pe unchiul său, se smuci, ajunse la uşă şi urcă în goană o scară. Scara ducea pe acoperiş.

Când ajunse sus, respiră cu putere aerul cald al nopţii. Vântul umed şi cald o învălui din toate părţile, gonind-o mai departe. Trase cu urechea în urma ei: linişte. Întinse braţele, se simţi liberă, unchiul o ajutase şi acum vântul umed şi binefăcător ducea departe de dânsa mirosul şi răsuflarea bestiei. Păşi zglobie, aproape dansând spre

marginea acoperişului orizontal. Oare nu veneau glasuri din pădure? Glasul adânc, catifelat şi mângâietor al tatălui şi cel hârâitor, morocănos şi totuşi atât de consolator al unchiului! Noemi zâmbi în noapte.

Atunci se auzi un tropăit urcând scara, un gâfâit, înjurături înăbuşite. Bestia! Acum1 însă ea nu se mai temea. Dinspre pădure, pe o suflare de vânt, venea o trăsură cu cai înaripaţi şi se opri lângă acoperiş. Surâzând, cu pasul uşor, ea coborî.

Când ajunse Sus, Karl Alexander nu văzu nimic. Şi totuşi. ea fugise pe scară şi aceasta nu avea altă ieşire. Mii de draci! Nu cumva învăţase de la bătrân arta vrăjitoriei şi se prefăcuse într-o pasăre de noapte, sau, trecea veolo pe cer, prefăcută în norul cel negru şi îşi bătea joc de dânsul? Blestemată fetiţă! Ducele era dezamăgit şi furios, vântul bătea mai tare, fluturându-i haina şi părul lipit de sudoare. Ce dobitoc bătrân mai era! Să fi luat pe această fată de Jidov mofturoasă, s-o fi aruncat pe masă, fără să ţie seama de fandoselile ei. La ce dracu’ mai era stăpân? Acum îşi pierduse noaptea şi cei din Hirsau vor avea (dreptate să-şi bată joc de dânsul. (i…

Necăjit, coborî scara dibuind. Piciorul îl durea şi era obosit mort. Ieşi pe fereastră anevoie. Atunci auzi şoptind glasul răguşit şi plin de teamă al cameristului:

— E întinsă între flori!

Ducele crezu că fata se ascunsese acolo şi zise râzând: „Ticăloasa!” Apoi se îndreptă poticuindu-se prin întuneric, în direcţia pe care i-o arătase Nouffer.

Da, era aci printre flori. Florile se legănau ou putere încoace şi încolo, scuturate de vânt, ea însă zăcea nemişcată. Ducele o strigă, glumind:

— Ticăloasol Cum ai ieşit de acolo?

(Deoarece ea nu răspundea, el o apucă binişor de braţ, îi înclină capul pe spate, o pipăi în grabă speriat, îşi

dete seama că era moartă. Nu înţelese.

Norii sfâşiaţi goneau pe cer. Luna nouă se arăta la orizont, răspândind o lumină imprecisă. Servitorul stătea sfios deoparte. Ducele de Württemberg însă îngenunche lângă cadavrul tinerei Evreice, printre flori, în bătaia vântului, trist, tulburat, un biet oim! umilit în noapte şi în vânt.

Ce, se petrecuse oare? Păşise în gol? O făcuse din adins? Într-un fel sau, altul, el era legat de această moartă, era pricina nenorocirii ei.

Ei! A glumit şi, el. Cine ar fi putut bănui (că fecioara va fi atât de mofturoasă? Aviusese şi altele de vârsta ei şi ce fete? Fiicele celor mai de seamă nobili ai Suabiei! Evreica nu trebuia să se poarte astfel şi să facă atâtea mofturi. Se întâmplă ca unii copii să se Înece sau să se sinucidă în alt fel, pentru o vorbă mai aspră. Se întâmplă. Aceştia sunt smintiţi şi nu merită să trăiască. Şi alunei acel care e cauza morţii lor n-are nicio vină.

Cu toate acestea el nu putea să scape de acel sentimient apăsător, care îi strângea inima. Evreul o ascunsese, o ascunsese cu atâta grijă şi acum: iată că zăcea pe pământ şi era ţeapănă şi împietrită şi, cu toată şiretenia lui, Evreul n-a putut s-o păzească. O suflare vine, cine ştie de unde, şi lumina se stinge. Ce ciudat, şi cât de neînţeles! mai adineaori fusese în lumină şi ochii îi străluciseră plini de viaţă; acum1 zăcea în noapteşi nici vântul cel mai cald nu o împiedica să se răcească.

Pădurea era întunecată, duşmănoasă şi plină de mister. Se auzeau glasuri tulburătoare, pline de batjocură. Ducele simţi o înfiorare. Basmele copilăriei se ridicau în faţa lui nebuloase, imagini dintr-o pădure vrăjită, plină de spirite blestemate, cari îl strângeau de gât, îl trăgeau de păr şi braţe lungi şi spectrale se întindeau spre dânsul. Şi deodată se văzu iarăşi păşind în acea horă fantomatică şi

mută; magul îi ţinea mâna dreaptă, Sus pe cea stângă. Oare nu dansa în horă şi tânăra fată, înclinându-se şi făcându-i semn cu capul? Şi acum auzea glasul hârâitor şi morocănos al miagului. Auzea lămurit fiecare sunet şi se silea t să înţeleagă; dar nu înţelegea. Aceasta îl chinuia. Şi totul era atât de tulbure, de nebulos şi incolor.

Cu un m-ormăit furios se smulse din această constrângere. Era obosit mort, va dormi. O moartă zăcea în bătaia vântului. E bine, el a văzut mulţi morţi. Când dădea un ordin de-atac şi în urknia lui m-orţii zăceau în jurul său, la urma urmei tot el era pricina. Era iun non sens să-şi bată capul. De ce se gândea la această Evreică moartă mai mult decât la miile die bravi (Ofiţeri şi soldaţi, cari muriseră în jurul lui şi ¡pentru dânsul? De aceea era Duce. Dumnezeu orânduise lucrurile astfel încât, acolo unde trecea el, înflorea viaţa sau se abătea moartea.

Aşa dar acum se va duce să doarmă. Şi fata? S-ot lase aici? Fireşte, nici vântul şi nici ploaia nu (pot să-i mai facă vreun rău. Dacă pleacă acum, afacerea s-a terminat; gala, *f nito*. Servitorii vor găsi fata a doua zi şi vor înştiinţa pe Süss. Acesta o să-şi frământe creierul de ce şi cum a murit. Dar probabil că nu va face gălăgie. Se va feri. Îşi va îngropa copila în tăcere şi îşi va ţine gura. Şi cei care au fost azi cu dânsul, Weissensee şi ceilalţi, de asemenea. Afacerea va fi, terminată şi îngropată.» Punct. Ex, ex, ex!

Aşa dar, va – nu, nu va face nimic. Să fugă? Ho! ho! Ar putea să pară că se tem Je de Evreu. Va; scula servitorii, va trimite un curier lui Süss, îl va aştepta aci şi-i va spune: „Bună treabă ai mai făcut, pungaşule! Iată fiica ta a fost găsită moartă. Dacă n-ai fi ascuns-o, Jidove, misteriosule, vicleanule, dacă ai fi adus-o la Stuttgart, niciodată nu s-ar fi întâmplat asemenea lucru”.

Va fi o mare lovitură şi o mare nenorocire pentru Evreu. Ce canalie blestemată, misterioasă şi enigmatică!

mai întâi te umple de ridicol şi dispreţ* cu afacerea din Esslingen. Şi deodată, îl vezi că are o. copilă atât de ciudată, şi, înainte de a o atinge, moare. Această chestie nu va fi niciodată îngropată, chiar dacă ar pleca acuma şi s-ar întoarce la Stuttgart şi n-ar splune niciodată cuiva vreo vorbă. Chipul acestei copile era mai greu de uitat decât miile de chipuri moarte, schimonosite sau mutilate ale soldaţilor. Evocă chipjul Evreului, foarte alb, – cu buzele roşii, sensüale, cu ochii mobili şi mari. Era alb ca obrazul copilei. Cum! s-a priceput acest om să se apropie de dânsul, să se insinueze cu privirea lui blestemată de câine credincios! Fireşte, când te gândeşti bine, pe atuncea nu era lucru miare de capul lui: un mic prinţ, căruia Parlamentul nu-i acorda nici măcar un avans de câţiva ducaţi. Nu era speranţă să scoată de la dânsul nici capital, nici dobândă. Şi chiar dacă lucrurile au luat altă întorsătură şi Süss l-a făcut să-i plătească încrederea cu vârf şi îndesat, afacerea tot nu s-a sfârşit cu bine pentru dânsul. Dacă îi păsa atât de mult de Evreul Iecheskel, propria lui copilă, păzită cu atâta duioşie, însemna desigur pentru dânsul cu mult mai mult. Şi acum zăcea la pământ, grămăjoară de hrană pentru viermi, zăcea în bătaia vântului şi era moartă.

Să scape! Să scape de Evreu! îl va concedia. Să ia cu dânsul toată averea, tot aurul, nestematele şi hârtiile de valoare, tot ce a adunat, furând ţara. Îi va mai face şi un dar măreţ. Dar să plece! Să plece!

Nu, să nu plece! S-ar părea că are un sentiment penibil, apăsător, la vederea lui. Nu-l va concedia.

Dar acum ajunge! Se va gândi mai târziu. Acum se va culca, ce dracul. Se apropie de poartă, bătu cu putere, brutal. Arătă servitorului morocănos şi adormit care-i deschise, cadavrul. Trecu pe dinaintea bătrânului ce rămăsese împietrit, fără alte explicaţii. Auzi mugetul de

durere al servitorului, plânstul, gemetele şi bâiguielile servitoarei. Karl Alexander nu se sinchisi de nimic, intră în casă şi răspunse cu o strâmbătură mânioasă lui Neuffer, înspăimântat de această casă vrăjită şi de moartă. Se azvârli îmbrăcat pe o canapea şi adormi sforăind, horcăind, ca o brută.

Când se trezi, soarele lumina odaia. Se simţi murdar şi ţeapăn. Neuffer aţipise, ghemuit într-un colţ. Karl Alexander se întinse. Ah, acum1 va pleca din această casă sinistră, se va întoarce la Hirsau, va face o baie şi va mânca bine în casa confortabilă a lui Weissensee. Va aştepta pe Evreu, îl va bate pe umeri şi-i va spune câteva cuvinte princiare de mângiere. Cu aceasta se va termina partida de vânătoare. Păcat că nu se sfârşea tot atât de plăcut precum începuse. Sări în picioare cu atâta puiere, inem Neuffer se sperie în soma şi se ridică în grabă. Apoi intră în odaia dte lucru. Moarta era întinsă pe jos, ferestrele erau acoperite, lumânări mari ardeau, chiar şi desenul magic al omului ceresc era acoperit. La căpătâiul fetei stătea Rabbi Gabriel. Când intră Ducele, ochii tulburi-cenuşii nu se ridicară. Rabbi nu întrebă nimic, nu cercetă. Cu glasul hârâitor şi morocănos, rosti: „Plecaţi, Domnule Duce!” şi Ducele, surprins1, plecă. El nu se mânie; ¡era copleşit de o mare tristeţe şi amorţeală. Părăsi casă, fără să vadă cât de voioase se ridicau florile în lumina zilei, fără să vorbească cu Neuffer, care îl, urma înspăimântat, jinduind după o vorbă omenească Plecă repede, trecu prin pădure şi până când ajunse la drumul de ţară, undle aştepta trăsura, nu scoase o vorbă.

Rabbi Gabriel se întorsese încă în aceiaşi noapte, fără să fi fost înştiinţat. Nu păru prea mirat; sprâncenele dese se încruntară, cele trei cute verticale se brăzdară şi mai adânc în fruntea lui mare. Rosti binecuvântarea, care trebuia rostită la vederea unui mort: „Lăudat fii tu, Iehova,

Doamne, judecător prea drept”. Aşează binişor fata, îi încrucişă braţele înţepenite pe piept, îndreptă degetele, arătător, mijlociu şi molar astfel, încât să formeze litera *Sfun*, începutul numelui pirea sfânt *Shaddai*. Acoperi ferestrele, aprinse lumânările, acoperi imaginea omului ceresc. Vărsă în urma lui apă, atunci când intră în camera mortuară, vărsă apă la capul şi la picioarele fetei. Căci apa goneşte spiritele rele pe care le atrage moartea. Numai Samael, îngerul cel rău, îngerul morţii, nu poate fi gonit. Şi astfel Rabbi rămase singur cu moarta şi cu Samael, îngerul cel rău.

Plecă capul peste genunchi şi rosti în pământ cele trei imnuri, al Marei Sfinţiri, al Extazului din al treilea cer, al Legiunilor celor morţi. Sufletul fetei era acolo şi îngerul cel rău nu putea să-l ascundă. Ah, JRabbi Gabriel ştiuse că sufletul ci mai era acolo, că nu va intra în lumea cea de sus dintre oda A; în această lume de aci o mai aştepta o datorie, de aceea îl chemase copila. El însă n-a putut s-o ajungă şi astfel ea a murit înainte ca el să vină.

Bătrânul mag sta ghemuit ca o grămăjoară de carne zdrobită în odaia plină de spiritul lui Sarnael şi de sufletul sfios şi tremurător al copilei. Şi bătrânul îi vorbi cu glasuri hârâitor şi discordant; dar el nu-i putu spune nimic, ea trecuse pragul lumii de a treia şi oricât ar fi dorit ea die mult, el nu putea s-o oprească.

Şi atunci – când simţi că se duce şi îngerul sinistru o acopere cu umbra sa, el strigă celei ce se îndepărta acele cuvinte. din Biblie, care-i plăcuseră atât de mult: „Cât mi-ai fost de dragă, Noemi, fiica mea, iubită şi /drăgălaşă! Crin din valea aceasta! Trandafir din Saron!”

Atunci el percepu un ultim salut fâlfâitor. Dar Samael era mai tare decât dânsul şi o târî mai departe. Atunci Babbi căzu cu faţa în jos. Niciodată nu fusese atât de greu, atât de material ca acum. Zăcu ceasuri de-a rândul într-o

slăbiciune grozavă şi lumânările ardeau. şi moarta avea degetele întinse în senar, de *shin*; dar niciun semn nu mai era de folos1, nu era nimeni în ddaie şi el rămase cu Samael cel sinistru, singur îşi deznădăjduitv copleşit de o durere care-i strângea inim a.

În câteva cuvinte, Ducele povesti lui Weissensee cele întâmplate. Curierul ce fusese trimis la Sus plecase de mult. În aşteptarea Evreului, Karl Alexander se arăta de o veselie gălăgioasă, mânca zdravăn, bea, glumea şi vâna.

Weissensee nu înţelese decât un singur lucru: copila murise. Izbuti să rămână politicos şi stăpân pe sine în prezenţa Ducelui. Când fu singur, se sfărâmă ca sticla. Evreul rămăsese deasupra. Evreul învinsese din nou. Copila era moartă. Nu fusese murdărită, pângărită, zdrobită; murise, pur şi simplu. Îşi luase zborul, neprihănită, zâmbind din înălţimi ca un înger. Evreul nu era un codoş murdar şi zdrobit pa dânsul, Evreul era aproape tragic, era un miartir, nestemata lui nu era tulbure şi murdară; atunci când un altul voise s-o apuce cu mâna lui brutală, ea s-a desprins, topdndu-se în azurul divin. Acum, curiozitatea lui nu mai avea niciun rost, acum, nu măi era deloc ispitit să vadă figura Evreului. Şediea fără vlagă, istovit, în fotoliu, murmurând neîntrerupt şi aproape inconştient: *„Nenikekas*, *Judalet Nenikekas*, *Judaie*!”[2])

Între timp, Süss gonea spre Hirsau. Când primi vestea că Ducele se află la Hirsau şi că trebuie să plece într-acolo imediat, fără să piardă o clipă, îngheţă de frică. Era sigur că ceva ameninţa pe copila (sa, că poate se şi întâmplase. Dar la Hirsau, în casa lui Weissensee, i se spuse că Ducele ieşise, că era desigur în pădure, şi *că** dacă vrea, poate să vorbească cu domnul preşedinte al Consiliului ecleziastic. Dar Süss nu aşteptă pe Weissensee,

2 Ai învins, îiu al lui iuda! Ai învins, fiu al lui Iuda!

care şovăia şi era grozav! e zăpăcit, ci porni imediat mai departe spre pădure. Drumul de ţară… zăplazul… arborii înalţi… terasele dte flori… casa albă. Niciun servitor. Nici Ducele. Nici Rabbi. Ca tras de o putere nevăzută, fără cea mai mică şovăire, fără să se gândească sau să întârzie, el intră deadreplul în odaia de lucru. Ferestrele acoperite. Lumânările mari aprinse. Moarta, cu braţele pe piept, cu degetul arătător, mijlociu şi inelar întinse în semn de shin. Süss se pr*ăbuş*i. Rămase câteva ceasuri fără cunoştinţă.

Când deschise ochii, Rabbi se afla în faţa lui. Bătrânul văzu un bărbat îmbătrânit şi descompus. Trupul elastic şi mlădios era acum încovoiat şi moale, obrajii albi şi netezi – scofâlciţi şi întunecaţi, părul castaniu îşi pierduse strălucirea Rabbi îmbălsămase moarta şi acum se apropia din când în când, aprindea alte lumânări, stropea cu apă, ca să gonească spiritele rele.

După o tăcere nesfârşit de lungă, Süss întrebă:

— Din cauza Ducelui a murit?

— A murit din cauza ta, răspunse Rabbi Gabriel.

— Dacă aş fi plecat cu dânsa, die mult, departe, departe, în singurătate, n-ar fi murit?

— A murit din cauza ta, zise Rabbi Gabriel.

— Putem vorbi cu morţii? întrebă Süss.

Rabbi Gabriel se cutremură. Apoi zise:

— E scris1 în cartea despre Legiunea morţilor: „Gândiţi-vă la mort aşa cum se cuvine şi el va fi preizent. Îl puteţi chema în sinea voastră şi el trebuie să vină. Puteţi să-l opriţi, şi el trebuie să rămâie. Dacă vă gândiţi la el cu dragoste sau cu ură, el *o* simte. Cu mai multă dragoste, cu mai multă ură, el simte mai tare. La fiecare sărbătoare, pe care o celebraţi în cinstea mortului, el se ridică, pluteşte în jurul fiecărei imagini pe care i-o consacraţi, ascultă fiecare cuvânt care grăieşte despre dânsul”.

— Pot să vorbesc cu dânsa? întrebă Süss.

Rabbi Gabriel se cutremură mai tare. Apoi zise:

— Fii curat la suflet şi ea va dormi în pace. Când tu te vei avânta în lumea de a treia, şi dânsa se va cufunda în marea lumii de a treia.

Süss tăcu. Nu mâncă şi nu bău. Se făcu noapte, apoi se crăpă de ziuă, el nu se mişcă.

Rabbi Gabriel zise:

— Ducele vrea să-ţi vorbesacă.

Süss nu răspunse. Karl Alexander intră. Se d'ele înapoi. Aproape să nu-l recunoască. Omul acesta nebărbierit, cu părul în desordine şi lipsit de strălucire, cu ochii rătăciţi şi în fundul capului, înroşiţi şi urduroşi, acesta era Süss, Evreul său, directorul său financiar, elegantul cavaler la care visau femeile cu voluptate?

Cu glasul răguşiţi tuşind şi. Începând: de mai multe ori, Karl Alexander spuse:

— Fii bărbat, Süsst Nu lăsk durerea să le copileşească. Am Văzut fetiţa, ştiu cutu era. Îmi dau seama foarte bine ce ai pierdut. Dar gândeşte-te că mai ai multe în viaţă. Ai favoarea şi dragostea Ducelui tău. Acestea să-ţi fie mângiere.

Calm, cu o supunere egală şi ciudat, de rece, nenorocitul răspunse:

— Da, Domnule Duce.

Karl Alexander se simţi stânjenit auzind acest „da" liniştit. Ar fi preferat ca Süss să-şi manifeste supărarea şi atunci el, Ducele, ar fi putut să-l ocăxască puţin, şi apoi să devie din nou bun şi blând. Această atitudine monahală nu era pe placul lui. Aşa cum spusese Schütz: mirosea a şcoală evreeşscă şi a cimitir. În mintea lui se trezi o amintire vagă despre glasul hâriilor al magului şi despre ceea ce el trecuse sub tăcere. Avea nevoie de siguranţă şi vru să ia taurul de coarne. Cu o sinceritate binevoitoare dar aspră, el îi zise:

— Îmi pare rău că s-a întâmplat tocmai pe când mă aflam aci. Ce fel de accident a fost, nimeni nu ştie. Şi nu va putea afla niciun Evreu şi nici un creştin şi niciun mag. Am găsit-o printre ¡fieri, moartă. Vei crede poate că eu sunt de vină. Dar te asigur că vei greşi.

Deoarece Süss tăcea, Ducele adăugă:

— Mă doare în suflet, jupâne, o durere sinceră şi adevărată. Nu trebuie să mă iei drept un stricat, care vrea să-şi împlinească poftele, *coûte que coûte*. Fireşte dă i-am făcut un pic de curte. Dar, dacă aş fi putut să prevăd ce o să se întâmple, aş fi şters-o. Nu i-aş fi cerut nici să-i sărut. mâna. *Parole d'honneur*! Cine ar fi putut crede că fetiţa nu înţelege deloc de glumă?

Cu aceeaşi supunere calmă şi glacială, Süss grăi:

— Da, Alteţă, cine ar fi puiuţ crede? *M*

Karl Alexander tăcu stânjenit. Apoi, făcându-şi din nou curaj, zise:

— Nu cred că sunt vinovat faţă de tine. Dar dacă sunt, te rog să mă ierţi. N-aş vrea să fie ceva între noi. Nu fi supărat pe taine! Urmează să mă serveşti credincios ca şi până acuta! Dă-mi mâna!

Sus îşi puse mâna îngheţată în mâna cea mare a Ducelui. Câtva timp, cei doi bărbaţi rămaseră astfel, mână în mână, fără să şi-o strângă, şi o apăsare chinuitoare trecea de la unul la altul. Ferestrele erau acoperite, în lumina pâlpâindă jucau figurile magice, Samuel, îngerul cel rău, plutea în odaie. Şi astfel stăteau, forţa înd aievea o figură din acel dans fantomatic, în care se văzuseră prinşi de atâtea ori în vis.

Ducele se smulse din această obsesiune.

— *Bien*! Acum1 îngroapă-ţi moarta! apoi întoarce-te la Ludwigsburg! Avem de lucru.

Zicând acestea, plecă. Scapaste de această neplăcută afacere şi acum respira bucuros aerul curat. Dumnezeu îi e

martor că s-a purtat ca om de lume şi de inimă. Mulţumit de sine, rupise una din minunatele flori de pe terasă. Lăsând în urma lui casa cea albă, o luă fluierând prin pădure, se bucură la vederea petelor de soare dintre copaci şi plecă bine dispus spre capitală.

Süsst rămase zdrobit alături de moartă. Buzele lui livide zâmbeau în obrazul ñeras, un zâmbet, fin, venit din adâncuri. Fără a rosti un cuvânt, el îşi chemă copila şi copila îl auzi. Povesti moartei cât fusese ide şiret şi îi vorbi despre răzbunarea pe care o punea la cale. Nu era bărbat? Nu se stăpânise şi nu ştiuse să răta mă rece?, Nu numai că nu sărise în gâtul Ducelui, dar îi spusese chiar câteva cuvinte prietenoase şi limba nu-i paralizase. Îi întinsese mâna şi nu-l ¡gâtuise, respirase acelaşi aer cu dânsul şi nu se înăbuşise. Cât fusese de tulburat, Ducele! Nu putea deloc să înţeleagă de ce fugise copila şi că dispăruse, înaintai ca el să-şi fi putut potoli înaltele Lui pofte.

Ce spusese la urmă? Că va avea de lucru la Luâb wigsburg? Voia să-l cumpere prin afaceri, să-i plătească prin gheşefturi moartea copilei sale! Imbecilul, orb şi imbecil! Dar el rămăsese calm1, răspunsese supus şi prietenos şi rămăsese calm. Desigur că celălalt se bucura că scăpase aşa de ieftin. Copila ¡zăcea acolo, o grămăjoară de carne moartă, care îl acuză şi se descompune. Desigur, se va fi gândit celălalt, dacă în faţa acestei moarte nu mi-a sărit în gât, die aci înainte nu va mai fi în stare; Greşeşti, Domnule Duce! Greşeşti, Prea înalt Stăpân ucigaş! Süss nu e atât de simplu şi grosolan, nu e un rând-aş sau ţăran, un nătărău, ca să se mulţumească cu o răzbunare atât de grosolană şi prostească. El ticluieşte o răzbunare mai rafinată. O coace şi o răscoace pe toate părţile.

Zâmbetul său se accentuă, buzele palide descoperiră dinţii, de obicei strălucitor de albi, acum1 însă părând nişte oase uscate şi îngălbenite.

Rabbi Gabriel umbla prin odaie cu pasul greoi şi ceremonios.

— Aşa nu e bine, Iosef, zise el deodată cu jglasu-i bârâit or şi discordant.

Süss ridică ochii, privindu-l cu vrăjmăşie. Ho! Iar a venit! Iar voia să-l dăscălească! Ce-i mai rămânea lui decât răzbunarea? Nu cumva ar fi vrut să-i puie beţe în roate cu nobilele lui sentinţe? Azvârli pe cineva în prăpastie şi-i spui: Nu cădea. Şi Süss îl privi cu ochii lui umflaţi şi obosiţi, o privire plină de ură. Dar nu zise nimic.

Şi Rabbi Gabriel tăcu. Amândoi şedeau tăcuţi lângă cadavru. Gândurile lor umblau pe căi diferite. Dar Samael cel sinistru era în odaie şi, pie toate căile, gândurile lor se întorceau mereu spre Samael cel sinistru.

I i!

Vestea se răspândi prin toate comunităţile evreieşti din Imperiul Roman: Lui Reb Iosef Süss Oppenheimer, ministru şi favorit al Ducelui de Württemberg, salvatorul lui Israel în nenorocire, i-a murit un copil. Avwsese o fiică, un singur copil. I-a murit copilul… Va merge şi o va îngropa la Frankfurt. Lăudat fii Tu, Iehova, Doamne, judecătorul cel drept.

Atunci, din toate comunităţile din Răsărit şi din Apus, din Miazănoapte şi Miazăzi porniră oameni să înmormânteze cop Ha lui Reb Iosef Süss Oppenheimer, salvatorul lui Israel în marca lui nenorocire. Veniră rabinii din Fürth, din Praga şi din Worms, ba chiar veni din Hamburg învăţătorul nostru, Rabbi Ionatan Eybeschütz, cel mai urât şi cel mai temut, discipol şi urmaş secret al lui Sabbalai Zewi, Mesia cabaliştilor.

În casa cea albă din Hirsau, cu terasele înflorite, veniră rabinul din Frankfurt şi Isac Landauer, marele financiar. Acesta strânse cu putere mâna lui Süss, fără să-i spuie un cuvânt. La drept vorbindi, ar fi trebuit să se

bucure că directorul financiar din Württemberg nu mai avea acuma mutra îndrăzneaţă de *goi* şi de aristocrat; nu, cu barba lui urâtă şi neîngrijită şi cu hainele murdare, atârnând pe trupul lui, avea o înfăţişare foarte evreiască şi mirosea a ghetto. Dar Isac Landauer, oricât era de ispitit, îşi înăbuşi orice observaţie de acest fel, îşi frecă mâinile reci, clătină din cap, îşi trecu degetele prin barba roşiatecă şi decolorată, înghiţi în sec şi riţiinlase tăcut.

Copila fu aşezată în sicriu. Rabbi Gabriel îi atârnă de gât o mică amuletă de aur, cuvântul *Shaddai*: scris în scutul lui David. Făcu semn lui Süss, şi acesta ridică cu mâna lui palidă capul moartei şi. sub părul negru, al cărui luciu nu se stinsese încă, el aşternu o grămăjoară de ¡pământ gras, negru şi sfărâmicios, pământ din Palestina, pământul Sionului. Apoi sicriul fu ţintuit. Cei patru bărbaţi, Rabbi Gabriel cel gras, Süss, murdar şi neras, blândul şi ofilitul Iacob Iosna Fajk, rabinul din Frankfurt, şi Isac Landauer în caftanul lui prea larg, luară pe umeri sicriul, îl scoaseră din casa cea albă, pairi and u – printre florile în sărbătoare, prin pădure, până la zapilazul de lemn. Acolo aşteptau alţi Evrei, cari le luară povara atât de uşoară, o purtară mai departe pe umerii lor, şi după o jumătate de leghe aşteptau alţii şi tot aşa la fiecare jumătate de leghe. Astfel purtară copila lui Josef Süss Oppenheimer prin ţară şi peste graniţă, până la Frankfurt. Şi micul sicriu nu atinse pământul, nu fu purtat în trăsură, ci alunecă de pe un umăr pe altul, până în oraşul Frankfurt. Dar pe căruţă mare mergea în urma sicriului. De-a lungul întregului parcurs se aflau o mulţime de Evrei, şi atunci când trecea sărmanul convoiu tăcut, ei rosteau cuvintele: „Fă udat în Tu, Iehova, Doamne, judecător prea drept!” Şi fiecare aruncă în căruţă o mână de pământ gras. negru şi sfărâmicios, pământ din Palestina, pământul Sionului. Fusese destinat pentru propriul lor căpătâiu, pentru

propriul lor sicriu, dar ei îl aruncară în căruţă şi i1 dăruiră din toată inimia. Pentru ca să poată fi înmormântată numai în pământul sfânt al patriei, copila învăţătorului şi al stăpânului lor, Reb Josef Süss Oppenheimer, care a salvat pe Israel din cea mai groasnică nenorocire.

În cimitirul din Frankfurt se adunase mulţime de popor. Ei, cari de obicei erau atât de zgoimlotoşi, păstrară o linişte adâncă, atunci când Josef Süss rosti în faţa sicriului: „Lăudat fii Tu, Iehova, Doamne, judecător prea drept”. Şi ei răspunseră în cor: „Lumea e deşartă şi felurită, strădanie în vânt; d! ar unul şi etern este Dumnezeul lui Israel, Cel adevărat, Iehova”. Apoi micul sicriu fu aşezat în pământul Sionulbi şi pământul Sionului acoperi sicriul. Şi n mijlocul mulţimii tăcute, Süsă rosti cu glasul stins rugăciunea care consacră numele sfânt al lui Dumnezeu. Şi oamenii smulseră iarbă şi o aruncară în urmla lor, rostind: „Aşa ne ofilim şi noi, ca iarba câmpului”. Şi mai spuseră: „Nu uitămi că suntem ţărână”. Apoi îşi spălară mâinile în apa curgătoare, care goneşte spiritele rele şi părăsiră cimitirul.

Timp de treizeci die zile, în toate oomunităţile cvreeşti din Imperiul Roman se făcu rugăciunea consacrării numelui divin pentru fecioara Noemi, fiica l-ai losei Süss Oppenheimer, învăţătorul şi stăpânul lor.

Întors la Stuttgart, Süss se apucă de mtmcă cu o înverşunare sălbatică. Părăsind orice scrupul, se aruncă asupra proiectului catolic, acaparând tot ce atingea cât de departe domeniul său, Azvârli cât colo cârjele servilităţii şi amabilităţii sale. Cu o aroganţă fără pereche se purta acum cu lot anturajul său, făcând pe miniştri să joace ca nişte paiaţe. Din toată fiinţa lui se desprindea un violent dispreţ pentru tot ce se numea de obicei demnitate, libertate şi responsabilitate omenească. Avea o plăcere crudă să impuie subalternilor săi mereu alte umilinţe, cu

totul de prisos1, şi atunci când îi vedea dezbrăcaţi de orice demnitate, cu puţina lor omenie sfâşiată, el îi batjocorea cu ironia lui calmă şi îşi hrănea dispreţul neţărmurit die oameni cu răbdarea lor de târâtori.

Prăda tezaurul ducal, pe faţă. Îşi atribuia comisioane enorme şi vindea Ducelui, cu preţuri colosale, obiecte fără valoare. Puse noi biruri asupra ţării istovite şi ceea ce storcea prin aceste mijloace, era vărsat, nu în tezaurul Ducelui, ci în propria sa că Mă. Dacă până acum asuprise ducatul pentru a-i stoarce bani cu un anumit scop praqtic, acum gâtuia şi asuprea ţara numai din plăcerea rafinată de a o stoarce. Făcea toate acestea cu o îndrăzneală provocatoare, pentru ca Ducele să bage de seamă şi căuta în toate chipurile să stârnească pe Karl Alexander. Dar acesta tăcea.

Înfăţişarea Evreului se schimbase. Mersul lui uşor şi elastic devenise mai rigid şi mai brutal, ca acel al ofiţerilor. Şi obrazul lui căpătase o expresie mai a, soră şi mai hotărâtă, iar părul bogat şi castaniu, pe care înainte îl purta descoperit, ori de câte ori era cu putinţă, îl ascunse acum pentru totdeauna sub o perdea, severă. Întreaga lui fiinţă devenise mai aspră, îmbătrânise. Glasul lui profund pierduse acea dulceaţă insinuantă. Acum era adesea gutural, poruncitor, având un dezgustător accent evreiesc, după cum! spuneau duşmjanii săi. Ochii lui rămaseră vii şi veşnic la pândă. De obicei erau plini de o supunere devotată; atunci însă când nu era observat, aveau câteodată o expresie înţepătoare, veninoasă şi numai cu greu îşi potoleau strălucirea gălbuie şi ostilă.

Iapa lui, Assiadah, păşea mai greu: sub călăreţul ei. Ea nu mai purta un stăpân liber şi aristocrat, elegant, duşmănit şi lotuşi admirat; acum purta o povară, u, n vătaf de clăcaşi, care-şi ţâra cu greu viaţa, duşmanul tuturor a şi duşmănit de toţi.

Dădea şi acum1 serbări strălucite. Dar aceste serbări aveau o atmosferă otrăvită şi nb făceau nicio bucurie invitaţilor. Îi plăcea, în astfel de ocazii, să spună răutăţi crude, fie în glumă, fie altfel, să evidenţieze mizeria politică sau domestică actutărui sau cutărui musafir, şi nimerea poate bine punctul nevralgic al fiecăruia.

Faţă de femei era de o galanterie ironică şi distantă. Pentru el existase o singură femeie: pielea ei fusese albă, în ochii ei trecuseră visurile milenare; când vorbea, glasul privighetoarei era un orăcăit pe lângă glasul ei. Acum zăcea la Frankfurt, sub pământ. Ce voiau celelalte? Acestea respirau, pălăvrăgeau, râdeau şi dacă ştiai să le iei cu vorba, îşi desfăceau coapsele. Ei da, aşa erau toate; una singură existase pentru dânsul.

Weissensee, care-şi revenise din tulburarea sa, era mereu pe lângă Süss. În acest om extraordinar şi nemăsurat în toate, care se deosebea de toţi ceilalţi, fierbea ceva, – se pregătea o catastrofă grandioasă, cu mii de aspecte. El nu era ca dânsul, Süss nu era omul care să se încovoaie şi să tacă. Într-o aşteptare voluptuoasă, preşedintele consiliului ecleziastic adulmeca de pe acum1 mirosul de pucioasă al erupţiei şi numai dorinţa de a fi de faţă îl rulai ţinea pe picioare.

Aroganţa provocatoare a lui Süss crescu. Se purta pe faţă ca stăpân al ţării, nu se temtea de nicio exagerare.

Cam în acest timpi izbucni şi afacerea tânărului Michael Koppenhöf ei.

După o călătorie de studii de doi ani prin Flandra, Anglia şi Franţa, acest tânăr, nepot al profesorului Johann Daniel Harpprecht, înrudit şi cu Philipp Heinrich von Weissensee, se întorsese în piatrie, pentru a intra în serviciul Ducatului de Württemberg, ca grefier. Foarte înalt, oache –, cu trăsături îndrăzneţe, cu ochi albaştri şi părul negru, acest tânăr în vârstă de douăzeci şi trei de ani

părea un frate al Magdalen Sibyllei. Tânărul adusese din călătoriile sale teorii impetuoase despre libertatea şi responsabili latea omenească, precum şi o ură sălbatică împotriva oricărui despotism; toate ideile tinereşti, pure şi naive, despre o mai bună organizare a statului, despre o ordine mai dreaptă şi mai umană, se îmbulzeau în sufletul lui arzător, ameninţând să facă explozie.

Locuia la Harpprecht. Bătrânul învăţat, care-şi pierduse soţia după o căsnicie de câteva luni, crescuse acest nepot. În timpul celor doi ani cât fusese în străinătate, Harpprecht îi simţise greu lipsa şi acum îl înconjura cu toată dragostea lui atât de stăpânită în cuvinte. Í:

În urma călătoriei sale, Michael Koppenhöfer devenise şi mai mândru de constituţia patriei sale, mai liberală decât a oricărui stat german. Cunoştea, fireşte, autocraţia militară a Ducelui, cea iezuită a arhiepiscopului din Würzburg, cea economică a Evreului. Dar era cu totul altceva să citeşti despre aceste lucruri în scrisori sau în broşuri, decât să te afli în inimă lor, să vezi cu ochii neobrăzata asuprire, violenţa făţişă şi batjocoritoare. Tânărul văzu traficul slujbelor şi al funcţiilor publice, venalitatea justiţiei, exploatarea poporului. Ţara frumoasă şi bogată o văzu sfâşiată, mii de oameni încorporaţi cu sila, zeci de mii de flămânzi şi goi, sute de mii coruipţi la trup şi la suflet. O curte trăind fără ruşine în huzur şi stricăciune, puterea lăfăindu-se obraznic în uniformele colórale, chiţibuş aria ironică triumfând veninoasă asupra constituţiei nobile şi clare. Administraţia coruptă, justiţia prostituata, libertatea, scumpa şi preamărita libertate – o batjocură, o zdreanţă, cu care Ducele, iezuitul şi Jidovul. se şterge au la spate.

O revoltă sfântă şi mistuitoare umplea sufletul acestui tânăr, dădea o expresie mai bărbătească

trăsăturilor sale îndrăzneţe, aprindiea o lumină mai sfredelitoare în ochii săi albaştri. O, elocinţa lui tânără şi curagioasă! O, mânia şi revolta lui atât de nobile! O durere sfâşietoare zguduise şi rósese sufletul bătrânului Harpprecht, la vederea acestei putreziciuni. Acum, acest bărbat drept şi neînduplecat îşi puse toată nădejdea în nepotul său şi serile aride ale singurateculuí parcă înfloreau de atâta tinereţe şi prospeţime.

Grefierul fusese întotdeauna antipatic lui Süss. Statura înaltă, dreaptă şi cam1 colţuroasă a tânărului, prestanţa lui, care nu avea nimic din grosolănia ţărănească, îl supărase dintotdeuna. Corectitudinea evidentă a convingerilor sale politice îl indispuneau de asem enea. Dar înainte de lovitura de la Hirsau, temându-se tot atât de puţin de impetuozitatea tinerească a grefierului Michael Koppenhôfer, ca şi de patosul rutinat al publicistului Moser, îi lăsase pe amândoi nesupăraţi şi funcţionarul cu idei subversive nu fusese pedepsit nici cu cea mai mică mustrare.

Acum, după Hirsau, o flacără sinistră se aprinse în sufletul rănit al Evreului, la gândul îndrăznelii nestăpânite a tânărului. Süss îşi îndreptă privir ea asupra lui, pregătindu-se de atac. Imprudenţa tânărului îi dădu în curând prilejul unui avertisment sever.

Bătrânul Harpprecht prevăzuse de mult astfel de conflicte; dar nu se putu hotărî să potolească nobila înflăcărare a nepotului său. Era un drept al tinereţii să fie neprevăzătoare, să caute a îndrepta orice strâmbătate. chiar dacă ar trebui să-şi frângă braţul. Dar numai se strângea şi i se umplea de amărăciune, când se gândea că va trebui să-şi pretreacă iar în singurătate serile pline de oboseală, lipsit die raza de tinereţe ce-i încălzea sufletul. Totuşi, spera că prestigiul său va opri pe Süss de a proceda prea sever împotriva lui Michael.

În toată mizeria patriei sale, în toată corupţiunea care-l înconjura, grefierul Michael Koppenhöfer vedea o lumină mare şi duioasă: domnişoara Elizabeth Götz. Farmecul chipului ei blond, de culoarea pastelului, impresionă adânc pe acest tânăr pasionat şi visător. Mai cu seamă atunci când auzi că respinsese cu blândeţe, dar cu perseverenţă, avansurile Ducelui, ea îi păru un simbol al libertăţii omeneşti. Aceste două imagini se confundau., şi el vorbea în aceiaşi termeni şi despre graţioasa domnişoară Elizabeth Salomea Götz.

Acuma Süss nu se mai credea obligat să cruţe nici pe Harpprecht. Tânărul Michael Koppenhöfer fu destituit deoarece, cu toate avertismentelenu ţinuse seama de respectul ce-l datora Ducelui şi rostise împotriva lui nişte discursuri calomnioase, lipjsite de cuviinţă şi pietate. Printr-o favoare specială fu scutit de urmărrirea penală. Totuşi fu: nevoit să părăsească ţară până în două săptămâni şi fu surghiunit pe viaţă.

Această ameninţare atârnase mereu la orizont. Dar atunci când nenorocirea veni, păru neaşteptată şi bătrânul Harpprecht fu zdrobit. O, deacunr va trebui să stea singur în încăperile mari şi goale, numai cu documentele şi cărţile sale; şi singura tovărăşie vor fi umbrele pe care lumina lămpii le aruncă în odaie. Aceste umbre se concentrează, formând imagini strâmbe şi sfrijite de emigranţi flămânzi şi zdrenţuiţi, sau întind spre dânsul degete osoase şi lacome de Evreu. Oricum, aceste umbre se abat asupra lui şi-i taie răsuflarea. Alături de el era însă tânărul mândru şi plinde viaţă şi atunci când încruntă sprâncenele negre şi dese, umbrele se risipesc şi ochii lui albaştri gonesc din toate ungherele întunericul rece şi ameninţător.

Dar el nu va mai fi acolo: Jidovul l-a gonit din ţară, Jidovul nu-l va lăsa să se întoarcă.

Bătrânul învăţat luptă cu sine însuşi şi se hotărî să se

înfăţişeze înaintea Ducelui. Nu-l rugase niciodată de nimic, ceruse întotdeauna numai dreptul său şi era obişnuit să vadă pe alţii venind la dânsul şi solicitându-l. Pentru acest om corect era o adevărată pedeapsă să stea în faţa Ducelui în această situaţie şi cuvintele îi veneau anevoie. Recunoscu că sentinţa e dreaptă şi nu chiar atât de aspră. Totuşi Alteţa Sa trebuia să se gândească, că piuite lucruri nu stăteau prea bine în ţară şi dacă tânărul său nepot şi-a exprimat nemulţumirea pe faţă, poate că e mai bine decât să împrăştie în ascuns veninul, aşa cum fac alţii. Karl Alexander ascultă cu faţa întunecată, strânse cu putere mâna savantului chinuit, făgăduind cu jumătate de gură că se va mi-ai gândi.

Ducele ceru supărat inform acţiuni. Süss veni în persoană la raplort. Lucrurile stăteau în adevăr aşa cum le prezentase profesorul. Numai că el, Süss, şi profesorul aveau păreri diferite în ceea ce priveşte apărarea demnităţii princiare.

Ducele arătă lui Süss în ce situaţie neplăcută îl adusese: acum era nevoit sau să bată în retragere, sau să refuze prima şi singura rugăminte pe care i-o adresa acest bărbat merituos şi atât de stimat. Süss răspunse cu răutate că înţelege prea bine că-i vine mai greu Alteţei Sale să refuze ceva profesorului suab, decât consilierului financiar evreu. El însă avusese şi alte motive binecuvântate, să înlăture pe grefier. Apoi adăugă, pe un ton de intimitate îndrăzneaţă, că ¡pricina pentru care Ducele nu înainta deloc în chestiunea doamnelor Götz, se datorează în primul rând acestui tânăr, care îi pune beţe în roate, cel pluţin cât priveşte pe domnişoara Elizabeth Salomea. Ducele mârâi supărat, apoi tăcu.

Dar Karl Alexander hotărî să permită grefierului cu tot dinadinsul să rămâie în ţară. Evreul e tot atât de smintit pe cât e de obraznic. H; o! Oare el, Karl Alexander,

să se teamă că un democrat de nimica, un rebel, va avea mai multă trecere în faţa domnişoarei decât dânsul? Sau, nu cumva crede Evreul că acum, <hi. pl Hirsau, ci, Ducele, se sfieşte de orice fetiţă şi nu se mai încrede în bărbăţia lui? Fu cuprins de un avânt de lascivitate furioasă. *Miile tonneres*! El se numeşte Karl Alexander, Duce de Württemberg şi Teck şi în ciuda tuturor pârliţilor rebeli va şti să îmblânzească fecioara. În orice caz, el nu se teme de concurenţă şi va anula sentinţa.

Dar, când vru să dicteze ordinul, îşi propriuse să se mai gândească şi amână chestiunea pe a dioua zi. A doua zi se duse la Ludwigsburg. Petreceri, audienţe, afaceri politice cari îl absorbiră cu totul. Veni ziua în care sentinţa trebuia executată şi un contra-ordin nu apiărusc. Tânărul Michael Koppenhöfer trebui să părăsească ţara şi serile profesorului Iohann Daniel Harpr precht. deveniră întunecate şi lipsite de orice bucurie.

Acum Ducele nu putea să mai dea înapioi. Când se gândea la doamuele Götz, era foarte mulţumit. Dar nu voia să şi-o mărturisească. Dimpjotrivă, simţi o furie ascunsă împotriva Evreului. Acesta purta toată vina; acesta îl silise să aleagă: el, sau Harptorecht.

Süss ştia că Ducele nu săvârşise niciodată, conştient, o ticăloşie; cu siguranţă că nici acum nu-şi va mărturisi adevăratele motive ale acestei expulzări. De aceea era ispitit să-l cicălească aşa fel, încât această sentinţă să-i scurme sufletul de-acum înainte. Când şi când arunca câte o vorbă: „Chestiunea doamnelor Götz va merge acum mai bine, devreme ce am înlăturat pe tânărul Koppenhöfer”. Ducele ar fi vrut să sară la el, dar se mulţumi să mârâie şi să răspundă: „Am înlăturat?” Iar Süss se mărginea să zâmbească în tăcere.

Lucrurile ajunseră la urechile duşmanilor săi, cari aflară că Ducelui nu-i plăcuse procedura prea grăbită a

Evreului împotriva lui Koppenhöfer. Ei nu înţeleseră răbdarea Ducelui şi se folosiră die prilej, pen-Evkzul a Oua, v.: – v. 317

V

tru a protesta împotriva acestei indulgenţe „de neînţeles. Arătară, sprijinindu-se pe cifre, că Süss stoarce şi suge ţara numai în profitul său, fără ca Ducele să aibă un cât de mic folos şi că în toate afacerile înşală şi fură pe suveran. Vorbiră aproape două ceasuri şi Karl Alexander nu-i dădu afară; îi ascultă până la sfârşit, ba chiar ceru să i se explice mai precis unele amănunte pe care nu le înţelesese destul de bine; mai ales ceru lui dom Bartelemi Pancorbo să-i explice cu câtă neruşinare îl înşela Süss, vânzându-i pietre fără valoare. Când isprăviră, el îi concedie cu politeţe, fără să exprime nicio părere.

A doua zi, fără să fie chemiat, Süs’s se prezentă la palat. Spuse Ducelui că auzise de noile intrigi împotriva lui. N-ar vrea să mai süfere odată ruşinea de a i se percheziţiona actele. De aceea îl roagă încă odată cu tot respectul, dar foarte insistent, să-i primească demisia. *;

— Ascultă, jupâne, zise Karl Alexander, mi-ai vândut în Octombrie o piatră cu mai bine de cinci mii de ducaţi. Cât valorează această piatră?

— Astăzi, nici cinci sute, zise Evreul şi, privind pe Duce drept în ochi, adăugă cu un zâmbet obraznic: – Da, aceste pietre au preţuri diferite şi valoarea lor se schimbă după amator. 1

— Bine, zise Karl Alexander. Apoi tăcură amândoi. Ducele sună şi porunci să vină imediat cancelarul Scheffer. Trecură însă douăzeci de minute până veni cancelarul şi în aceste douăzeci de minute cei d’oi bărbaţi nu schimbară o vorbă. Nici nu se gândeau unul la altul. Era o tăcere adâncă şi ciudată care dorul nea în încăperea mare şi luxoasă. O tăcere plină de imagini vei de visuri, cari

treceau de la Duce la Süss şi de la Süss la Duce. Era în aceste visuri glasul hârâitor al magului, era şi copila, e.ca moartă, cu degetele întinse în semn de *Shfn*.

În sfârşit veni şi von Scheffer. Acum* el se număra printre duşmanii Evreului. Când văzu pe Süss1, îl trecură toate năduşelile, crezând că Ducele vrea să-l confrunte cu dânsul, ceea ce ar fi însemnat pentru el o grea încercare, dat fiind că Evreul era de o iscusinţă diabolică.

Dar lucrurile se petrecură altfel. Ducele, de cum intră cancelarul, luă poziţie militărească şi zise pe un ton de poruncă, sever şi glacial, ndresându-se ministrului surprins:

— ¡Domnul director financiar, aci de faţă, se plânge că a fost calomniat în ce priveşte gestiunea sa şi cere să i se primească demisia. Având în vedere serviciile lui, îndeplinite spre completa şi marea noastră mulţumire, dorim să facem tot posibilul ca işă-l reţinem. Binevoiţi deci, Excelenţă, să daţi un edict, o legitimaţie sau sentinţă de achitare, ori cum; veţi voi s-o numiţi, un ordin ducal, prin care domnul director financiar* e descărcat, pentru. toate tranzacţiile sale trecute sau viitoare, de orice răspundere. Să nu poată fi tras la răspundere de nimeni, oricine ar fi, pentru faptele sale. Binevoiţi să redactaţi acest act imediat şi cu toate formele şi să ni-l prezentaţi spre semnare, ca să poată fi publicat în primul număr al Monitorului Oficial. Aşteptăm.

În timp ce spunea acestea, glasul lui Karl Alexander era atât de rece şi măsurat, încât cancelarul speriat nu îndrăzni să facă nicio obiecţiune. Pe când von Scheffer redacta actul, nici Ducele, nici Evreul nu rostiră un singur cuvânt. Karl Alexander semnă în tăcere. Apoi, ne mai putându-se stăpâni, se răsti la cancelar:

— La Monitor cu petecul de hârtie!

Ministrul plecă tremurând.

Süss mulţumi în cuvintele cele mai servile şi mai devotate pentru această favoare enormă şi nemeritată şi pentru extraordinara încredere ce-i arăta. Ochii săi însă nu erau recunoscători, ci obraznici, ironici şi provocători. Cei doi bărbaţi se măsurară în tăcere, cu vrăjmăşie, şi Karl Alexander îşi dete seama că nu-şi răsucimipărase vina.

— Pleacă, jupâne! strigă în cele din urmă, furios.

Süss plecă, dar nu aşa cum1 făcuse cancelarul. Se retrase încet, cu capul ridicat, cu un zâmbet de răutate, conştient de puterea sa.

Când „rămase singur, Ducele spumegă de mânie. Trase, se smuci şi îşi zdreli sufletul de lanţul nevăzut, puternic şi îngrozitor, care îl lega de acel om.

Consilierul transporturilor, tânărul şi blondul Götz, care, cu toalia tinereţea sa, fusese avansat în slujba de procuror al Cancelariei particulare a Ducelui, nu vedea cu ochi buni atenţiunile galante ale acestuia faţă de mama sa, Johanna Ulrike Götz şi faţă die sora sa, domnişoara Elizabeth Salomea. Nu ştia cum trebuie să se poarte. Pe de o parte era o mare cinste, atunci când suveranul făcea curte unei doamne, şi era de datoria oricărei supuse să aparţină cu trupi şi suflet stăpânului desemnai de Dumnezeu; cât despre cariera lui, o astfel de înclinare a suveranului nu putea fi decât spire folosul său. Pe de altă parte, drumul spre Duce ducea inevitabil pe la acel Evreu blestemat; ba chiar el avea impresia, că Elizabeth Salomea vedea cu mai multă plăcere pe Evreu decât pe Duce. Şi chiar dacă Süss, prin situaţia lui la curte, era oarecum purificat de putoarea caracteristică coreligionarilor săi, totuşi, gândul oi sora şi mania sa s-ar afla în relaţii mai strânse cu acel Evreu, nu era mai puţin penibil. Consilierul transporturilor ar fi isprăvit repedie cu această luptă sufletească, ar fi demisionat şi s-ar fi retras împreună cu mama şi cu sora sa pe moşia lor de lângă Heilbronn, dar

afacerea cu Napolitana îl tulburase adânc. Se simţea foarte vinovat faţă de Duce şi conştiinţa lui nu-i îngăduia acest subterfugiu. Neştiind ca să facă, mut de durere, lăsă totul în voia sorţii.

La început, lucrurile merseră greu şi încet. Süss strângea mereu frânele şi nu lăsa pe Duce să înainteze. Acesta se bătea cu gândul să culeagă şi de astă

În V r r r; /-*r RTT ” *a*» / Jiří C/i V Ăżttiiitv data. fructul, ca de atâtea ori, prin violenţă; dar voia sta se laude faţă, de Evreu că ¡va şti să cucerească foi tăreaţa numai cu armele galanteriei. Aşa încât aştepta; dar aceasta lungă aşteptare îi aţâţa dorinţa tot mai mult.

Trimitea doamnelor, când mamei, când fiicei, daruri frumoase. Le trimitea prin arap, mamelucul Ducelui, atât de tăcut, încât poporul îl credea «mut. Acest bărbat mlădios şi cu pielea neagră şi strălucitoare plăcea femeilor: părea de o adâncă melancolie şi totuşi animalic şi avea multe succese printre servitoarele din palat, ba chiar şi printre femeile cu o situaţie mai înaltă. D «aminele Gótz, atât de blonde delicate, fascinau; când aducea darurile, el le sorbea cu ochii lui adânci şi trişti. Dar domnişoara Elizabeth Salomea, când observă privirile lui insistente şi necuviincioase, îi râse în nas, ca o ştrengăriţă nesimţitoare.

Süss le ţinea în frâu pe amândouă. Amândouă erau îndrăgostite nebuneşte de dânsul, fără să fie geloase una de alta, ba chiar se întreceau în admiraţia multiplelor sale calităţi. Pe când mama lăuda geniul său, – de mult îşi dăduse seama că el guverna Ducatul şi nu Karl Alexander, – ple când îl admira cât e de puternic şi de temut, şi totuşi atât de amabil, fiica îl găsea viril, puternic şi totuşi lipsit de orice grosolănie, atât la înfăţişare cât şi la vorbă. Cât era de diferit de recalcitrantul Michael Koppenhoffer, dar şi de ofiţerii gălăgioşi şi brutali! Şi, sprijinindu-se una pe

alta ca două surori, ele gustau plăcerea de a fi curtate de cei dintâi bărbaţi ai ţării, Ducele şi Evreul, în vreme ce consilierul transporturilor tăcea stingherit.

Süss ar fi putut să aibă pe cele două feimlei înaintea Ducelui. Dar, când se gândea la aceasta, avea un zâmbet întunecat. Se ¡purta, ca şi bum ele ar fi fost prea sus, pentru ca el să le poată atinge, se prefăcea că nu bagă de seamă avansurile lor şi se mulţumlea să manevreze astfel, încât să nu îngăduie Ducelui să-şi ajungă ţinta.

În acel timp se întâmplă ca un bijutier olandez.

Să ofere o piatră extraordinar de scumpă, numită: „Ochiul din paradis”. Această patimă era din India, – un aventurier englez o adusese de acolo, achiziţionând-o pe cai nu tocmai cinstite. Oricum, „Ofehiul din paradis” era piatra cea mai frumoasă şi cea mai curată diii categoria ei, care se găsea în Europa. Marele Vizir oferise un pireţ extraordinar; dar, înainte ca nestemata să dispară iarăşi în Orient, negustorul din Amsterdam întrleibă seniorii creştinătăţii dacă nu vor să supraliciteze pe păgân. *1* 1 1”. i i i!

Într-o zi, pe când doamnele Gote lăudau din întâmplare darurile lui Karl Alexandter, Susă vorbi despre „Ochiul din paradis” care era de vânzare. Cine ar oferi un astfel de cadou unei femei, ar dovedi că o iubeştie cu adevărat; cine ar oferi un astfel de preţ, ar merita favoarea oricărei doamne. 1

Se întâmpţlă aşa cum voise Sixss. Elis abeth Salomea vorbi Ducelui în glumă, dar în cuvinte măgulitoare, despre „Ochiul din paradis”, Karl Alexander spuse lui dom Bartelemi Pancorbo despice nestemată, întrebându-l cât ar putea să cosfe. Ehei, acela e un diamant de mare valoare, zise Portughezul cu glasu-i hodorogit, întinzând cu jind gâtul uscat ce ieşea din calereta enormă. Dar cât costă! El pomteni de preţul pe care-l oferise Marele Vizir. Ar fi ajuns

să cumipieri cinci proprietăţi cu satele împrejmuitoare. Karl Alexander rămase uluit, auzind această sumă enormă şi nu dădu ordin de cumpărare.:

Bănuia, ştia chiar foarte bine cine aprinsese în căpşunii acesta blond, flacăra dorinţei. Dar el nu era prost să azvârle o sumă extraordinară – cât pământ şi câţi soldaţi se putea cumpăra cu dânsa! – pentru o femeie pe care, la urma urmei ar fi putut s-o trântească pe pat, fără multă vorbă; şi cine ar fi cutezat să-i facă vreo imputare, după ce risipise atâta timp galanterii şi cadouri cu aceste femei? Numai că Evreul îl va socoti grozav de zgârcit. Cu mijloacele lui galante şi viclene va băga atâţia gărgăuni în capiul fe

322 /70 AT*EEUOHTWANGER*

(*r*...

meilor, încât acestea vor crede dă Ducele e un calic, un Harpagon. Dorinţa lui creştea însă mereu. Ei drăcie! O femeie ar ceda cu plăcere unui bărbat, Care i se înfăţişează ca un zgârcit murdar? Trimise după danii Bartelemi care, strălucind de bucurie, primi ordinul de cumpărare. Dar, când Pancorbo ajunse într-un suflet la negustor, „Ochiul din paradis" era vândut. Cui? Negustorul nu ştia. Un interpus oferise, fără stă se tocmească, o sumă neverosimil de mare peste aceea t. a Marelui Vizir.

— Cu atât mâi bine, rânji Ducele şi povesti chestiunea doamnelor Götz, regretând! că nu putuse să le facă această plăcere.

Peste două zile, Süss dărui domnişoarei Elizabeth Sâlomea „Ochiul din paradis". Era un dar nemăsurat de scumpi şi în toată Germania occidentală se vorbi despre dânsul. Tânărul Götz, consilier al transporturilor, nu ştia ce stă facă.

Süss se prezintă singur înaintea Ducelui, care se întunecase la faţă. Evreul începu să laude în termeni

obraznici şi cu amănunte picante farmecele domnişoarei, aşa cum1 obişnuia întotdeauna Karl Alexander.

Ducele se repezi cu pumnul ridicat asupra Evreului. Acesta îl privi fără să clipească.

Karl Alexander se opri, răsuflând din greu.

— Suntem chit, jupâne! zise apoi cu glasul răguşit.

Evreul însă tăcu. Şi Ducele îşi dete seama că nu fusese răscumpărat. i

În acest timpi, în palatul arhiepiscopului din Würzburg se ţesuse un plan deosebit de subtil şi viclean. După mlodelul organizării Ţărilor de Jos austriece, Ducatul Württemberg trebuia împărţit în douăsprezece circumscripţii militare. Guvernatorul fiecărei circumscripţii trebuia să aibă în subordinele sale un regiment şi toţi funcţionarii să fie sub controlul său direct. Aceasta însemna administraţie militară a ţării, legalizarea autocraţiei militare.

Karl Alexander lucra fără preget, ctii înfrigurare.

„Prezida conferinţe, scria cu propria lui mână nenumărate scrisori, inspecta trupele. Se cufundă în proiectul catolic ca într-o baie tămăduitoare. Când! mânia sa împotriva Evreului făcea să i se urce tot sângele la cap, nici lăsarea de sânge şi nici ventuzele (doctorilor Breyer şi Seeger nu-i erau de niciun folos. Acum: avea o presimţire vagă, că proiectul catolic îl va elibera. Ducele nu era evlavios. Dumnezeu ştie că nu de dragul Fecioarei Maria se convertise la Biserica Romană, ci de al Mariei Augusta de Thurn şi Taxis şi pentru un sac de ducaţi. Dar, cu toate /glumlele lui de liber-cugetător, el nu înclina spre un ateism! principial şi absolut, cum1 era atunci la modă.

Credinţa lui destrămată deveni acum mai serioasă, se întări. Dacă mi-ai înainte manifestările lui religioase nu fuseseră decât un mijloc politic, o condiţie necesară şi preliminară a autocraţiei militare, sprijinită de împărat şi

de Romă, sau în cazul cel mai bun un decor, ţacum absolutismul la care râvnise începu să se înconjoare de o atmosferă mistică. I se părea că serveşte o idee mare şi divină; puterea pentru care lupta era ceva sfânt şi străduinţa lui pentru a o cucerr un serviciu în slujba lui Dumnezeu. Spre bucuria confesorului său, părintele Kaspiar, şi a prietenilor săi ecleziastici, el devenise mai evlavios şi observa cu Imâi mai multă severitate practicile religioase.

Pricina mai adâncă a acestei schimbări, pe car «nu voia să şi-o mărturisească, era că el vedea în această râvnă religioasă expierea legăturii sale ciudate, odioase şi indestructibile cu Evreul. Cu o subtilitate învăţata de la Iezuiţi, el se înşela pe sine că are nevoie Ide Evreu numai din motive politice şi că numai de aceea tolerează prezenţa lui exasperantă. Dar, odată ajuns la ţintă, va lua secătura de gât şi o va arunca într-o fortăreaţă. Uneori îşi zicea că dacă va izbuti ca biserica romană să triumfe în Suabia, Dumnezeu îl va răsplăti cu siguranţă, liberându-l de legătura sa ou Evrdut

Deşi Sus gustase din farmecele doamnelor Gotz înaintea lui, Karl Alexander n; u putu să se împlotri1 vească ispitei stă. Încerce şi dânsul aceste femei, pe care Evreul i le trecea cu o ironie nepăslătoare. Dar, cu gândul la Evreu, el nu avu plăcerea pe care o sperase. Cufundându-se tot mai înverşunat în piroectul catolic, în curând Ducele nu se mai interesă de jele. Acum cele două femei erau umilite; obrazul lor delicat, de culoarea pastelului, nu putea să ascundă necazul şi mai cu seamă mama îmbătrânea văzând cu ochii. Tânărul Gotz scrâşnea din dinţi, neştiind ce să facă. Acum se gândea serios să se retragă pe mloşia sa de lângă Heilbronn şi nici atunci când fu avansat nu încetă de a mârâi. Dar acela care Suferea mai Uluit de durerea frumoaselor blonde era Arapul

Otman, mamelucul. Ga întotdeauna, se culcase în pragul uşii, în noaptea aceea în care Iohanna Ulrike venise la D'uce ca şi în aceea, mai dureroasă, în care veni Elizabeth Salomea. În acea noapte el nu dormise, ci, ghemuit* înaintea uşii, trăsese cu urechea la cel mai mac zgam>ot şi atunci când Elizabeth Salomea părăsi palatul, petrecută de Duce, chipul nepătruns al Araputui se transformă şi privirea cu care săgetă pe stăpânul său era plină de o ură atât de sălbatică, atât de animalică, încât Ducele încovoie spatele într-o mişcare instinctivă de apărare.

Arapul cunoştea foarte bine toate legăturile dintre fapte. El ştia de la cine avea Elizabeth Salomea". Ochiul din paradis" şi mai ştia ce însemna aceasta. Era ciudat că nu ura pe Sus; ba chiar avea o satisfacţie stranie că acesta şi nu un creştin o avusese cel dintâi. Dar ura lui împotriva lui Karl Alexander era cu atât mai înverşunată.

Ducele îşi trata mamelucul ca pe un câine bun. De altfel, era încredinţat că Arapul nu-i înţelege din afacerile lui mai mult decât un animal şi nu-i ascundea nimic. Unde era Karl Alexander, se afla întotdeauna, – în ¡picioare, ghemuit pe vine sau culcat –, şi Otoman; în timpul nopţii, el dormea într-un colţ ¡al iatacului sau dinaintea uşii. Era însă mai priceput decât şi-ar fi închipuit Ducele; avea ochiul şi urechea la pândă şi ştia să-şi explice chiar şi chestiunile mai îndepărtate. În felul său tăcut şi misterios se arăta, acum, din când în când, la Suss1, şi îi dezvăluia, cu indolenţa lui obişnuită, cutare sau cutare taină a Ducelui, pe care Evreul nu putea şi nu trebuia «o ştie. Apoi, cei doi bărbaţi se priveau faţă în faţă şi ochii vii ai unuia se cufundau în cei potoliţi şi animalici ai celuilalt, şi în privirile lor era aceeaşi ură sălbatică şi înverşunată.

Încăperile lui mari cu perdele albe, şi discuta agale cu magistrul Schober. Acum rugă pe Süss să-i dea ioie să-l întovărăşească. Deoarece Evreul» nu răspunse, el crezu că

primeşte. Încet, cu băgare de seamă, vorbind puţin, el merse alături de Süss prin pădurea însorită şi, deoarece Evreul nu-l opri, trecu printre terasele înflorite şi intră în casa cea albă. Şezură amândoi, muţi, ciudat de stingheriţi, în odaia cu figurile magice. După câtva timp veni şi Rabbi Gabriel. Cei trei bărbaţi şedeau obosiţi, trişti, tiu spinarea încolvoiată. Vedeau cât erau de bătrâni, simţeau cum viaţa li *Sß* scurge din trup, refugiindu-Se în trecut, clipă cu clipă, o simţeau tâm Prit, ca o senzaţie precisă, cu p plăcere dureroasă; ca un om bolnav de oboseală care-şi întinde mădularele, fiecare simţea apăsarea ceilalt şi ghicea într-însul aceeaşi oboseală plătiută.

A doua zi Rabbi Gabriel îşi luă rămas bun déla Süss. Se hotărâse să nu se mai întoarcă în ţară. Süss era mai moleşit, mai destins ca de obicei. Oricât se ridica împotriva lui Rabbi Gabriel, oricât de ironic respingea îndemnul bătrânului de a se întoarce din calea ipe care o străbătea, ar fi fost bucuros să-l ştie în apropierea lui. Pe chipul acestui b-ărbat gras şi prât era un reflex al copilei sale, visturile lui Noemi se aflau îndărătul acestei frunţi late şi proeminente, cu brazda întreită a literei *Shin*-Cu inima plină de îndoială, el stătea în faţa cabalistului, gata să rostească şi să aducă o vorbă bună. Dar Rabbi era morocănos şi supărat ca de obicei. Cărţile lui şi obiectele cabalistice fuseseră mai toate transportate. Cu glasiul hârâitor mai dădu câteva ordine scurte bătrânului servitor. Apoi, cu faţa spre Răsărit, spre Sion, el rosti rugăciunea de început de (că JLătorie, repetând de trei ori, în trei, formula, încred derea sa în ajutorul lui Iehova. Îndreptă încă odată asupra lui Süss privirea tulbure şi cenuşie a ochilor săi ca de piatră, adresându-i morocănos ultimul salut: „Pace ţie!” Apoi plecă, urmat de Jantje, servitoarea cea grasă, pe care voia s-o readucă în patria ei. Süss văzu spinarea lui lată şi uşor adusă, pierzându-se în pădure. Ar

fi dorit ca Rabbi să se mai întoarcă odată. Dar acesta mergea înainte cu piaslul lui greoiu şi egal.

Peste câteva zile Süss şi bătrânul servitor părăsiră şi ei casa. Acum clădirea mică şi stranie rămase tăcută în singurătatea însorită. Încăperile erau triste şi goale, obloanele albe şi bătute în cuie ale ferestrelor aveau o înfăţişare spectrală şi respingătoare, florile veseleca în Sărbătoare se ofiliră şi nimeni pu le înlocui.

Servitoarea Jantje avusese o pisică bătrână, cenuşie, cu pete negre. Rabbi Gabriel nu putea să sufere pisica îţi Jantje gândindu-se cine ar putea îngriji mai bine de pisică, se opri la magistrul Jacob Policarp Schober. Acesta căutase mereu s-o vadă pie Noemi, îi adresase cuvinte pioase, pline die respect ba chiar făcuse câteva încercări sfioase, Să trezească în ea credinţa lui curată şi profundă; dar mai ales încercase s-o mântuiască, recitându-l cu căldură versurile sale. Văzând însă că ea respinge revoltată încercările sale. el renunţase, mulţumindu-se să privească chipul ei îngeresc. Când Noemi dispăru atât de subit, tânărul buoălat rătăci zile întregi, palid, cu ochii lui de copil tulburaţi, copleşit de o durere adâncă şi sfredelit de remuşcări. că nu pusese mai mult zel ca s-o scoată din cursul otrăvit al vieţii sale, îndreptând-o în albia binefăcătoare a credinţei adevărate.

Jantje încredinţă pisica neagră-cenuşie acestui om bun şi cinstit şi el o primi bucuros şi cu cele mai bune intenţii. Cu acest prilej Süss1 văzu pe magistrul, înainte de a plârăsi casa cu terasele înflorite, care trebuia să rjămâie cufundată pientru totdleauna în uitare, Süss se plimba de colo, colo, agitat. Când zări pe magistru, îi făcu un semn poruncitor să se apropie, şi-i puse câteva întrebări, pe un ton aspru şi arogant. Iacob Policarp Schober, blând şi timid în faţa oricărei dovezi d! e prietenie, văzu în atitudinea vehementă a Evreului o încercare şi o ispită, care îl făcură

să părăsească de îndată laşitatea lui înnăscută. Tânărul bucălat, gâfâind, cu inima tremurândă, se oţeri în faţa directorului financiar şi, ţinând pisica în braţe începu să înfrunte Satana, cu arma ascuţită a credinţei sale şi vru să-l îndrepte cu sila pe calea cea bună. Süss, care auzise despre magistru de la Magdâlen Sibylle şi: cunoştea întâlnirile lui cu Noeânt, îl ascultă câtva timp în tăcere, dar, nu cu ironie ca de obicei, ci mai degrabă gânditor, aşa încât celălalt începu să prindă nădejde şi îşi îndloi zelul, agitând braţele, ceea ce făcu să-i scape pisica. Pe când căuta stă prindă dobitocul, fără să-şi întrerupă discursul atât. de, zelosi, directorul financiar păru că ia o hotărâre şi, întrerupând cf blândeţe pe magistru, vorbi despre altceva. Fără multă osteneală, el câştigă încrederea tânărului, care începu să i se destăinuiască. Astfel Süss află în curând! câte ceva diiviaţa particulară şi dorinţele ¡magistrului şi despre slujba de bibliotecar de la care fusese respins în chip atât de nedrept.

Spre marea mirare a lui Schaber, el nu-i păru deloc furiosul Holofern, drept care era luat de toată lumea. SüSs lăsă pe magistru să vorbească până la sfârşit, se interesă de versurile lui şi îl asigură că, devreme ce Weissensee le judecase în chip favorabil, el va avea grijă de publicarea lor. Magistrul era în al nouălea cer. SüSs adăugă că postul de bibliotecar e definitiv ocupat, dar că s-ar putea găsi o altă situaţie pentru dânsul. Chiar a doua zi chemă din nou pe Schober şi-i prolpuse să intre în serviciul său, ca secretar; pentru aceasta are nevoie de cinste şi de elocinţă, însuşiri pe care magistrul le poseda în cel mai înalt grad. Iacob Policarp Schober se văzu intrând pe această cale minunată şi desemnată de Dumnezeu, în Capitală, şi în anturajul surorii Magdalen Sibyllei, pe văzu în frăţia misionară din Stuttgart, alături de sfânta Beata Struţnin şi de bunul şi simpaticul Im manuel Rieger. Văzu

posibilitatea să vorbească Evreului despre chestiuni pioase, ba chiar şi Ducelui cel rătăcit; i se păru că aude cântând toţi îngerii din cer şi primi, Strălucind de bucurie. Apoi căută pisica pe care o uitase în ajun de atâta neaşteptată fericire şi luă acasă cu grijă animalul urât, negru-cenuşiu.

La Stuttgart însă, în somptuosul palat din Seegase, nu găsi nimic din fericirea sperată, dimpotrivă, activitatea lui pe lângă Süss îi aduse chinuri nebănuite. Căci Süss îi dicta documente cu conţinutul cel mai primejdios, concepute în aşa fel, încât puteau să dezvăluiască chiar şi celui mai naiv planurile întunecate cari ţinteau să desfiinţeze libertăţile evanghelice şi parlamentare. Acte cari compromiteau cu fiecare rând pe Duce şi 4 pe directorul financiar, documente cari lăsau pe mâna secretarului amănuntele cele mai importante, cele mai secrete şi cele mai decisive ale proiectului catolic.

Nefericitul Iacob Policarp Schober simţea cum toate i se învârtesc în cap. Süss dicta aceste secrete criminale cu glasul şi atitudinea cea mai senină: trebuia să aibă o încredere neţărmurită în secretarul său. Schober era în serviciul Său. Trebuia acum1 să-şi calce cuvântul, să trădeze tot ce aflase, să înşele cu nepăsare încrederea Evreului? Fireşte, patronul său nu era decât un Evreu, dar n-ar avea dreptul orice tidălos şi piungaş să-l facă talger cu două feţe şi canalie? Dacă însă privea în tăcere cum: libertatea şi credinţa patriei sale e gâtuită în chip viclean şi ruşinos şi cum sute de mii de suflete protestante sunt aruncate în străfundul iadului, nu era oare cu atât mai mult un ticălos blestemat?

Magistrul era sfâşiat de îndoieli. La Hirsau se crezuse ales de Dumnezeu să stea la cârma destinelor şi a mântuirii şi acum1 aspiraţiile sale atât de îndrăzneţe şi prezumţioase trebuiau să se realizeze în chip atât de crud,

încât nu putea să salveze sutele de mii de fraţi suuabi evanghelici decât prin sacrificiul propinului său suflet. Tremura de chin şi de teamă, ca un câine bătut. Slăbi, toată ziua îl treceau fiori fierbinţi, alternând cu o sudoare rece, iar noaptea nu putea stă doarmă şi se plimba prin odaie de colo colo, împiedicându-se de pisica cea urâtă şi bătrână.

Karl Alexander ridică brusc şedinţa secretă, abia ascunzându-şi nemulţumirea faţă de demnitarii cărora le încredinţase direcţiunea proiectului catolic. Opri pe Evreu cu un Semn de nerăbdare.

— Tu n-ai spus nimic, jupâneţ se răsti el la Süss, care aştepta respectuos.

— Pentru că nu merita răspuns, replică Süss, ştergând cu o mişcare din umeri tot ce se discutase în timpul şedinţei.

Karl Alexander mormjăi înăbuşit. Să fie al dracului! O adevărată porcărie, dar Evreul avea dreptate.

Şi de astă dată Evreul formulă gândurile cari se îmbidzeau în creierul Ducelui.

— Aceşti domni bat apa în piuă, zise el cu glasu-i mlădios şi batjocoritor. Privesc numai amănuntele, tirul de păianjen, nu au o vedere de ansamblu. Ce ştiu ei! Şi tonul cu care rosti aceste cuvinte îi arunca pe treapta cea mai din urmă a prostiei şi incapacităţii. Apoi continuă:

— Ca şi cum ar fi vorba să suprime, prin chiţibuşuri avocăţeşti, ici o virgulă, colo un punct. Ce metode meschine de tarabă! Un singur decret, umil singur e de ajuns: „Noi Karl Alexander, Duce de Württemberg şi Teck, reluăm drepturile atribuite nouă de Dumnezeu şi cari ne-au fost smulse prin viclenie, înşe., lăciune şi revoltă. Începând de astăzi, suntem cu adevărat stăpân al ţării. Noi suntem Württemberg!” Dar aceşti domni. Se sperie de o astfel de măsură care îi paralizează. Ei nu înţeleg acest

lucru, şi atunci nu pot decât să dea din cap, luând aere de gândiţor şi să exclame „oh, ah şi dar”. Această idee e pentru dânşii prea simplă „prea grandioasă, prea princiară, prea regească I.

Cu toată mânia pe care o nutrea împotriva Evreului, Karl Alexander simţi încă odată că numai acesta, îl înţelegea, că numai el ştia despre ce era vorba, cu furioasă admiraţie şi cu necaz el îşi zise că nu va putea duce la bun sfârşit proiectul catolic decât prin el şi cu el. Când Sus lua un lucru în mâinile sale puternice şi die o dexteritate misterioasă, îl plămădea ca prin magie, rotunjindu-l potrivit împrejurărilor. Faţă de entuziasmul slău fanatic, toată osteneala cinstită şi conştiincioasă prin care ceilalţi agitându-se chinuiţi obţineau Succese relative, era ridicolă. Ce ştiau ceilalţi? Proiectul catolic era pentru dânşii o afacere, un scop, o cliestiupe vitală, poate. Dar în realitate el însemna mult mai mult; această lovitură de stat era viaţa şi raţiunea sa de a fi, – aceasta n-o ştiau şi n-o puteau simţi decât el şi Evreul.

Căci iată ce devenise! începetul cu începetul acest proiect care, sub impulsiunea lui Sus, cu prefacerile imprimate de dânsul, îi intrase în Sânge. La început acest proiect fusese pentru dânsul o chestiune politică, un mijloc pentru a căpăta puterea, ceva decorativ şi nimic mai mult; apoi devenise ceva mistic, dorinţa de eliberare dintr-o legătură apăsătoare, religie. Acum1 se transformase, devenind însăşi viaţa şi sângele Său. El, D, acele, va însemna ţara, căci acesta teiste înţelesul suprem al planului Său. Nu va fi un servitor sau un prinţ, al ţării, nici legislator sau şef de armată, toate acestea nu sunt decât prostii. El va. absorbi ţara cu totul, se va contopi cu desăvârşire cu dânsa, aşa încât vor deveni una. Ţara nu poate să respire decât atunci când el respiră, Să păşească decât atunci când el păşeşte, să se oprească decât atunci când se opreşte dânsul.

Această imagine devenise aproape fizică, corporală. Stuttgart e inima lui, Nekarul este artera lui principală, munţii suabi sunt pieptul Său, pădurea e părul lui. El este Württemberguí încarnat şi Württembergul nu-i altceva decât dânsul.

O transformare atât de grandioasă, d! e vie şi delicioasă nu putea să fie adusă la îndeplinire prin chiţibuşuri avocăţeşti. El se gândise la acest lucru? îl exprimase Evreul? În orice caz acesta continuă:

— Această transformare trebuie făcută în mod! genial şi dintr-odată. Trebuie să fcurvină în aşa fel, încât te o bunia zi ţara să ve trezească încarnată în Ducele său, în stăpânul trimis de Dumnezeu, să nu mai fie decât pielea, carnea şi sângele suveranului său. Fără lupte meschine, fără hărţueli şi şovăiri prosteşti. Nu, ca de la sine, în mod: natural, aşa cum se desface un mugur, atunci când i-a venit vremea.

Da; da, da! Evreul are dreptate. E cu neputinţă şi de neînţeles ca pentru aceasta să fie nevoie de certuri şi discuţii. Căci atunci el n-ar mai fi decât un caraghios, un înfumurat imbecil, iar viaţa lui ratată, o băşică de săpun fără conţinut. Dar acest lucru nu-l înţelegeau nici Remehingen, nici Fichtel, nici Pancorbo. Aceştia erau slugi credincioase, ofiţeri de valoare, diplomaţi pricepuţi. Dar geniul viu care: să înţeleagă un lucru atât de minunat şi atât de sfânt în simplitatea, să pe acesta nu-l aveau. Pe acesta, – era ceva diabolic, care făcea să-ţi fiarbă creierii, dar totuşi adevărat, – numai Evreul îl avea.

Din toate acestea niciun cuvânt nu fu rostit între Duce şi Evreu. Dţar sentimentul plutea de la unul la celălalt, pulsa între ei. În ultimul timp ei se înţelegeau mereu în acest chipi. Părea că o singură viaţă îi însufleţea pe amândoi: Evreul răspundea în tăcere, prin fapte, la întrebările şi cererile neexprimate ale lui Karl Alexander şi

se părea că el expira aerul, pe care eelălajit îl inspirase; erau părţile indisolubil legate ale unui singur corp.

Evreul insuflase Ducelui tot mai mult şi mai sălbatic această idee de asemănare cu Dumnezeu şi aceste visuri neînfrânate de forţă cezariană, făcând să treacă în sângele lui Karl Alexander toată ardoarea lui fanatică. Prinţul, otrăvit de aceste visuri, căuta cu lăcomie confirmarea lor, şi un nou impuls, şi mai sălbatic, în privirea misterioasă şi inteligentă a Evreului. Uneori febra lui se calma pentru câteva minute şi atunci Karl Alexander sie întreba unde îl va duce această tovărăşie ciudată şi vrăjită. Era neînchipuit de crud să ai pentru toată Viaţa alături de tine o fiinţă misterioasă, care să-ţi pătrundă cele mai adânci taine. Uneori singur nu ştii ce simţiminte tulburi, porţi în străfundul sufletului; când vor să iasă la lumină, le împingi îndărăt şi nu vrei să ţi le mărturiseşti ţie însuţi. Un altul însă, în care să fi trecut atâtea; veleităţi ascunse de ale tale, nici nu-ţi vine să crezi că există, că trăieşte la lumina zilei. Acum are nevoie de dânsul, proiectul nu poate să iZbutească fără dânsul; chiar şedinţa de astăzi a dovedit-o din nou. Dar odată proiectul realizat, îl va face să amdţească, îl va îngropa în cele mai adânci cazemate ale unei fortăreţe, aşa cum împiedici să iasă la lumină tot ce inima omenească are mai. Sălbatic, mai rău şi mai distrugător.

¡Aruncă Evreului o privire bănuitoare, plină de ură. Nu cumva cunoştea şi aceste gânduri ale sale?

— Aşa dar, redactează decretul cum1 crezi de cuviinţă! îi porunci dânsul.

Süss se înclină politicos şi prevenitor în faţa Ducelui înfierbântat, care Sufla din greu. Dar în ochii lui plutea o nădejde ascunsă, criudlă, sarcastică, triumfătoare.

Ţara. Se zbiătea gemând într-o încordare şi o spaimă

insuportabile. Se ştia că demnitarii catolici isprăviseră mai toate pregătirile şi că vor da lovitura cât mai curând. Ameninţările se îngrămădeau din toate părţile, neîngiăduind nicio îndoială, ci impunând certitudinea chiar celui mai fără grijă. În apropierea graniţelor fură masaţi soldaţi străini, din Bavaria, din Wiirzburg. Comitetul de unsprezece aflase din sursă sigură că numai din Würzburg i sie făgăduise Ducelui o armată) d «nouăsprezece mii de oameni; avangarda lor sosise dejja la Mergentheim, reşedinţa Ordinului Teutonic, şi aştepta acolo porunca de ¡plecare. Chiar şi în interiorul ţării se înmulţiră Soldaţii cari vorbeau dialecte străine, bavarezi sau franconi. Înaintau în timpul nopţii în mici coloane. Palatele şi forturile ducale erau pline de trupe. Toate fortăreţele, Asperg, Neuffen, Urach, Hohentwiel, castelul întărit din Tübingen fuseseră amenajate după arta cea mai modernă a strategiei; drumul stricat ce ducea la Aspern fu reparat de lucrători ce* făceau corvoadă în echipe de zi şi de noapte. Un serviciu de ştafete, admirabil. organizat, asigura, prin curieri speciali, legătura între diferitele fortăreţe. Pulberăriile statului lucrau zi şi noapte, tunürile şi muniţiile erau transportate în convoiuri nesfârşite. La vederea acestor căruţe misterioase, poporul spunea că ele transportă numai şi numai mătănii pentru viitoarea convertire.

Această ameninţare făţişă a credinţei lor trezi din nepăsare chiar şi pe cei mai liniştiţi. Pretutindeni se înfiinţară asociaţii secrete pentru păstrarea credinţei, iar orăşenii şi ţăranii îşi procurară arme în ascuns; breslele inimoase ale cistnarilor şi ale dogarilor din Capitală împrumutară de la tovarăşii de breaslă din oraşul liber Esslingen carabine şi muschete; ba chiar din arsenalul din Stuttgart dispărură în repetate rânduri şi în chip misterios, un mare număr de arme şi cetăţenii cei mai paşnici arătau

prietenilor lor, rânjind cu o mândrie plină de teamă, armele ascunse.

Pe de altă parte, Ducele sili garda cetăţenească din Stuttgart să înceteze exerciţiile militare. Comandantul acestei puternice grupe de miliţieni era maiorul von Roeder, prieten intim cu Karl Alexander. Era un bun protestant şi totodată cel mai bun aghiotant al lui Remehingen, în organizarea militară a proiectului catolic. Acest om mărginit găsea lovitura plănuită cât în poate de naturală, nu înţelegea agitaţia din jurul său şi vedea pretutindeni aţâţane şi rea voinţă. Dacă Ducele voia să fao a mai mult loc catolicilor, de ce n-ar laice-o? Ţara era mare şi avea destul loc pentru biserici. Constituţie? Parlament? Libertate? Prostii. Exagerări ale unei plebe revoltate, care voia să mănânce mai mult şi să muncească mai puţin. Ce tot ţipau nespălaţii? El era doar, slavă Domnului, bun protestant şi nimeni nu l-a supărat vreodată cât negru sub unghie. Fiecare plutea să mieargă la biserică când şi cum voia şi domnii guleraţi – astfel numea el prelaţii şi predicatorii – vorbeau, slavă Domnului, destul, fără ca Ducele şi guvernul slăi supere cu ceva. Lumea era atât de simplă! Era destul să ai puţină bunăvoinţă, să fii credincios, cuminte şi mai ales să asculţi de stăpânul pe care ţi l-a dat Dumnezeu. Ciudiat lucru, maiorul von Roejd ei, cu toate părerile sale, cu toată prietenia cu Ducele şi situaţia preponderentă în proiectul catolic, era foarte iubit de popor. Glumele lui banale şi grosolane treceau din gură în gură, după cum se povesteau şi unele anecdote, cari dovedeau o Amabilitate grosolană. În orice caz, aşa cum se întâmplă uneori, fără vreun motiv aparent, poporul înconjurade toată simpatia sa pe acest bărbat masiv, cu fruntea scundă, cu gura aspră, cu mâinile informe ascunse totdeauna în mănuşi şi cu glasul aspru şi sonor. Roeeter era, fără îndoială, ofiţerul cel mai popular din Stuttgart.

Graţie acestei simpatii, suspendarea exerciţiilor militare ale gărzii cetăţeneşti nu provocă desordini.

În acest timp oraşul era cuprins de o mare încordare. Autorităţile bisericeşti superioare ordonară o săptămână de rugăciuni şi penitenţă. Mulţi îşi făcură testamentul. În Duminicile din postul mare, poporul se înghesuia în mase atât de compacte în biserici încât acestea rămâneau luminate până noaptea târziu.

În nenorocirea ei, burghezimea se hotărî să mai Irimeată Ducelui o delegaţie, care să intervie, cu tot respectul impus supuşilor, dar şi cu toată seriozitatea. Pentru a nu indispune pe Karl Alexander, nu trimiseră niciun membru al Comitetului de ¡unsprezece, a căror vedere era suficientă ca să-l înfurie, ci trei cetăţeni liniştiţi şi demni, foarte binie văzuţi şi aşezaţi. Aceşti u plecară la Ludwigsburg, tunde Karl Alexauder îşi făcea pregiătirile. Înainte de a merge la palat, ei luară o gustare şi un pahar de vin la han. Unul din ei zise:

— Să ne întărim1 puţin înainte de a face un demers atât de greu.: i i I!

— Dacă dispoziţia Ducelui e tot atât de rea ca vremea zilei de azi, zise cel de al doilea, nu avem să ne aşteptăm la vreun succes.

— Să lăsăm toate în grija lui Dumnezeu! zise al treilea.

În faţa uşii ce da în sala care îi primi Ducele, sta ghemuit Arapul Otman. El ¡auzi glasul răguşit de mânie al prinţului: „Eretici, criminali, trădători!” Apoi un tropăit puternic, care se potoli încetul cu încetul. După câteva minute văzu pe cei trei bărbaţi ieşind, mai întâi numai doi, în curând şi al treilea. Văzu foarte bine cât erau de speriaţi şi tulburaţi şi îi petrecu îndelung cu privirea ochilor săi mari, ca de animal, zâmbind cu înţeles. Cei trei delegaţi coborâră scara în grabă, săriră în trăsura care îi aştepta şi

nu mai pierdură timpul să ridice o pălărie care le căzuse. Tot drumul rămaseră tăcuţi, numai cel mai bătrân dintr-înşii se rugă cu glas tare şi sufletul îndurerat: „Stăpâne Zebaoth, ridicăm glasul spre tine din adâncuri, trimite-ne ajutor din munţii tăi!” La Stuttgart, mulţi aşteptai1. Înto, arcerea delegaţilor. Când Văzură chipurile lor, se împrăştiară, cu capul plecat şi inima grea.

Oraşele libere protestară cu totul altfel decât ducatul împotriva maşinaţiunilor catolice. Mai cu seamă în Esslingen, Karl Alexander era insultat şi batjocorit vân public. Aci se afla o colonie mai mare de emigranţi din ducat, astupriţi, goniţi, prădaţi de bunurile lor. Aci se refugiase Johannes Kraus, tânărul Michael Koppenhdfer şi bătrânul Schertlin, pe care numai ura îl mai susţinea. Ce dispreţ mistuitor le răscolea sufletele şi ce cuvinte înflăcărate şi veninoase rosteau. Cei câţiva partizani ai Ducelui se închideau fricoşi în casă; câţiva catolici, în trecere prin oraş, fură bătuţi. Consilierul transporturilor, Fischer, fost procuror, tatăl Sofiei Fischer, fosta metresă a lui Süss, care se afla în oraş pentru afaceri, fu în pericol sia fie linşat de nişte tineri din Esslingen; speriat din somn şi având de abia timpul stă ia ceva pe dânsul, fu scăpat cu mare greutate ide garda civică şi scos afară din oraş.

În Duminica săptămânii de post şi rugăciuni, izbucni ¡scandalul şi conflictul cu Ducele. În noaptea precedentă, nişte tineri legaseră la stâlpul infamiei, chiar sub ochii poliţiei, care se făcea că nu vede, două manechine de paie, reprezentând pe Duce şi pe Evreul său, atârnându-le nişte inscripţii injurioase şi batjocoritoare. Toată Duminica, întreg oraşul, de la, mic la mare, îi contemplă râzând, zbierând, glumind, ţipând, fluierând! şi bătându-se pe coapse de bucurie. Spre seară făcură un rug, legară solemn păpuşile deasupra, puseră în jurul lor câteva portrete de ale Ducelui luând cu asalt Belgradul, unse cu

murdării şi în cele din urmă dădură foc rugului, parodiind ceremonialul execuţiilor. Şi în timp ce manechinele ardeau, poporul entuziast juca, se strâmba şi sărea, scoţând urlete de bucurie.

Printre spectatori se afla şi tânărul Michael Koppenhöfer. Ochii lui albaştri ardeau de entuziasm şi Mihael ofta din adânc: o, dacă toţi tiranii ar sfârşii astfel! În mulţime se afla şi bătrânul Christoph Adam Schertlin; scotea din gât nişte sunete profunde, bătea în tact pământul cu bastonul de trestie şi chipul lui mumificat şi răvăşit de ani, strălucea de o bucurie imensă.

len Sibylle purta o rochie deschisă, dintr-o stofă foarte scumpă, dar de o croială cât se poate de simplă. Se îngrăşase puţin, ochii ei albaştri pierduseră din strălucire „obrajii oacheşi se mai moleşiseră, ca şi întreaga ei fiinţă. Asculta cu mulţumire, ca o burgheză oarecare, pe Rieger, vorbind despre predica sa din ajun, care trebuie să fi plăcut lui Dumnezeu şi din care cita, cu glasul sonor şi exersat, pasagii întregi.

Într-un colţ şedea sfios Jacob Policap Schober. Sărmanul om, chinuit de situaţia lui complicată, căuta acf odihna şi liniştea sufletului său agitat. Privea din colţul său la predicatorul care se plimba prin odaie, declamând satisfăcut, îşi ridica ochii la sfânta cea oarbă, care stătea ghemuită şi asculta blândă, incoloră, întunecată, apoi îşi îndrepta privirea asupra lui Immanuel care, plin de respect, nu-şi mai lua ochii de pe buzele celebrului său frate. Dar el mai vedea cum privirea acestui tânăr slab şi modest, atât de puţin arătos, cu toată musteaţa ce Sărea în ochi, aluneca de la fratele său spre Magdalen Sibylle, oprindu-se asupra ei cu o supunere animalică; Magdalen Sibylle şedea liniştită, corpolentă ca o matroană, ţinând mâinile mari, cam grase şi totuşi copilăreşti, în faldurile bogate ale rochiei Salo. Schober prinse această privire

dornică şi umilă, îi prinse înţelesul şi desluşi încetul cu încetul calea pe care să-şi uşureze chinurile sufleteşti printr-o faptă greu de îndeplinit, dar care va plăcea lui Dumnezeu. Oare nu avea el un drept asupra Magdalen Sibyllei, prin adoraţia lui sinceră şi respectuoasă în tot acel timp cât fuseseră la Hârşiau? Dar el se va stăpâni, îşi va înfrâna dorinţele, oricât de greu ar fi, se va resemm şi va lăsa calea liberă fratelui Immanuel Rieger.

Între timp predicatorul îşi isprăvise tiradele şi acum se petrecu un lucru ciudat. Magdalen Sibylle spuse, ca un lucru foarte natural, fără sfială şi fără afectare, că, încurajată de pilda iubitului frate Jacob Policarp Schober, scrisese şi ea versuri. Şi acum va citi fraţilor şi sfintei surori cântecele ei. Pbemele ei erau o înşirare de versuri triste, banale, moralizatoare şi lipsite de orice avânt. Djar ascultătorii nu observară cât de goale erau acesite versuri, ci se lăsară cuprinşi de o emoţie sinceră şi puternică, care stoarse lacrimi fratelui Immanuel Rieger.

La plecare, magistrul se apropie de consilierul transporturilor. Acesta începu, timid şi nepriceput, să-i laudie pe Magdalen Sibylle. Atunci Schober îşi făcu inimă, înghiţi în sec şi comunică lui Rieger hotărârea ¿lui de renunţare. Ochii spălăciţi ai consilierului se umeziră şi cu glasU-i subţirel şi înăbuşit de emoţie întrebă pe Schober dadă e de părere că există vreo speranţă; oare dacă îşi va ridica ochii spre această femeie nobilă şi ilustră, ea nu-şi va întoarce capul, jignită de atâta îndrăsneală? Dar Schober îi dădu speranţe şi Ijmmanuel Rieger fu încântat.

Magdalen Sibylle ascultă propunerea pe care i-o bâigui el, cu seriozitate, dar fără supărare. Ceru un timp de gândire, apoi sie apucă să-i răspundă în versuri. Cele mai frumoasee ceasuri şi le petrecea acum şjezând la masa de scris şi aşteptând să vie rima. Aceasta o ridica, o transporta şi o mulţumea. Câteodată îi venea această idee

nebuloasă: la început a fost cuvântul; cuvântul e Dumnezeu. Ce fericire să te laşi purtată pe aripile cuvântului, plutind cu rima şi ritmul în visuri nesfârşite, cufundându-te în Dumnezeire! Lumlea nu era bine alcătuită; fără măsură şi fără dreptate, sălbatică, murdară, fără înţeles. Aci era şi sens şi dreptate şi curăţie, aci aluneca uşor peste tot ce e murdar, răscolitor şi ameninţător, luneca în vis. Văpaia care îi otrăvea odinioară sângele, se potolea încet şi plăcut în această legănare lină. Culmile şi prăpăstiile lumii se nivelau şi se pierdeau în versuri alexandrine foarte plate şi corecte.

Astfel stătea şi astăzi, răspunzând lui Immanuel Rieger. Gândurile şi inspiraţia ei molcomă se ridicau şi se lăsau uşor şi în cele din urmă se rotunjiră într-un poem. anost şi prolix grav îşi fără nicio valoare, ht care spunea un „da”, mai întâi şovăitor, apoi din ce în ce mai sigur. Versurile ei îngrămădeau toate argumentele pro şi contra, pierzându-se în consideraţiuni asupra libertăţii şi a sentimentului de răspundere şi lăudând legalitatea şi înfrânarea de sine.

Această căsătorie a domnişoarei Weissensee uimi pe toată lumea, deşi burghezirea ei surprinsese cu mult înainte pe fiecare. Ducele se înfurie la gândul că va fi nevoit să împartă de acum înainte, în mod oficial, desertul său cu un Subaltern, neînsemnat şi atât de prăst. Totuşi el nu fusese niciodată zgârcit şi le djărui la logodnă domeniul Wurtingheim, renumit prin grădiniile sale de fructe. Însuşi Sus tresări din meditaţiile lui absorbante, care se învârteau mereu în jurul aceleiaşi preocupări. Aşa era lumea: tot ce pare la prima vedere atât de puternic şi de mângâietor, se dovedea a fi în realitate mic, stupid, gol, mizerabil. La urma urmei nu fusese şi dânsa târâtă în noroi şi înjosită de Karl Alexander? Iată, aceasta nu era de altfel intenţia lui, dar la urma urmei el va libera lumea de o

bestie primejdioasă, dacă va urma propriul său impuls. Nici prin gând nu-i trecea că – ar purta şi el vreo vină în decăderea Magdalen Sibyllei. Ceru iapa lui, Asiadah, şi plecă, cu mare pompă, la castelul Magdalen Sibyllei. O măreţie sinistră şi impunătoare emana din acest om1 care, sfâşiat şi amărât, se ducea să arate acelei femei pentru ultima oară galanteria sa. Magdalen Sibylle se dezmetici abia peste câteva zile din tulburarea în care o aruncase această vizită de felicitare.

În cuvinte abile şi cam batjocoritoare, Ducesa zise lui Weissensee:

— Nu pari prea mulţumit, Excelenţă, cu alegerea Magdalen Sibyllei. Şi, întorcând deodată spre dânsul chipul ei graţios ca d! e şopârlă, care strălucea, sub părul negru lucios, ca o narmoră preţioasă, Ducesa zâmbi ştrengăreşte:

— Nu culmea ai fi preferat să se mărite cu Evreul nostru favorit?

— Da, Alteţă die o mie ide ori.

Aceste cuvinte, ieşite din ¡gura bătrânului distins şi ¡amabil, erau ca un strigăt atât de amar şi îngrozitor, încât Ducesa ridică ochii curioasă şi mişcată, iar după o mică pauză schimbă vorba.

În anticameră, Neuffer închise uşa în urma lui Süss, care intrase la Duce. Rigiditatea şi gravitatea obrazului său de lacheu se schimbă deodată şi pe faţa lui înspăimântrătoare, aproape de nerecunoscut, se răsfrânse furia brutală, grosolană şi neputincioasă. Jidovul 1 Veşnic Jidovul! E drept că odată, pe când Neuffer îl dezbpăca, Ducele, într-un, acces de furie, spuffer îl dezbrăca, Ducele, într-un acces de furie, spusese că va arunca pe Evreu înteo fortăreaţă, undl va şlefui la gloanţe timp de trei ani şi apoi îl va spânzura. Dar ce folos! Guvernatorul ţării era tot Evreul. Ducele blestema sfaturile lui, lăudând pe celelalte;

dar când venea la adică, nu făcea decât ceea ce îi sugera Evreul.

În celălalt colţ al anticamerei sta ghemuit pe un covor Arapul. Acesta observase cum lacheul îşi scoase o clipă masca şi în sinea lui se bucura că-şi văzuse colegul aşa cum era în realitate. Dar el rămase tăcut, indolent, ca un animal, cu chipul nepătruns.

În acest timp Ducele se consulta cu Süss. Peste două zile conspiratorii vor da lovitura; toate pregă – tirile erau sfârşite. Pentru public, ducele va fi în călătorie, inspectând în calitatea sa ¡de mareşal al imperiului, fortificaţiile din Kehl şi Philippsburg, apoi se va duce să consulte pe modicul Hulderop, din Danzig, cel mai mare ortoped al timpului. Pentru tot timpul absenţei sale, Karl Alexander instituia regenţa: miniştrii Scheffer, Pfau, consilierul Lauz, generalii Remţchingen şi Röder, sub preşedinţia ducesei, care îşi lua rolul în serios. Această regenţă trebuia să aducă la îndeplinire lovitura de Stat, în lipsa lui Karl Alexander: după ocuparea tuturor punctelor strategice din ţară»

vor proclama egalitatea religiunii catolice cu cea protestantă, desarmarea cetăţenilor, anularea multor paragrafe din Constituţie, recuperarea drepturilor ecleziastice, predarea obligatorie a tuturor monedelor de argint către trezoreria ducală şi alte măsuri die acelaşi fel.

Süss ¡arătă încă odată interesul principal al acestei acţiuni: executarea, fiără fricţiuni şi fără conflicte, a proiectului într-o singură noapte. Karl Alexander va părăsi ţara ca duce constituţional, şi va fi rechemat peste câteva ore, ca suveran absolut. Dacă executarea s-ar tărăgăni, dacă ar avea loc fricţiuni, lupte, vărsare de sânge, totul ¡ar fi pierdut şi fricoşii, ca şi cei şovăielnici, ar avea dreptate. Căci mai mult decât suciseră Constituţia, nu se mai putea; cu toată arta iezuiţilor, nu s-ar mai putea scoate nimic

dintr-însa. Singurul lucru ce mai rămânea de făcut, era s-o zdrobească, şi acest lucru nu se putea face încetul cu încetul, acest lucru trebuia \ Săvârşit dintr-odată. Dacă planul n-ar izbuti în întregime, numai faptul de a fi recurs la forţă, ar dovedi cât de puţină dreptate aveau conspiratorii; *Corpus*: *Emngelicorum* s-ar năpusti asupra Ducelui şi îngrădirile Constituţiei ar fi restabilite cu mai multă tărie. Dacă s-ar ajunge la luptă, partidhl constituţional ar avea prea mulţi aderenţi în Imperiu şi prea puternici. Dacă lovitura va reuşi, ea va fi recunoscută1, de unii zâmbind, scrâşnind din Idinţi de alţii. Până acum, ori de câte ori ceilalţi voiau să procedeze brutal, el. Se declara pentru blândeţe şi chibzuinţă; în acest caz însă, nu exista decât un singur procedeu: acţiunea francă, impetuoasă, hotărâtoare, care închidea în sine prosperitatea sau pierzania.

Süss explică Ducelui toate acestea; încă odată, cu o logică inexorabilă, cu obiectivitate şi competenţă. Apoi1, cu mai multă ardoare şi eloeinţă, el îi demonstră cum, dincolo de orice consideraţiuni practice, ideea, măreaţa idee dospire suveranitatea de drept divin, ar fi denaturată, dadă ar fi îmbucătăţită şi ştirbită prin certuri, şicane, hărţueli cu garda civică şi printr-o mizerabilă şi ridicolă luptă de guerilla. Aci era în adevăr vorba despre tot sau nimic. Sau ducatul se întorcea în mod fires e la suveranul său, sau terenul nu era prielnic pentru realizarea acestei idei în ari.

Karl Alexander simţea o mânie înăbuşită. Ca întotdeauna Evreul avea dreptate, şi vorbise cât se poate de bine. Dar cum ştia să privească în străfundul sufletului său! Sia plece! Să plece de aci, să se afunde în întuneric pe vecie! Şi ce mai spiusese? Că acest teren nu, era prielnic pentru *o* idee mare? Ce teren? Bine înţeles, era imposibil ca proiectul să eşueze; dar cu toate acestea, ce teren? Ce

teren nu era prielnic? Ţara? Sau, – îndră Znea oare în adevăr Jidovul? – sau, el, Prinţul? Desigur că îndrăznea! îndărătul mutrei lui politicoase şi servile se ascundea, neruşinată şi batjocoritoare, îndoiala obraznică, dispreţuitoare, exasperantă. Ce rebel îndrăzneţ şi fără ruşine!

Acesta era de o mie de ori mai rău decât imbecilii încăpăţânaţi din parlament! Aceştia erau nişte măgari! Dar Evreul zâmbitor şi politicos ştia, şi îndoiala lui îndrăzneaţă neruşinată te învenina. Să plece! Să dispară! Sia dispară în întuneric pentru totdeauna!

— Alteţa voastră a ales lozinca? întrebă glasul calm şi ¡obiectiv al Evreului.

— Da, zise Karl Alexander, scurt şi cuprinzător, milităreşte. Va fi: „Attempto!”

Surprins, Süss ridică ochii, zâmbind cu înţeles. „Attempto!” îndrăznesc! Era o glumă îndrăzneaţă, temerară, aproape genială. „Attempto! Îndrăznesic!, spusese Eberhard cel Bărbos, dăruind ţării sale, pentru prima o, ară în istoria Germaniei, o constituţie”. Attempto! Îndrăzneser era măreaţa deviză de pe blazonul acestui prinţ, trunchiul de cedru, pe care îl adusese din cruciiajdia. Portretul său se afla pretutindeni în Ducat. Odată cu această deviză inimoasă, el renunţase la cea mai mare parte a pţuterii sale, pe care o restituise poporului. Chiar acei cari nu ştiau o vorbă latinească, în ţel egeau acest „Atlempto! Căci acest cuvânt era baza Constituţiei şi a tuturor libertăţilor cetăţeneşti. „Şi Karl Alexander alese acum1 drept lozincă acelaşi „Attempto!” pentru a sfărâma această constituţie, instituită de strămoşul său, pentru ca să puie mâna pe putere şi să substituie democraţiei absolutismul cel mai categoric. Ei drăcie! Era, în această alegere, tot atâta curaj cât şi spirit. Acest Karl Alexander era un om de ispravă!

Süss se întoarse acasă exaltat, cu inima plină de bucurie. El făurise acest om, aprinsese într-însul aceastlă flacără, şi dinteo masă de carne înfierbântată, mensuală şi brutalia, scosese tun prinţ. O: el alesese calea cea bunia! Cât ar fi fost de simplu şi grosolan, să-i fi sărit în gât, odinioară. Acum îşi îngrăşase victima, o ridicase în văzul tuturor şi o făcuse demnă de sacrificiu. Nici zeul, nici preotul nu voiau să primească un animal flămând. Victimă, al cărei sânge îl oferea acum, era demnă.

Süss se plimba excitat prin cabinetul său de lucru, în care ardeau toate lumânările, ca şi în camerele alăturate. Ce spusese Rabbi Gabriel? „La fiecare sărbătoare, pe care o consacraţi mortului, acesta se scoală, în jurul fiecărei imagini pe care i-o dedicaţi, pluteşte şi ascultă fiecare cuvânt care grăieşte despre dânsul. El chemase moarta cu toate gândurile sale, cu tot sângele şi toţi nervii săi; dar ca nu venise, şi el nu putuse decât stă-i bănuiască prezenţa în umbră, ca într-o ceaţă. Acum el îi va pregjâjti o jertfă, de dragul căreia copila sta va trebui stă se scoale. El nu-i va sacrifica numai trupul acestui duce, el i-a pregătit şi sufletul în aşa fel încât, tocmai în clipa în care se va desfăta cu tot orgoliul, va trebui să se desprindă şi să-l părăsealşcă. Şi sufletul celor orgolioşi este încarnat în foc; în foc palpită, sfâşiat în fiecare secundă în mii de bucăţi, suferind o veşnicie. Scoală-te, Noemi! Scoală, copila mea, cea mai bună!, cea mai curată, crin din valea aceasta, scoaliă-te! Îţi ridic un monument din sfăfâtnăturilc unui regat, îţi jertfesc un prinţ, şi încorporez sufletul lui în focul veşnic pâlpâitor. Astfel te chem, Noemi, copila toaca! Rididă-te, porumbiţă, în crăpături de stânci, pe povârnişul misterios! Lasă-mă să-ţi văd făptura, laslă-tmlă să-ţi laud glasul! Căci dulce e glasul tău şi mângâietoare făptura-ţi.

Se opri, ste reculese. Da, da, toate acestea se vor întâmpla în viitor. Nu voia, nu voia cu niciun preţ să pană

că amestecă în aceste resentimente împotriva lui Karl Alexander cine ştie ce intenţii de siguranţă personală sau chiar de folos. Nici în faţa altora, nici faţă de sine însuşi, el nu trebuia să lase loc nici pentru cea mai uşoară bănuială. Dacă pentru ţară va rezulta vi-eun folos, acesta era lucru secundar, pe care nici nu se gândea să-l caute, nici să-l evite; în orice caz, întrucât îl privea pe dânsul, avea ide gând să distrugă orice posibilitate de folos. Misiunea lui era acum să hrănească şi să înalţe inima acestui prinţ de Württemberg, şi atunci când va fi mai plină de aroganţă, s-o zdrobească. Iată pentru ce trăia el, pentru această jertfă şi această expiiere. Ce va fi apoi, ah, cât de departe şi de neînsemnat i se părea!

Chemă pe magistrul Schober. Acesta, trezit din somn, veni speriat, teimându-se că directorul financiar va impune noi chinuri conştiinţei sale. Nenorocit, târându-şi halatul, Căci ordinul lui Süss nu-i dăduse răgaz să se îmbrace, el holba ochii fricoşi, ca de copil, în faţa stăpânului său. Süss era vesel, mulţumit şi amiabil, ieum nu fusese de multă vreme. Întrebă de poeziile magistrului şi de pricina întârzierii apariţiei lor, de oarece banii fuseseră trimişi tipografiei de câteva săptămâni. Magistrul bâigui ceva, spunându-i că face corecturile şi că peste două sau trei săptămâni, poemele vor apărea. Deodată, Schimbând vorba, Süss îi puse mâna pe umăr şi, zâmbind cu înţeles, zise confidenţial:

— Să fiu al dracului, magistre, dar nu eşti bun protestant. Şi deoarece nenorocitul murmura tremurând câteva cuvinte, neînţelese, Süss urmă:

— Eu, cu morala mea evreiască şi calculată, mi-aş fi zis, în locul <iümitale: dacă trădez pe Evreu, trădez un singur om şi încă iun simplu Evreu; dacă înslă nu trădez pe Evreu, atunci trădez un milion de creştini protestanţi. Şi atunci m-aş fi dus la Sturm! şi la Jäger să à la vreuniul din

membrii comitetului de unsprezece şi aş fi povestit chestia de-a fir a păr. Trebuie să-ţi spun, magistre, dă eşti de o cinste şi de o discreţie cereascălaoob Policarp Schober tremura în lumina lumânărilor, neîndrăsuind să-şi şteargă sudoarea rece, care îi curgea şiroaie pe obraz şi fixa pe Evreu cu ochii lui rotunzi şi spiăimântaţi.

— Acuta mă iei drept nebun? întrebă Süss după câtva timp, cu bunătate. Nu, ma gistre, nu sunt deloc nebun, zise el iarăşi după o pauză. În orice caz, nu mai mult decât oricare altul.

O tăcere die moarte domnea în odaia luminată. Afară se auzea pasul regulat al sentinelei. Süss se aşează şi, cu toate că odăile erau supra-încălzite, se ghemui, ca şi culm i-ar fi fost frig. Părea că uitase de Schober, care rămăsese în picioare, într-o atitudine silită. Deodată SüSs reluă:

— Vreau să-ţi ajut să ieşi din această dilemă. Du-te la domnii din parlament şi spune-le: timpul fixat e noaptea de Luni spre Marţi, lozinca: „Attempto!” Dacă acei domni vor să evite vărsarea de sânge şi să vadă întregul proiect prăbuşindu-Se ca o paiaţă căreia i s-au tăiat sârmele, atunci să trimită Luni seara o delegaţie la Ludwigsburg. Mamelucul îi va aştepta la intrarea laterală din aripa stângă şi îi va conduce la Karl Alexander.

Pe când Süss îi spunea acestea cu tonul obiectiv al omului de afaceri, Schober holba ochii, atât era de atent, de ietaoţionat şi de incapabil să înţeleagă. Süss continuă cu aceiaşi răceală obiectivă:

— Cu o singură condiţie, şi aceasta trebuie să mi-o juri, că nimeni nu va afla vreodată că o ştii dtela mine sau că eu te-am trimis.

— Excelenţă, bâi gui în cele din urmă Schober, nu înţeleg, nu înţeleg de loc. Sunt atât de fericit căi Domnul v a deschis ochii şi că vreţi să salvaţi pratestantismül. Daidâcă acest proiect eretic eşuează şi nu se ştie că

dumneavoastră sunteţi acela care l-aţi nimicit, atunci, daţi-mi voie să vă spun, parlamentul vă va acuza mai întâi pe Dumneavoastră. Nu prea sunt tare în politică, dar Ducele nu va putea să vă apere.

— Nu, ducele nu mlă va apăra. Dar să nu-ţi pese de asta, magistre, adăugă Süss cu blândeţe, pe un ton nimical, aproape patern. Afacerea e prea ciudată. Un duce catolic vrea să constrângă la catolicism o ţară evanghelică şi un Evreu se duce mai degrabă la spânzurăto &.ro decât s-o îngăduie. Asta nu poţi’s” o înţelegi Dumneata, oricât de poet ai fi.

După această convorbire, I; acob Policarp Schober străbătu coridoarele întunecoase ale palatului, târându-şi halatul şi tremurând din tot corpul. Se plimbă agitat prin odaie, până dimineaţa. Nu vedea limpede, i se părea că totul e plin de ceaţă şi de fum. Un singur lucru era sigur: Dumnezeu îl alesese pentru această misiune. Umbla prin odaie fără odihnă, ia? tivul şi canaturile halatului său măturau podeaua. Pisica neagră-cenuşie se trezise şi îl întovărăşea. Era o pisică alintată, voia ca stăpânul său s-o ia în braţe sau, în pat, cum făcuse de atâtea ori şi miori ăia. Dar el se plimba de colo fcolo şi n-o lua în seamă.

După ce plecă magistrul, Evreul se întinse şi zâmbi, descoperind două şiruri de dinţi puternici. Se opri în faţa portretului ducelui de pe birou, pe care Karl Alexander scrisese o dedicaţie foarte măgulitoare, iscălind cu scrierea lui viguroasă, şi zise încet: „Rămâi cu bine, Louis XIV! Cu bine, germanice Achile!” Şi încă odată, mai vehement: „Cu. bine, germanice Achile! Rămâi cu bine, Louis quatorze!”

Nu se mai gândea la copil. Era o chestiune numai între el şi Karl Alexander, fără copii. Plutea pie o mare întunecată, de un roşu violet, care îi umplea inima şi simţurile de ură-Oum mai fremăta! Cum îi mi-ai intra acest

freamiăt în urechi şi în intimitatea fiinţei sale! Ce miros sălbatic şi îmbătător exala! El auz. ea strigătul de mânie al Prinţului trădat, vedea privirea însângerată a omului, căruia îi smulgea din mână triumful vieţii lui tumultuoase şi violente, tocmai în clipa în care, scoţând un suspin de uşurare, v. oia să-l strângă în mâini. Ce lucru minunat să pui genunchiul în pieptul duşmanului, ce lucru minunat şi mângâietor să cuprinzi cu degetele gâtul duşmanului, şi atunci când gura lui caută să aspire aerul curat, să apteşi încet şi tot măi puternic, cu privirea triumfătoare şi plină de batjocură înfiptă în ochii ce se frâng ai celuilalt! Aceasta înseamnă să trăieşti! Pentru aceasta face să trăieşti! e

În visul său atât de sălbatic se strecură deodată o figură materială, misterioasă, care îl sperie: Otman Arapul. Acesta se înclinlă şi spuse că ducele dăduse ordin generalului Remehingen.

— Ce. ordin?

— Lista.

Ah, da, lista persoanelor ce trebuiau arestate şi pe care o alcătuise Süss. Dar, oare Karl Alexander să-i trimită în mijlocul nopţii o veste atât de neînsemnată? Nu-i Venea să creadă. Cu siguranţă că Arapul avea să-i comunice un lucru mai important, o taină. Süss privi cu atenţie chipul nepătruns al Arapului. Acesta. Începu să-i enumere persoanele: Iohann Georg Andrea, Iohann Friedrich Bellon...

Da, da, lista celor ce trebuiau arestaţi, alcătuită cu îngrijire, în ordine alfabetică. Dar ce înseamnă asta? El o cunoaşte, doar el a redactat-o. Arapul enumeră mai departe: Friedrich Ludwig Stöfflen, Iohann Heinrich Storm, Josef Süss1 Oppenheimer.

Süss nu făcu nicio mişcare. Arapul, după ce termină lista, nu mai scoase niciun cuvânt, se înclină şi ieşi.

Când fu singur, Süss, mulţumit, fluieră printre dinţi, apoi zâmbi. Ce bine că avea şi această confirmare! îi venea să râdă. Nostim era şi acest Karl Alexander!

Cel puţin dacă ar fi diat un ordin Special lui Remehingen, să-l aresteze. Dar aşa, să-l pună pur şi simplu pie lista tuturor a, pe lista pe care o alcătuise el însuşi, acesta era un gest, o glumă suverană. Vedea pe Duce şi pe Remehingen şezând împreună aplecaţi deasupra listei, vedea pe Duce adăugând cu scrierea lui viguroasă: Iosef Süss Oppenheimer, director financiar. Îi vedea privindu-se în ochi, fără un cuvânt, Ducele, cu un zâmbet răutăcios, Remehingen, rânjind de mulţumire. Bine, Karl Alexander! Prinţ iubitor şi mărinimos! Acum îţi baţi joc de prostul tău de Evreu, care mai întâi scoboară din cer coroana pe capul tău şi pe care, drept mulţumire, vrei să-l trimiţi la fortăreaţă. Ho, ho! Te –, ai trezit cam târziu, Alteţă! Evreul tău stă cu o treaptă mai’s! us; ţi-a şi aruncat laţul de gât şi acum se distrează de bucuria dumitale inconştientă. Ah, prinţe! Mare senior şi ferou! Ah, dobitoc lasciv, pângăritor de fete, măcelar ticălos!

Umbla prin odaie, fără încetare, copleşit de gânduri. Îşi aduse aminte de un câine cu care se jucase într-o zi, aţâţându-i foamea cu o bucată de carne, pe care o retrăgea mereu în clipa când voia s-o apuce, până când dulăul îl muşcă de mână. Vedea şi acum ura arzătoare, furia sângeroasă din ochii animalului aţâţat şi înşelat mereu. Cu tine voi juca un joc mai sălbatic, Karl Alexander! Ţie îţi voi smulge o pradă mult mai preţipasă întinde-te de plăcere „aşa cum se întinde un animal, când vrea să sară asupra prăzii! Holbeazia ochii tăi lacomi! Săi, Prinţe! Săi, domnule Duce.

Încă două zile, mai puţin chiar decât două zile: numai patruzeci şi cinci de ceasuri. Süss zâmbi mai, tare, plimbându-se prin saloanele luminate. Albe şi nemişcate

stăteau busturile lui Solon, Homer, Aristotei, Moise şi Solomon; sub micile pagode se plimbau Chinezi cu coadă. Triumful lui Mercur se desfăşura pe tavan, bijuteriile preţioase străluceau în vitrine, iar în colivia sa aurită, papagalul Achiba spunea: „Bonjour Madame!” şi „Ma vie pour mon souverain!” Dar bărbatul singuratec, care rătăcea fără odihnă prin saloanele luminate, nu auzi nimic, nu văzu nimic, absorbit cu totul de gândurile, imaginile şi viziunile sale.

IMamelucul, care ajunse la palat şi se intin se într-un colţ, în iatacul Ducelui, auzi pe Karl Alexander gemând în somn, zbătându-se şi horcăind.

I

Înserase, când învăţătorul nostru Rabbi Gabriel Oppenheimer van Straaten intră în casa prietenului său, învăţătorul nostru Rabbi Jonathan Eybeschutz din H am – burg. Casa era plină de vizitatori, cari veniseră să-i arate respectul lor, sau să ceară sfaturi şi, cu toate că discipolii le explicau în erau că Rabbi se afla cufundat în meditaţie în mijlocul cărţilor sale şi că n-au nicio şansă de a fi primiţi, ei nu voiau să se retragă, nădăjduind că cel puţin îl vor zări. Mulţi veniseră de departe, din comunităţile unde el păstorise mai înainte, din Cracovia, Metz şi Praga, alţii însă, deşi mai departe, din Provence, ba chiar de lângă Marea Neagră. Căci numele lui Rabbi Jonathan Eybeschutz, rabin din Hamburg, era venerat până în ţările cele mai depărtate.

D, ar era şi urât şi duşmănit până în ţări depărtate. Ah, cum îl mai batjocorise învăţătorul nostru, Rabbi Jacob Hirs chel Emden, rabinul din Amsterdam, cum îl sfâşiase, îl jumulise cu ironia lui rece, stigmatizându-l drept duşman al lui Israel, al Talmudului, al rabinilor, al adevăratei credinţe şi cum îl m; ai ridiculizase! Rabbi Jonathan Eybeschutz, un nume care dezbina pe Evrei. În toate

şcolile şi sinagogile, în toate sinoadele se dădeau lupte în jurul acestui nume, înconjurat de binecuvântări şi imnuri de slavă, ca şi de batjocură şi de toate fulgerele afuriseniei.

Cine era acest om? Era un învăţat talmudist. zelos, combativ, ţinând morţiş la rituri, tocmindu-se cu furie pentru, o iotă, apărând meterezele legii pas cu pas? Oare ştiinţa lui filosofică, istorică, matematică şi astronomică i-a fărâmiţat credinţa cea dreaptă, aşa cum ea reiese din cuvintele şi din faptele sfinte, a făcut (din f. vr:-ul r. oss

351

el un dispreţuitor, un batjocoritor al practicilor rabinice? Oare el crede în adevăr în învăţătura cabalei, o pune în practică şi este discipolul şi urmaşul secret al Mesiei Sabatai Zewi, binecuvântând, blestemând şi făcând minuni în numele acestui mântuitor? Atunci de ce respinge în mod piublic pe discipolii lui Sabatai şi aruncă asupra lor anatettia? Şi de ce îşi trimite fiii la Franconii din Polonia, partizani fanatici ai acelui misterios Mesia? Acest talmudist ortodox şi zelos scrie în adevăr scrisori cardinalilor francezi şi iezuiţilor din Roma, rugându-i să-l numească cenzor al cărţilor ebraice? Oare din aroganţă, – sau atunci ce înseamnă că ia drept apărător al credinţei sale strict rabinice împotriva acestor bănuieli tocmai pe Karl Anton, profesorul din Helmstatt, fostul său elev, care trecuse la creştinism şi devenise apologet al evangheliei creştine?

Când intră Rabbi Gabriel, discipolii lui Rabbi Jonathan se înclinară adânc. „Pace ţie!” îi ziseră şi uşa închisă a maestrului se dete în lături în faţa lui. Rabbi Jonathan Eybe Schutz, cel mai înţelept şi mai priceput dintre oameni, şedea liniştit în lumina lămpii din odaia lui de lucru. Amabil, cu o nuanţă de auto-ironie, bătrânul cu barba deasă, mai mult lată decât lungă, albă ca laptele şi

abia despicată, după modelul cabaliştilor, zâmbi prietenos noului venit cu chipiul morocănos şi ca împietrit. Tot ce-l înconjura era plăcut şi confortabil, evidenţiind demnitatea sa. Caftanul său lung era din mătasea cea mai ¡grea; din mâneca largă ieşea o mână micuţă, albă şi îngrijită. Chipul lui trandafiriu şi cruţat de vremuri, zâmbea prietenos sub barba mare şi albă-Numai deasupra nasului mic şi a ochilor căprii şi blânzi, inteligenţi, şireţi şi totuşi atât de adânci, se brăzdau vertical, pe fruntea albă şi boltită, cele trei cute cari formau un Sh*inx p*rima literă a celui mai sfânt nume: „Shadai”.

Rabbi Jonathan îşi salută oaspele în ebraică: „Fratele şi stăpânul meu să nu mă certe şi să nu se mânie pe mine!” Apoi zâmbi şi n zâmbetul slău era ştiinţă şi slăbiciune, cochetărie şi conştiinţa greşelilor sale, chiar şi puţină simrdălnicie. D, ar peste toate, un farmec magic şi împăciuitor.

Dar acest farmec nu avea nicio putere asupra lui Rabbi Gabriel. Deasupra nasului mic şi turtit, ochii prea mari, de un cenuşiu tulbure, erau plini de tristeţe şi o durere zdrobitoare înclina fruntea lui masivă deasupra sprâncenelor dese. Dar Rabbi Ionatlian Eybeschütz nu era dispus sia se lase copleşit de această tristeţe.

— Ai citit, Gabriel, întrebă el aproape vesel, ai citit noua controversă a omului de la Honigwald? Era vorba despre lucrările cele mai importante ale lui Iacob Hirschel Emden, rabinul din Amsterdam, adversarul său cel mi-ai înverşunat.

— Acum, cinstitul rabin a lansat împotriva mea douăsprezece pamflete, câte iunul de fiecare trib al lui Israel, urmlă el şi ochii lui şireţi şi inteligenţi râdeau de o bucurie ironică.

Răsfoi cu mâna-i mică şi îngrijită filele mari ale controversei.

— Sărmanul, cât e de searbăd 1 – zise el cu o compă – timâire prefăcută, – pentru el, totul trebuie să fie limpede, luminos, în plină zi! El nu bănuieşte, zeflemistul plat şi rigid, el nu înţelege că o floare uscată e fân şi. că nu mi-ai e bună decât pentru vite.

Zicând acestea, îşi legănă ironic şi amuzat capul frumos, cu uriaşa barbă albă ca laptele.

Dar Rabbi Gabriel nu-i ţinu isonul.

— De ce ai afurisit pe discipolii lui Sabatai? întrebă el cu glasu-i discordant. De ce te fereşti, te pleci şi îţi renegi credinţa? De ce te apără un *goi* cu sofismele lui tâmpite? De ce nu te resemnezi? E atât de mare lucru să fii rabinul din Hamburg şi să-ţi vezi casă plină de lume? De ce – glasul lui deveni acuzator, ameninţător, – de ce te-ai excomunicat tu singur?

Jonathan Ey beschütz râse încet şi mulţumit.

— Fii pe pace, Gabriel, îi zise.

— În aceşti doi ani din urmă, tu nu te –, ai făcut mai blând, nici eu mai sever. Aş putea stă-ţi spun: nu e totuna dacă cineva este Evreu, creştin sau musulman, atunci când cunoaşte lumea cealaltă? Aş putea să-ţi spun: Karl Anton, discipolul meu, s-a botezat, e drept; dar nu sunt mai multe legături între dânsul şi mine decât între mine şi Reb Xacob Hirschel Emden, care este un bun Evreu şi un cap inteligent şi dotat, dar, din păcate, un om comun şi mărginit, orb pentru lumea de apoi şi surd1 la glasurile ei? Aş putea să-ţi spun: Mesia Sabatai Zevvi, el însuşi, a devenit musulman, pentru a salva principiul, ideea, şi Frank, discipolul său, s-a botezat; şi atunci să nu-mi fie îngăduit mie să îmbrac haina unui rabin scrupulos, rostind cu ¡gură ameninţătoare şi inimă zâmbitoare, anateme zădarnice chiar împotriva mea? Aş putea să-ţi spun: e uşor să fii martir; e mult mai grea să suporţi această situaţie ambiguă, de dragul unei idei. Aş putea să-ţi spun toate

acestea, dar nu o voi face, Gabriel.

Ionathan Eybeschutz se ridică şi înainta prietenos spre Rabbi Gabriel. Foarte amabil, cu o bunăvoinţă aproape copilărească, îi zise:

— Recunosc că sunt slab, nebun şi vanitos. Stelele mi –, au fost favorabile şi m-au făcut purtătorul unei jmari înţelepciuni; aş fi putut să fiu mijlocitorul între lumii de sus şi cea de jos, un jgheab prin care ar fi trecut suflarea lui Dumnezeu. Dar eu nu sunt decât un vas prost şi crăpat. Eu ştiu, şi nimeni n-o simte mai viu prin toate mădularele sale, ce fericire împăciuitoare e să pluteşti în divinitate şi că viaţa de aci nu e decât deşertăciune, o spumă multicoloră, strădanie în vânt. Dar trebuie să mă cufund în ea, mereu, mereu. Acţiunea e absurdă, stupidă şi bestială şi-ţi lasă un gust urât şi searbăd. Dar eu trebuie să mă cufund mereu în această viaţă de activitate, de mişcare şi deşertăciune! Lasă-mă să fiu murdar şi bestial! L, asă-mă să-mi îngrijesc barba mai mult decât sufletul! Apoi, – el încheie cu o glumă îndrăzneaţă: – Sufletul îl voi regăsi şi-l voi purifica în miriade ide ani, dar cine îmi garantează că voi găsi încă odată o barbă atât de frumoasă?

Aceste blestemăţii lunecau uşor de pe buzele atrăgătoare şi elocvente ale înţeleptului şi uşurat ecului Rabbi. Celiălalt asculta trist, nemişcat, împietrit. Deodată văzu un peisaj: piatră, singurătate, gheaţă crăpată; peste toate, o lumină dulce şi ironică, umbra norilor, zborul vulturului, blocuri uriaşe aruncate pe gheaţă. Paralizat aproape de această amintire, el recunoscu. aceleaşi analogii, aci ca şi acolo. Această presimţire îl mânase de la orului de care era înlănţuit înspre acesta. Acela se odihnea pe sânul gol al lui Lilith, dar el aspira cu ardoare spre lumea cea de sus; cestălalt trâia printre sfinţi şi oameni cucernici, avea o barbă argintie ca aceea a lui Simon Ben Iochai, dar era însetat de Sânii lui Lilith. Aceeaşi imagine,

aceleaşi analogii. Dar celălalt era mai aproape de desăvârşire decât acesta.

Când Ionathan Eybeschütz isprăvi, el nu răspunse, mulţumindu-se să-i spuie: „Pace ţie, frate şi stăpâne!” şi se retrase în iatacul ce-i fusese pregătit. Ionathan Eybeschütz văzu spinarea încovoiată a celui ce se îndepărta: zâmbetul său blând şi uşor pieri încetul cu încetul şi atunci când se aşează iar în faţa cărţilor şi a pergamentelor sale, păru mai puţin demn şi superior, cu toată barba lui cea albă.

Karl Alexander se rezemă obosiţ şi enervat de perinde trăsurii. Se ducea la Ludwigsburg, de unde trebuia să plece în străinătate şi să se întoarcă numai după ce lovitura de stat va fi un fapt împlinit. Îşi luase rămas bun de la Ducesă în zori de zi. Petrecuse noaptea cu dânsa, îi vorbise neîncetat despre planurile lui, spunându-i că ¡aceasta e ultima noapte în care poate visa ca neînsemnată prinţesă germană; de aci înainte, ea se va prenumăra printre suveranele europene şi foarte curând v, a fi salutată cu alt titlu decât cu acest mizerabil „Alteţă”. Ducele şoptise cu însufleţire aceste fantezii frumoasei sale soţii goale şi ea îl ascultase, mai întâi ironică, apoi târâtă de înflăcărarea lui, răspunzând cu taiai f & Uită ardoare decât de obicei îmbrăţişării sale pătimaşe. Obosit de acest rămas bun pasionat şi semnificativ, inervos şi înfrigurat, Karl Alexander se rezema de perinde trăsurii. De obicei îşi păstra tot sângele rece înaintea oricărei întreprinderi, şi nu se enerva nici pe câmpiul de luptă, când calul de sub dânsul cădea împuşcat. Astăzi, însă, lucrul draculuiavea mâncărimi în tot corpul, ca şi cum i-ar umbla furnici în vine! Şi blestematul de picior îl necăjea, junghi urile nu-i mai dădeau p, ace. Ce mirare, pe vremea asta nesuferită I Ba era: so, are, ba ploua cu piatră, toate elementele erau dezlănţuite. Un vânt puternic şi umed1, norii sfâşiaţi goneau nebuneşte pe cer. Pe lângă acestea, un incendiu

izbucnise la Eglosheim şi lumina flăcărilor aţâţa caii. O amintire vagă îi reveni în minte: pe un vânt ca acesta, stătuse, nu de mult, pe o lună roşie ca acel reflex al focului, într-o pădure întunecoasă şi vrăjjmlaşă, cu umbre fantomatice şi o fată albă zăcea moartă pe pământ, printre flori, în bătaia vântului. Stupidă amintire! La ce bun, acuma? Slavă Domnului, avea el la ce se gândi!

În sfârşit, Ludwigsburg. Nici acolo nu avu Linişte. Curieri, veşti de la garnizoanele îndepărtate. Necazuri, bătaie de cap. Deodată i Is e făcu foame, ceru supă, vru s-o dea pe gât cu lăcomie, găsi că e prea fierbinte şi aruncă ceaşca de perete. Pe lângă astea, clopotul plângăreţ de incendiu, care anunţa focul din Eglosheim. Vântul puternic făcea să fumege sobele. În tot palatul, ferestre şi uşi trântite. Ducele nu putea să stea locului. În sfârşit veni seara.

La Stuttgart era linişte în acea seară. Nicăieri nu ardea vreo lumină. Dar prin întuneric se auzea zgomot de paşi, zăngănit înăbuşit de fiare, şoapte şi o agitaţie surdă. Toţi locuitorii ştiau că în aceste ceasuri se va decide soarta lor. Avertismentul lui Schober îşi produsese efectul. Toţi erau pregătiţi, înarmaţi, cu mintea încordată şi inima strânsă, dar hotărâţi să lupte. În acea noapte, nimeni, afară de copaii cei mici, nu dormi, la Stuttgart.

În apelaş timp, în palatul din Ludwigsburg fură aprinse toate luminile. Înainte de a pleca în străinătate, Ducele dădea un bal în cinstea trimisului special al împăratului, contele Palffy şi a seniorilor din Würzburg. Invitaţii nu erau numeroşi, societatea mărginindu-se la persoanele cari participau la lovitura de stat. Erau de faţă mulţi militari, între alţii cei doi Röder, generalul şi maiorul.

Karl Alexander invitase, rânjind, pe comandantul gărzii civice din Stuttgart, care nu avea nevoie, de dânsul în această noapte. Fără a preţui gluma, – căci el lua foarte

în serios funcţiunea sa de comandant al. acelui corp – maiorul salută milităreşte cu laba lui informă şi, cu o privire fixă şi stupida!, primi măgulitoarea invitaţie. Chipul vânăt şi descărnat al lui Dom Bartelemi Pancorbo, cel cu nasul vulturesc, privea prin sala de bal, deasupra coleretei enorme şi demodate; Weissensee, care ajunsese o ruină, se ţinea de Süss, adulmecând!, clipind din ochii lui inteligenţi şi simţind în aer mirosul de pucioasă, focul, uraganul, catastrofa. Cât despre Süss, era scânteietor ca în timpurile cele mai bunf. Ochii săi vii erau peste tot, se arătă galant, spiritual, triumfător şi dispoziţia lui sărbătorească, ca şi siguranţa lui, contrasta mult cu neliniştea şi nervozitatea lui Karl Alexander. Câte odată, ochii căprii de animal ai mameluculuí, căruia îi dăduse câteva instrucţiuni, se cufundau într-ai lui – şi atunci întrebări şi răspunsuri triumfătoare treceau din ochii unuia în ochii celuilalt.

În primele ceasuri ale nopţii, capii partidului constituţional din Stuttgart aveau să fie arestaţi şi trupele würzburgeze şi bavareze trebuiau să intre în ducat. Karl Alexander voia să rămână printre invitaţii săi până în clipa în care va veni curierul cu vestea că lovitura de Stat izbutisc conform planului şi voia să se culce, având, această siguranţă.

Chemase în iatacul său pe noua cântăreaţă, domnişoara Tereza, o femeie voinică, cu ochii focoşi şi sângele fierbinte. În ultimii doi ani, îşi făcuse obiceiul, ca înainte de orice întâlnire cu o femeie necunoscută, să ia un afrodiziac, căci ar fi suferit la ideea că există o femeie care stă. nu-l creadă de o vigoare neobişnuită; în acea zi, după noaptea de adio cu Marie Augusta, poruncise Arapului să-i mărească doza.

Curierul cu vestea cea fericită nu mai venea. Neliniştea Ducelui se comunică invitaţilor, simţindu-se în toată sala. Afară, furtuna bântuia cu aceiaşi violenţă,

ploaia, şi din când! în când grindina, loveau în geamuri şi fumul sobelor cari nu trăgeau, nu putuse fi îndepărtat. În zadar ardeau mii de lumini, în zadar răsuna muzica tot mai fermecător, în zadar curgea în pahare vinul cel rulai vechi şi invitaţii veniseră în costumele cele mai elegante şi îşi puseseră masca de sărbătoare: ei nu puteau depăşi o veselie silită şi înfriguratâ.

Karl Alexander făcu cerc, puse invitaţilor săi întrebări măgulitoare, pentru ca veselia lui să cadă dintr-odată, să nu le asculte răspunsurile, să se întrerupă fără veste.

Mamelucul se strecură fără Zgomot, anunţând că domnişoara Tereza ste afla în cabinetul particular.

— Să aştepte, târfa! zise Ducele fără sfială şi se aşeză la joc împreună cu Süss. Mamelucul îi aduse afrodiziacul într-o ceaşcă de argint.

— L-.ai făcut destul de tare? întrebă Kar. Alexander.

— D (a, Alteţă, răspunse mamelucul c. glasu-i aspru şi indiferent.

Karl Alexander dete pe gât băutura. Jucă absent, eu indiferenţă şi câştigă mult. Cu haina de gală desfăcută, ţinând o mână când pe genunchiu, când jucându-Se nervos cu lanţul de aur, el făcea pauze lungi înainte de a bate.

— Nu mai vine curierul! murmură el înfrigurat.

— Furtuna! îl calină Süss, – şoseaua desfundată.

Arapul venise iar, du pasul lui înăbuşit. Anunţă pe Duce că domnişoara aşteaptă mereu.

— Sia sie dezbrace! strigă Ducele. Nu pot să aduc depeşa prin vră (îi.

Un cerc de spectatori înconjură respectuos1 pe cei doi jucători, întovărăşind1 jocul de glume silite şi cam tras e de păr. Diaseoperind o carte bună, Ducele trase spre dânsul o grămadă de ducaţi şi zise râzând:

— Astăzi trebuie să-mi înapoiezi o parte din banii cu

care mai pungâşit, jupâne.

— Astăzi, cu plăcere! răspunse Süss.

Glasul antipatic a-l maiorului Röder se auzi:

— Când e Vorba de luptă corp la corp, Evreul o ia mai încet cu pungăşia. De departe, cu hârtiile şi trucurile lui, şi când nu e silit să te privească în faţă, e mai uşor.

Süss pierdu şi în repriza ¡următoare. Ducele, văzând pe arhitectul Retti printre spectatori, îi zise:

— Dacia merge tot aşa, cu norocul pe care îl am, să ştii că prefacem galeria, aşa cum ai proiectat-o.

Arhitectul xrâse cu poftă. Dom Bartelemi Pancorbo zise deodată1, cu glasu-i dogit:

— Piatra din deget n-o pierde Evreul.

Ce toţii fixară visători şi avizi solitarul directorului financiar şi fură uimiţi de strălucirea focului său.

În sfârşit, mamelucul se arăta iar în spatele Ducelui, ¡anunţând:

— Au venit.

Cu indiferenţă voită, Karl Alexander aruncă toate cărţile, împinse spire Süss grămada destul de însemnată de aur, pe care îl câştigase, zicând:

— Ţine, jupâne. Galeria o voi clădi mai târziu. Iată, ţi-i dăruest.

Süss se gândi, amuzat şi aproape recunoscător: ia te uită, nu primeşte cadouri. Mă plăteşte, deoarlece crede că l-am ajutat să-şi ajungă scopul, ba îmi mai djă şi un bacşiş pe d'ea supra. Apoi mă va închide ¡în cazematele Sale şi va băga în buzunar şi plata şi bacşişul. Privi insistent pe Dluce şi ¡acesta, constrâns ide privirea lui, zise:

— Poţi să! vii şi tu.

Plecară, mai întâi Arapul, apoi Karl Alexander, şchiopătând, roşu la faţă şi Suflând din greu, şi în urina lui Evreul, tâniăr, cu faţa albă, mlădios şi elastic.

Trecură prin anticamere, unde lacheii se înclinau în

calea lor, apoi pirin coridoarele tăcute, în care nu se auzea decât vuietul furtunii şi ajunseră în cealaltă aripă a palatului, în apartamentul Ducelui. Cabinetul de lucru, un mic salon, apoi iatacul, în care aştepta domnişoară. IMamelucul deschise cu ¡putere uşa cabinetului de lucru. Ceea ce Jvăzu Karl Alexander nu era curierul pe care-l aştepta, ei patru bjărbaţi necunoscuţi: doi bătrâni, cu plăcul ¡alb, slabi şi uscăţivi, ceilalţi voinici, spătoşi, cu înfăţişare de proletari. Toţi patru erau muţi şi se înclinară, în lumina pâlpâindă a lumânărilor, cei tineri greoi şi încet, cei mai bătrâni, cu grabă şi de mai multe ori.

Ducele, spumegând de mânie, înşelat în aşteptările sale, strigă la mameluc, cu glasul gâtuit:

— Ai înnebunit? Dai drumul în palat acestor vagabonzi, în mijlocul nopţii, în ¡această noapte?

Îi dete un picior de ajunse în celălalt colţ al camerei.

— Curierul! urla el.

— Unde e curierul?

— Noi nu suntem vagabonzi, grăi unul dintre bărbaţii cei spătoşi. Suntem din parlament.

Karl Alexander. Se repezi la el şi-l scutură cu putere:

— T Vreţi să mă atacaţi? Să-mi întindeţi o cursă? Eretici! Asasini!

Zbiera atât de tare, încât biata cântăreaţă de alături, care îl aştepta în pat, îşi trase plapoma peste cap, făcându-şi cruce.

— Dar s-a terminat cu voi! urlă Ducele, care se pornise. Vă voi lăsa să putreziţi de vii, ticăloşilor! Ereticilor! Câini nelegiuiţi! Am să vă arunc în cele mai adânci cazemate, laolaltă cu cinstiţii voştri fraţi din comitetul de unsprezece!

— Nu e vorba de asta, domnule Duce, zise politicos, cu glaslul subţirel „unul din cei doi bătrâni; nu e nicidecum vorba de asta. Şi se înclină de mai multe ori. Ceea ce vreau

să spun e că, cu înalta permisiune ţa Alteţei Voastre, nimeni nu va fi arestat astă noapte la Stuttgart. Vor intra în oraş foarte puţine trupe din Wiirzburg şi Bavaria, iar cei ce au intrat cu lozinca „Altempto” sunt, cu voia Alteţei Voastremai mult de jumătate fraţi de ai noştri protestanţi. Şi chiar dacă domnul comandant Röder se află aci, corpul miliţienilor din garda cetăţenească e înarmat şi va apăra oraşul, orice s-ar întâmpla.

Süss însuşi n-ar fi putut să explice într-un chip mai precis, mai tăios şi mai concis că, fiind trădat, complotul eşuase, decât o făcuse acest bărbat, mic şi firav, care, cu multe ¡plecăciuni şi cerând mereu „permisiunea Alteţei Sale”, adăugă o mulţime de amănunte. Dar el nu putu să sfârşească.

Ducele nu ascultase decât primele fraze; atunci se petrecu înir insul o schimbare îngrozitoare. Mâna care ţinea încră pe deputatul spătos cu înfăţişarea de ptroletar, se desfăcu încetul cii încetul, faţa îi deveni vâniătăistaeojie, un geamăt ciudat, ca de fiară rănită, i se slobozi din piept, gura căuta cu disperare aerul şi deodată massa greoaie se prăbuşi pe jos, convulsionată şi îngrozitor de schimonosită. Cei patru cetăţeni se tremură ¡¡a nu fie învinuiţi – palatul era plin de duşmani de ai lor, fuseseră introduşi die către mameluc în chip misterios şi suspect, fără să-i anunţe, – şi se tremură să nu fie maltrataţi sau chiar ucişi; plecară în grabă şi fură bucuroşi când, fugind prin ploaie şi vânt şi ţinându-se la marginea drumului, îşi găsiră trăsura şi, tremurând de frig şi de emoţie, se văzură din nou pe drumul ce duce la Stuttgart.

În acest timp, Karl Alexander zăcea pe jos, singur cu Süss şi cu Arapul. Îşi rupsese hainele pe pieptu-i puternic şi păros, până la cămaşă. Alături, fata dezbrăcată şi ghemuită în pat, asculta horcăitul sălbatic, ca de fiară, ce ieşea din gâtlejul său. Cu multă greutale căută în jurul lui

cu ochi în care se citea o întrebare plină d-le neţărmurită, ură. Süss, prevenitor, îi zise:

— Da, domnule Duce.

Evreul nu ştia dacă voise ca lucrurile să se întâmple astfel, sau cum ar fi voit anume, ca Ducele să primească trădarea. şi Zdrobirea planurilor sale. De asemenea nu se întrebă dacă atacul ce-l suferise Ducele se datora exceselor sau afrodiziacului, sau dacă el îl provocase singtur, din voinţa lui. Ca mânat de o forţă superioară, el orânduise totul aşa cum se întâmplase, tichiise lucrurile aşa încât, Ducele să găsească în loc de vestitorii triumfului, delegaţia nenorocirii. Era sigur că-l va nimeri drept în inimă şi că toate simţurile şi toată, fiinţa lui trebuiau să fie paralizate, zdrobite pentru totdeauna. D¡acá la aceasta se adăuga şi prăbuşirea fizică, deşi n-o voise, cu atât mai bine.

Opintindu-se cu toată puterea, Süss ridică trupul greoiu, îl aşează într-un fotoliu, apoi zise Arapului:

— Ai face bine să chemi pe părintele Raspar.

Otoman se îndepărtă şovăind şi lăsă pe Evreu singur cu muribundul.

Din odaia ide alături, cântăreaţa auzi un glas înăbuşit şi încordat până la extrem de puternică emoţie/ care se adresă Ducelui, şi rămase înmărmurită de accentul de urlă sălbatică ce clocotea în acest glas.

Iată ce spunea Evreul:

— Duce! Grosolan şi stupid Duce! Prost şi încăpăţânat Rari Alexander! Acum ai vrea să-ţi astupi urechile, hai? Ai vrea s-o iei la sănătoasa, ca să nu mă mai asculţi? Ai vrea să te rogi în faţa confesorului tău, simţind cum balsamul iertării picură mângierea asupra ta? D, ar asta nu ţi se trece. Nu te voi lăsa să mori, până nu mă vei asculta. Dă ochii peste cap, horeai «din toţi bojocii: trebuie să mă asculţi. Îţi vorbesc încet de tot, nu voi ridica glasul,

dar urechile tale şi inima ta îndrlăsneaţă şi neruşinată sunt pline de vorbele mele.

Şi trebuie să stai cuminte de tot, ca să mă asculţi, n-ai încă dreptul sia mori.

Da, copila mea a murit altfel. Ai urmărit-o cu strigătele şi grohăitul tău, respiraţia ta puturoasă şi blestemată se apropiase de dânsa; dar i-a fost dat să surâdjă cu inima uşoară şi mii Ide îngeri i-au întins1» braţele. Iar tu ai stat în faţa moartei cu faţa ta stupidă de măcelar şi, deoarece nu te-am scuipat în obraz, ai crezut că totul va merge bine şi că nu s-a întâmplat nimic. Vezi, Karl Alexander, vezi tu, Duce grosolan şi tâmpit, nu ţi-am slărit în gât atuncea, n-am fost atât de prost; teiam pregătit mai întâi, t te-am împodobit ca să ai mutră de om, ba chiar de prinţ. Te oţărăşti? Răsufli greu? Da, iată-te zăcând aci, masă de carne tristă şi ridicolă, caraghioasă pentru tine şi pentru ceilalţi. Căci, vezi tu, sărman nebun, – ideile cele mari, ambiţia ta de a deveni un Louis XIV al Suabiei, visurile tale de Cezar, eu ţi le-am insuflat. Toată viaţa ta n-ai fost decât un mic duce violent şi eu te –, am făcut să joci cum îţi câni tam şi te-am îngrăşat până ai fost gata.

Süss tăcu, cufundându-se în gânduri. Apoi începu iar, Schimbat, mai blând:

— Da, am fost atras spre tine, aş fi putut să-ţi fiu prieten. Dar tu, de cum ai simţit, te-ai apărat mârâind şi nu ai primit de la mine decât tot ce aveam mai rău, Msându-l să se dezvolţie şi să înflorească. Mare şenior şi erou, Louis XIV nemţesc! Sărman nebun!

Pe coridor se auziră glasuri ¡excitate îşi grăbite. Veniră doctorul Weridelin Breyer şi valetul Neuffer; apoi părintele Kaspar, confesorul; nu fusese uşor să-l găisească; se aşezase la bufet cu modestul consilier din Würzburg, Fichtel, care, fără să-i pese de neliniştea generală, gusta

triumful acestei nopţi, Sorbind în tihnă numeroase ceşti de *cafea*. Acum toţi se repeziră, agilându-se disperaţi în jurul muribundului grozav de desfigurat şi întrebând pe Süss, care le dădea explicaţii vagi şi care, în curând, se strecură neobservat prin mulţime. În odaia de alături, cântăreaţa se îmbrăcă. Glasul încet şi arzător, plin de aoea ură triumfătoare, o urmărea, făc-nd-o să se cutremure; numai pe jumătate, îmbrăcată, ea o luă la goană prin coridoare şi nu răsuflă decât atunci când1 poarta castelului se închise îţi urma ei.

Doctorul Wendelin Breyer vru să lase sânge Ducelui. Dar nu mai avu vreme. Mamelucul, care se întorsese cu dânşii, se apropiase încetişor de muribund; privi cu sânge rece pumnii încleştaţi, obrazul umflat şi vânăt, limba care atârna din gură, ochii mari şi ieşiţi din orbite. Apoi, cu glasul lui ciudat de aspru, pe care cei mi-ai (mulţi nu-l auziseră niciodată, zise atât de brusc, încât toţi tresăriră:

— A murit.

Doctorul nu mai avu altceva de făcut decât să constate moartea.

În vreme ce doctorul bâiguia cu glasu-i profund câteva comentarii vagi: *spasmus diaphracfntatis*, *fitagnalio sanguinis pienaria*, – Arapul privea tăcut şi batjocoritor pe acest oui, care îşi dădea atâta osteneală să se evidenţieze.

Vestea străbătu coridoarele şi anticamerele şi maestrul de ceremonii ¡anunţă în sala de bal: „Ducele a murit!” Muzica se opri. Pretutindeni spaimă grozavă şi paralizantă, feţe palide şi schimonosite. Apoi tumultul, alergătura fără sens, dorinţa de a se ascunde. Încurcătura invitaţilor cari nu voiau să ştie de nimic, a seniorilor Imperiului, a celor din Bavaria şi Würzburg. Ofiţerii rămăseseră în picioare ca nişte animale de pradă stupide şi primejdioase, în urma cărora s-ar fi închis, fără de veste, o cursă1. Acest accident blesteiriat, tocmai în acest

moment, putea să-i coste nu numai situaţia şi averea, dar chiar şi viaţa. Până şi micul consilier Fichtel îşi pierdu cumpătul; de zeci de ani se stăpânise faţă de lume şi de el însuşi; acum, chipul lui căpătă deodată o expresie ţărănească, aspră, schimonosită şi supărărată şi consilierul începu să înjure încet şi obscen.

În acest timp, Süss stătea singur într-o cameră mică şi retrasă. Nu-i păsa de nimic, tumultul general nu pătrundea până aci. Furtuna se potolise puţin. Evreul nu vedea nimic, nu auzea nimic, nu lua în seamă nimic „totul se prăbuşea în jurul lui. Aştepta. Acum, xjumaidecât, copila îi va apărea, îl va înconjura ca o mireasmă care îl va pătrunde şi-l va face să plutească uşor. Şedea liniştit, cu un zâmbet care îi destindea obrazul şi aştepta.

Ea nu veni, nimeni nu veni. Cu fiecare clipă ce trecea, el se simţea mai rece, mai slăbit, mai greoiu. Şi deodată îşi dete seama că eu nu va veni niciodată1. Revăzu pe Duce, chipul lui desfigurat şi învineţit, limba care-i atârna, ochii ieşiţi din orbite. Îi veni greaţă şi se sperie. Nu înţelese cum acest spectacol putuse să-l mulţumească, să-l exal teze. Pentru Dumnezeu, ce legătură era între toate acestea şi copila sa? Copila sa fusese albă, senină, liniştită. Legăturile lui cu Ducele, această mare roşie-vânătă, mugetul şi mirosul ei sălbatic, – ce rătăcire a creierului său îl făcuse să creadă că va ajunge la copila sa, trecând peste toate acestea?

Cu o teamă înăbuşită, el căută legătura dintre fapte, dar nu o mai găsi. Convorbirea lui cu muribundul Karl Alexander fusese un fel die convulsiune ca fluxul şi refluxul, ca un spasm erotic, dar nu fusese nici exaltare, nici destindere. Şi acum, el se simţea trist, posomorât, plin de dezgust şi mai departe de copila sa ca oricând.

Simţi în ceafă o suflare rece şi umedă. Ridică umerii, înfiorat, ca într-un gest de apărare. Cineva îl privea peste

umeri: era propriul său chip.

Se ridică, scuturându-se. Furtuna reîncepuse; Süss închise ferestrele mai bine. Un glas trecu pe aripile vântului, intrând în urechi, în odaie, un glas trist şi discordant, glasul unchiului său. Nu era puternic, dar umplea încăperea, umplea castelul, lumea întreagă era plină de acest glas. Atunci îşi dădu seama: apucase pe o cale greşită.

Lucru ciudat, nu era nici dezamăgit şi mai puţin revoltat de această descoperire. Se văzu din nou păşind în acel dans mut şi fantomatic, Rabbi Gabriel îi ţinea mâini dreaptă, Ducele pe cea stângă. Evoluau, făceau paşii, se înclinau. Dar această imagine incoloră şi nebuloasă nu-l chinuia astăzi. Căci mâinile se desfăceau, dansatorii se priveau liniştiţi, serioşi, fără vrăjmăşie, se salutau pentru ultima oară, apoi se despărţeau.

Fu copleşit de o nemărginită oboseală. Niciodată nu se simţise atât de istovit, atât de slab şi şdrobit. Astfel trebuie să fie când îţi deschizi vinele într-o baie caldă şi simţi se, urgându-ţi-se viaţa încetul cu încetul. I se părea că se topeşte, că toată făptura i se moaie şi se prăbuşeşte. Ce durere dulce, atrăgătoare, voluptuoasă, care îi zdrobea, îi istovea toate mădularele! Această părăsire de sine, această prăbuşire, această senzaţie de a fi purtat pe valuri! Să nu vrei nimic, să te laşi târât pentru întâia oară, fericit, fără voinţă! Se simţi prăbuşindu-se într-o amorţeală fericită, dureroasă, nesfârşită, ca şi cum sângele i s-ar fi scurs din vine şi odată cu el orice apăsare şi orice dorinţă.

Astfel îl găsi ceva mai târziu bătrânul valet, care venise să stingă lumânările. Speriat la vederea acestui om palid şi prăbuşit, scăpă din mână stingătorul, ţipând: „Dumnezeule, domnul director financiar!” Acesta. Se ridică şi ceru să-i aducă ceva de mâncare, orice ar fi, căci e lihnit de foame.

Bătrânul, tulburat, îşi făcu semnul crucii şi plecă să-i aducă mâncarea. Pe când mânca cu mâinile şi destul de avid, Süss spuse bătrânului să-şi vadă de treabă. Acesta bâigui că nu era cu putinţă, că doar nu poate lăsa pe domnul director financiar în întuneric. Dar Süss îl întrerupse:

— Stinge luminile şi nu te sinchisi de mine!

Bătrânul, tulburat, îşi văzu de lucru. Furtuna reîncepuse cu mai mare violenţă. Süss îmbuca, mesteca, înghiţea. Bătrânul se urcă pe scară şi stinse lumânările, trăgând cu coada ochiului spre directorul financiar. Acesta mânca mereu, grjăibit, înghiţea şi plescăia cu limba. În cele din urmă, zise pe un ton uimitor de vesel:

— Nu-ţi lega inima de oameni! Asta scrie în Noul Testament, nu-i aşa?

— Nu înţeleg pe Excelenţa voastră, bâlbâi speriat bătrânul servitor.

— Nu-i nimic, răspunse Süss, mestecând ultima îmbucătură.

— Luminează-mi calea!

Odaia rămase în întuneric; condus de micul felinar al servitorului, Süss trecu prin o mulţime de săli întunecoase, până ajunse în corpul principal al palatului.

Aci, într-o cameră lăturalnică, se aflau conducătorii proiectului catolic, generali şi miniştri, toţi din Württemberg. Invitaţii din Würzburg şi din Bavaria, ca şi trimisul Majestăţii Sale Apostolice, o luaseră la picior grăbiţi, cu toată ploaia şi furtuna. Se aflau deci acolo numai Suabi, palizi, năduşiţi, neştiind ce să facă. Când intră Süss, răsuflară uşuraţi, privindu-l cu nădejde şi încordare, ca pe un salvator.

Evreul îşi plimbă încet privirile în jurul său. Apoi se adresă maiorului Röder, care şedea mai abătut şi mai stupid decât ceilalţi:

— Dumneata nu vezi, domnule maior, ce-ar trebui să faci în această situaţie stranie?

SüSs se apropie de Röder, care îl privea ca tâmpit şi zise cu tonul cel mai amabil:

— Arestează-mă, şi oricine ar fi la putere, dumneata vei fi în orice caz salvat.

Spusese acestea politicos, uşor, pe un ton de conversaţie. Cei de faţă priveau uluiţi. Apoi, în ochii lor se aprinse o lucire aspră. Nu înţelegeau unde voia să ajungă Evreul; dar un lucru era sigur: dacă îl arestau, aveau cel puţin un personaj dintre cele mai importante, asupra Căruia putea să se abată mai întâi toată furia şi asupra căruia aveau să arunce toată răspunderea. Câtva timp domni în sală p tăcere de moarte. Toţi aveau aceleaşi gânduri, cu aceleaşi cuvinte, în aceeaşi ordine. Şi toate aceste gânduri se încheiau cu hotărârea: Da! stă arestăm pe Evreu! Aceasta e scăparea. Evreul să fie spânzurat!

Apoi, în felul. acesta, cel puţin făceau ceva. În felul acesta, nu vor mai sta copleşiţi de această teamă apăsătoare, absurdă, ruşinoasă. Ei drăcie! În felul acesta se vor purta bărbăteşte! Ce era sentimentul acela prostesc, care-i făcuse să tremure şi care se strecurase atât de Idiesgustător în inimile şi măruntaele lor? Ce bine că vor putea ieşi într-un chip atât de simplu din această situaţie păcătoasă! Peste o clipă vor fi scăpat, vor fi uitat această apăsare urâtă şi lamentabilă.

Maiorul Röder se ridică. În propriii săi ochi, ca şi în acei ai tuturor a, el trecea drept un model de patriot, de creştin, die soldat. Masiv, impozant, pătruns de dreptul şi lealitatea sa, el se apropie de Süss1 şi, punând pe umărul Zvelt şi elegant laba lui informă şi înmănuşată, rosti cu greutate:

— În numele Ducesei şi al Constituţiei, te arestez.

Într-o clipă, tăcerea copleşitoare se prefăcu în nişte

urlete triumfătoare şi bestiale. Evreul zâmbea, liniştit, singuratec, absent. Prin insulte murdare, lovindu-l şi îimbrâncindu-l, invitaţii căutară să nu lase să le pătrundă în suflet imaginea acestui zâmbet.

CARTEA A CINE! A

CELĂLALT

Acolo unde Orientul ste întâlneşte cu Occidentul, se află o ţară mică, Canaanul. Şi ţara de la Sud, străvechiul Mizraim îşi întinde limba şi linge graniţa. Acolo unde drumurile de la Apus se întâlnesc cu cele de la Răsărit se aflia oraşul Ierusalim, cetatea Sionului. Şi atunci când preamăresc pe Dumnezeul lui Israel, Unicul, Adevăratul, pe Iehova, la Răsărit ca şi la Apus, Evreii stau cu pdoioarele alăturate şi privesc spre oraşul Ierusalim, spire cetatea Sionului, şi cei din Occident privesc spre Răsărit, cei din Orient spre Apus, toţi în acelaşi ceas şi toţi spre Ierusalim.

Dinspre Apus, un val furios şi etern loveşte pământul Canaanului: setea de viaţă, de personalitate, dorinţa de activitate, de plăcere, de putere. Luptă, posesiuni, ştiinţă, bucurie, măi multă bucurie, mai[3] multă avere, viaţă, luptă, activitate. Iată Zvonurile ce vin dinspre Apus. La Sud însă, sub piramidele ascuţite, zac regii morţi, înconjuraţi de aur şi mirodenii, smulgând cu mândrie trupul lor nimicirii; aşezaţi în pustiu, în alei colosale, chipurile lor desfid moartea. Şi un val furios şi etern loveşte dinspre miazăzi pământul Canaanului: o legătură arzătoare de viaţă, o dorinţă pasionată de a nu pierde fôrma şi structura corpului, de a nu fi nimicit. Însă dinspre Răsărit se aude blânda înţelepciune: e mai bine stă dormi decât să veghezi, e mai bine stă fii mort decât viu. Să nu te împotriveşti, stă te pierzi în neant, să nu faci nimic, să renunţi. Şi blândul, eternul val, pornii de la Răsărit, loveşte uşor pământul

3 Egiptul.

Canaanului.

De când lumea, cele trei valuri se rostogolesc pe pământul acestei ţări şi se pierd, unul într-altul: cel vesel şi fremătător, plin de voinţă şi acţiune, cel fierbinte şi arzător, de împotrivire în faţa morţii, ca şi cel blând şi potolit al supunerii şi renunţării. Mica ţară a Canaanului trăieşte liniştită şi atentă, lăsând cele trei valuri să treacă peste dânsa, amestecându-se între ele.

În această ţară mică trăia poporul lui Israel, cu ochiul şi urechea agere. Pândea spre Răsărit, trăgea cu Urechea spre Apus, spiona spre Sud. Un popor atât de mic, înconjurat de coloşi: Babel-Assur, Mizraim, Syria romană. Trebuie stă fi o cu ochii în patru, dacă nu vrea ¡stă fie strivit fără de veste, sau absorbit de aceşti uriaşi. Şi el nu vrea să fie absorbit, vrea să trăiască, e un popor mic, inteligent şi viteaz şi nu se gândeşte să se lase strivit. Cele trei valuri vin mereu, într-o veşnică uniformitate. Dar micul popor rămâne în picioare. El nu e prost, nu se împotriveşte imposibilului; când un val prea înalt îl loveşte, el se pleacă şi e udat până la creştet Dar pe urmjăi se ridică iarăşi, se scutură şi ejdstă. E perseverent, dar nu se încăpăţânează nebuneşte; cedează tuturor valurilor, dar niciodată în întregime. D, în cele trei curente, ia ceea ce i s-a pare bun şi potrivit cu natura sa.

Primejdia constantă sileşte micul popior să nu treacă cu vederea nicio mişcare a vecinilor săi gigantici, să caute cu prevedere, să adulmece, să examineze, să recunoască. Cercetarea, orânduirea, recunoaşterea lucrurilor din această lume, devine pentru el a doua natură. Sporeşte într-însul o mare dragoste pentru mijlocul de a-şi apropia această cunoştinţă, pentru Cuvânt. Relighi lui dispreţuieşte pe analfabeţi, şi cunoaşterea Scripturii

e e poruncă dumnezeiască. El îşi notează tot ce îi

aduc cele trei valuri. Preface în cuvinte proprii, create de dânsul, învăţătura precisă şi distrugătoare a acţiunii, pe cea surdă şi pătimaşă despre nemurire, ca şi pe cea blândă şi pătrunzătoare despre inacţiune şi lipsă de voinţă. Şi acest popor mic scrie cele două cărţi cari, mai mult decât oricare alta, au schimbat faţa lumii, marea carte a acţiunii, Vechiul Testament, şi marea carte a renunţării, Noul Testament. Diorinţa de nemurire rămâne însă nota dominantă a întregii sale vieţi şi a Cuvântului său.

Fiii acestui mic popor plecară în lume şi puseră în practică1 învăţătura Occidentului: acţiune, luptă, posesiune. Dar cu toate acestea, ei nu se simt ca la ei acasă, când acţionează; ci numai pe puntea dintre acţiune şi renunţare. Şi veşnic se întorc şi privesc îndărăt spre Sion. De multe ori, în plină1 victorie sau în plină înfrângere, în mijlocul goanei turbate, ei se opresc înfioraţi şi, printre mii de zvonuri, ascultă un glas potolit, care murmură: să nu vrei nimic, să nu faci nimic, să renunţi la eul tăiu.

Iar unii din ei merg până la capăt: din vârtejul nebun al acţiunii, din mijlocul plăcerii şi al posesiunii, trecând peste împotrivirea în faţa descompunerii, ajung la destinderea fericită, la potolirea tuturor aspiraţiilor, – la renunţare.

Curierii goneau prin noaptte şi furtună spre Stuttgart, la membrii din Parlament, la Remehmgen, la Ducesă. Ajunseră din urmă trăsura eu deputaţii cari fuseseră la Duce. Chiar înaintea lor, vestea morţii lui Karl Alexander intră în oraş, se răspândi sfioasa prin străzile tăcute şi întunecoase, pline totuşi de şoapte înfrigurate. Cetăţenii alergau la vecini. Să fie adevărat? Pedeapsa lui Dumnezeu, mâna lui Dumnezeu! Atât de mare şi de ireală părea această eliberare. Dar o fi adevărat? Nu e vreo cursă? Lumini şovăielnice se aprinseră prin case. Zvonuri

le prind consistenţă, se auci primei «strigate înăbuşite de bucurie. În sfârşit, n-Iguranţa, vestea neîndoielnică, anunţată de primărie: Ducele a murit. Acum, bucuria înfrânată atâta vreme, izbucni. Oamenii se îmbrăţişează, rostesc rugăciuni. Pe toate chipurile se vede bucuria celor salvaţi. Iluminaţii, sărbătoare.

Marie Augusta şedea buimăcită în buduarul ei. Alături de ea se aflau cancelarul Scheffer, generalul Remehingen şi confesorul ei, părintele Florian. Purta o minunată rochie de casă, adusă chiar în dimineaţa aceea de la Paris prin curier special şi se gândea mereu ce păcat că n-o primise cu o zi mai înainte, căci ar fi purtat-o în acea noapte de adio şi Karl Alexander ar mai fi văzut-o. Acum el murise de o moarte groasnică şi niciodată nu se va mai bucura la vederea unei astfel de rochii sau a unei femei. I se pă! rea că săvârşise o faptă bună, primind cu atâta bunăvoinţă pe Karl Alexander în ultima noapte. De jos se auzea entuziasmul cetăţenilor cari se bucurau de moartea Ducelui.

¡Masivul Remehingen care, cu toată spaima şi durerea, nu se putea opri de a mânca din ochi braţele goale ale Mariei Augusta, mârâia, izbucnind într-o furie neputincioasă: Să dăm în ei! Să dăm în ei! Să executăm proiectul, orice s-ar întâmpla! Avem soldaţi. De soldaţi, răspund cu Câteva regimente se vor revolta. Nu-i nimic, voi da ordin stă fie împuşcate. Vor depune jurământul în faţa Ducesei. Semiramidă! Elizabeta! Caterina! Să dăm în ei! Să dăm în ei. Cancelarul protestă înspăimântat: Pentru Dumnezeu! Fără vărsare de sânge! Lovitura de stat a eşuat şi gata. Acum, prudenţă şi legalitate. Numai legalitate. Testamentul ne va arăta mijloacele. În acel aş fel. argumenta şi părintele Florian, dar mai hotărât şi mai puţin fricos. Imaginaţia preotului făurea un lanţ întreg de evenimente. El, inteligentul bărbat de stat, confesor al

Ducesei regente, va avea, poate, rolul cel mai impbrtant în imperiu. Se visa de pe acum, în vrem e ce cu jumătate de glas făcea observaţii prudente, germanul Richelieu sau Mazarin. Dar în vreme ce căpşorul ei ca de şopârlă, de culoarea pastelului, părea să asculte cu atenţie, Marie Augusta era foarte absenţă; gândurile ei zburau spre Karl Alexander, spre rochia de castă, spre vălul de doliu, – acesta se plutea aranja foarte frumos, chiar sluta Ducesă de Angouléme părea mai» frumoasă cu acest văl – şi după ce ajunseră cu toţii la propuneri foarte precise, ea zise pe neaşteptate, cu glasul ei subţire şi plin de importanţă: „Que faire, Messieurs? Que faire?”

Comitetul restrâns al parlamentului se întruni chiar în acea noapte; alţi membri ai parlamentului nu putură îi împiedicaţi să ia parte la şedinţă. Ce bucurie se citea pe feţele lor importante, ce sentiment al puterii! După atitudinea ce aveau, s-ar fi crezut că moartea Ducelui e un merit al lor personal, ca şi cum prevederea şi abilitatea lor politică ar fi adus această soluţie atât de simplă a crizei. Bucuria de a fi salvaţi era de pe acum copleşită de un puternic sentiment de posesiune, de forţă şi răzbunare. Ho! Acum erau ei deasupra! Ho! Acum vor pilăti ei Evreului, ¡ereticilor, tuturor acelora în faţa cărora fuseseră nevoiţi să facă sluj! Era clar, că oricum ar fi testamentul lui Karl Alexander, tutore al micului duce moştenitor nu putea fi decât ducele Rudolf din Neuenstadt. Acesta era un om de încredere, bun protestant şi din partidul lor. Chiar a doua zi dimineaţă îl vor înştiinţa. Iar astăzi, încă în noaptea aceasta, vor face de petrecanie ereticilor, jidoviţilor, aceşti corupători ai ţării. De militari nu îndrăzneau să se apropie; dar civilii din partidul lui Süss, care se añau la Stuttgart, nu la Ludwigsburg, fură arestaţi chiar în acea noapte. Se petrecu acelaşi lucru ca la moartek lui Eberhard Ludwig, când contesa căzu. Agenţii de poliţie şi ajutoarele Călăului

umblau prin oraş, arestând şi târând la post pe cei căzuţi în dizgraţie, cari înjurau, blestemau, se rugau sau se jeluiau. Îi târau prin mulţimea de gupă cască, batjocoritoare sau entuziastă. La temniţă cu Bühl ei, Mez?, Haliwachs, la temniţă Lampreclits, Knab, ba chiar şi cancelarul Scheffer.

Remehingen priveia* scrâşnind din dinţi. Un ordin formal al Ducesei îi interzicea să intervină. Dar săjândiiăsnească să se atingă die armată! Să puie mâna lor murdară Ide ipiebei numai pe unul din ofiţerii săi! Atunci nimeni nu-l va mai plutea opri să riposteze. Dar împuterniciţii Parlamentului ocoleau cât colo pe militari.

Lucru curios, exista un singur om, despre care nu se vorbea la Stuttgart, sau se vorbea încet de tot, în aluzii, făină să i se rostească numele. Şi totuşi, acesta era în fundlul tuturor inimilor, nădejdea tainică a D, ucesei şi a armatei, teama nemărturisită a Parlamentului şi a cetăţenilor. Ce făcea Süss? Ce pregătea? Avea să-i atace? Sau cum se va apăra acest om îndrăcit? Se afla la Ludwigsburg şi nu aveau nicio veste de la dânsul, nicio depeşă, nimic.

Se crăpa de ziuă, era o dimineaţă caldă şi ploioasă de Martie. Pulpă această noapte agitată, erau cu toţii zdrobiţi, morţi de osteneală. Se duseră să se culce. Nicio veste de la Evreu.

— Nicio depeşă. Era urât din partea lui, 1 era în fundul tuturor inimilor, ¡nădejdea tainică a Ducesei, ce clocoteau de mânie, ale parlamentarilor triumfători, ca şi ale celor căzuţi şi arestaţi, se strecură *o* teamă sau o speranţă înăbuşită: ce făcea Süss?

La Ludwigsburg, doctorul Wendelyn Breyer dicta raportul. Procedase la autopsie împreună cu colegii tsjăi Georg Burkhard Seger şi Ludwig Friedrich Bilfinger. Pe când tăiau cadavrul, cei trei doctori aveau aceleaşi

gânduri: Ah! acuma stai liniştit, nu-mi dai cu piciorul, nu-mi arunci în cap sticlele de medicamente! Dar înfăţişarea lor era serioasă şi plină de o tristeţe gravă, aşa cum se cuvine unor savanţi. Şi acum, cu glasul dogit şi gesturi mari, doctorul Wendelin Breyer dicta *Judicium medico-chirurgicum*, constatările medico-chiriirgicale amănunţite şi conştiincioase: „Din acest *viso-reperto* se vede clar că Alteţa Sa n-a sucombat în urma unui atac de apoplexie, nici a unei inflamaţiuni sau gangrene, nici a unei emoptizii, şi nici în urma unui plolip, etc., ci în lurma itmei hemoragii pulmonare, sufocându-Se din ¡pricina sângelui. La aceasta au contribuit, fără nicio îndoială, pe de o parte acel *spastmus diaphragnmtis*, ca şi stomacul dilatat! plin ide gaze, care apăsa diafragma, pe ti e altă parte, plămânii predispuşi (la *sksgnationem sanguinis pienariam*, atoniaml *et debilitatem connaiam*. (Experienţa arată din păcate, că majoritatea prinţilor din casa de Württemberg au miurit de plămâni.)

Între timp, la Stuttgart, chiar a doua zi de la moartea lui Karl Alexander, fu deschis testamentul. În redactarea sa iniţială, testamentul instituia ca tutori pe Ducesă, împreună cu Ducele Karl Rudolf von Neuenstadt. Un codicil posterior, inspirat de consilierii Fichtel şi Raab, desemna pe Archiepiscopul de Würzburg ca al treilea tutore, iar un al doilea codicil, semnat de Karl Alexander puţin înainte de moarte, dădea acestuia din urmă depline puteri.

O delegaţie a comitetului de unsprezece plecă imediat la Neuenstad t, să roage prea respectuos pe ducele Karl Rudolf să preia numaidecât regenţa. Karl Rudolf era un senior bătrân şi avar. Studiase la Tübingen, aptoi străbătuse lumea în lung şi în lat, vizitând Elveţia, Franţa, Anglia şi Ţările de Jos. Mai târziu, intră într-un regiment din Veneţia, luptă în Moreea (şi se distinse la

asediul din Negroponte. Luptă apoi ca voluntar în Irlanda, iar în războiul de succesiune spaniol, comandă douăsprezece mii de soldaţi danezi, hotărând de sângeroasa victorie de la Ramillies. Prinţul Eugen şi Marlborough îl preţuiau foarte mult şi numele său strălucea printre militarii Europei. Apoi, când prin moartea fratelui său îi reveniră apanagiile moşiilor din Neuenstadt, prinţul, care avea pe atunci cincizeci de ani, renunţă deodată la cariera militară şi se retrase în acel orăşel, trăind ca agricultor sever şi conştiincios, adevărat părinte al micului său popor…

Nu avusese niciun fel de relaţii cu ducele Karl Alexander. Acest prinţ măreţ, cu o curte atât de luxoasă şi ou Evreul său obraznic şi escroc, îi era plrofund antipatic. Acum era iun senior econom şi sever şi trecuse de şaptezeci de ani. Îşi iubea orăşelul întortocheat şi acoperit de flori; când! se vorbea de Marie Augusta, eretica, luşurateca amatoare de lux şi reprezentaţii teatrale, el strâmba cu dezgust buzele-i uscate. Mic de stat, uscăţiv, cam adus din spate, vorba lui era de o concizie inilitărească, îmbrăcămintea şi gospodăria lui sobre, orânduite cu severi tatii, meschin. El spunea: Datorie! Dreptate! Autoritate! Cu toată vârsta lui înaintată, era foarte muncitor.

Ascultă în tăcere pe delegaţii din Stuttgart, îi aşteptai să-şi termine frazele complicate, să le repete, fără să spuie iun cuvânt. Era foarte bătrân; puţinii ani ce mai avea de trăit, ar fi rămas bucuros în orăşelul său plin de flori; i-ar fi inspectat ca un vechi cultivator, câmpiile şi viile sale şi ar fi supravegheat pe fiecare din supuşii săi, cum îşi creşte copiii şi vitele. Şi acum, Dumnezeu îi impunea această muncă grea, să asaneze şi să purifice ţara coruptăj, să se mai războiască înainte de a ruluri, cu împăratul şi cu Imperiul, să se certe cu iezuiţii vicleni şi graşi din

Würzburg. Dar Dumnezeu comanda: ca soldat, el ştia ce înseamnă disciplină şi supunere, aşa încât sé supuse. Răspunse delegaţilor din Stuttgart că primeşte să preia administraţia ţării, ¡dar cu condiţia să fie singurul tutore; nu voia să ştie de Ducesă, catolică din Regensburg şi încă mai puţin de iezuitul din Würzburg. Declară că va veni în capitală chiar a doua zi.

Delegaţii se întoarseră foarte mulţumiţi. Acesta era omul de care aveau nevoie. Acesta va şti să scape de Rem chingen şi de Evreu, de care, lucru ciudat, nu se auzea nimic.

Remehingen se împotrivi cu vehemenţă. Ura pe seniorul uscăţivde la Neuenstadt şi adesea ori îşi bătuse joc de zgârcenia acestui zgârie-brânză. Acum el se sprijinea pe codicilul testamentului, care dădea puteri depline arhiepiscopului din Würzburg şi pe trupele cari îi erau devotate. Refuziâi să depuie jurământ regentului sau sia, primească vreun ordin din partea lui şi interzişie acestea şi subalternilor săi, făcându-i să jure pe testamentul lui Karl Alexander, ia să întărâte armata împotriva lui Karl Rudolf, el împrăştie zvonul că noul suveran s-a înţeles cu parlamentul ca să micşoreze efectivele armatei şi că trebuiau să se aştepte la concedieri în taaslă.

În aceste împrejurări intra în Stuttgart Karl Rudolf. Se instala modest într-o aripă a palatului, vru să se prezinte Duce Sei-Văduve, dar aceasta nu-l. primi. Fără să-i pese, bătrânul de şaptezeci şi unu de ani se aşeză la lucru de la şase dimineaţa, aşa cum era obişnuit. Începu să cureţe mai întâi Capitala, fără să ţie seama de nimeni: toţi funcţionarii suspecţi fură concediaţi, hârtiile lor confiscate, mulţi fură arestaţi. Majoritatea conducătorilor partidului catolic fugiseră.

În popor, răposatul duce, care nu fusese încă

îngropat, era batjocorit peste tot şi în gura mare, ca şi ducesa-vălduvă, care se zbătea, murmurând neputincioasă, în apartamentul Său. Regentul dădu ordine severe prin care interzicea astfel de manifestări. El zicea: D, atone! Dreptate 1 Autoritate.

Marie Augusta împreună cu Remehirtgen lucra cu o furie sălbatică împotriva lui Karl Rudolf şi a Parlamentului. Se simţea măgulită să fie admirată în calitate de femeie inteligentă. Do multă vreme prima doamnă a Germaniei, acum, avea ambiţia să devie *an pendant* feminin al tânărului rege prusian, care tocmai se urcase pie tron. Da, ea va fi emulul catolic al acestui mare protestant. Nu avea oare de partea sa pe împărat, electorul din Bavaria, pe tatăl ei, ba chiar însăşi Franţa? Ea, femeie inteligentă şi mondenă, să nu poată lupta cu acest bătrân ţăran, cu acest dobitoc acrit şi senil, cu acest neruşinat uzurpator de Karl Rudolf? Împreună cu Remehingen, cu părintele Florian şi cu bibliotecarul său Hopihan, pe care îl credea mare politician, ea urzea nenumărate intrigi copilăreşti, făcând pe bosumflata.

!

atunci când succesul nu era imediat. Mii de depeşi plecau spre Viena, Würzburg, Bruxelles, unde se afla tatăl ei. Se arăta ţării şi curţii, ca văduvă îndoliată şi capiul ei mic şi palid, cu ochii prelungi, era foarte drăgălaş între vălurile negre. Aduse de la Bruxelles pe băieţaşul ea, Ducele, arătând poporului mişcat pe acest orfan princiar, copilul cu ochi mari şi strălucitori.

Dar Karl Rudolf, soldatul îmbătrânit, nu se lăsă păcălit. El publică o declaraţie, prin care spunea că nu se gândeşte stă micşoreze efectivele armatei şi avu grijă ca şi parlamentul stă dea o asemenea declaraţie. A doua zi încredinţlă comanda supremă a trupelor, generalului Gaisberg, pedepsi pe Remehingen, care spumega de

mânie, cu arest la domiciliu, punând sentinele în faţa uşii lui. Era un gest îndrăznct, care putea să aibă drept urmare vărsare de sânge, război, rezistenţă armată înăuntru şi în afară, ruina sau salvarea întregii ţări. Nimic nu fu ruinat. Trupele şi ţara se supuseră, aclamând pe regent.

Împăratul ezita să recunoască acest procedeu violent. Iezuiţii Ducesei insistau ca împăratul să declare valabil ultimul testament al lui Karl Alexander şi să consfinţească pe Arhiepiscop şi pe Ducesă drept tutori. Arhiepiscopul reclamă şi protestă la împărat prin scrisori autografe. Dar după îndepărtarea lui Remehingen, Karl Rudolf. Se instalase solid la putere şi nu putea fi înlăturat decât printr-un război, pe care nimeni nu-l dorea. Astfel protestele şi reclamaţiile rămaseră platonice.

Prudentul Arhiepiscop se şi aşteptase la aceasta. Lupta fără avânt, numai de ochii lumii. Asculta expunerea consilierului său Fichtel, atât de puţin arătos, dar de o viclenie diabolică. Admitea în totul părerile lui. Momentan, nu se putea obţine nimic prin forţă. Biserica avea destulă vreme. Biserica lucra cu termen lung. Acum trebuiau să se gândească la tânărul Duce, să-l crească în stricta credinţă catolică; Arhiepiscopul, fireşte, nu va mai vedea acest fruct pârguindu-se. Sărmânui Karl Alexander! Bun prieten şi camarad! *Requiescas în pficel* va citi în persoană slujba pentru odihna sufletului său. Ceea ce măi putea face acum, era să iasă din afacerea aceasta necompromis.

Între timp, bătrânul regent, prin firea lui soldăţească, puse stăpânire cu totul pe armată. El agrava pedeapsa generalului Remehingen, trimiţându-l la Asperg, împreună cu adjutantul său, căpitanul Gerhard.

Acest tratament, aplicat scumpului şi celui mai preţios ajutor al său, scoase pe Marie Augusta din rezerva ei mândră faţă de regent. Catadicsi să ceară o întrevedere cu Karl Rudolf. Bătrânul senior apăru fără nicio ceremonie,

jerpelit, neglijent, ca un ţăran, în faţa femeii împodobită şi parfumată cu toată arta cosmeticii moderne. El era singur; ea avea pe lângă dânsa pe confesorul ei, Părintele Florian, ca şi pe Franz Iosef Hop han, politicianul, un tânăr blând, cult şi îmbrăcat după ultima modă; după căderea lui Remehingen, acesta era, împreună cu părintele, consilierul ei cel pxai intim. Karl Rudolf primi cu răceală şi băgare de seamă acest trifoiu antipaticeare năpădise din păcate, ca o buruiană, frumoasa grădină a Württemberguluii. La rândul ei, Marie Augusta privi arogantă şi puţin amuzată ia micul soldat, atât de sărăcăcios şi jerpelit, care desigur că nu ştia să aprecieze rafinamentul rochiei de doliu ce-şi pusese. Karl Rudolf asculta în tăcere numeroasele ei plângeri. Mutismul lui o exaspera, ea deveni mai impetuoasă, enumlerând, pe lângă chestiuni importante, copilării ridicole, apoi se încurcă de tot; asistenţii ei fură nevoiţi’s; o readucă pe calea cea bună. Karl Rudolf ascultă dezgustat şi dispreţuitor cuvintele tehnice pe care ea le întrebuinţa cu atâta importanţă şi de cele mai multe ori pe dos. Sfintele idei de constituţie, libertăţi cetăţeneşti, îi părură profanate în această gură mică de femeie voluptuoasă. El răspunse scurt, prudent şi aspru, subliniind cu abilitate prostiile pe care le spusese şi trecând cu vederea obiecţiunile şi corectările părintelui şi bibliotecarului; el, ca prinţ, nu voia să aibă

4 e *a* face decât cu prinţesa. Certă pe Marie Augusta că păimeşte sfaturi rele şi îi spuse că nu e de demnitatea ei sta apere pe Rem chingen, acest trădător al ţării. În toate chestiunile de etichetă, pe care ea le expusese cu atâta importanţă, regentul îi făgădui satisfacţie neîntârziată, rămânând cu atât mai hotărât în ce plriveşt «chestiunile cu adevărat importante. Preotul şi bibliotecarul îşi frângeau mâinile, văzând cu ce aer triumfător înregistra Ducesa aceste mici concesiuni, pentru ca să cedeze acestui

uzurpator viclean şi grosolan în toate chestiunile importante. Uimit şi satisfăcut, regentul ajunse la convingerea, că Marie Augusta nu era deloc o Semiramidă, ci o gâscă; şi Ducesa se convinse că regentul nu era deloc un uzurpator încăpăţânat şi grosolan, ci pur şi simplu un măgar. Pe baza acestor constatări, ei se despărţiră cu un fel de bunăvoinţă reciprocă, Superioară şi dispreţuitoare.

Fireşte că şi diupăi aceea avură destule diferende, dar regentul îşi dtete seama, chiar după această singură întrevedere, ce fel de politică trebuia să urmeze. Când voia să obţină din partea Mariei Augusta o concesiune importantă în chestiuni de administraţie, – el o contraria în chestiuni de etichetă. Îi contesta vreun titlu, îi trimitea un ofiţer inferior de gardă, în locul ofiţerului de Stat Major de până atunci, sau făcea vreo şicană favoritului ei, frumosul şi elegantul bibliotecar. Când reclama, el cerea în schimbul înlăturării acestor neajunsuri, importante concesiuni în chestiuni politice.

Pregătirile înmormântării lui Karl Alexander fură pricina unei certe serioase. Marie Augusta se bucurase cu două, luni înainte de figura pompoasă pe care o va face cu acest prilej, în ochii Europei, ca cea mai frumoasă şi mai elegantă văduvă din Imperiu, prinţesa în jurul căreia se ţeseau atâtea intrigi, şi în care îşi puneau speranţa Roma şi întreaga lume catolică. Dar Karl Rudolf interzise celebrarea riturilor catolice ca fiind provocătoare. Faţă de acestea, prinţii şi seniorii catolici ameninţară să se abţină, iar Marie Augusta se îmbolnăvi de necaz. Împlăratul trebui să ceară, lui Karl Rudolf, printr-o scrisoare autografă, să cedeze. Ceremonia avu loc cu o piompă extraordinară. Şiruri (nesfârşite de trăsuri îndoliate, paracliseri cu lumânări mari aprinse, prinţi şi seniori în uniforme de gală, funcţionari, livrele, defilare de trupe, clopote, discursuri, cântece, salve de tun în cinstea mortului. Şi mii de ochi

înflăcărați de admirație și dorință, fixând pe încântătoarea Ducesă-v. aduvă. Talia ei subțire și mlădioasă se înălța din bogăția de brocat negru a rochiei; mâinile ei uimitor de albe și de fine ieșeau dintre dantelele negre ale mânecilor. Nicio bijuterie, afară de steaua și crucea Ordinului Papal și un șirag compus din șaisprezece mărgăritare negre, de o frumusețe rară. Vălul de doliu era așezat așa fel, încât părea șters față de negrul strălucitor al părului. Căpșorul ei ca de șopârlia, cu fruntea Senină, de culoarea marmorei prețioase, wna încântător și trezea dorințele, cu toată atitudinea maiestuoasă și distantă, pe care o păstra. Astfel se mândrea Marie Augusta cu doliul ei plin de fast. De altfel, clopotele sunau, discursurile se avântau, cântecele se ridicau solemn în aer și salvele bubuiau – pentru un sicriu împodobit, diar gol. Cu toată arta îmbălsămării, de care dăduseră dovadă cei trei medici, în timpul certurilor dintre văduvă și regent, cadavrul lui Karl Alexander se descompusese și puțea atât de rău, încât, cu mult înainte de ceremonia oficială, a trebuit să fie îngropat fără nicio pompă în noul cavou din Ludwigsburg.

Diplomații și militarii care fuseseră surprinși de moartea lui Karl Alexander la Ludwigsburg, rămaseră mai întâi în așteptare. În persoana arestatului Sus ei aveau, pentru orice eventualitate, o dovadă a patriotismului lor. Peste câteva zile, chiar și cei mai greoi la minte, înțeleseră că partidul constituțional trebuia să rămână victorios și că nici nu trebuiau să se mai gândească la o revoltă militară și la proiectul catolic. Reveniră așa dar pe terenul realităților. Nu s-au gândit

niciodată la o răsturnare violentă, toate măsurile lor fuseseră plănuite numai în cadrul Constituției și în vederea ratificării Parlamentului. Nu exista decât un singur

criminal, partizan al violenţei, pricina tuturor relelor şi a nenorocirilor, sfătuitorul tuturor nedreptăţilor, care a condus pe căi greşite pe bunul lor suveran şi a întors spre rău toate planurile lui nobile, un singur corupător de ţară, viclean şi ticălos – Evreul. Iar patriotismul şi curăţia lor sufletească reieşea din aceea că n-au lăsat să le scape Evreul, ci l-au arestat numaidecât.

Ce-i drept, arestarea lui Süss fusese foarte simplă, nu tocmai glorioasă şi nu era deloc menită să adauge la prestigiul acelor demnitari. Trebuiau aşa dar să împodobească puţin maniera simplă în care puseseră mâna pe el la Ludwigsburg, s-o facă mai nobilă şi mai roman tidă. La Stuttgart răspândiră zvonul, care se întări tot mai mult, până deveni certitudine, că imediat după moartea Ducelui, Süss fugise din Ludwigsburg, se strecurase în palatul său din Capitală, unde rămăsese ascuns şi de unde încercase să fugă în străinătate, luând cu sine bijuteriile şi hârtiile compromiţătoare. Dar curagioşii ofiţeri, – în frunte cu bravul maior Röder, om integru şi bun protestant, pe care tot oraşul îl iubea şi-l stima, au descoperit la timp ascunzişul şi fuga ticălosului. Se povesteau amănunte precise. Susş se strecurase printre vii) şi parcursese o bună bucată de drum pe şoseaua dinspre Kriegsberg. Atunci, maiorul Röder luă cei mai buni călăreţi ai săi – se cunoşteau şi numele lor, – şi porni în goană după dânsul, ajungându-l pe dealul din Komwestheim. Cu pistolul întins, viteazul Röder îi strigă: stai! Nici ţipetele Evreului, nici ameninţările lui neruşinate nu-i fură de vreun folos. Călăreţii din garda cetăţenească întoarseră trăsura fugarului şi acum îl vor aduce în oraş pe la colina spânzuraţilor, prin poarta dinspre Ludwigsburg.

O mulţime veselă şi turbulentă aştepta trăsura prizonierului. Glume din topor, o agitaţie plăcută, ştire»

gări căţăraţi pe copaci sau pe poartă. În cârciuma

„La ppmul verde”, chiar în apropiere de poartă, şedea, împreună cu alţi burghezi înstăriţi, tânărul Langefass, un băiat gras, blond, cu faţa roşie şi ochii mici albaştri. Acesta cinstea pe tovarăşii săi cu vin vechi de Uhibach, glumea în gura mare cu fetele şi erau cu toţii atât de veseli şi de bine dispiuşi, de parcă ar fi fost în carnaval). Când trăsura lui Süss, escortată de Rôder şi călăreţii săi, intră în sfârşit pe poartă, în ţipetele stridente ale mulţimii, câţiva tineri de la masa lui Langefass se „repeziră la ea, scoaseră pe arestat afară, îl loviră, îl bătură, îl ghiontiră şi-l traseră care încotro. Tânărul Langefass ridică paharul în cinstea maiorului Rôder, care primi urarea zâmbind, în vreme ce poporul maltrata pe Evreu. De altfel SüSs nu se arătă fricos, ci răspunse cu lovituri sdravene şi un ştrengar care îl muşcă de pulpă, căpătă o palmă, atât de puternică, încât se rostogoli printre picioarele mulţimii; de asemenea răspunse cu străşnicie la blestemele şi insultele agresorilor săi. Era o bătaie în toată regula şi nicidecum fanatică. Dar, cu toate că poporul n’ O făcea decât ca să petreacă, Evreul ar fi fost ucis din simplă plăcere, dacă grenadirii n-ar fi venit şi l-ar fi smuls, cu ajutorul călăreţilor, din mâinile mulţimii. Süss se ghemui în trăsură istovit şi fără suflare, ciufulit şi rupt, plin de noroi şi de sânge. Tânărul Langefass, foarte mucalit şi cu trecere la femei, ridicase peruca ce căzuse Evreului în timpul luptei şi o purtă în vârful bastonului, spre marea bucurie a tuturor. Astfel, în mijlocul ţipetelor de bucurie şi al insultelor, Süss ajunse în piaţă şi fu condus la camera seniorilor.

Deoarece Süss îi scăpa, poporul, sub conducerea tânărului Langefass, prinse pe ceilalţi Evrei, petrecând pe socoteala lor. Făcură mare haz de un Evreu bătrân, căruia îi smulseră părul şi barba albite şi care se apăra cu disperare, în vreme ce Langefass, în mijlocul aclamaţiilor zgomotoase, făcea glume cu privire la păduchi. Adevărate

urlete de bucurie scoaseră însă atunci când prinseră o tânără fată, nu prea frumoasă şi tremurând de frică, pe care o dezbrăcară până la piele, ca să-i caute puricii. Toţi Evreii din Stuttgart, de la prunc până la moşneag, fură prinşi astfel de această mulţime gălăgioasă şi, sub o escortă uriaşă de haimanale, ce arunca într-înşii cu pietre şi noroi, fură conduşi la închisoarea comunală-Doi Evrei din Praga veniseră tocmai în mijlocul acestor evenimente, pentru a regula anumite chestiuni bancare cu puternicul director financiar. Ei nu prea cunoşteau politica suabă, în special habar nu aveau ce legătură era între proiectul catolic şi afacerile lor de bancă; ştiau doar atât că Süss era cel mai puternic Evreu din Europa şi că Evreii din Württemberg ¡sie bucurau de o protecţie deosebită. Cu atât mai mult fură uluiţi când, abia coborând din ¡iiligenţă, fură prinşi, bătuţi şi arestaţi, şi când auziră în ce situaţie nenorocită ajunsese puternicul director financiar. De altfel, cu prilejul acestor persecuţiuni, mulţi Evrei fură ucişi, printre alţii trei Evrei din Frankfurt, fapt pentru care oraşul liber al Imperiului protestă energic faţă de guvernul din Württemberg. Regentul spusese: Datorie! Autoritate! Dreptate! şi reţinu la postul de poliţie, timp de două zile, pe trei dintre vinovaţi.

Un poet improvizat puse în versuri arestarea lui Süss. În curând cupletele lui se răspândiră în capitală şi în toată ţara; două versuri mai ales fură repetate pretutindeni, întipărindu-se în mintea tinerilor şi a bătrânilor: „Striga Röder cu zor: stai, că te omor!”. Popularitatea maiorului Röder crescuse şi mai mult, datorită abilităţii cu care împiedicase fuga trădătorului perfid şi nelegiuit, şi de câte ori se arăta în public, cetăţenii entuziaşti îl aclamau.

În ziua în care Süss fusese adus la Stuttgart, mulţimea încercă să atace şi să prade palatul său din Seegassc. Capul acestei tentative era Sophie Fischer, fiica

consilierului transporturilor, fosta metresă a lui Sus». Această femeie frumoasă, corpolentă şi leneşă se schimbase mult. Ţipa, gesticula cu înflăcărare, părul ei blond flutura în şuviţe, Sudoarea îi curgea pe obraz. Casele celorlalţi Evrei rămaseră fără apiărare, şi multe mobil* frumoase, ca şi bijuteriile şi banii, trecură în mâinile devastatorilor. Casa lui Süss, dimpotrivă, era apărată de un puternic detaşament de soldaţi; Niklas Pfäffle luase măsuri din vreme. Un altul, care se sili din răsputeri să apere casă, fu Dom1 Bartel emu Pancorbo. În calitatea sa de comisar al guvernului, el veni cu forţe poliţieneşti şi soldaţi şi confiscă palatul cu tot ce se afla înăuntru. Condus de Nicklas Pfäffle, el străbătu încet încăperile mari şi strălucitoare, vârându-şi nasul în toate părţile. Trecu dispreţuitor pe lângă covoare şi mobile scumpe, tablouri şi obiecte de artă. Tocmai pietrele preţioase, de care inima şi mâinile sale erau atât de avide, nu sie vedeau nicieri. Interogă precautşi bănuitor pe Nicklas Pfäffle, care» răspunse flegmatic şi impasibil. Portughezul deveni ameninţător, dar vocea lui dogită aluneca fără niciun efect peste calmul secretarului. În cele din urmă, Nicklas Pfäffle fu arestat, supus unui interogatoriu sever, iar corespondenţa sa fu cercetată. Nu se găsi nimic şi autorităţile fură nevoite să elibereze pe acest tânăr domol şi tăcut, pe care nimic nu-l mişca.

Süss fu-condus mai întâi în fortăreaţa din Hohenneuffen şi tratat cu oarecare blândeţe. I se îngădui să-şi aducă hrana pe propria sa socoteală, să primească vizite, Să-şi aducă mobile şi îmbrăcăminte după plac. El nu abuză de aceste libertăţi. Îi plăcea să rămână singur. Atunci se plimba în lung şi-n lat, mulţumit, surâzând aproape, murmurând un cântec fără melodie şi clătinând şiret din cap, ca un bătrân Evreu în caftan.

Ah, ce bine e să te odihneşti şi să priveşti totul ca

simplu spectator! Cum se zbăteau toţi în jurul lui! Unii, să-l coboare cât mai jos şi să-l scufunde, el însuşi „să le scape şi să iasă din nou la lumină. Ho „ho! N-au decât să-l apuce, să-l prindă! Imbecilii! Ei nu ştiau că acela care se zbătea şi pe care voiau să-l prindă, nu era el însuşi, ci Süss cel de altă dată, cel nebun, cel ignorant* acel care nu învăţase şi nu înţelesese nimic. Adevăratul Süss, noul Süss, hoho! – râdea cu o plăcere Sălbatică şi batjocoritoare – acela era dincolo de orice agitaţie, pe acela nu-l putea prinde nici Ducele, nici împăratul, nici tribunalul.

De altfel, comisiunea ce se constituise pentru cercetarea tuturor actelor de violenţă, de înşelăciune, corupţie şi impietate, pe care Evreul Iosef Süss Oppenheimer, fost consilier financiar, le săvârşise împreună cu complicii săi, avea destul de furcă. Această comisiune de anchetă era impunătoare. În fruntea ei se afla consilierul secret von Gaisberg, fratele generalului, un om indolent din fire, care căuta să trateze toate afacerile cu o anumită asprime jovială. Asesorii săi erau consilierul von Pflug, un senior uscăţiv, mândru şi amărât, plin de ură şi dezgust faţă de Evrei, precum şi profesorul Harpprecht şi Schöpf, consilierii Faber, Dann, Renz şi Jäger, cu toţii funcţionari ambiţioşi şi zeloşi, între dona vârste; secretari erau asesorul Bardili şi grefierul Gabler. Această, comisiune nu avea nici cea mai mică îndoială că Süss săvârşise o întreagă serie de crime vrednice de moarte. Dar în curând se văzu, că din punct de Vedere strict juridic, nu puteau reţine decât puţine capete de acuzare. Dificultatea principală pentru a-l condamna după legile ţării, consta în aceea Că Süss nu era funcţionar public, ba nici măcar supus al statului Württemberg. Sub titlul de consilier financiar, el s-a mărginit să sfătuiască pe Duce, ca persoană absolut particulară. Dacă miniştrii şi consilierii, legaţi prin jurământ, executaseră aceste proiecte

nelegiuite, atunci trădătorii erau ei şi nu dânsul. Aşa fiind, ancheta se risipi în cercetarea a mii de amănunte din care căutau să construiască o modalitate de condamnare. Cercetările se tărăgănau, lungindu-se la infinit. Şi de ce s-ar fi grăbit jdeoătorii? Se simţeau atât de importanţi, ca membri ai comisiunii de anchetă! Toţi cunoscuţii îi întrebau: „Ei, ce mărturisire aţi mai scos de la Jidov

În anumită măsură, toţi ochii din Suabia erau îndreptaţi asupra lor. Apoi, membrii comisiunii aveau indemnizaţii foarte mari, prăjtite, bineînţeles, din averea confiscată a acuzatului. Aceste Venituri speciale erau cât se poate de binevenite zeloşilor funcţionari.

Membrii comisiunii interogau pe Süss, când separat, când în şedinţă plenară. Cercetările priveau falsificările de monedă, crimia de lezmajestate şi de înaltă trădare. Profesorul Harpprecht, atât de cinstit şi leal, convins că Süss era un ticălos, dar că în faţa legii era nevinovat, dezgustat de sforţăirile ce se făceau de a scoate pe Evreu rătspupzător de nişte crime, de care alţii trebuiau să dea seama, se retrase în curând şi se mărgini să examineze actele. Colegul său, profesorul Schöpf, îl urmă. Preşedintele comisiei, consilierul Gaisberg, se duse singur la Süss, îl bătu pe umăr şi-i zise cu tonul aspru şi jovial:

— De ce ne faci şi nouă şi ţie atâtea greutăţi, jupâne? Că ai să te duci în iad, în căruţa călăului, je sigur; de ce să iei atâta calabalâc cu tine? Mai bine mărturiseşte!

Süss avu un zâmbet, înţelese de glumă şi zise că la urma urmei, tot nu-l vor putea spânzura mai sus decât Spânzurătoarea! Se jucă în urmă cu acest om greoiu şi binevoitor, fluturând pe dinaintea lui fapte pe care acesta credea că poate să le prindă, retrăgându-i-le apoi, zâmbind cu politeţe şi lăsându-l cu limba scoasă”.

Şi ceilalţi îşi încercară norocul pe lângă subtilul păcătos, fiecare pe rând. Îl vizitau mereu, se insinuau, îi

vorbeau cu bunăvoinţă sau îl ameninţau. Süss, cu siguranţa lui transcendentală, făcea un fel de sport cu dânşii, clătinând din cap cu o superioritate blândă şi batjocoritoare. Privea procesul său ca dint Pun alt continent, ca dintr-un alt secol, râzând în sinea lui de aceşti judecători, de particularităţile şi de şiretlicul cu care voiau să-l prindă. Sărmanii! Cum se mai osteneau, cum mai năduşeau! Cum mai adulmecau şi goneau ca nebunii pe drumul pe care credeau că-şi vor ajunge ţinta! Cariera! Cât erau dte curioşi şi cât de departe îl priveau, fiară să descopere nicio rază de lumină, cum îl pipiăiau, fără simţire, şi-l miroseau fără să-l poată recunoaşte! Câte unii aveau toată bunăvoinţa şi, în cursul lungii anchete căpătau chiar o anumită simpatie pentru acest om necinstit, fireşte, dar care, prin inteligenţa lui, prin spiritul său viu, era o fiinţă neobişnuită, zguduitoare. Cu o ironie înduioşată, Süss vedea pe cei doi secretari, tineri, proşti, arivişti, cari veneau să-şi încerce asupra lui norocul şi abilitatea. Sărmanii imbecili! Süss îi lăsa să ¡se caţere pe el ca nişte căţei, apoi, dintr-o mişcare blândă şi indolentă;, îi scutura de pe dânsul.

Toţi aceşti oameni erau de o inteligenţă mediocră. Tot atât de mediocru era. şi consilierul Iohan Christoph Pflug, sufletul comisiunii de anchetă. Dar ura sa împotriva Evreilor îi ascuţea inteligenţa şi sagacitatea. Dacă în celulia s-ar fi aflat Süss cel de altă dată, DS-ar fi sfâşiat inima, văzând câte mii de nuanţe inventa incest om slab şi iamlărât, pentru a-l face să simtă toată scârba şi tot dispreţul Său. Domnul von Pflug trebuia să se stăpânească bine, ca să respire acelaşi aer cu Evreul şi simţea un des gust fizic, o adevărată greaţă, atunci când intra în celulă. Dar el credea că-i de datoria lui să umilească mereu pe ¡acest ins decăzut, să-i destrame demnitatea de om, Să bâjbie în mizeria acestui ticălos. Era nenorocit că nu

izbutea şi părăsea celula istovit, pentru ca să revie din nou. Süss îl privea cu o milă plină de ironie. Dacă acest om atât de mândru de nobleţea lui, ar fi aflat că ticălosul de Evreu era fiul mareşalului şi baronului de Hevdersdorff, toată lumea S-ar fi prăbuşit în jurul lui.

Niciun ¡avocat nu se oferi de bunăvoie să apere cauza Evreului. \ Condamnarea lui era sigură. O afacere ca aceasta nu putea decât să le pericliteze cariera. Aşa fiind, tribunalul fu silit să desemneze un apărător din oficiu. Comisiunea stabili un onorar foarte mare, tot din averea confiscată a directorului financiar şi însărcina cu apărarea pe un tânăr dintr-o familie de pariamentari, avocatul Michael Andreas Moglinţi. Acesta se instala la Stuttgart, unde îşi prepară pledoaria, încasând diurne fabuloase. I se recomandă să nu se obosească prea mult, căci toată lumea ştia că această apărare era o simplă formă. Dar avocatul. Mogling, blond, cu obrazul trandafiriu, rotund şi gras, ca de copil, era un om corect; el nu voia să ia banii degeaba; luă chestia în serios, alerga, năduşea mult şi scria. Membrii tribunalului inchizitorial zâmbeau văzându-l, Evreul zâmbea şi el. Comisia făcu mari greutăţi acestui om cumsecade. Documente importante îi fură ascunse, refuzându-i-se chiar procesele verbale ale interogatoriilor individuale. În vreme ce lăsau lui Süss aproape toată libertatea1 de a primi vizite nestingherit, sărmanul avocat avea tot felul de greutăţi, când voia să comunice în scris sau verbal cu clientul Său. El însă nu-şi făcea inimă rea, ci îşi îndeplinea datoria de avocat, conştiincios, cu zel şi fără talent.

Süss se afla încă la Hohenneuffen, unde era bine tratat. În jurul lui roiau membrii tribunalului inchizitorial, care se îngrăşau la trup şi la pungă pe socoteala lui. El însă era liniştit şi trăia într-o stare ciudată de odihnă treliză. Nimic nu-l atingea, ca şi cum ar fi fost acoperit de

vată.

Acest lucru exaspera mai cu seamă pe uscăţivul şi amărâtul von Pflug. Nu înaintau deloc, ancheta se poticni şi acest Evreu, această lepădătură îşi bătea joc de dânsul. Rugă pe domnul von Gaisberg să convoace o şedinţă plenară, având să facă o propunere. Cei zece membri ai comisiunii se adunară, privind pe domnul von Pflug cu nerăbdare. Slab şi colţuros, cu nasul coroiat, buzele subţiri şi ochii lacomi şi aspri, von Pflug zise că ancheta de până acum privea numai crimele de lezmajestate, înaltă trădare, falsificare de monedă; ar fi timp să cerceteze şi crimele capitale pe care Evreul le Săvârşise în alte domenii. Codul penal al Imperiului pedepseşte cu moartea relaţiile sexuale ale unui Evreu cu o creştină. Toată lumea ştie că inculpatul a deflorat fecioare creştine şi a abuzat de femei din lumea mare, ba şi din popor. Ar fi timpul să se extindă ancheta şi! asupra acestor, crime.

Membrii comisiunii tăceau încurcaţi. Aceasta era o chestiune foarte delicată. Dacă începeai s-o zgândări, unde trebuia să ajungi? Cine ştie câţi oameni vor fi compromişi? Era foarte amuzant să dai la o parte perdele de polog şi cearşafuri de pat şi să te distrezi întrebând: Când? Unde? Cum şi ce fel? De pe acum se zugrăvea pe chipul câtorva domni o lascivitate cam stânjenită. Dar trebuiau să se gândească bine, dacă puteau să îngăduie ca întregul Imperiu să privească această mocirlă. Cine putea să ştie câte familii erau implicate în această chestiune şi cu cine vei ajunge să te duşmăneşti în cursul unei astfel de anchete? Era o afacere foarte delicată.

Foarte departe de aceste consideraţiuni, Harpprecht replică în cele din urmă, că nu era de părere ca înalta comisiune să-şi vâre nasul în această murdărie. Desigur, e un lucru foarte trist că atâtea fete şi femei creştine s-au prostituat. Dar numai pentru păcatele trupeşti ale fostului

director financiar, desigur că nici Regentul, nici guvernul şi nici Parlamentul n-ar fi instituit un tribunal excepţional. Aceste păcate ale lui Süss n-ar fi periclitat nici ţara, nici pe Duce. De asemenea, legea care instituie pedeapsa cu moartea pentru amestecul trupesc dintre Evrei şi creştini, chiar dacă n-ar fi fost abrogată formal, n-a fost aplicată de două secole, căzând astfel în desuetudine. Apoi, ar trebui ţinut seama, că după această lege, nu numai Evreul, dar şi creştinei» implicate ar trebui să sufere pedeapsa de a fi arse pe rug. Aşa dar, înainte de a porni în această direcţie „ar trebui să se gândească bine la consecinţe.

Cu fanatismul său cunoscut, consilierul von Pflug răspunse că nu trebuie să mai amintească înţelepţilor şi severilor săi colegi, că n-au fost convocaţi pentru a face politică, ci pentru ca să aplice cu stricteţe legea.

Aci mi e vorba stă! fii diplomat, ci siăl fii drept, fără să ţii seama de persoanele implicate.!”

Între timp, ceilalţi examinaseră argumentele pientm şi contra acestei propuneri. Se priveau unii pe alţii, Căutau să pătrundă gândurile cele mai ascunse şi să stabilească înţelegeri secrete. Dacă ar extinde cercetările asupra păcatelor trupeşti ale Evreului, Doamne*, câte femei, câte familii şi-ar vedea soarta şi reputaţia în mâinile lor! Se cunoşteau nume, erau familii mari şi foarte numeroase. În orice caz, această extindere a cercetărilor însemna un spor enorm de putere, de importanţă, de influenţă. Ei ar fi atunci ca un nor încărcat de fulgere, ce-ar atârna deasupra ţării, putând să lovească sau să cruţe, după bunul lor plac. Şi câte taine vor afla, de care nici n-ar avea nevoie să se folosească acum, dar pe care le vor putea valorifica mai târziu, după pofta inimii. Erau puternici şi misterioşi ca un tribunal al inchiziţiei spaniole, ca şi consiliul secret al Veneţiei. Era ispititor, excitant. Ce de mutre misterioasă vor putea face! Câţi cetăţeni le vor, da târcoale, pândind1

cu inima strânsă; d’acă vor fi arestaţi, sau trecuţi cu vederea, printr-o favoare. Şi ce de amănunte picante vor afla. cu care vor putea înveseli în intimitate prietenii, vreun frate, soţia sau iubita şi cari, mai târziu, vor face bucuria chefliilor. Un zâmbet uşor trecu pe faţa jovială a consilierului Gaisberg; cei mai tineri îşi destinseră chipurile, clipind din ochi şi privind printre gene. Propunerea domnului von Pflug fu adoptată.

Süss fu interogat asupra acestei chestiuni, mai întâi într-o şedinţă plenară. Profesorul Schöpf şi Harpprecht refuzară să asiste. Süss se îngrăşase şi trupul lui, mai puţin încordat, avea spinarea adunăă. Faţa îi părea mai mare, ochii săi căprii, mai puţin vii, căpătaseră o expresie mai blândă. Pe fruntea sa începură să se sape cute, deasupra rădăcinii nasului. Mişcările lui deveniseră mai potolite şi toată fiinţa lui făcea o impresie de calm şi viclenie.

Când fu întrebat dacă a avut raporturi sexuale cu femei creştine, mai întâi el se uită mirat la judecător. Legea care pedepsea cu moartea aceste raporturi era atât de inuzitată, încât el uitase de dânsa. Întrebarea i [se păru de o curiozitate ironică, destinată numai şi numai să-l umilească şi, neştiind unde voiau’s; a ajungă, tăcu. Consilierul von Gaisberg îi spuse vehement să nu facă mofturi, ci să enumere imediat femeile cu care se culcase. Evreul. Se uită la judecători cu atenţie, fixând când pe unul, când pe altul şi zise foarte serios, fără nicio ironie, că nu înţelege ce legătură e între aceasta şi înalta trădare sau falsificare de monedă. Do pinul von Pflug se răsti la el, spunându-i că aceasta era treaba judecătorilor şi că el să-şi înfrâneze obrăznicia lui jidovească.

SüSs clătină din cap şi se gândi. Atunci îşi aduse lalminte de acel articol din codul penal, care nu mai fusese luat în serios de secole şi care îi fusese citat odinioară în

glumă. Ce? Cu această armă de carnaval, veche şi ruginită, voiau să-l măcelărească? Trebuia să moară în chip atât de ridicol? Deodată vechiul şi strălucitorul Süss reapăru. Se îndreptă în şale, aruncă judecătorilor o privire grăbită şi zise dispreţuitor:

— M-am culcat cu femei creştine, nu tăgăduiesc. Dacă vreţi să mă condamnaţi la moarte pentru aceasta „nu aveţi decât. Tot Imperiul roman va râde. Nu însă de mine.

Revoltaţi de îndrăzneala lui, judecătorii îl copleşiră de strigăte şi injurii cari se încrucişau, dar Süss rămase nemişcat şi rece. Se uită la judecătorii, săi, văzu ura lor, lascivitatea, cruzimea, vanitatea lor. Jocul rece şi obraznic prin care vor şantaja femeile. Văzu căzând masca omenească de pe chipurile lor şi apărând aşa cum sunt – lupi şi porci. Dar înainte ca mânia lui să izbucnească, el o înfrânse şi o mare milă îl apucă la vederea acestor nenorociţi atât de răi. Cu zâmbetul şiret şi blând de altă dată, el zise:

— Nu Vă voi da nume, domnilor, va trebui să le căutaţi singuri.

Judecătorir chiar şi ¡cei mai blânzi şi luai binevoitori”, se supăr, ară foarte. Gândul că Evreul putea să refuze aceste nume, din consideraţie pentru acele femei, nici nu-l lăsau să se înfiripeze. Căci nu era de admis ca nişte personagii atât de înalte ca dânşii, să fie mai puţin cavaleri decât un Evreu, sau ca Evreul să aibă sentimente mai nobile decât un consilier din Württemberg. Nu, era curatăi răutate şi încăpăţânare, un fel idte zgârceni? jidovească din partea acestei canalii, că nu-i lăsa pe ei, cari aveau tot dreptul, să ia parte la bucuriile alcovului Său, şi voia să le ascundă numele femeilor? îşi zugrăviseră mai dinainte atât de bine senzaţia, excitarea şi tot ce se lega de această chestiune, şi acum el le strica bucuria numai din răutate. Dar îl vor pune ei cu botul pe labe, vor învăţa pe

acest porc de Jidov să respecte tribunalele suabe.

Fu tratat mai sever şi scos de sub supravegherea amabilului comandant din Hohenneuffen. Fu închis la Asperg. Aci domnea maiorul Glaser, un militar pedant, pentru care viaţa însemna disciplină). Süss fu închis într-o celulă strâmtă şi umedă. Aci, ziua semăna cu noaptea, hainele miroseau urât în aerul umed şi mucegăit şi îi putrezeau pe trup. Nici pat, nimic decât pământul gol, rece, vălurcă şi umed. Fu pus la regimul de pâine şi apă şi ţinut ceasuri de-a rândul legat în lanţuri, cu mâinile la spate. Guzgani enormi alergau pe trupul său contorsionat şi el nu putea să se apere.

Părul său castaniu încărunţi, pielea lui moale şi elastică păli şi se zbârci şi obrajii lui, atât de netezi altă dată, se acoperiră de o barbă urâtă şi căruntă. În faţa gardienilor izbucnea de multe ori în cuvinte furioase, înjurând şi blestemând şi atunci când era pus în lanţuri se apăra. Însă când era singur, flămând, cu trupul strâmbat de torturi, tuşind şi tremurând de frig, gardienii, cari pândeau prin crăpătura uşii, îl vedeau uneori legănându-şi capul mulţumit, şi îl auzeau vorbind singur, sau murmurând un cântec fără melodie. Uneori părea că vorbeşte cu cineva, că-i face semn, că aşteaptă vreun răspuns! sau replică. Dar în afară de şobolani, nu mai era nimeni în celulă. Gardienii îşi dădeau cu cotul, rânjeau, sau pufneau de râs şi începeau să-l creadă ţicnit sau nebun.

Nu era însă de loc nebun. Iată ce se petrecea: avea ceasuri atât de liniştite, încât se simţea dincolo de foame, de frig şi de durerile trupului Său torturat. Atunci, chiar şi fâşâitul şobolanilor i se părea că se preface îatr un glaş micuţ şi duios; şi atunci el vorbea, primea răspunsuri şi putea să zâmbească.

O luptă crâncenă începu între dânsul şi maiorul Glaser. I se spusese maiorului că lucrul principal era să

determine pe Evreu să arate femeile cu care avusese de-a face; în acest caz ar fi putut să-l execute în mod legal, strivind această ploşniţă în faţa tuturora. Maiorul interoga pe Süss în fiecare zi între nouă şi zece. Süss mărturisi că avusese femei de toate condiţiile. Maiorul răspundea că nu e de ajuns, trebuia să-i dea numele lor. Totuşi, obiecta Süss, maiorul, ca ofiţer, trebuia să înţeleagă că el nu va rosti niciodată aceste nume. Maiorul însă răspundea, că ceea ce şade bine unui ofiţer creştin, nu se potriveşte cu un jidov puturos şi îl trata din ce în ce mai aspru. 1

Süss nu ţinea deloc să pară un erou. După perioade de resemnare zâmbitoare, avea accese de furie şi deznădejde. Îl apuca, de pildă, atâta scârbă de hainele lui putrezite, încât le arunca de pe el, rămânând gol; comandantul punea gardienii să-l îmbrace iarăşi cu sila. Maiorul raporta domnului von Pflug cu o exactitate pedantă şi cu o precizie amară fiece mişcare a prizonierului. În semnală că bestia de Evreu, neputând „să capete otravă de la gardianul Hofmann, îşi muşcase unghiile şi le înghiţise, socotindu-le veninoase. Râseseră cu toţii de prostia lui. Sau, că de patru zile bestia de Evreu nu mâncase nimic şi maiorul se temuse să nu moară. Astăzi a început să mănânce iar, aşa încât speră din nou că-l va putea trimite de viu la spânzurătoare.

Cuprins de slăbiciune, Süss se plângea că nu’s*

mulţumesc cu averea lui „ci vor să-l ucidă în chip. atât de nelegiuit. Altă dată zise, cu o expresie de şireteniei, că nu vor putea să-i facă nimic, că lotul e o farsă stupidă, că pariază pe cincizeci de mii de florini, că în curând va fi liber. În sfârşit, odată porunci gardienilor, care se tăvăleau de râs, îi ameninţă şi făcu scandal să-i dea drumul imediat, căci e dreptul său, trebuind să se ducă la Stuttgart, să-şi vadă de casă.

Apoi veniră iar săptămâni, în care Süss, liniştit şi

paşnic, în singurătatea celulei sale, vorbea cu pereţii umezi şi cu aerul mucegăit. Vedea pe tatăl său, foarte precis. Stătea în celulă, în haina de capuţin, corpul lui zvelt şi elegant era gras şi decăzut, dar privirea îi rămăsese senină. Vorbea cu el, se înţelegeau foarte bine şi se plimbau braţ la braţ, mareşalul căzut şi ministrul căzut, călugărul cerşetor şi prizonierul torturat, în zdrenţele lui puturoase, şi îşi zâmbeau unul altuia, plimbând U – se mulţumiţi în celula strâmtă şi umedă, iar guzganii treceau fâşâind1 peste picioarele lor.

Între timp, membrii comisiunii îşi continuau cercetările cu mare încetineală şi primeau diurne. fabuloasa

Marie Augusta, Ducesa-văduvă, căpătase atâta gust de intrigi politice, încât lăsa însăşi toaletele iei pe al doilea plan. Condusă de duhovnicul ei, părintele Florian, şi de bibliotecarul Franz Iosef Hophan, ea ţesea, cochetă şi încântătoare, nenumărate intrigi şi complicaţiuni, în palatul din Stuttgart, sau la reşedinţa ei din Teinach şi făcea dificultăţi lui Karl Rudolf. Tânărul bibliotecar, elegant şi felin, făcea planuri la masa de scris, părintele Florian, mai perseverent, oăuta să le aducă la îndeplinire, iar Marie Augusta, graţioasă, nu-şi vedea capul de treburi şi se amesteca peste tot, încurcând lucrurile. Bibliotecarul, plin de o fantezie sinuoasă, se pierdea în admiraţia Ducesei, pe care o compara, în nenumărate poezii la modă, cu tot ce era frumos între pământ şi cer. Ea se scălda în adoraţia lui elocventă, ca într-o baie caldă, ba chiar încetul cu încetul imită vocabularul şi gesturile lui.

Regentul, ca soldat practic şi econom, se sătura să tot piardă vremea, nimicind intrigile ei stupide. Se hotărî să scape, o dată pentru totdeauna, de această intrigantă plictisitoare. În ţară se răspândi zvonul dă Ducesa-Viăduvă vrea să introducă cu forţa proiectul Soţului ei, înlăturat în

chip ¡atât de fericit, şi că făcuse pregătiri să celebreze slujba catolică în biserica din Teinach. Ceea ce era perfid în aceste zvonuri e că Ducesa pusese la cale mii de alte intrigi, dar în această chestiune nu era o vorbă adevărată. Era o ironie crudă să se ia tocmai acest pretext, pentru a-i pricinui căderea. În orice caz poporul crezu aceste zvonuri. Cuvinte revoltătoare, pamflete, tăcere pe stradă când trecea, refuzul neruşinat de a o saluta. Când1 poliţia interveni, arestând pe câţiva cetăţeni, cari nu o salutaseră, străzile în care ¡apărea trăsura Ducesei se goliră, toţi locuitorii dispăreau grabnic prin caste sau prin străzile laterale, numai să nu fie nevoiţi s-o stalute. Marie Augusta nu suportă ¡aceasta. Părintele Florian şi bibliotecarul cheltuiră Sume mari ca să umple străzile ou oameni cari s-o aclame. Ea însă băgă de seamă că aclamaţiile erau plătite şi. suferi îndoit. Părintele Florian fu nevoit să scrie Regentului, accentuând nevinovăţia Mariei Augusta, în special în afacerea Teinach, stigmatizând în cuvinte aspre lipsa de respect a populaţiei aţâţate şi cerând cu vehemenţă şi mândrie Săj i se facă dreptate. Karl Rudolf nu răspunse. Spumegând de mânie, Marie Augusta se du se la el. Regentul îi spuse, căi poate să ordone supuşilor săi să fie respectuoşi cu Ducesa, dar că nu-i poate sili să-i arate dragoste îşi bucurie. Sfătui în mod colegial pe Alteţa Sa să se poarte ca dânsul şi atunci supuşii o vor saluta fără niciun ordin şi, desigur, fără nicio plată.

După această umilire, Ducesa hotărî sia părăsească această Suabie stupidă şi nerecunoscătoare, să se instaleze la Bruxelles, Regensburg sau Viena şi acolo îmbufnată, ca un Coriolan feminin, să aştepte să fie rechemată.

Îşi luă rămas bun de la Magdalen Sibylle. Soţia consilierului transporturilor Rieger şedea, cu înfăţişarea ei de gospodină serioasă, în faţa drăgălaşei Ducese, atât de

lină şi vorbăreaţă, care, însufleţită la gândul plecarii, ¡părea încă pe ¡atâta de tânără şi capricioasă. Magdalen Sibylle, grasă şi impunătoare, purta în sân un copil, un mic Rieger. Adusese prietenei sale o poezie de adio, pedantă şi de o corectitudine rigidă, şi; Marie Augusta o ascultă cu emoţia şi recunoştinţa cuvenită. Apoi, bucuroasă să scape de gravitatea obligatorie, începu să-şi bată joc de Suabii proşti şi grosolani, de care, slavă Domnului, va scăpa în curând. Râse de Karl Rudolf cel jerpelit, un adevărat măgar, de Iohann Jacob Moser, retorul caraghios şi înfocat, şi de toată această plebe grosolană şi necioplită. Nu regreta decât un singur lucru, că trebuia să părăsească ţara, lăsând în închisoarea din Asperg pie bunul, credinciosul şi energicul ei Remehingen. Şi, ah! drăguţul, ¡amuzantul şi galantul ei favorit evreu. Pe acesta îl chinuiau, îl strângeau în lanţuri şi ea, Marie Augusta, nu putea să facă nimic pentru dânsul. Căci – Ducesa luă aerul ei cel mai important – aceasta ar face-o nepopulară şi, din motive politice, scumpul ei bibliotecar nu i-ar îngădui-o niciodată. Probabil că Evreul a omOrât copii şi Dumnezeu ştie ce fel de magie a practicat. Dar era un om galant, bine crescut şi, cu siguranţă, cel mai amuzant în tot acest Stuttgart plictisitor; în orice caz, era păcat cât aceste brute îl torturau şi-l desfigurau.

„Hélas, Wélas!” zise ea, ascuţind buzele, aşa cum obişnuia frumosul ei bibliotecar.

Timp de o jumătate de minut domni tăcere între cele două femei. Amândouă se gândeau la Süss. Marie Augusta revedea ochii lui înflăcăraţi şi vii, atitudinea lui devotată, ţinuta lui, galanteria lui insinuantă, îndrăzneaţă, provocatoare. Se întinse puţin, zâmbind, plăcut înfiorată. Magdalen Sibylle şedea liniştită, ţinând în poalia mâinile ei mari şi frumoase. Îl întâlnise în pădurea din Hirsau, sub forma de diavol; apoi, la Stuttgart, el n-o luase, ci o

aruncase bestiei, Ducelui; apoi desfiăşurase înaintea ei acel vis de putere şi beţie şi o subjugase; în sfârşit se schimbase, devenise ca străin, se închise în sine, urmând să-i arate aceeaşi politeţe. Şi acum stătea închis la Asperg, unde era chinuit şi unde i se sfărâmau membrele. Ea însă purta în sânul ei un copil, care va fi, fără îndoială, un copil cumsecade, căci se trage dintr-un om cumsecade, care o adoră nesfârşit de mult. Acest copil va creşte în casa paşnică şi confortabilă din Wiirligheim, prin livezi cu vite bine îngrijite şi printre pomi fructiferi. El nu va sta niciodată la Asperg şi nici nu va întâlni vreodată diavolul. Poate dă va face versuri, versuri bune şi cinstite, cari vor fi înţelese de toţi şi vor face mângierea câtorva. Dar cu diavolul nu se va întâlni niciodată.

Marie Augusta întrerupse această tăcere grea.

— Ca să nu uit, zise ea cu un surâs ştrengăresc; avea un dar de adio pentru scumpa ei Magdalen Sibylle, prietena şi confidenta ei, un dar bine ales şi foarte aparte, după cum spera. *„Cara mia*!”, zise ea”, Ca*ra mia Maddalena Sibylla!”* E ceva pentru ceasurile grele, şopti ea misterios şi apropiindu-se de tânăra femeie, o mângâie. Şi ei îi fusese de folos. Faptul că; lucrurile merseseră atât de bine şi că rămăsese tânără şi nedesfigurată, se datorează numai acelui lucru pe care îl adusese în dar scumpei sale prietene. Cât despre dânsa, chiar dacă nu are intenţia să se călugărească, nu crede să mai aibă vreodată nevoie de acest remediu. Apoi, cu un gest ştrengăresc şi drăgălaş, scoase amuleta, cutiuţa Evreului, care şedea acum ferecat în lanţuri, într-o celulă umedă şi puturoasă. Pergamentul cu literele ebraice, masive şi roşii, cu numele îngerilor Senoi, Sansenoi şi Semangelof, cu figurile ciudat de in torte – chiate printre ele şi cu păsările primitive, caraghioase şi ameninţătoare. Ea îi povesti chicotind, cum primise de la Süss acest dar, precum şi povestea picantă a

lui

Lilith, prima soţie a lui Adam, care, în raporturile lor trupeşti, nu-i făcea pe plac, aşa cum ar fi voit dânsa. Magdalen Sibylle întinşie mâna, o lăsă iar să cadă, în cele din urmia luă amuleta, cu un gest nesigur şi tremurând uşor.

Marie Augusta pledă din Stuttgart cu o mare suită, având lângă dânsa pe părintele Florian şi pe blândul bibliotecar, îmbrăcat într-un costum de voiaj, după ultima modă. Un şir nes arşit de trăsuri transporta ¡ enorma ei garderobă. Străzile erau pline de gură-cască. Acum1, când Ducesa pleca, oamenii erau plini de bunăvoinţă, făcând mereu la glume. Trezorierii ei nu făcuseră economie nici cu gratificaţiile, nici cu pomenile, şi aclamaţiile erau destul de sincere.

Printre mulţimea de curioşi se afla şi Iohann Jacob Moser, împreună cu soţia sa. Acesta era mişcat.

— Uite că pleacă, zise Moser către soţia sa; se teme că nu va putea să se împotrivească ispitei; şi preferă să plece din ţară. Doamne Dumnezeule, cât îţi mulţumesc că mi-ai îngăduit să fiu tare, să mă stăpânesc şi mi-ai îmblânzit sângele!

Când trăsura el fu gata, se arătă şi, Regentul, – mic, jerpelit şi încovoiat, ca să-şi ia rămas bun. „Am crezut, zâmbi el în sinea lui, că trebuie să gonesc un diavol; acum înăă văd că-mi fuge o gâscă din casă”. Dar Marie Augusta gândea, cu ironică superioritate: „Cei ce rămân aici, sunt vrednici unul de altul: măgarii se vor bate între ei”.

Şi de Sub pălăria mare şi neagră, căpişorul, ei de culoarea pastelului făcu un semn amabil şi batjocoritor bătrânului soldat, care închise portiera, salută milităreşte şi zâmbi neobişnuit de politicos.

Cu toate torturile, comisiunea de anchetă nu obţinu: de la Süss decât mărturisirea generală că avusese

raporturi cu femei creştine. Atunci fură audiaţi lachei, cameriste, cari fură siliţi să dea cele mai mici amănunte. Câţiva priviseră pie gaura cheii, alţii auziseră ţipete, chiote, gemete de plăcere. Toate acestea, şi anume când, unde, cât timp, fură cântărite, discutate, rumegate, înregistrate. Cearşafuri de pat, cămăşi, oale de noapte fură examinate, mirosite şi rezultatul trecut în proceseverbale. Se ajunse astfel să se alcătuiască o listă lungă de femiei din societatea înaltă sau de jos, celibatare sau mjăritate. Toate acestea fură cercetate amănunţit şi fără omiterea celor mai neînsemnate detalii, de către judecătorii avizi, – când, de câte ori, cât timp şi în ce mod avuseseră raporturi cu Evreul. Declaraţiile fură apoi consemnate, negru pe alb, în triplu exemplar, destinate să rămână în arhivă, ca documente oficiale.

Până şi doamnele Gotz primiră ordinul să compară înaintea tribunâlului. Şi de astă dată tânărul consilier Gotz se află în cea mai mare încurcătură. Crezuse nimerit să trimită pe mama şi pe sora sa pentru câtva timp la moşia lui de lângă Heilbronn. Ar fi putut să se ducă pur şi simplu în oraşul Heilbronn, unde s-ar fi sustras jurisdicţiunii ducale; dar în acest caz el ar fi trebuit să se retragă din demnităţile pe care le ocupa. Dar, dacă voiau să se prezinte în faţa justiţiei, atunci, înainte ca cineva să fi îndrăznit să se uite chiorâş la dânsul, el trebuia să-l măsoare cu atâta îndrăzneală şi atât de ameninţător, încât să-i treacă pofta de râs. Aceasta era foarte obositor, căci va trebui să măsoare astfel pe mulţi, aproape tot oraşul. Dar el era curagios şi se hotărî pentru această soluţie.

Într-o zi frumoasă de vară, cele două doamne se prezentară în faţa judecătorilor. Bărbaţii gustau dinainte plăcerea picantă să asculte întâi pe mamă, apoi pe fiică. Cu mare greutate izbuteau să-şi ascundă încordarea şi bucuria lascivă îndărătul indiferenţei grave a mutrei de

judecător. Elizabeth Salomea, cu frumuseţea ei blondă de culoarea pastelului, evidenţiată de o rochie simplă neagră, era tulburată şi tremura. Era ciudat că ea, care de obicei nu se împodobea cu nici» bijuterie, purta inelul cu „Ochiul din Paradis”, deşi fratele ei i-o interzisese formal, şi judecătorii nu-şi ftw» luau ochii de pe dânsul. Se zbătea în faţa pireciziunii inexorabile, cu care aceşti bărbaţi, ce se credeau cu atât mai îndreptăţiţi cu cât fixau mai mult nestemata, îi puneau întrebări indiscrete şi obscene. Tremurând, cu tot soarele strălucitor, ea se încovoia dureros1 sub lovitura brutală a acestor întrebări, dintre care pe unele nu le înţelegea de loc, se ghemuia, întorcea capul, ferindu-se de privirile lor neruşinate, şi-şi frângea convulsiv degetele subţiri şi osoase. Răspundea încet, cuvintele îi erau gâtuite, unele abia se auzeau., N-o cruţară deloc, fu nevoită să repete şi consilierul de stat Jäger, care era cam tare de urechi, întreba mereu: „Cum?” şi cerea să repete unele lucruri de câte trei ori. Ajunseră la legătura ei cu Ducele. Mai cu seamă consilierul Pflug nu we lăsă: din faptul că Evreul gustase aceste plăceri înaintea Ducelui, voia să construiască o crimă de lesmiajestate. Astfel, tânăra şi drăgălaşa blondă se zbătea, ca legată de un stâlp invizibil şi nimeni n-o cruţa, toţi se înverşunau împotriva iei. Mai întâi Pflug, mândru şi uscăţiv, care o întrebă plin de ură. şi dezgustat ca de o putoare infectă, dacă nu i-a fost greaţă de mijrosul circumcisului; apoi consilierii de stat Faber, Renz, Jäger, Dann, aceşti funcţionari arivişti şi zeloşi, între două vârste, bucuroşi că aveau în sfârşit o afacere interesantă, voiau să afle mereu alte amănunte, ocolind mai întâi chestiunea, pentru a o gusta şi mai mult, ca ajungă apoi la preciziuni brutale. Secretarii, asesorul Bardili şi grefierul Gabler, cu o galanterie respingătoare şi un ton de bunăvoinţă jignitoare, de parcă ar fi vorbit cu o prostituată, căutau circumstanţe atenuante. Preşedintele,

consilierul Gaisberg, se răsti la ea cu glasul tunător, poruncindu-i să nu mai facă ipe ruşinoasa, de vreme ce a gustat din aceste plăceri şi să nu joace pe fetiţa de doisprezece ani, ci să facă bin «să deschidă, clanţa. În cele din urmă, cu mădularele frânte şi tâmplele zvâcninde, ea se întinse, mai moartă de oboseală şi de ruşine, pe un divan, într-o odaie întunecoasă din locuinţa sa; fratele ei se plimba de colo colo, declamând I supărat, şi cuvintele lui îi intrau în urechi chinuind-o, fiară să le înţeleagă.

Deşi membrii comisiunii făceau nişte mutre misterioase şi se declarau muţi, o mulţime din amănuntele. acestor interogatorii pătrunseră în oraş şi în ţară. Şi iarăşi casa din Seegasse, patul luxos şi Leda cu lebăda erau în mintea tuturor. Numele femeilor fură cunoscute, ele nu se puteau ascunde îndeajuns, fură proscrise, li se strigau injurii obscene, erau scuipate şi li se tăie părul. Şi alte amănunte străbătură în public: Un val de lubricitate, pornit din nopţile de dragoste apuse de mult ale lui Süss, inundă ţara. (Bărbaţii chefuiau prin cârciumi, chelneriţele abia se mai puteau apăra de mângâierile lor brutale şi prostituatele făceau afaceri bune. Femeile şi fetele chicoteau, se indignau, multe din ele căpătară o expresie aspră, invidioasă sau amărâtă, altele suspinau din adânc, cu faţa şi trupul moleşite. Un colecţionar englez oferi o sitmlă enormă pentru patul atât de faimos al lui Süsö.

Fireşte că şi tânărul Michael Koppenhöfer auzi de ruşinea suferită de domnişoara Elizabeth Salomea. Ultimele evenimente readuseră la Stuttgart pe acest tânăr. Exilul îl maturizase, el suferise pentru convingerile sale, trecea drept martir şi pentru mulţi tineri era un conducător, un ideal. Poate că unii din camarazii, să-i ştiau că ţinuse la domnişoara Götz, dar ei nu-şi înfrânau batjocura şi dispreţul faţă de această fată şi se gândeau s-o pedepsească pentru totdeauna prin vreun simbol puternic

al dispreţului şi indignării. Nimeni nu credea că sentimentele lui Michael Koppenhöfer, acest tânăr democrat şi virtuos, ar putea să supravieţuiască unei astfel de ruşini. Da altfel, Michael Koppenhöfer nu Spuse niciun cuvânt de ocară, cum s-ar fi aşteptat ceilalţi. Tăcea şi suferea. Nu era nici decuni dispus s-o ierte din slăbiciune. Dar el vedea faţa ei luminoasă, părul ei blond şi suferea. Ceru actele unchiului său. Harpprecht. Pentru acesta, timpurile bune reîncepură odată cu întoarcerea tânărului. Cărţile, dreptul, democraţia, patria, toate aceste valori pentru cari se străduise, trăiau acum şi se resfirau înaintea lui, în acest tânăr cu chipul îndnăsneţ şi oacheş, cu ochii de >un albastru închis. Când procesul domnişoarei Götz pătrunse în oraş, bătrânul se uită îngrijorat la tânărul său, nepot. Îl ştia simţitor şi îşi dădea seama că rana pricinuită de Elizabeth Salomea nu se va cicatriza într-o zi. Se uită la chipul încordat al tânărului, care se silea stă pară indiferent, şovăi, ¡apoi îi dădu actele. Michael începu să citească, dar nu ajunse departe, căci îl apucă o furie nebună împotriva Ducelui, împotriva Evreului, împotriva judecătorilor şi a tuturor bărbaţilor. Din procesul verbal se vedea lămurit ca Süss nu prea lântrebuinţase forţa. D, ar Michael ar fi vrut să ştie că fata a fost forţată, el o vedea cedând numai violenţei. O vedtea albă, delicată şi drăgălaşă, în faţa judecătorilor brutali şi grosolani. Nu avea încotro, probabil că era sentimentalitate, dar i se rupea inima când se gândea la dânsa; el nu putea să şi-o smulgă din Suflet şi să treacă înainte, cu j» asul hotărât, ca toţi bărbaţii. Luptă cu isine însuşi; când bătrânul Harppirecht îi punea cu blândeţe întrebări Semnificative, el se ferea să răspundă. Căută să adune în mintea lui tot ce spiritele ţlibere şi îndrăzneţe spuseseră despre puţina, valoare a castităţii, dar acestea rămaseră pentru dânsul numai teorie, fără viaţă, şi toată simţirea lui se revolta

împotriva lor. În cele din urmă. Se linişti. Va renunţa la orice activitate politică şi, oricât ar râde lumea de dânăul, ea de bărbatul unei târfe, el va ridica pe Elizabeth Salomea până. la dânsul, o va lua în căsătorie, o va purifica şi va trăi retras la ţară, ca savant, departe die lume, numai cu dânsa şi cărţile sale, susţinut de căinţa şi recunoştinţa ei.

Fără să încunoştinţeze pe bătrânul Harpprecht, plecă la moşia familiei Götz, în apropiere de Heilbronn, unde se întorseseră doamnele după interogatoriu. Trecu mult până să fie primit. Apoi găsii pej Elizabeth Salomea făcând pregătiri înfrigurate de plecare. Nici nu ajunse să-i facă propunerea lui generoasă. Domnişoara era uimitor de schimbată. Umbla grăbită printre teancurile de rufiărie, obiecte de toaletă, bibelouri şi cărţi, alegând, împachetând şi glumind pe un ton de amară îşi ironică veselie. Enunţa principii înspăimântătoare. Morala e un lucru foarte relativ. La Stuttgart, până acum un an, era la modă să fii curtenitor şi galant, acum era tocmai contrariul. După părerea ei, Evreul e omul cel mai de valoare din toată Suabia şi singurul cavaler. De altfel „ea pleacă acum în străinătate, mai întâi la Dresda şi la Varşovia, apoi la Neapole şi Paris. Aşa dar, rămâi sănătos! îi făcu un semn cu mâna pe care „Ochiul din Paradis” strălucea de-ţi lua vederea.

Michael Koppenhöfer se întoarse acasă tulburat* cu buzele strânse. Află mai târziu că Elizabeth Salomea ducea la curţile europene viaţa unei mari şi strălucite aventuriere. Printre servitorii săi se afla, ca om de încredere, Arapul Otman.

Magistrul Jacob Policarp Schober intră în celula lui Süss. Încăperea strâmtă era umedă şi întunecoasă şi mirosea a mucegai, Süss stătea ghemuit, respirând anevoie, trupul lui era mai gras1 şi moleşit, faţa acoperită de o barbă sălbatică.

Magistrul se cutremură până în adâncul sufletului când, după îndelungă şovăire, recunoscu în acest nenorocit pe fostul Său stăpân, atât de mare, şi puternic. Nici el nu se simţea bine. Suferea din pricină că adusese pe directorul financiar în această stare, căci de fapt el ei, a acela care salvase credinţa protestantă în Ducat. Era copleşit de durere la gândul că jurase Evreului să tacă; voia să vorbească, Să dovedească nevinovăţia acestui om persecutat, să-l libereze. Süss. asculta clătinând din cap plângerile, rugăminţile, protestăriie sale neîndemânatece şi confuze şi, în cele din, urmă, îi spuse:

— Eşti un om cumseade, Magistre. Nu. sunt mulţi ca tine.

Apoi adăugă, cu un zâmbet vag:

— D, dacă ţii cu orice preţ, poţi vorbi acuma".

Tânărul magistru îi sărută mâna şi plecă fericit.

Alergă la membrii Parlamentului, cărora le trădase odinioară, cu autorizaţia lui Suse, proiectul catolic. Explică, protestă, arătă cum1 stau faptele. Ei îl ascultară uimiţi, fără să înţeleagă. Crezură că doreşte o recompensă târzie pentru că trădase conspiraţia şi contribuise la descoperirea ei. Cu oarecare rezervă i s-a i ăgădui că vor face ceva pentru dânsul şi făcură aluzie la o slujbră. Deoarece el susţinea cu tărie şi insista că denunţase planurile ereticilor cu voinţa, ba chiar din! porunca lui Suss1, parlamentarii îşi pierdură răbdarea, îi spuseră să nu glumească şi bănuiră că la mijloc este o încercare Ide şantaj, cine ştie ce manevră de-a Evreului. Mai cu seamă consilierul Pflug mirosi în această afacere un infam plan de apărare al Evreului şi, deoarece magistrul nu se lăsa şi plictisea pe judecători cu poveştile lui, izbuti să obţină arestarea lui. Cum însă Evreul nu Spusese nimic în această direcţie, care să confirme declaraţiile lui Schoher, ajunseră la concluzia că magistrul e ţicnit, că e un nebun inofensiv,

îşi explicară nebunia lui prin pietismul şi fanatismul său religios şi îi deteră drumul, după o admonestare severă. Istovit şi îngrozit de complicaţiile şi orbirea lumii, magistrul se retrase la Hirsau, unde trăi pentru virtute, pentru bătrâna lui pisică şi pentru poezie.

Filip Heinrich Weissensee îl urmă în curând. Fusese nevoit să demisioneze din postul de preşedinte al consiliului ecleziastic. Poate că Weissensee cel de altă dată: „ar fi putut să: se menţină; acum însă era obosit şi fiară nicio vlagă, şi căzu. mai degrabă din această pricină, decât din voinţa altora. Magdalen Sibylle se înstrăinase foarte mult de tatăl ei. Acum, când d'ecăzuse, ea se simţi atrasă spre dânsul şi căută să se apropie din nou. I se părea că tatăl ei fusese nedreptăţit şi făcu nişte poezii în pari spunea că el fusese răsturnat, nu din vina sa, ci din pricina neşansei lui şi a răutăţii oamenilor. Bătrânul Weissensee însă, n-o lăsă să se apropie de dânsul, se retrase dinaintea ei. dezgustat de burghezi rea şi scârbit de sarcina ei. Ce era să faclă el cu un nepot, născut dintre înă a şi sângele lui Immanuel Rieger, acest bărbat slab şi neînsemnat, mustăcios, pedant, cu chipul atât de lipsit de expresie? Pe lângă acestea îi era ruşine de mania poetică lipsită de talent, a fiicei s-ale. Viaţa lui fusese numai tact şi delicateţă, distincţie şi diplomaţie şi acum îi era ruşine. Se retrase La Hirsau, slărac şi amlărât şi se cufundă în lucrările sale despre comentariile Biblici.»

Între timp, ţara înflorea. Liberată de mâna de fier care o gâtuise, răsufla în voie. Preţurile scăzură, ajungând sub nivelul celor din primii ani ai domniei lui Karl Alexander. Şase livre de pâine costau nonă creiţari, cana de vin vechi, şase creiţari, livra de carne de porc sau de vadă, cinci creiţari, stânjenul de lemne de fag zece fiorini, de stejar, cinci fiorini. Şi chiar dacă politica internă nu era din cele mai bune, – Karl Rudolf spunea: „Datorie!

Dreptate! Autoritate!” şi nu era dispus să cedeze Parlamentului nicio iotă din drepturile sale de suveran – totuşi el chemă în cabinet pe înţeleptul, cinstitul şi circumspectul Bilfinger şi garanţia libertăţilor religioase şi cetăţeneşti, ca şi destinderea economică erau suficiente pentru a mulţumi pe toţi. Gravurile demodate, cari reprezentau pe Karl Rudolf în fruntea trupelor în uniforme ieşite din uz, bătându-se cu Turcii în şalvari şi cu Sarazinii purtând iatagane, furăj (scoase la lumină şi, oriunde se arăta, bătrânul soldat încovoiat şi jerpelit era aclamat”.

Astfel trecu o primăvară înnorată, un început de vană strălucitor, urmat de o vară furtunoasă şi înăbuşitoare, acum toamna luminoasă era pe sfârşite, se simţea primul îngheţ şi Süss se afla tot între pereţii umezi ai celulei sale. Acum era trist şi abătut., Nu, i se părea greu să îndure tortura, probabil că nu era greu nici să moartă, dar era din ce în ce mai apăsător să respiri aerul infect al celulei şi să înghiţi1 pâinea dezgustătoare din această temniţă. Spinarea i se încovoiase membrele i se strâmbaseră» încheieturile îi erau rănite de lanţuri. Afară era aer, afară era soare şi vânt, afară erau copaci şi câmpii, case şi glasuri limpezi, bărbaţi cari alergau după treburi, copii ce săreau, fete, coşii legănau rochiile. Ah, să-şi umple odată gura de aer curat, să poată face o singură dată şapte paşi în locul celor cinci şi jumătate din celulă! Se apucă să scrie. Scriste Regentului. Acesta era un om bătrân, poate că îl va. asculta. Scrise respectuos, obiectiv, fără servilitate. Arătă precis, fără amărăciune, că după legile Ducatului nu era vinovat. De altfel, chiar dacă ici colo a greşit împotriva legilor ţării, el se afla sub protecţia actului de descărcare acordat de către Ducele Karl Alexander, după care el nu poate fi făcut răspunzător. Totuşi, e gata să repare orice pagubă ar fi făcut cuiva prin ¡activitatea sa. A petrecut ¡până acum treizeci şi patru de săptămâni în

închisoare, dintre care o mare. parte în lanţuri. Devenise în temniţă un moşneag. De aceea speră că Alteţa Sa Regientul, căruiai Lse aruncă la picioare, vă avea milă de dânsul.

Aştepta răspunsul cu o încordare pe care nu o mai simţise de multă vrem e. Veni dimineaţa, veni seara, încă o zi şi încă Una, trecu o săptămână şi încă o săptămână. În sfârşit, în timpul interogatoriului zilnic idela nouă la zece, după ce maiorul Glaser în numi triumfător alte câteva nume de feimei, pe care le aflase comisiunea de anchetă, Süss întrebă fără veste dacă nu isâa primit vreun răspuns de la Regent. Maiorul îl întrebă cu o ironie rece, dacă a crezut în adevăr că vor plictisi pe Regent cu obrăzniciile sale jidoveşti. Bineînţeles că elucubraţiile sale de adevărat crimiuaj şi Evreu au fost trimise, dar nu Regentului, ci judecătorilor. În raportul său zilnic, el comunică consilierului Pflug, că faţă de acest răspuns, bruta ebraică păruse cu desăvârşire distrusă-Totuşi, Süss îşi încorda toată puterea de rezistenţă şi deactivitate. Voia să respire, să vadă lumina zilei. De când cu încercările nenorocite ale magistrului Sehober, nu-l mai fu îngăduit stă primească vizite şi însuşi apărătorul său, inimosul avocat Mögling, fu împiedicat de a-l vedea. Dar în acest om bolnăvişi zdrobit se trezi şiretenia de altă dată. Ceru în toată forma şătii se permită asistenţa unui preot. Acest lucru nu i se putea refuza. De acesta voia să se folosească ca isită ajungă la Regent. Dar în curând, speranţele sale fură (Zădărnicite; fu trimis vicarul Hoffmann, pe care îl (Şilia vochiu aderent al partidului constituţional şi adversar al Său declarat. Vicarul credea fireşte, Că în situaţia lui lactualăj, Süss ar fi uşor de convertit şi începu imediat sia se ¡adreseze conştiinţei lui, ironic şi măgulitor în acelaşi timp. Ridicând din umeri, Evreul îşi dăd! u seama că prin această nenorocită alegere pierdea orice nădejde şi declară că nu

zise gândeşte să se convertească, mărturisindu-i cinstit, că nu-l chemase decât pentru a obţine prin intermediul slău o audienţă la Regent. Pastorul mormăi că aceasta nu era de resortul lui şi Süss răspunse că-i mulţumeşte pentru vizită.

Dar vicarul reveni. Era plin de zel; observase în ce stare se afla Süss şi credea că într-un corp zdrobit trebuie să fie şi un suflet zdrobit. Când îl văzu din nou, Evreul zâmbi. Îl ascultă liniştit şi cai atenţie, apoi răspunse, clătinând din cap:

— Schimbarea de religie este actul unui om liber şi nu şade bine unui prizonier.

Dar vicarul nu se dete bătut. Îşi băgase în cap să convingă de adevărurile confesiunii de la Augsburg pe acest om, a cărui faimă se răspândise în lot imperiul, roman. Aduse chiar! un ajutor, celebrul predicator Iohann Konrad Rieger. Cpi doi clerici îşi deferă toată osteneala. Iohann Konrad Rieger desfăşură înaintea lui toate farmecele cunoscutei sale retorier vicarul îl secondă viguros; o întreagă societate de misionari «» ar fi putut să îngrămădească argumente mai multe şi mai serioase. Süss însă, ca Evreu încăpăţânat ce era, rămase în eroarea lui.

Ceilalţi prizonieri, Scheffer, Haliwachs, Bühler şi

Mez furia Lr, alaţi mult mai blând. Aveau legături de rudenie cu familiile parlamentarilor; procesele lor fură conduse cu multă cruţare; judecătorii ocoleau, atenuau lucrurile. Faptele acestor funcţionari, legaţi prin jurământul de credinţă, înalta trădare şi crima de lezmajestate deveneau nişte greşeli din ce în ce mai neînsemnate. Ancheta împotriva lor era o simplia formalitate. Fura condamnaţi la cheltuielile de judecată, eliberaţi şi expulzaţi din ţară. Din motive de prudenţă, expediasem în străinătate cea mai mare parte din suinele extraordinare pe care le câştigaseră în întreprinderile lui Süsă. Nici n-ar fi fost nevoie, deoarece bunurile lor nu fură

atinse. Plecară, împreună cu alţi colaboratori de odinioară ai lui Süss, la depărtare de o leghe şi jumătate, în oraşul liber ESslingen, unde trăiră în pace, primind zilnic vizite din Stuttgart. În calitate de spectatori, urmăriră ou un interes binevoitor procesul împotriva lui Süss, aşteptând ca o schimbare de regim să-i recheme: tânărul prinţ nu va fi veşnic minor şi Karl Rudolf era bătrân.

Averea lui Süss, care se afla în Ducat şi mai întâi de toate palatul său din Seegasse, fură confiscate. Lichidarea afacerilor atât de ramificate şi de întinse ale directorului financiar, prezenta enorme dificultăţi. Scrâşnind din dinţi, Dom Bartelemi. Pancorbo 1 rebut să ceară, concursul lui Nicklas Pfäffle. Tânărul gras şi palid consimţi, dar, aşa indiferent cum părea, puse condiţiuni. Mai întâi de toate nu lăsă pe nimeni să se atingă de lucrurile de care stăpânul său se servise personal. De îndată ce Portughezul îndrăznea să se atingă de ceva, Nicklas Pfäffle devenea recalcitrant, încurca iţele chestiunilor financiare în suspensie, opunea rezistenţă pasivă şi Dom Bartelemi trebuia să-şi descleşteze degetele de pe obiectele ce nu-i acorda tăcutul secretar.

Cu toată îngrijirea, iapa Assiadah slăbise de când nu mai simţea mâna stăpânului său. Maiorul Röder voi s-o ia şi Portughezul i-o făgădui. D; ar Nicklas Pfäffle interveni: oferta maiorului fu întrecută deiod aţă şi înainte de a mai putea reveni, nobilul animal fu adjudecat cumpărătorului străin şi necunoscut şi domnul von Rotier trebui să se arate şi de aci înainte poporului veşnic entuziast, oălare pe bătrânul său roib. Frumoasa Assiadiah fu văzută apoi în grajdul domnişoarei Elizabeth Salomea Götz, unde fu dată în îngrijirea lui Otman. Mai târziu, având mare nevoie de bani, domnişoara fu nevoitei să se despartă de dânsa. O vându unui bogat Muăulman şi Assiadah dispăru iarăşi în Orientul din care venise.

Şi papagalul Achiba, care striga: „Ma vie pour mon souverain” şi: „Cum a binevoit Alteţa Voastră să doarmă?” fu smuls de Nicklas Pfăffle din mâinile lacomului învingător. El însiuşi duse colivia şi pasărea la Frankfurt, unde Isac Landauer găsise un cumpărător simpatic. Marele financiar primi pe secretar în biroul (particular, neaerisit şi întunecos, din întortocheata sa casă din ghetlo în caftanul său unsuros, el şedea într-o atitudine silită şi inestetică în faţa secretarului gras şi palid, se uită chiorâş la pasărea stridentă şi în cele din un Un zise:

— I-am spus-o la timp: ce nevoie are un Evreu de un papagal?

Îşi trecu grăbit degetele prin barba blondă-roşcată şi spălăcită ca de capră, privind supărat în jurul său. Nicklas Pfăffle tăcea. După aceea însă, cei doi bărbaţi mai rămaseră câteva ceasuri împreună, vorbind despre multe lucruri, unul indolent şi mionosilab, – celălalt grăbit, jeluindu-Se, acuzând şi ameninţând cu violenţă.

În urma acestei convorbiri, atât Isac Landauer, cât şi Nicklas Pfăffle făcură câteva călătorii. Chiar de la început, Evreii au căutat să facă ceva pentru directorul financiar căzut în dizgraţie. Acum, această activitate fu organizată. În jurul miniştrilor şi marilor seniori de la diferitele curţi europene se aflau bancheri evrei; cari discutau procesul din Württemberg. Ei nu insistau nici asupra persoanei lui Süss; nici asupra tratamentului aspru ¡pe care trebuia să-l sufere. Accentuau mai ales cât de arbitrar era condus acest jproces, împotriva dreptului roman şi german ca şi împotriva legilor ţării. Funcţionarii publici fuseseră lăsaţi în libertate, în vreme ce anchetau iun om particular, care nici nu era suixus al Ducatului, pentru trădare împotriva Constituţiei. Ivxista un rescript ducal care îl apăra de toate urmările judiciare. Nu ţineau seama de această iscălitură înaltă şi sfântă şi-l urmăreau pentru crimă de les-

majestale. Asta era dreptate? Mai exista vreo siguranţă, vreo garanţie într-un astfel de stat? Era cu putinţă să mai tratezi cu un astfel de guvern şi să închei afaceri? Süss a păcătuit împotriva unui singur paragraf din lege. Se culcase – ce criminal! – cu femei creştine. Der aceea i se confisca averea. Era drept? Asta e justiţiei? Puteai să acorzi credit unui astfel de stat?

Aceasta se petrecea la toate curţile. Ambasadorii din Württemberg erau luaţi în bătaie de joc şi lumea râdea mai ales de morala acestui stat profitor, care exploata amorurile unui particular, ca să-şi acopere deficitul financiar. Pretutindeni se ştia că judecătorii tărăgănează procesul, numai ca să se îngraşe din diurne. Se mai spunea că atâta purecă fiecare întâlnire amoroasă a Evreului, până când fiecare din ei câştigă o mie de taleri. 1

Iohann Daniel Harpprecht se prezentă la Regenţ cu referatul asupra mersului anchetei. El vorbi sincer şi fără. Înconjur: dacă lucrurile continuau tot aşa, justiţia suabă îşi va pierde tot prestigiul. Se făcuseră destul (die ridicoli. Nu avea nevoie să accentueze că Evreul e pentru dânsul o bestie primejdioasă. Dar nu se cuvine să tor< urezi un om în aşa chip, într-un stat modern şi civilizat. S-ar putea aduna, în sfârşit, argumentele şi s-ar putea ajunge la o concluzie şi o sentinţă. Era un adevărat scandal să laşi pe ceilalţi criminali mai mari să scape. Înţelege necesitatea politică a acestei indulgenţe; dar atunci să nu se mai blameze printr-un tratament barbav şi inutil, aplicat Evreului. Mai cu seamă chestiujâea femeilor, aşa cam o tratează! coimisduneia, e o porcărie care corupe întreaga ţară Bătrânul jurisconsult se înflăcăra şi întrebuiaţă cuvinte drastice. Dacă se ţineau de litera legii, căzută de mph în desuetudine, trebuiau să ardia şi femeile. Nimeni nu se gândea la aceasta. Atunci, unde dracu’ voiau să ajungă? În fiecare noapte, o Sută de mii de femei din Ducat

se culcau cu câte cineva. Niciun Evreu şi niciun eretic care pe culcă cu o femeie nu periclitează nici siguranţa Statului, nici a religiei, nici a Constituţiei. Măcar să nu se fi ocupat Evreul toate zilele şi nopţile lui cu altceva! Dţe altfel Evreul, care, cu toate torturile n-a trădat niedun nume, i iste pare mai cavaler decât zeloşii săi judecători. Şi, la urma urmei, Să nu-şi mai bage nasul şi mâinile în această, porcărie…

Bătrânul Regent asculta posomorât; Harpiprecht striga sus şi tare ceea ce el însuşi simţise mai vag. Datoria! Dreptatea! şi dădu ordin de suspendare a anchetei asupra femeilor. Pe câteva din acestea le pedepsi cu bătaia şi le puse să tragă, cum era obiceiul, o căruţă de gunoiu prin tot oraşul. Porunci ca Süss să fie tratat, nu eu slăbiciune, dar omeneşte. Maiorul Glaser urmă eu pedantă exactitate aceste instrucţiuni. Fără slăbiciune: celula Evreului măsura, ca şi mai înainte, numai cinci paşi şi jumătate, el fu pus în lanţuri la fiecare două zile, i ¡se dădiu carne numai Duminica şi nu avea unie să poarte decât îmbrăcămintea cea mai simiptă. Omeneşte: odată la două zile căpăta apă de spălat, celui «avea acum podea de lemn şi o laviţă pientru dormit.

Ordinele Regentului îşi făcură efectul şi. asupra membrilor din comisiunea de anchetă. Deşi spuneau vorbe mari, începură şi ei să se simtă stingheriţi de reprobarea tot mai puternică şi mai abil aţâţată a străinătăţii. În adevăr, nu era chiar atât de simplu să motivezi formal o condamnare irecuzabilă. Cu siguranţă că Harpprecht şi Schöpf nu-şi vor da asentimentul, dar şi alţii, mai cu seamă cei mai tineri, începură să şovăie, temându-se să nu se facă de râs. Avocatul

Mögling prinse curaj. Îşi şlefuia pledoaria tot mai mult* aşeza cuvintele tot mai frumos, aşa încât putea să-şi spună în toată liniştea, că-şi câştiga cinstii şi în sudoarea

frunţii onorariul.

Consilierul Pflug vedea că maşinaţiunile evrecşli periclitează, serios condamnarea şi nimicirea lui Süss. Fanatismul slău arzător creştea, îi rodea sufletul şi nu-i lătsia o clipă de răgaz. Ţinta fusese prea aproape; dacă. n-ar atinge-o, n-ar putea să reziste durerii. Uscăţiv, amfirât, chinuit de ideea lui fixă, inaccesibil oricărui argument, se ducea pe la toţi parlamentarii, pie cari îi cunoştea drept duşmani neîmpăcaţi ai lui Süs’s. Se sfătuia neîncetat cu Dom Bartelemi Pancorbo. Nu cruţa nici bani, nici osteneală. Apărură o. mulţime de scrieri împotriva Evreului. Amărăciunea poporului cu privire la uşurinţa cu care scăpaseră Mez, Bühler, Haliwachs şi ceilalţi, fu îndreptată cu toată violenţa împotriva lui Süss. Se răspândi zvonul că şi Süss va fi eliberat în curând. Judecătorii, despre care se credea că se vor rosti cu indulgenţă, chiar şi Harpprecht, cel atât de stimat de toată lumea, fură asediaţi din toate părţile, hărţuiţi până şi la berărie. Avură loc manifestaţiuni în masă. „Jidovul la spânzurătoare”, fu lozinca pe care o lansară Pflug şi Dom Bartelemi Pancorbo. „Jidovul la spânzurătoare!” se striga în Parlament şi din înălţimea amvoanelor. „Jidovul la spânzurătoare!” urla poporul, cântau ştrengarii în ritmul unui cântec popular, constatau cu greoaie convingere ţăranii, până în fermele cele mai singuratice.

Prin această presiune, von Pflug obţinu demisia câtorva membri ai comisiunii. În locul lor veniră duşmani personali ai lui Süss, al căror vot trebuia să fie în sensul lui: foşjtii miniştri Forsiner şi Negendank, pe care îi răsturnase Süss; ambiţiosul Heinrich von Schütz, căruia Süss îi stătuse mereu în cale, de pe vremea lui Karl Alexander; ba chiar von Pflug izbuti să obţină şi «urnirea în comi & iune a tânărului consilier von G6 iz, ca aţă se poată răzbuna cu toată furia pe corupătorul mamei şi

surorii sale.

Toţi aceştia erau acum însărcinaţi stă judece pe Süss. Ura lor era mult mai arzătoare decât setea de bani; poporul cerea insistent o sentinţă definitivă şi ei erau gata să cedeze acestei presiuni. Grăbiră ancheta. Actul de acuzare al consilierului de stat Filip Heinrich Jäger punea în Sarcina lui Süss aproape toate delictele comise sub Karl Alexander, chiar şi acelea despre care. nu se putea să fi avut cunoştinţă. El devenea singurul răspunzător pentru actele oficiale ale tuturor funcţionarilor de stat, de la membrii guvernului, până la cel din urmă dintre subalterni. Pledoaria inimoasă a curagiosului avocat Mögling abia de fu citită. Orbiţi de ură, judecătorii înlăturară faptele, de abia atinseră în motivarea sentinţei numeroasele obiecţiuni cari fuseseră ridicate împotriva competinţei lor, şi cari excludeau o condamnare legală- Declarară pe Evreu vinovat de nenumărate crime: mai întâi împotriva Ducelui, al doilea, împotriva credincioşilor ¡Săi consilieri, a miniştrilor şi a întregii naţiuni, pe care îi ponegrise în faţa Prinţului, făcându-i suspecţi şi provocând dizgraţia lor; al treilea, împotriva Parlamentului şi a Constituţiei – aci reamintiră multe ordonanţe ale lui Süss, mai cu seamă aceea privitoare la curăţirea coşurilor; al patrulea, împotriva comunelor şi a unor particulari. Îl declarară. vinovat de crimă de lezmajestate, de crimă împotriva Statului, falsificare de monedă şi înaltă trădare. Pe aceste motive, tribunalul excepţional, instituit pentru anchetarea crimelor sale, condamna pe Joseph Süss Oppenheimer, Evreu şi fost director financiar, la moartea prin ştreang. Acest mod de execuţie fu acordat acuzatului, ca fiind pedeapsa obişnuită în cele mai multe din crimele puse în sarcina lui, dar mai cu seamă pentru că ţinea mijlocia între sfâşierea în patru, pedeapsa obişnuită pentru crima de lezmajestate, între arderea pe rug, care se

cuvenea falsificatorilor ¡de monedă şi între execuţia mai onorabilă prin sabie.

Membrii comisiunii se umflau în pene. Imbrucaseră sentinţa într-o formă oarecum convenabilă. Juriştii pedanţi n-aveau decât să i-i găsească cusur; ei ştiau că poporul, cu instinctul său sigur, era de partea lor.

Consilierul financiar şi furaisor al guvernului din Darmstadt, baronul Tauffenberger, şedea neliniştit în biroul său plin de acte. În faţa lui şedea deznădăjduită, frumoasă şi înnebunită, mama lui, Michaela Süss. De şapte ani, de când: el nu se mai numea Nathan Süse Oppenheimer, ei. Se botezase, adoptând numele de baron Ludwig Filip Tauffenberger, ea nu-l mai Văzuse. Frumoasa brătrânia, care îşi umplea golul vieţii cu preocupări de toaletă, corespondenţă, teatru, protecţia tinerilor artişti, călătorii şi relaţii mondene, evitase în totdeauna eu grijă oraşul Darmstadt, unde şedea fiul ei mi-ai mare. Ar fi înţeles dacă al doilea fiu, Ioseph, s-ar fi convertit la religia tatălui său, ha chiar ar fi privit acest lucru cu plăcere, căci, conştientă de greşeala ei, ea căuta cu duioşie pe chipul lui trăsăturile tatălui Său. Dar ca Nathan, fiul cantorului Isaschar Süsskind, să treacă la creştinism, i se părea un mare sacrilegiu, pe care desigur că va trebui să-l ispăşească cândva. ea privea cu frică norocul şi. ascensiunea lui. Faptul că Iosepib, cel pios şi nobil, care a salvat pe Iechesckel Seligmann* şi care, cu toată ispita nemaiauzită, rămăsese Evreu, faptul să tocmai el trebuia să sfârşească în chip atât de crud, în vreme ce nelegiuitul, renegatul, era în plină prosperitate, o tulbura şi o umplea de deznădejde.

Michaela Süss îşi iubise bărbatul în felul ei. Acesta fusese un om simpatic şi bun, un mare cântăreţ şi actor, dar mai ales un bărbat blând şi comod, călătorind mult şi care nu dădea ascultare vorbelor reci ce i se spuneau

despre soţia sa, ci rămânea tot atât de duios şi de recunoscător pentru frumuseţea ei. De altfel, în lunga ei viaţă uşuratică, iubise mulţi bărbaţi. Dar cele câteva luni petrecute cu strălucitul Georg Eberhard Heydersdorff însemnaseră pentru ea apogeul. Când veni nenorocirea şi el fu copleşit de ruşine, Muchiela simţi cea mai mare durere din viaţa ei.

Apoi regăsi pe iubitul ei în fiul său Ioseph. Asistase fără Suflare, pierdută de admiraţie, la fericita lui ascensiune iubind într-însul tinereţea şi farmecul ei i, strălucirea şi beţia de odinioară. Plutea într-o beatitudine nesfârşită, cu privirile magnetizate de geniul, de norocul, de măreţia lui. Şi acum se repeta, cu şi mai în uită cruzime, jocul sorţii şi căderea tatălui său.

Crezuse, la început, că arestarea fiului ei era numai un pretext, o comedie, din care va ieşi în curând cu atât mai strălucitor. Acum trebuia să-şi dea seama că lucrul era grozav de serios. Sentinţa, ce-i drept, nu fusese încă pronunţată, dar în tot Imperiul circula zvonul tot mai precis şi mai ameninţător, că Württembergezii voi spânzura foarte curând pe fostul lor director financiar. Refrenul: „Jidovul la spânzurătoarei” nu era cântat numai pe malurile Neckarului, ci pe tot parcursul Rhinului. Michaela nu putea să gonească această melodie crudă din urechi şi din zi în zi era tot mai deznădăjduită. Făcu încercări stângace să vie în ajutorul fiului ei, trimise în toată lumea scrisori pline de durere. Cel puţin daa A ar fi auzit despre Rabbi Gabriel! II Scrise o Scrisoare disperată, fără să ştie dacă o va primi; căci nu ştia sigur dacă se află în Olanda. Scrisese fiicei Sale măritate la Viena, trimise o mulţime de Scrisori rudelor Oppenheimer de acolo, şi în cele din urmă se hotărî pentru demersul Suprem, se duse la fiul slău mai mare, cel botezat. Şi acum şedea cu gura pe jumătate deschisă, într-o aşteptare dureroasă, privind

pe fiul său cu ochii înnebuniţi de spaimă şi gemând: „Ce să fac? Ce să fac?”

Baronul Tauffenberger se frământa pe scaun, umbla nervos printre hârtiile de pe birou, se agita. Era Mi bărbat cam mărunt, gras, cu obrazul alb şi foarte îngrijit, cu ochii vii şi bulbucaţi, cu degetele groas* şi strâmbe, lipsit de eleganţă, cp toată îmbrăcămintea lui de un lux căutat. Deşi făcea pe liber cugetătorul, creştinismul său îl stânjenea. Îi plăcea să-şi bată joc de obiceiurile evreieşti şi se afla în relaţii de prietenie cu profesorul Karl Anton din Helmstadt şi cu fost vil protopop din Denkendorf, Iohann Friedrich Paulus, permutat acum la Stuttgart, amândoi Evrei botezaţi şi apostoli fanatici ai doctrinei creştine. Dar invidia din tot sufletul pe fratele său, mai tânăr, pentmcă a fost în stare să ajungă cu mult mai departe decât dânsul şi totuşi stă rămână Evreu. De altfel, Ioseph îi arătase pe faţă tot dispreţul său şi odată, când se întâlniră la curtea electorului palatin, îi întorsese spatele. Dacă se ciocneau unul de altul într-o chestiune de afaceri, începeai să se judece, fără măcar să încerce o împăcare, şi renegatul era rănit în adâncul sufletului că fratele său simţea atâta aversiune şi dezgust împotriva lui, încât nici în chestiunile cele mai importante nu catadicsea să trateze cu el personal, ci, cu riscul de a pierde, rezolva totul prin agenţii săii. Căderea şi ruşinea fratelui său îl atinse în adâncul sufletului. Fu nevoit să îndure glume şi batjocuri usturătoare; cu toate acestea, văzând pe mama sa atât de disperată, cerşind ajutorul său pentru fiul cel mai iubit şi mai admirat, el nu-şi putu înăbuşi un sentiment de triumf.

— Iată, acuma vezi, repetă el de mai multe ori cu glasul limpede şi puternic. Nu se poate ca cineva să se ridice atât de sus şi totuşi să rămână Evreu. Nici nu şade bine, insistă el cu gesturi violente, aceasta nu trebuie să fie, e împotriva ordinii divine şi a drepturilor omeneşti.

Dar Michaela nu voia să ştie de gloate acestea. „Ce să fac? Ce să fac?” se jelea ea mereu pe acelaşi ton.

Tauffenberger se ridică, umblă nervos prin odaie, mută teancurile de acte dintr-un colţ într-altul al mesei.

— Există un singur mijloc, zise el în cele din urmă. Deoarece Michaela se uita la el cu o privire plină de încordare şi nădejde, el prinsie curaj şi zise, pe tonul cel mai liniştit şi mai natural: – Trebuie să se boteze.

Michaela rămase pe gânduri, apoi răspunse descurajată:

s – N-o va face. Rabbi Gabriel nu va îngădui.

Fiul ei o îngână în batjocură:

— Nu va îngădui 1 Nici mie nu mi-a îngăduit. Dacă l-aş fi ascultat, poate că aş fi ajuns şi eu acolo unde e Ios eph. Nu va îngădui! Nu va îngădui! – repetă supărat şi gesticulând mereu. Altceva nu ştiu, încheie scurt, oprindu-se pe loc. Şi deoarece văzu e pe mama lui descurajată, cu ochii stinşi, adăugă: i

— Voi face bucuros tot ce voi putea, ca să salvez ceea ce se mai poate salva din averea lui, deşi na meritat-o. Voi pune mâna pe tot ce: mai poate fi salvat la Heidelberg, la Frankfurt şi Mannheim. Nu voi cruţa nicio cheltuială pentru a interveni la Stuttgart, la guvern, la judecători, ia închisoare. Dar, dacă nu se botează, încheie dânsul ridicând? din umeri, cu greu voi izbuti să fac (ţeva.

Când plecă, Michaela avea mersul mai greoiu şi mai nesigur.

Între timp, la Stuttgart, Nicklas Pfäffle lucra pentru stăpânul lui, cu calmul său neschimbat. Sume mari de bani se scurseră în buzunarele funcţionarilor publici şi judecătoreşti. Deoarece Regentul dăduse ordin ca să cerceteze cu toată străşnicia averea legitimă a lui Süss şi ca aceste bunuri să nu fie atinse, secretarul avea la dispoziţie mijloace din belşug. Vaze scumpe, covoare şi

pietre preţioase trecură, sub forma unor ¡amintiri, din casa lui Süss în aceea a parlamentarilor influenţi, a funcţionarilor de stat şi ai curţii, cari, în mod oficial nu aveau nicio legătură cu afacerea directorului financiar, dar puteau să lucreze cu atât mai bine ca intermediari.

Prin toată Evreimea trecea zvonul, mai întâi timid, apoi din ce în ce mai puternic: ¡” El a salvat pe reb lecheskel Seliginann, a întins mâna lui protectoare, apărând Evreii de pe Neckar şi Rhin. Acum Edom şi toţi nelegiuiţii s-au reunit ca să se abată asupra lui. Era prea mare, împrăştia prea multă strălucire asupra întregii Evreimi. Au căzut asupra lui ca Haman necredinciosul şi vor să-l ucidă. Ajutaţi şi scăpaţi, pe Reb Joseph Süss Oppenheimer, care a fost un bun Evreii şi-i care, în gloria lui, şi-a întins mâna protectoare asupra intrigii Evreimi”. În toate sinagogile oamenii se rugau, şi posteau, cei puternici interveneau prin cancelarii şi cabinetele ministeriale, se adunară bani, mulţi bani, tot mai mulţi bani, o sumă uriaşă, în mâinile lui reb Isac Simon Landauer, furnisor al curţii şi bun Evreu, icare fusese însărcinat de către rabini şi comunităţi să apere cu toată puterea, cu toată priceperea şi mijloacele sale pe nenorocitul Iosfeph Süss Oppenheimer, salvatorul lui Israel în marea lui nenorocire. Isac Landauer avea un plan, nu tocmai iscusit, dar direct şi temerar, ¡pentru cazul că vor îndrăzni în adevăr să condamne pe Süss. Pentru acest plan avea nevoie de bani, nespus de mulţi bani. Şi acum curgeau în casele lui sume ¡fabuloase, aur strălucitor, poliţe, trate; cei modeşti dădeau puţin „cei mari. dădeau mult, în toate ţările, în toate ¡comunităţile, în toată lumea.

Johann Daniel Harpprecht lucra în biblioteca sa. Regentul nu confirmase încă sentinţa comisiunii, poruncise ca, deocamdată, să rămână secretă şi i-o trimisese spre expertiză, împreună cu un enorm material.

Bătrânul era tare mâhnit. Se împlineau patru ani de când îşi dăduăe părerea asupra cazului lui Iecheskiel Seligman şi fusese nevoit, cu toată părerea de rău, să salveze pe acel Jidov murdar. Lipitorile se retrăseseră acum, ascunzându-se care încotro; dintre cele cari mişunau sus, cele grase, Ducele şi Evreul, unul era mort, celălalt zăcea neputincios sub picioarele sale, şi nu depindea decât de dânsul ca să-l strivească. Ah, au supt destul! El, Harppirecht, fusese un om puternic şi acum devenise un moşneag, din pricina lor. O mulţime de piälmänt, de păduri şi ogoare, de trupuri şi suflete. omeneşti, au fost mâncate sau distruse de ei, şi tânărul Michael se prăpădea de inimă rea, iar blânda şi frumoasa Elizabeth Salomea devenise o prostituată din pricina lor. Şi dadă lipitorile au fost gonite şi au dispărut, vor reveni, aşa cum au revenit întotdeauna şi vechiul organisân se va prăbuşi în cele din urmă. Şi acum şedea dinaintea actelor şi trebuia să hotărască dacă e drept să striveşti această lipitoare primejdioasă.

Bilfinger intră. El era acum adevăratul guvernator al ţării, un guvernator credincios şi modest, care muncea pe brânci şi cu folos. Munca îi pria şi acest bărbat gras şi sângeros părea cu zece ani mai tânăr dicât Harpprecht, cu care era într-o vârstă1.

— Unde ai ajuns, frate? întrebă el, privind grămada de acte. E acelaşi lucru, adăugă apoi încet şi stingherit „ca pe vremuri, chestiunea cu Evreul Iecheskel?

Afară ningea, fulgii cădeau moi şi deşi. În odaie era linişte. De alături se auzea pasul tânărului Michael Koppenhöfer.

— D, a, scumpe frate, zise Harpprecht. E acelaşi lucru. După litera codului penal, nu sunt destule dovezi.

Bilfinger luă o parte din hârtii, le răsfoi şi le puse iar k\ loc.

— Nu trebuie să ne gândim, dragă frate, zise el după. câtva timp, că în statul constituţional Württemberg, acuzatul şi-a îngăduit atâteaexcepţiuni de la litera legii, încât acum trebuie să sufere şi el, să facem o excepţie de la formele stricte ale dreptului?

— Ba da, răspunse Harpprecht, dar nu eu, ci Ducele.

Între timp ste terminase şi procesul intentat generalului Remehingen. Nobil, iezuit şi austriac, el nu fu tratat cu atâta indulgenţă ca autohtonii Haliwachs, Mez, Bühler, Lamprechts, Scheffer; el nu avea rude în cabinet, tratase în totdeauna pe civili cu dispreţ, pe toţi acei cari nu erau nobili, şi mai ales pe deputaţi „drept canalii, mitocani, plebe, şi era foarte urât de toată lumea. Ancheta fu severă şi adună dovezi ca să-l conilamne, dacă nu la moarte, cel puţin la închisoare. pe viaţă.

Dar în acest timp fu terminat acordul între Karl Rutdolf şi Ducesa – văduvă, cu privire la tutela moştenitorului, acord conceput în termeni foarte favorabili pentru Regent, şi fu siupus, odată cu regulamentul Regenţei, aprobării cancelariei imperiale. Părea deci grozav de nepotrivit în acest moment să indispună curtea viep neză prin pedepsirea unui catolic austriac. Hotărâră deci să amâne pronunţarea sentinţei şi, până una-alta; dieteră drumul generalului, pe cuvânt de onoare. Cum era de aşteptat, Remehingen îşi călcă cuvântul şi fagi peste graniţă, intrând în serviciul Veneţiei, sub generalul Schulenberg. Fu condamnat în contumacie şi protestă de mai multe ori la împărat. Ani întregi continuă să-şi verse tot veninul şi toată amărăciunea asupra Ducatului, copleşindu-l de Cele mai murdare injurii.

Poporul era revoltat de fuga lui Remehingen. Acum toţi exploatatorii naţiunii scăpaseră nepedepsiţi; se aşezară la Esslingen, la depărtare de o leghe jumătate, râdeau de dânşii, sau le făceau dificultăţi şi împroşeau cu

noroiu, ca Remehingen. Nu mai aveau decât pe Evreu. Cel puţin acesta stă plătească pentru toţi. Pflug şi Pancorbo se puseră iar pe lucru, aţâţând poporul şi pliătind manifestaţiuni. Şi mai sălbatic şi mai violent şi mai ameninţător răsunau prin toată ţara cuvintele: „Jidovul la spânzurătoare!”

Astfel stăteau lucrurile, când Harpprecht înmână Regentului rezultatul expertizei sale. Tdotărârea acestui bărbat drept şi leal nu fu tulburată1 nici1 de ura împotriva Evreului, nici de urletele poporului, care striga”, cerând într-un glas moartea prizonierului, nici de favoarea sau defavoarea cabinetului şi a parlamentului. Profesorul de drept spunea: „Consilierii şi miniştrii cari au jurat pe Constituţie şi cari au semnat ordinele şi decretele incriminate, trebuie urmăriţi şi pedepsiţi, nu însă şi străinul, care nu a depus jurământ şi care nu îndeplinea nicio funcţie publică. Cei dintâi sunt.

Ufypă dreptul roman şi german, pasibili de pedeapjsa cu moartea, cestălalt însă nu, cu excepţia unui singur cap de acuzare, raporturile sexuale cu femei creştine. Acest punct nu poate fi luat în consideraţie, din diverse motive, şi nici comisiunea nu l-a prenumărat în motivarea sentinţei. Profesorul încheia, spunând că în baza legilor în vigoare, atât în Imperiu, cât şi în Ducat, acuzatul nu putea să fie condamnat la moarte; trebuia stă i se confişte tot ce furase, atât cât se putea dovedi, gpH să; de expulzat din ţară.

Mic, încovoiat şi jerpelit, bătrânul Duce încărunţit de ani, asculta cu atenţie pe acest bărbat greoiu, leal şi obiectiv.

— Eşti de părere, aşa dar, zise el în cele din urmă, da judecătorii au condamnat mai mult pe Evreu decât pe criminal?

— Da, zise Harpprecht.

Pe stradă, cineva fluiera refrenul popular: „Jidovul la spânzurătoare!” Bătrânul Regent strânse buzele.

— Aş vrea sia pot urma sfatul dumitale, zise el, despărţindu-se de jurist.

A doua zi, Regentul semna sentinţa de moarte.

— E mai bine ca Evreul să fie spânzurat pe nedrept, zise el, decât să trăiască pe drept „şi ţara să continue a fi tulburată. Apoi adăugă:

— E un eveniment rar ca un Evreu să plătească pentru nişte criminali creştini.

Prin coridoarele goale şi întunecoase ale fortăreţei Hohenasperg, pe treptele întortocheate, Michaela Süss păşea/în urma unui caporal morocănos, cu o legătură fioroasă de chei. Inima bătrânei femei răsfăţate bătea cu putere, văzând peste tot numai ziduri şi arme grosolane, un întreg aparat sinistru şi ameninţător. Caporalul tropăia cu paşi repezi şi ea îl urma cu greutate, pierzându-şi răsuflarea, dar nu îndrăzni să spună nimic. În sfârşit, o uşă scundă scârţâi în ţâţâni. Răsuflând din greu, ea văzu o încăpere goală, în care, pe o laviţă, şedea un bătrân gras şi moleşii, cu spatele adus, ou barba albia, murdară, mormăind un cântec.

— Nu e (ăsta, domnule; vreau să-l văd pe losepii Süss.

Caporalul răspunse morocănos:

— Ăsta e Ovreiul, cucoană.

Cuprinsă de o spaimă, care îi îngheţă sângele în vine, Michaela Süss; se uită la prizonier, care e îndrepta acum faţa spre dânsa, clipind din ochii lui căprii, cam inflamaţi. Caporalul închise uşa pe dinafară, zăngănind; din chei. Acesta e fiul! Acest bărbat urât şi neîngrijiit, mai bătrân decât dânsa, să fie strălucitorul ei fiu! O, nu se mai vedea nimic, nici cea mai mică urmă din Heydersdorff într-însul, mai degrabă, observă ea cu groază şi curiozitate, semăna

eu Rabbi Gabriel, deşi avea barbă. Ea îl privi timidă şi îngrozită, şi nu simţi nimic din mila sfâşietoare de mai înainte; simţi cum îi alunecă din suflet şi. acum acesta îi rămânea gol. Vedea un om străin, murdar şi neîngrijit pe care, ste înţelege, trebuie să-l compătimeşti, căci e închis şi o duce rău, şi afară ţde asta era Evreu. Dar sufletul ei se închisese din nou, ca într-o carapace. Era o femeie străină şi elegantă, care se simţea încurcată în faţa acestui bărbat neîngrijit, care alunecase în noroiu.,;

Mai pe urmă, când începură să vorbească, ea nu mai găsi niciun cuvânt sincer. El îi vorbi cu blândeţe, cu o bunătate superioară, aproape glumeaţă şi îi mângâie mâinile albe. Ea plânse puţin. Dar niciunul din cuvintele lui nu-i pătrunse în suflet. Se gândea mereu: acest om bătrân, fiul meu! şi se închidea în sine. La drept vorirind, se bucură, când ora, pe care îi îngăduiseră s-o petreacă cu dânsul trecu, şi caporalul cel morocănos veni s-o ia. Din prag, mai privi odată plină de groază la bătrânul, care era fiul ei. ilândi părăsi fortăreaţa, ea fu aceea care grăbi pasul.

Puţin după aceea intră în celulă un bărbat tăcut, blând şi trist şi se înclină foarte politicos. Mâini mari şi albe, priivire melancolică şi o faţă grasă şi albăstrie die atâta ras. Vorbea încet, cu glasül exersat şi monoton. Era Iohann Friedrich Paulus, fostul protopop din Dankendorf, actual predicator la Stuttgart, Evreu botezat. Fusese trimis de vicarul Hofftnan. Acesta ar fi dorit să convertească singjir pe încăpăţânatul de Süss, dar văzând că era puţină speranţă, preferă ca, un altul ăă-şi ia această însărcinare, decât să renunţe de tot. Evreul de altă dată ar putea să se insinueze mai bine, stă se strecoare mai sigur în această, inimă împietrită.

Liniştit şi politicos, renegatul şedea lipit de perete şi cu toată corpolenţa lui, părea ciudat, de fantomatic, îşi

plimba prin celulă privirea tristă a ¡ochilor săi în formă de migdală. Vorbea încet, pe un, ton de conversaţie.

— Toate acestea, spunea el, sunt numai învelişul şi masca. Palatul dumitale, această celulă „judaismul duinitale, creştinismul meu: înveliş, mască. Singurii realitate e să simţi în tine izvorul ¡Divinităţii. Să fii lumină din lumină, cuvânt din cuvânt. Te-am văzut ridicându-te, domnule director financiar, te-am văzut în toată gloria dumitale, plutind în înălţimi. Eu sunt un prieten şi un discipol al rabinului Ionathan. Eybeschütz, care, la rândul lui, e prieten cu unchiul dumitale, Rabbi Gabriel. Am avut de multe ori dorinţa să vorbesc cu dumneata, domnule director financiar. Nu pentru că mă dispreţuia! poate din pricina botezului meu, ci pentru că voiam să-ţi schimbi părerea. Văzându-te acuma, încheie dânsul tremurând de emoţie, şi glasu-i ¡mângâietor deveni şi mai blând, îmi dau bine seama că am venit pentru amândoi, pentru mine, ca şi pentru dumneata…

— Aţi venit, cu toate acestea, răspunse Süss, ca să mă convertiţi la creştinism. Vicarul Hoffmann v a trimis aci. Nu-i adevărat, venerate părinte? Sau să vă numesc Rabbi, învăţătorul nostru? zâmbi el.

Omul de lângă perete zise:

— Nu e greu şi e chiar frumos să te încăpăţânezi şi să ¡devii un martir. Mulţi mă dispreţuesc pentru că nr, am botezat. D, ar insultele nu mă dor., Nu mă emoţionez şi nu le şterg. Pentru dă eu-am farul-o nici pentru pâine, nici pentru onoruri, numai pentru idee, pentru legea mea. Domneata ai legea dumitale, ideea dumitale. Nu e oare mai drept să trăieşti această lege până la urmjă, să nu laşi să se stingă această lumină, chi ar dacă în locul hainei evreieşti ar trebui isită îmbraci o haină creştinească? Să; trăieşti într-o astfel de pelulă, – privirea sa blândă lunecă pe zidurile goale, – e desigur foarte greu. Dar cine îţi

spune, Excelenţă, că tot ce e greu e un merit?

— Aveţi darul, venerate părinte, sia înveliţi doctrina religiei dumneavoastră într-o haină foarte confortabilă. Un pat moale, o cameră plăcută, o (friptură de vânat şi un vin vechi de Madera sunt realităţi (incontestabile, accesibile şi plăcutei; şi ceea ce aţi spus despre cuvânt din cuvânt şi lumină din lumină, sună (foarte bine la ureche. Dar cum vedeţi, am schimbat palatul ¡meu din Şeegiassb cu această celulă. Am fost Bănuit în toate acţiunile mele, dar niciodată nu s-a îndoit cineva că sunt un negustor priceput. Trebuie deci să fi avut – Sus zâmbi cu şiretenie – motivele rutele, ca să fac acest schimb. Spuneţi domnului vicar, încheie dânsul vesel şi politicos, şi spuneţi-vă şi dumneavoastră: aţi făcut şi aţi spus tot ce a fost lomeneşte posibil. Vina e a mea, în adevăr, numai a mea. \ 1

Gând rămase singur, Sus fredonă, zâmbi şi Clătină din cap. Se gândi la Michaela. Ce piuit iubea pe această femeie nebună! Se simţi slab, uşor, de o oboseală plăcută, ca un bolnav, într-un aşternut cald1, simţind că se însănătoşeşte. Astfel şedea şi el, fredonând, pe laviţă. Atunci, pe neaşteptate, copila îi apăru şi îi vorbi. Era mult mai mică şi mai tânără, (era cât o păpuşă; şi ciudgt lucru „i se aşează pe ¡umăr, mângâindu-i barba cu duioşie şi spunând: „Ce prost eşti, tatăl Ce prost eşti, tată!” Rămase cam o jumătate de ¡oră. Îi vorbi, dar numai despre lucruri mărunte; îi vorbi, cu importanţa şi seriozitatea unui copil, diespre lalele, despre interpretarea unui pasaj din Cântarea Cântărilor, despre căptuşeala rochiei celei noi. Când plecă, Süss respira ca în somn, cu gura pie jumătate deschisă, fericit. O chemase de atâtea ori, şi ea nu venise, o chemase cu fapte Sălbatice, înflăcărate, nebuneşti. Aprinsese pentru dânsa o jertfă orbitoare, monstruoasă, şi ea nu venise. Cât fusese de prost! Ea era doar atât die mică, o fiinţă atât de mică, de blândă şi mulţumită! Ce

putez ea stă facă cu faptele şi jertfele lui mari, orbitoare şi răsunătoare? Acum însă, când se potolise şi se resemnase să n-o mai vadă, acum venise fără de veste şi această apariţie era un dar nemăsurat, care îl umplea de fericire. Se plimbă prin celulă, făcând cei cinci paşi şi jumătate încoace şi încolo, şi celula i fele părea plină şi bogată, mare cât toată lumea: întinsle braţele şi râse singur, tinereşte, fericit şi atât de tare, încât gardianul din Coridor se sperie şi vse uită bănuitor pe ferestruicăi 1

Maiorul Glaser anunţă lui Süss să se pregătească să plece a doua zi de dimineaţă la Stuttgart. Maiorul ştia că Evreul pleacă la Stuttgart ca să afle sentinţa de moarte, dar nu avea ordin să-i spuie aceasta şi nu crezu necesar. Süss1, fiind încă sub impresia plăcută a cuvintelor lui Noemi, crezu că se întoarce în casa lui şi că va fi liber. Nici pe departe nu credea că, e cu putinţă ca, împotriva literii legii, să fi «condamnat la moarte. Glumind cu voie bună şi într-o dispoziţie din cele mai plăcute, el spuse că se bucură cia va avea vreme frumoasă la drum1 şi întrebă pe comandant dacă îi dă voie să-i trimită o tabacheră drept amintire. Maiorul refuză, abia stăpânindu-şi un rânjet, dar îngădui Evreului să îmbrace o haină de gală pentru drum. Cu gardianul, Süstei glumi de asemenea vorbind în cuvinte înaripate despre întoarcerea lui şi despre libertate şi-i dădu ca bacşiş un cec de o valoare considerabilă, cu care gardianul uimit nu ştia ce să facă.

Seara, când se întinse pe laviţă, se simţi uşor şi fericii. Acum va pleca undeva în străinătate, la marginea unui lac sau la ţărmul mari, într-un colţişor liniştit, şi v, a tnăi modest şi mulţumit. Câteva cărţi, sau nici atâta. Şi în curând1 el se va cufunda încet şi uşor în uitare, iar oamenii nu vor păstra decât un ecou absurd şi sonor despre viaţa şi activitatea sa, care în bine, ca şi în rău, va da numai e imagine desfigurată; în curând însă, nici

numele Său nu va mai însemna nimic, decât acele câteva litere fără niciun înţeles; în sfârşit, şi acestea se vor şterge şi nu va mai fi decât marea tăcere şi o legănare, o strălucire blândă în lumea de apoi. i!

A doua zi de dimineaţă, Süss1 plecă ipe o vreme frumoasă şi însorită. Era o dimineaţă rece şi senină. Cu tot frigul, plecă în trăsură deschisă. Slăbit, dar bine dispus, se ghemui în fundul trăsurii, având un gardian alături şi un altul în faţă. O puternică escortă înconjură trăsura. La început vru să vorbească cu însoţitorii Săi, dar aceştia aveau ordin sever să nu răspundă. El nu. Se supără. Rezemat de Spetează, (el respira, gusta, înghiţea, vedea şi pipăia, după atâtea" luni de întuneric, aerul curat şi liber, dătător de fericire. O vedere, care nu se izbeşte de ziduri, ce lucru* minunat! Copaci, acoperiţi de o zăpadă albă şi moale. Câmpul vast şi alb, mărginindu-se cu cerul, lumea imensă, lumea minunată, pură şi nesfârşită! Aer! Aer! Aer liber. Acest aer ameţi pe bietul prizonier dezvăţat să respire. şi Süss se rezemă de trăsură, slab, moleşit, istovit, dar beat de fericire, îşi deschise haina de mătase roşie brodată cu aur şi căptuşită cu catifea şi chiar vesta tivită cu aur. Picioarele îi tremurau de oboseală. Îşi scoase pălăria de catifea şi peruca, ce nu şedea bine pe părul neîngrijit, şi lăsă vântul să-i treacă prin piărul albit.

D, ar la poarta din Stuttgart îl aştepta o mulţime compactă. Când sosi trăsura, începu să strige, să chiuie şi să arunce cu pietre şi noroi. Se repeziră asupra Evreului, îl smulseră din trăsură, îl ghiontiră din toate părţile şi îl traseră de barbă. Ridicară copiii în braţe: „Priviţi-l! Iată călăul, Iuda, ucigaşul, părcul de Jidov!"

Süss fu scuipat şi călcat în picioare. Îi rupseră haina cea frumoasă şi pălăria de catifea fu târâtă în noroiu. Escorta izbuti cu greu să smulgă pe Evreu din mâinile lor. Acum el şedea în trăsură, gâfâind, cu faţa scrijelită, cu

dâre de sânge şi scuipat ce se prelingeau încet în barba pe jumătate smulsă, iar soldaţii al înconjurară, amenințând1 mulţimea cu mâna pe armă.

Strigătele şi chiotele pătrunseră şi în încăperea spaţioasă, în care Magdalen Sibylle năştea copilul lui Immanuel Rieger. Consilierul transporturilor ar fi dorit ca soţia lui să nască la ţară, pe frumoasa ei proprietate din Würtigheim; dar, din motive inexplicabile, ea vru cu orice preţ să rămâie în oraş şi el sie supuse. Acum era în durerile facerii; o moaşă harnică şi vorbăreaţă îşi făcea de lucru în jurul patului, iar bărbatul ei umbla de colo, colo, palid, serviabil, umil şi năduşit. Deşi Magdalen Sibylle părea voinică şi numai bună pentru a face copii, naşterea nu era atât de uşoară, cum crezuseră-Ea ţipa, se opintea, gâfâia. Acum1 intervenise un moment de a calmie şi, răsturnată pe spate, lividă, ea tremura, scăldată în sudoare. În liniştea odăii răsunară deodată chiotemulţimii. Refrenul popular se auzi foarte desluşit: „Jidovul la spânzurătoare!” Rieger îşi frecă mâinile.

— Semn bun, zise el, copilul se naşte sub semnul dreptăţii.

Ea însă se uită plină de ură, la bărbatul slab şi firav şi se rugă în gând, fără rimă şi înfloriturі, ci cu adâncă convingere: „Doamne Dumnezeule! Nu îngădui să-i semene lui! Dumnezeule din ceruri! Mi-ai trimis atâtea încercări. Îngădue-mi cel puţin atâta, îngăduo-mi ca micuţul meu să nu-i semene!”

Între timp, Süss fu adus la primărie. Sala cea mare era ticsită de spectatori, corpul judecătoresc era în păr, solemn, purtând roba neagră. Evreul văzu chipul masiv, vesel şi brutal al lui Gaisberg, cel fin şi batjtoooritor, cu nasul coroiat, al lui Schütz, figura aspră şi «radă a lui Pflug şi chiar aceea a tânărului GöU, de altfel fără nicio expresie, care acum părea însufleţită. de ură, răsturnare şi triumf.

Atunci îşi dete seama că nu fusese sortit libertăţii, ci morţii. Cu glasu-i tunător şi inflexibil şi un puternic accent suab, preşedintele Gaisberg începu să citească sentinţa. Süss auzi, într-o înşirare monotonă, cuvintele de prădare, fraudă, înaltă trădare, lezmajestate, crimă împotriva stalului şi, ca încheiere, că va fi executat prin ştreang. În sala supra-încălzită văzu mulţimea compactă, toţi demnitarii, miniştrii, parlamentarii, generalii, gâfâind1, asudând, plini de entuziasm. Văzu aceste animale mici şi des gustătoare, năvălind asupra celui mare, întins la pământ într-o voită lipsă de apărare, muşcându-l, înghesuindu-se unul peste altul, pentru ca fiecare să-şi mai poată înfige dinţii în masa de came ce murea. Atunci într înăul, se trezi deodată Süss cel de odinioară. Se îndreptă din şale şi începu să vorbească. Bărbatul îmbătrânit şi decăzut, acoperit de sânge şi noroi, înălţă capul şi răspunse judecătorilor săi. Rece şi obiectiv, v glasul lui tăios, el îndepărtă sulemenealia patetică – v iitinţei. Primele lui fraze fură ascultate în tăcere.: v;, vineţi de furie faţă de această îndrăzneală, toţi a eşti demnitari se azvârliră asupra lui, întocmai ca; porul, urlând şi lovindu-l cu sabia şi escorta îl scoase <4 j greu din mâinile lor. Pe când era condus prin sala care mugea de urlete, auzi în spate cuvintele aspre şi batjocoritoare ale consilierului Pflug:

— Ai spus, jupâne, că nu te putem spânzura mai sus decât spânzurătoare. O să-ţi arătăm noi şi asta.

Rabbi Gabriel Oppenheimer von Straaten şi Rabbi Ionathan Eybeschütz plecară cu diligenţa din Hamburg. Cei doi bărbaţi nu rostiră tot drumul decât cuvintele necesare. Vedeau alergând înaintea lor cai roibi, negri sau albi, schimbaţi adesea; vedeau peisajul desfăşurându-Se, câmpie, dealuri, pădure, râu şi vii. Dar nu le urmăreau decât cu ochiul, nu cu mintea. Pietrele de hotar apăreau şi

dispăreau. Ei nu vedeau decât chipul la care voiau stă ajungă, înainte ca viaţa lui’s; a se stingă…

Rabbi Gabriel avea înfăţişarea lui morocănoasă dintotdeauna, iar trupul gras îi era îmbrăcat în haine demodate de burghez înstărit. Rabbi tonalhan piârta uh caftan de mătase; faţa lui încă tânără strălucea din mijlocul bărbii albe ca laptele. După câteva săptămânide viaţă lumeaslcă, el se cufundase iarăşi în meditaţie în studiile sale, în Dumnezeu. Transformarea din urmă a lui Süss exercită asupra lui o atracţie dureroasă. Nu era vorba de sfârşitul lui teatral. El şi Rabbi Gabriel ştiau, fără să fi vorbit între dânşii, simţeau amestecul ciudat de voinţă liberă şi constrângere al, acestui sfârşit. Raportul, legătura tainică, fluidul care trecea de la acel om spre dânşii, impresionase şi pe Rabbi Jonathan, Gxaltându-l şi deprimându-l rând pe rând. El înăia în acel om şi una din rădăcinile lui cele mai puternice va muri în celălalt. Astfel, cei doi bărbaţi mergeau spre moartea lui Süss, cu ochii aţintiţi înaintë şi conştiinţa legăturii lor îi apăsa ca un nor ¡greu.

Şi pe alte drumuri veneau călătorii spre Stuttgart, spre Süss, pentru Süss. Fumisorul curţii, Isac Simon Landauer, venea însoţit de o puternică escortă. Deşi obişnuia stă călătorească foarte modest, luase cu dânsul trei casieri evrei şi, în afară de garda poliţienească anume tocmită, câţiva vlăjgani de încredere. Venea de asemenea micul Iacob Iosua Falk, rabinul din Frankfurt, şi masivul, înflăţcăratul rabin din Fürih. Cei trei bărbaţi se întâlniră în apropiere de Stuttgart; „obţinuseră oi audienţă la Regent şi se luaseră măsuri ca să nu fie molestaţi la intrarea în oraş.

Karl Rudolf îi primi în prezenţa lui Bilfinger şi a lui Pancorbo. Rabinul din Fürth zise:

— Alteţa Voastră e cunoscută în toată lumea pentru

dreptatea sa. Este drept ca tâlharii, stabiliţi în jurul Ducatului, la Reutlingen, Esslingen să râdă şi să-şi mănânce prada în linişte, şi Evreul, care e mai puţin vinovat în faţa legii, să plătească pentru ei? Alteţa Voa

& e dreapta cu cei mari şi; ou cei mici, cu Suabii şi striacii, cu catolicii şi protestanţii. Fiţi dreptt şi cu reul.

Rabinul din Frankflurt ziste: f – Reb Ioseph Süss Oppenheimer s-a distins printre şi Evreii; s-a născut dintr-o veche familie evreiască? e bine văzută. Ceea ce a făcut el, se va spune căr făcut întreaga eyreime. Dacă va fi spânzurat, şi comicii săi creştini vor umbla liberi, se va spiune că Evreiirtă vina tuturor relelor, şi ura, răutatea. şi perseţiile se vor abate din nou asupra. Întregii Evreimi. lteţa Voastră e un stăpân şi un prinţ milos. Aieţa Voastră ştie că Evreul nu e nici mai mult, nici iinai puţin vinovat decât complicii săi creştini. Dacă el va fi judecat altfel decât ceilalţi, vom[4] avea necaz lult în lume şi noi nenorociri vor copleşi pe cei asuriţi. Rugăm pe Alteţa Voastră, din toată inima noastră milă şi chinuită, Să aibă milă de acest om şi de întreaga Evreime.

Isac Landauer zise:

— Ceea ce a făcut Reb Ios eph Süss Oppenheimer, a păgubit pe cutare sau cutare şi Ducatul Württemberg. ¡Păcatul făcut prin bani poate fi îndreptat prin bani. ne-am unit toţi Evreii şi am adunat bani, bani mulţi; ţţ enormă sumă de bani. Am venit deci să rugăm pe Alteţa Voastră: redaţi libertatea lui Reb Ioseph Süss Oppenheimer. Vom îndrepta tot răul pe care l-a putut săvârşi dânsul, vom despăgubi şi răsdespăgubi, aşa fel ca Ducatul Württemberg să prospereze şi să înflorească. Dacă redaţi libertatea Evreului Ioseph Süss Oppenheimer, vă oferim o, amendă voluntară de cinci sute de mii de dubloni 1:).

Regentul şi cei doi miniştri ascultaseră peievrei în

4 Piesă dc aur valorând doi ducaţi.

tăcere. Când auziră oferta lui Isac Landauer, tresăriră. Această ofertă era o obrăznicie. Dar suma era atât d «uriaşă, întrecând chiar cea mai ridicată sumă ce ft-Üyrase vreodată în bugetul Ducatului, încât oferta *m²* putefa-ţi respinsă pie simplul motiv că era neruhşşl ¿arogantă. Cinci «iitfe ide mii deţdubloni de auri Doride a răscumpăra pe Ioseph Süss era o cutezanţă şi k prostie. Dorinţa de a-l răscumpăra pentru o stimă atal de enormă, era un proiect îndrăzneţ şi genial, care Şi i uimea prin măreţia lui nkivă. Aşa socotise, şi Isac, 1 ldauer, pe această uimire îşi bizuise-plannl-Fusespf [p credinţa! de la început, că nu vor putea obţine niciprin şiretenie, argumente, prin apeluri la dreptate prin rugăminţi de graţiere. Poate că această sinceritătţi naivă va face mai! m/uK efect. Cu bani se putea cuidipăra orice în lumea asta: pământ şi vite, munţi şi râur! şi păduri, împăraţi şi papi, guverne şi parlamente. Dec & l n-ar putea cumpăra de la aceşti *goimi* stuabi setea lori de răzbunare şi stupidele lor palavre asupra jusftiţi-a? Acest Duco ţinea la dreptatea lui stupidă şi strâmbca /a ceva Scump. Ei biine, i-o vor plăti scump. Cimaj sute de mii de ducaţi de aur! Cu aceştii bani s-ar puteai cumpăra la nevoie un mic dncat: era un preţ destul kW bun pentru o fărâmă din aşa-zisia lor dreptate. 1

Înainte ca cei trei demnitari să-şi revie din nimireş! lor, Isac Landauer urmă:!

— Nu vom plăti în hârtii de valoare, nici în tnue Plătim aur, aur strălucitor. Ducaţi de aur, rotin’s; intacţi.

Bătrânul se apropie de uşă, şi cu un zâmbet aui perior, făcu semn oamenilor săi, clătinând din cap. Regentul şi miniştrii săi priviră în aşteptare mută şi încordată la oamenii cari intrau. Aceştia duceau săculeţe mici şi grele, pe care le goleau la un semn al lui Isac Landauer. Aurul începu să curgă, monede de aur de toate valorile, aur roşiatic spaniol, african, turcesc, din toate

ţările. Şi se îngrămădea, se suia fără încetare; crescu până la înălţimea unui om, se întinse ca un stejar puternic, ca un munte de aur. Micul şi jerpelitul Regent, ca şi masivul Bilfinger, priveau în tăcere. Do-mi Bartelemi Pancorbo întindea capul descărnat, cu faţa învineţită, din colereta demodată, degetele lui uscate se desfăceau, sie strângeau şi, ne mai putând rezista ispitei, mângâiană aurul, a, urul mult iubit, scăldându-se în valurile lui nesfârşite. Isac Landauer stătea alături de el, în caftanul lui unsuros, cu perciunii nepieptănaţi, într iO atitudine neestetică şi zâmbea misterios, trecându-şi degetele prin barba spălăcită.

Oferta lui Isiac Landauer fu respinsă. Dar cuviulele acelor bătrâni răsunară multă vreme în urechile Regentului. Era nedrept! Era silit) ca înaintea mort îi «a fie nedrept. Nu numai cu Süss, dar şi cu ceilalţi Evrei. Averea nu-l impresiona, aurul nu-l mişca. Aceşti oameni însia ţineau la bani. Aur, aur! Aceasta era viaţa lor, raţiunea lor die a fi. Şi totuşi, au dat de bunăvoie d sumă atât de enormă, ca să împiedice o nedreptate. Datoria lui era limpede: el trebuia mai întâi sia fie drept cu Suabii slăi, prin urmare nedrept cu Evreii. Dar acest munte de aur îl apăsa „îl rănea.

Într-o scrisoare urgentă, el rugă pe Ducele Karl Friedrich de Württemberg-Ols să-l viziteze. Voia să-i cedeze tutela şi regenţa. Luptase din răsputeri să scoată ţara din nevoi şi izbutise. Dreptate! Datorie! Autoritate! Aceasta fusese deviza lui. Dar nu era cu putinţă să guverneze, în aceste timpuri după astfel de principii. Fusese nevoit să privească cum fuseseră eliberaţi tâlharii, cari meritau pedeapsa cu moartea; acum trebuia să vadă cum vor spânzura pe Evreu „deşi nu era drept. Avea şaptezeci şi unu de ani şi era obosit. Simţea că-i slăbesc forţele fizice şi intelectuale. Soldatul sărac şi modest

aspira la liniştea campesiră a orăşelului său înflorit, la un sfârşit paşnic.

Având – în vedere îndrăzneala de care făcuse. dovadă Süss cu prilejul citirii sentinţei, când se arătase atât de recalcitrant, el fu închis în camera seniorilor, legat în lanţuri şi lăsat toată ziua fără hrană, într-o încăpere absolut goală. După isinienirea de revoltă ce avusese în faţa judecătorilor, Evreul îşi recăpăta calmul şi acum privea zâmbind şi clătinând din cap, sângele şi murdăria de care era acoperit. Cu. membrele strâmbate de lanţuri, se ghenrui lângă peretele. Încăperii goale, ¡dar destul de luminoase. Haman, ministrul lui Alxasreruv, veni la el; avea nasul coroiat al domnului von Pfitig. şi glasul lui aspru şi arogant. Veni şi Goliat care, cu gestul domnului von Gaisberg, îl lovi pe umăr greoiuK jovial şi cu putere. Veniră şi alţii „mai prietenoşi, cari vorbeau cu dânsul într-un dialect pe jumătate şuâb, pe jumăiate ebraic. Credinciosul Eliezer-Pfäffle era şi el de faţă, iar Abraam, sub chipul lui Iohann Daniel Harpprecht, discuta cu Dumnezeu despre dreptate… Veniră şi oamenii cari fuseseră la Noemi. Profetul Isaia mormăia şi mângâia cu glastul morocănos al unchiului. Printre crengi atârna de părul său bogat, Abesalon; dar părul său era alb şi chipul pe care îl încadra, propriul său chip., t

Deodată însă auzi ţipete, lătrat şi un glas tunător. Ah, tot vicarul Hoffmann, lăudând binefacerile conie –siunii din Augsburg. Da, zelosul păstor de suflete venise, crezând că prada lui se înmuiase destul. Dar Sus nu era deloc dispus să discute astăzi cu dânsul. Această voce groasă acoperea pe cele mai blânde din jurai său. Îl rugă încet şi fără nicio ironie să plece; dacă îl va lăsa în pace, va testa bisericii protestante; zece mii de taleri pentru osteneala sa. Preotul se retrase deznădăjduit.

O altă vizită neaşteptată fu aceea a unui bătrân

elegant şi fin, cu capul ca de ogar, îmbrăcat cu o eleganţă discretă: tatăl Ducesei-văduve, bătrânul prinţ de Thurn şi Ţaxis. Nu avusese linişte, venise tocmai din Ţările de Jos. Nu era cu putinţă, nu putea îngădui ca Sus să moară în aşa chip. Un bărbat, pe care îl vizitase fiica sa, căruia el însuşi îi strânsese mâna! Un bărbat din partea căruia biserica catolică acceptase atâtea servicii, neoficial, fireşte, totuşi în aşa fel, înalt toate curţile europene o ştiau. Nu, nu, aceasta nu se împăca cu principiile sale despre politeţe; era prea bine crescut, ca să admită un astfel de lucru. Un bărbat

cu oare ai ajuns atât de departe, era nu cavaler. Tactul, buna creştere, convenienţele cereau. vil nu tic Lisat să ajungă în atingere cu spânzurătoarra. Itălrâmil prinţ plecă, deci la Stuttgart, incognito, sub numele de baronul Neuhoff.

Prinţul venea cu un plan determinat. Va ajuta jm-Evreu să fugă, aşa cum ajutase pe Remehingen. Cu Evreul nu va merge atât de uşor, dar el era hotărât Na nu cruţe nici bani, nici osteneala. Poate că la urma urmei acest Regent bătrân şi antipatic va fi bucuros să scape de Evreu în modul acesta. În orice caz, el va izbuti. Dar va pune o condiţie: atâtea sforţări pentru un Evreu, nu era cu putinţă. Deaceia Süss nu putea să rămână Evreu. Süss trebuia, şi în situaţia lui, desigur că nu va face dificultăţi, să se boteze. Va fi o cucerire şi un triumf pentru biserica catolică, să primească în sânul ei pe acest financiar iscusit şi politician abil, care, de altfel era cu mult mai bine crescut decât majoritatea aşa-zişilor seniori suabi. Elegantul prinţ se dete înapoi scârbit când, zâmbind de surpriza ce-i pregătea, trecu pragul încăperii lui Süss. Ce însemna asta? El nu vedea decât un Evreu bătrân şi

ghemuit. Acesta era directorul financiar? Acesta era marele cuceritor? Se simţi stânjenit, de parcă el însuşi ar fi fost murdar.

— Da, zise Süss cu un zâmbet ştersvda, Alte a eu sunt.

Aduseseră în acea încăpere o laviţă, un scaun şi o masă. Prinţul se aşeză cu băgare de seamă. Nu putea de loc să recunoască în omul care sta ghemuit în faţa lui pe cavalerul elegant, care îi rămăsese lui în memorie. Nu cumva Evreul voia să înşele încă odată lumea? Nu era oare la mijloc un truc? Prinţul avu acelaşi sentiment de neplăoere, ca odinioară în salonul cel galben, sau în faţa livrelelor roşii. Oare. Evreul să fi făcut imposibilul, vrând să-şi bată joc de dânsul, chiar în aceste împrejurări? Dar, chiar dacă toată lumea a căzut în cursă, el nu va cădea. Nici nu se gândeşte. El, seniorul sceptic şi purtat prin lume, el nu se va lăsa înşelat.

2*

— Cu mine n-ai nevoie să te prefaci, Excelenţă, zise el pe un ton politicos, de parcă ar fi fost într-un salon. E cu neputinţă să presupui că eu. voi crede în această deghizare. E un truc. Sub spânzurătoare îţi vei scoate deodală această barbă respingătoare, redevenind cavalerul priceput, monden şi desăvârşit de mai înainte. E o manevră – zise el triumfător. Fireşte că e o manevră. Dar, domnule director financiar, membrii parlamentului se pot înşela în faţa acestei. comedii, eu însă nu. Cu mine nu merge.

Süss tăcu.

— Ai, desigur, în mână şi alte. mijloace, Urmă prinţul, pe care nu le vei produce decât, în ultimul mom, ent. Vrei, fără îndoială, să faci acum pe martirul, pentru ca să te ridici apoi cu atât, mai strălucitor. Fii prudent! Atmosfera de aici e primejdioasă. Poate că nici nu vei apuca acel

moment. Poate că – scuză-mă „te rog – le vor spânzura cu mijloacele acelea în mână.

Deoarece Süss tăcea mereu, prinţul îşi pierdu răbdarea.

— Excelenţă! Omule! înţelege! Spune ceva. Eu vreau binele dumitale. Cu greu îmi închipui că ţi-ar fi prezis cineva, când te-ai născut, că un prinţ. al Imperiului îşi va da atâta osteneală pentru dumneata. Ascultă-mă! Vorbeşte! (

Enervat de atitudinea lui Süss, Prinţul îi explică, fără entuziasm, planul şi condiţiile sale. Când isprăvi, Süss nu făcu nicio mişcare, nici nu deschise gura. Prinţul se simţi mai înfrânt ca întotdeauna. Aşa dar, făcuse atâta drum şi Evreul sta nemişcat, nu zicea nimic, nici măcar nu refuza cu patetism. Prinţul se simţi deodată bătrân şi istovit. Nu mai putea să sufere această tăcere şi zise cu prefăcută ironie:

— Ai uitat, în temniţă, bunele maniere. C: înd cineva îşi dă atâta osteneală pentru dumneata, poţi să-i spui cel puţin „*miile fois nierci*”.

— „Miile fols irterci”, repetă Süss. i

Prinţul se ridică. Faptul că acest Evreu refuza să fie salvat de dânsul, preferând să fie spânzurat, i se păru o jignire personală.

— Eşti un mare nebun, dragul meu, zise ol şi glasu-i amabil de până acum deveni surprinzător de aspru. Stoicismul dumitale e foarte învechit. Azi, nimeni nu mai moare, pentru ca sia aibă o menţiune mai bună în cărţile de istorie ale şcolarilor. Mai bine un câine viu, d’ecâât un leu mort, a spus pe bună dreptate regele vostru Solomon.

Prinţul îşi scutură haina de praf apoi mai zise din prag:

— Pune cel puţin să-ţi taie barba şi îmbracă-te cum se cade, dacă – Prinţul strâmbă din nas – dacă ţii cu orice

preţ să te urci colo sus. Atâta lucru poţi cere cuiva, pe care l-ai primit atât de amabil în cercul, tău. Vei avea un public numeroşi şi de seamă. Toată J viaţa dumitale te-ai prezentat cum sie cuvine. Nu-ţi strica singur reputaţia de cavaler, când părăseşti scena lumii.

Zicând. acestea, prinţul plecă.

Spânzurătoarea pie care trebuia să fie executat Süss, fusese ridicată cu o sută patruzeci de ani mai înainte. Era o spânzurătoare foarte scumpă, căci pe acele vremuri de ieftinătate, costase trei mii de fiorini. Avea o construcţie cu totul specială, foarte diferită de spânzurătorile ordinare, făcute din lemn. Era înaltă ca iun turn, având treizeci şi cinci de picioare. Era toată de fier şi la construcţia ei fuseseră întrebuinţate treizeci şi şase de chintale şi optsprezece livre de fier, procurate de alchimistul Georg Honauer, care trebuia să le transforme în iaur, destinat ducelui Friedrich, operaţiune care îl costă pe duce două tone de aur. În cinstea şi spre nenorocirea acestui Georg Honauer, fu ridicată spânzurătoarea, vopsită frumos cu roşu, împodobită cu aur, iar Honauer fu spânzurat de ea.

Acestuia îi urmară în curând alţi alchimişti, cari înşelaseră pe ducele Friedrich. Primul fusese un italian, Petrus Montanus. După un an veni rândul lui Hans Heinrich Neuscheler din Zürich, numit aurarul cel orb.

Mai târziu cu un an, un alt Hans Heinrich, numit von Müllenfels. Norocul lui ţinuse mai mult; adesea ori îşi bătuse joc ide cei trei colegi ai săi, care se bălăbăniseră în aer; apoi se bălăbăni şi el. După aceia, spânzurătoarea nu mai servi multă vreme. Până: când, într-o zi, un fierar din comitatul Ottingen avu ideea s-o demonteze bucată cu bucată şi s-o fure. Scosese deja trei drugi şi furase în timpul nopţii peste şapte chintale de fier, când fu prins şi pedepsit cu instrumentul crimei sale.

De atunci trecuse mai mult de un veac. şi

spânzurătoarea de fier rămase fără întrebuinţare. Acum, domnul von Pflug, care se însărcinare cu organizarea execuţiei, hotărî ca Evreul să fie al şaselea care să sufere această moarte specială. De la începutul procesului, acest om nemilos aştepta să-şi potolească setea dte răzbunare cu o astfel de sărbătoare. Acum voia s-o celebreze în aşa fel, ca întreaga Europă să n-o poată uita.

El pregăti execuţia cu tot rafinamentul batjocurii. Desfrâna rea Evreului, păcatele sale trup eşti, pângări – rea femeilor germane şi creştine de către acest câine de circumcis nu fuseseră trecute, împotriva voinţei lui, în motivarea sentinţei. Acum, când era vorba de execuţie, von Pflug avea mână liberă. Va stigmatiza pe Evreu pentru desfrâul şi stricăciunea sa. Nu va îngădui să fie spânzurat pur şi simplu, nu, ci, ironizând[5] activitatea nopţilor sale desfrânate printr-un joc de cuvinte popular, îl va spânzura într-o colivie 1).

Tribunalul cheltui mult pentru solemnitatea execuţiei. Pe colina Tunzenhof, numită şi colina spânzurătorii, situată în drumul spre Praga, fură construite loji comode, destinate doamnelor şi nobililor. Unităţile militare, cari trebuiau să escorteze pe condamnat şi să ţie ordine, făceau exerciţii. Spânzurătoarea de fier f u qeparată cu îngrijire, căruţa călăului fu prevăzută cu roţi mai înalte, clopoţelul criminalului, cu o frânghia, nouă, iar ajutoarele călăului căpătară uniforme noi.

Se ¡dădu cea mai mare atenţie realizării exacte a spiritualei idei ce avu & este domnul von Pflug. Evreul îl înfruntase, spunând! că nu-l vor putea spânzura mai sus decât spânzurătoarea. Îi vor arăta ei ce sunt în stare. Vor cocoţa pur şi simplu colivia de fier deasupra spânzurătorii. i

5 Colivie = germ. Vogelbauer. Din Vogel s’a format un termen ebscen, la care face aluzie autorul.

Construcţia coliviei şi a întregului aparat necesar şi atât de confplicat, fu încredinţată maeştrilor Iohann Christoph Eaust şi Veit Ludwig Riegler. Colivia işe putea desface în două părţi şi era înaltă de opt picioare, largă de patru, având patrusprezece cercuri şi şaptesprezece prăjini verticale. Printr-un mecanism ingenios, ea putea fi trasă cu uşurinţă deasupra spânzurătorii. Construcţia acestei colivii fu cât se poate de scumpă. Toţi lăcătuşii din oraş lucrară câte ceva. Cu două zile înainte de execuţie, şase cai urcară monstruoasa muşină pe colina râpoaslă Innzenhof. Tinerimea şcolară a capitalei îi întovărăşii. În aceste zile, tot oraşul se urcă pe colină. În nişte barăci. construite la repezeală, se vindea vin şi bere, o mulţime de colportori ofereau foi volante cu portretul Evreului şi versuri batjocoritoare; pe \în frig îngrozitor, mulţimea circula Zgomotoaslă, privind cu interes la construcţia lojilor şi admirând zugrăveala spânzurătorii şi colivia simbolică.

Efectul pe care această colivie îl avu asupra poporului, întrecu aşteptările domnului von Pflug. Chiote şi rânjete de bucurie străbătură tot oraşul, întreaga ţară. Din toate părţile apărură numeroase cântece cu privire la colivie şi în curând copiii le cântau pie stradă. Poporul însă nu voia să creadă că domnul von Pflulg era autorul unei glume atât de bune, ci atribui această idee ingenioasă favoritului său, maiorul Roder, atât de stimat de toată lumea. În legătură cu aceste cântece cu păsărele, se cânta de obioeiu şi refrenul: „Striga Roder cu zor, stăi, că te omor!”

În celula lui Süss veniră Rabbi Gabriel şi Rabbi Ieuathan Eybeschütz. Marele paşaport al Statelor Generale deschise numaidecât porţile închisorii lui Mynheer Gabriel Oppenheimer van* Straatén. Cei trei bărbaţi luau masa împreună. Rabbi Gabriel adusese ifructe, curmale,

smochine, portocale, precum şi prăjituri şi vin tare de la Sud. Süss purta haina, roşie şi o pălărie de catifea. Deasupra nasului, fruntea lui era brăzdată ca şi a celor doi rabini, de trei cute, formând litera *Shin*, începutul numelui divin Shaddaf. Süss muia. smochine în vin. Acesta era ultimul său. prânz. Rabbi Gabriel împărţi cu degetele-i groase p portocală... Cei trei bărbaţi şedeau şi mâncau, într-o tăcere gravă. Dar gândurile lor treceau grele, de la unul la altul. Rabbi Gabriel şi Süss făceau una şi pentru întâia oară Rabbi Gabriel nu simţi o constrângere, o soartă rea în această unire, ci un dar. Cel de al treilea, Ionathan Eybeschütz, simţea acelaşi fluid, dar el nu făcea parte din această unire; el rămânea pe mal şi valul. ce-i purta pe ceilalţi, pe el nu-l ducea. Şedea-laolaltă cu dânşii, bea cu dânşii, purtând ca şi dânşii semnul *Shin*, era iniţiat şi luminat ca şi dânşii, dar valul nu-l ducea. Rabbi Gabriel presăra du zahăr feliile de portocală şi le împărţea. Turnă vin negru de la Sud. Celula era plină de cuvinte nerostite, de gânduri, de viziuni, de fiinţă divină. Dar Rabbi Ionathan era ros de amărăciune şi răutate. În sinea lui râdea cu cinism: e uşor să te avânţi, atunci când vei fi spânzurat. Dar această consolare răutăcioasă nu prinse, şi el, bărbatul bogat şi învăţat, se simţea invidios, pe jumătate trădător. Şi atunci când răspunse celor doi comeseni la rugăciunea de după masă, cu toată înfăţişarea sa luxoasă, în caftanul de mătase şi cu barba lui albă ca laptele, cu toată demnitatea şi-a de erudii foarte stimat, Rabbi Ionathan nu era decât un biet om trist şi necăjit.

În Sala de intrare a Primăriei, pe când se citea încă odată sentinţa de condamnare la moarte, blândul rabin din Frankfurt şi cel corpolent şi sângeros din Fürth aşteptau pie Süste, împreună cu Isac Landauer, dar «tremura ide emoţie-Cădea o zăpadă încolo îşi uşoară, iar prin ceaţa care întuneca cerul, se ivea din când în când un soare

palid. Afară, înaintea porţii, mul (¡mea nenumărată se înghesuia, plină de curiozitate. Von Röder, pe calul său roib, comanda escorta militară; căruţa călăului se ridica sinistră pe roţile – înalte, şi în jurul ei umblau călăul şi ajutoarele sale, în costumele lor ţipătoare.

În sfârşit, SüSs coborî scara. Se acordase Evreilor favoarea să-i mai vorbească odată în acest loc. Süss înclină capul. Micul rabin Jacob Iosda Falk îi puse în creştet mâinile sale veştede şi mângâietoare, zicând: „Iehova să te binecuvânteze şi să te păzească. Să facăj astfel, ca faţa Lui să strălucească deasupra ta şi să reverse asupră-ţi graţia Lui. Iehova să-şi întoarcă faţa spre tine şi să-ţi dăruiască pacea". „Amen Sela", ziseră ceilalţi doi.

Evreul fu urcat pe căruţa înaltă a. călăului şi legat de ea. Cu tot frigul şi umezeala, piaţa era ticsită de lume. Toate ferestrele camerei seniorilor, ale Primăriei, farmaciei şi ale hanului „Soarelui", erau albe de feţe omeneşti Pe fântână, ba chiar şi pe acoperişul cârciumilor se căţăraseră strengarii. Poporul privea în tăcere. ¡Maiorul voii Röder, cu glasU-i tunător, dădu un ordin călăreţilor săi. Escorta se puse în mişcare, mai întâi călăreţii, apoi doi toboşari, în urma lor o companie de grenadiri pedeştri. Unul dintre ajutoarele călăului sări pe calul de la căruţa acestuia, plesni din limbă şi porni. Micul rabin Iacob Iosua Falk repetă, cu buzele livide: „şi să-ţi dăruiască pacea". Dar mâniosul rabin din Fürth, neputându-se stăpâni, bolborosi în urma cortegiului blesteme sălbatice împotriva lui Edom şi Amalek, duşmanii nelegiuiţi. Cât despre Isac Landauer, acesta izbucni într-un urlet sfâşietor ca de fiară. Era ciudat să vezi pe marele financiar bătându-se cu capul de stâlpii grilajului şi plângând fără să se poată stăpâni. Acum începu să sune şi clopoţelul condamnatului.

Aceste sunete subţiri şi ascuţite se amestecau cu hohotele Idle plâns ale bătrânului şi, străbătând aerul rece,

pătrundea mulţimea până în măduvă.

Pătrunseră şi în odaia Magdalen Sibyllei. Trecuse naşterea cu bine, dar trebuia să mai’s” tea în pat. Ea îşi privi copilul, un copil normei, nici mare, nici mic, nici frumos, nici urât. Auzi tângui tul pătrunzător al clopoţelului, se cutremură, se uită iar la copilul ei şi al lui Imtaanuel Rieger şi simţi că nu-l iubeşte.

Sunetul clopoţelului pătrunse şi în palatul în care Regentul stătea cu Bilfinger şi Harpprecht. Cei, trei bărbaţi erau tăcuţi. În sfârşit, Harpprecht zise:

— Acest clopot nu sună plăcut în urechi.

Karl Rudolf răspunse:

— Am trebuit s-o fac, dar mi-e ruşine, domnilor.

În acest timp, Süss era condus prin oraş spre colina işpânzurătorii. Şedea în căruţa călăului, înalt ca un idol în haina lui purpurie, şi solitarul, pe care Regentul nu permisese să i se ia, strălucea în degetul său. Străzile erau pline de lume, ningea mereu şi cortegiul înainta într-o tăcere ciudată, mulţimea privea cu aceeaşi tăcere. După ce trecu condiamnatul, miile de oameni se înghesuiră pe jos, călare, în trăsuri, alături şi îndărătul escortei.

În atmosfera palidă şi plină de ceaţă, cu ninsoarea moale ce se topea, totul părea şi mai apăsător, şi mai tăcut. Cortegiul nu urmă drumul Cel mai slurt: Evreul fu purtat încet, pe drumuri ocolite. Mulţi spectatori veniseră de departe, toată ţara voia să fie de faţă, mulţi venisieră de peste graniţă, şi Pflug voia să arate tuturor spectacolul. Süss trona sus, în căruţă, legat, înţepenit, şi zăpada cădea pe hainele şi pe barba lui albă.

În calea lui se afla avocatul Mögling. Acesta era trist şi deprimat dă pledoaria lui nu folosise la nimic. Ce-i drept, el îşi zicea că făcuse tot posibilul, dar, „vox populi” era puternică şi unanimă împotriva condamnatului. Totuşi simţi o grozavă amărăciune la gândul că acest acuzat,

care-i fusese încredinţai, va fi spân zurat fără dovezi concludente. Se simţi stânjenii, îngheţat. Rugă pe unul din ajutoarele călăului să dea lui Süss o cană de vin; Acesta n-o luă, nici nu mulţumi, rămase absolut impasibil, dar avocatul se simţi mai uşurat şi mai încălzit.

La o cotitură a drumului stătea publicistul loliaim Iacob Moser. Când se ivi cortegiul, el începu o cuvântare Scurtă, energică şi patriotică. Dar vorbele sale înflăcărate nu aprinşieră pe nimeni, zăpadă le stingea, oamenii rămaseră muţi şi ei închise gura înainte de a sfârşi.

Chiar înainte ca impresionantul cortegiu să ajungă la ţintă, Nidklas Pfäffle, secretarul cel palid şi indiferent, îi ieşi întru întâmpinare. Când stăpânul său trecu pe dinaintea lui, pentru cea din urmă oară, el se înclină adânc. Süss îl văzu şi de două ori îi făcu semn cu capul. După ce cortegiul trecu, Nicklas Pfäffle nu-l urmă până la locul de execuţie, ci se dete la o parte, plângând.

Când cortegiul ajunse înaintea spânzurătorii, ceaţa şi ninsoarea încetară. Viile dimprejur se întindeau luminoase, sub cerul alburiu. Evreul văzii pe terasele plantate cu viţă căsuţa paznicului, iar dedesubt lurnul de apă şi băile. Întorcându-se, văzu oraşul: Catedrala, Biserica Sf. Leonard, vechiul palat şi clădirea cea nouă, pentru care procurase el banii. La stânga lui se ridica golaşă, spânzurătoarea de lemn. Dar aceasta părea un lucru de nimic pe lângă extraordinara şi uriaşa construcţie de fier, ce-i fusese destinată. O scară dublă, cil nempnărate trepte, sprijinită în mai multe puncte, se ridica în văzduh şi un întreg aparat de roţi, lanţuri şi macarale era pregătit ca să ridice colivia.

Toată câmpia era plină de lume. Curioşii se ghemuiseră pe garduri, copaci şi acoperişuri. Alţii priveau de departe cu lunete mari şi rudimentare. Pe haina lui Süss, zăpada îngheţase şi micile cristale. străluceau pe

pălăria şi în barba lui cea albă.

În trei tribune mari, fiecare de câte şase sute de locuri, şedeau doamnele şi cavalerii, demnitarii de la curte, înalţii funcţionari, militari, ambasadorii străini, magistraţii, parlamentarii. Consilierul Pflug era în fruntea tuturor. Se temuse până la urmă că Evreul, monstrul, v, a scăpa prin cine ştie ce viclenie evreiască. Acum însă s-a terminat, acum scopul vieţii sale a fost atins. Acum chiar, în clipa următoare, acest om pe care îl urăşte atâta, se va bălăbăni în aer, gâtuit. Ochii aspri ai consilierului oătau cu lăcomie sub gulerul hainei, glâtul Evreului, locul frânghiei. Ce lucru minunat să priveşti moartea duşmanului, ce plăcere pentru ochi, ce frumos1 e sunetul tobelor, cari anunţă moartea, tânguitul clopoţelului! Printre cucoane erau unele cari cunoşteau foarte bine pe Süss şi totuşi, din anumite motive, scăpaseră de anchetă. Acum priveau străine, îngheţate de frig, la bărbatul de care fuseseră legate. Păruse foarte tânăr şi le dovedise că posedă vigoarea unui adolescent; nici nu putea să aibă mai mult de patruzeci de ani, şi acum avea părul alb şi înfăţişarea unui rabin bătrân. Trebuia sia le fie ruşine că se culcaseră cu dânsul. Totuşi, lucru ciudat, nu se ruşinau de loc. Fascinate, ele priveau cu lăcomie pie acest bărbat extraordinar. În curând va fi mort, în curând1 va amuţi pe vecie, orice primejdie va dispărea şi legăturile lor cu dânsul vor fi ruptă într-un chip îngrozitor. Aşteptau această clipă tremurând de plăcere, o doreau şi se temeau în acelaşi timp. Cea mai mare parte din ele ar fi vrut să trăiască toată viaţa cu frica de a fi denunţate, numai să-i fi putut dărui viaţa.

În tribună, se afla şi tânărul Michael Koppenhöfer. Aşa dar, acum se va măcina şi. piatra de moară, care a atârnat atâta vreme de gâtul ţării şi acest corupător va pieri de o moarte infamantă. Dar acestui om, domnişoara

Elizabeth Salomea nu i-ar fi spus să plece, umblând grăbită printre cărţi şi teancuri de rufe, acestui om, domnişoara îi căzuse drept în braţe şi el nici nu fusese silit să-şi dea cine ştie ce osteneală. Ce atracţie avea acest Evreu bătrân şi încovoiat, ce putere tainică avea? Invidios şi amărât, el pl ivi hârbului din căruţu călăului.

Tânărul consilier Götz îl privea, din mijlocul judecătorilor, plin de a slalisfacţie stupidă. Acum, ruşinea mamei şi a surorii sale se vor şterge. Şi după aceea, să poftească careva să se uite chiorâş la dânsul! Cum îl va mai fulgera cu privirea! Cum va mai şti ce are die făcuţi, j

Bătrânul Weissensee, slab şi prăpădit, şedea în tribună, elegant, ca întotdeauna. *Nenijcekips Judaief Neni kekas Judaiet* Ah, Evreul l-a învins încă odată. Se ospătase la toate mesele, gustase toate deliciile acestei lumi, cu ochii, simţurile şi creierul, sorbise fiecare victorie şi fiecare înfrângere; şi-a umplut sufletul de tragicul sfârşit al copilei sale, a pregătit şi a dus la bun sfârşit o răzbunare strălucită, superioară, diabolică, şi acum murea de această moarte, care atrăgea, asupră-i privirile întregii lumi, de o moarte romanti că, şi, deşi sigur, voluntară, mult mai eroică decât moartea în faţa duşmanului. Înconjurat de vâlvătaia urii, încălzit de focul dragostei, într-o dublă aureolă, măreţ! Ce va rămâne pe urmă. lui Weissensee? Câteva versuri lamentabile ale fiicei – sale, atât de burghezite. Celălalt însă va continua să trăiască. Cei ce vor veni în urma lui, vor relua şi examina cu melancolie fiinţa lui, viaţa lui, tot ce a văzut, a gândit, moartea lui, şi vor retrăi, vor înţelege şi vor muri cu dânsul.

Süss fu dezlegat de pe căruţă. Stătea în picioare, cu membrele înţepenite, clipind din ochi. Văzu oamenii din loji, perucile, feţele sulemenite ale femeilor. Văzu trupele cari înconjurau locul. Ah, şi-au dat destulă osteneală; numai în jurul spânzurătorii erau cel puţin cinci companii.

Bineînţeles, maiorul Röder, stând în fruntea tuturor, avea comanda supremă. Da, da, era nevoie de multă strategie ca să-l suprime pentru totdeauna. Süss văzu miile de feţe, femei curioase, cu gura deschisă, gata de cicăleală, bărbaţi gata să plescăie de bucurie, feţe copilăreşti, cu obrajii bucălaţi şi ochii mari. sorlitersia devină lot atât de rele şi stupide ca mutrele părinţilor lor. Văzu răsuflarea mulţimii, ridicându-se alburie în aerul îngheţat, văzu ochii lacomi, gâturile întinse, cari odinioară se înclinau cu atâta umilinţă în faţa lui. Văzu colivia şi toată construcţia migăloasă şi batjocoritoare, pregătită pentru moartea lui. Şi, în vreme ce vedea toate acestea, un sunet plângăreţ, ca un şchelălăit, îi pătrunse în ureche. Vicarul lioffman ţinuse cu orice preţ stă-l aştepte sub spânzurătoare, ca să-i mai vorbească odată despre cer şi pământ, despre iertarea oamenilor şi a lui Dumnezeu, despre credinţă şi ispăşire. Suşs văzu şi auzi toate acestea, măsură p, e vicar din creştet pâiiă-n tălpi, întoarse capul şi scuipă. Mulţimea căscă ochii mari şi un în urmur de revoltă se ridică şi se stinse tot atât de repede.

Ajutoarele călăului se apropiară acum de dânsul, în uniformele lor ţipătoare şi îi descheiară haina. Sus simţi mâinile lor ¡aspre şi neîndemânatice; fu cuprins de scârbă, amorţeala îi dispăru şi se zbătu, apărându-se cu deznădejde. Gâturile se lungiră şi mai mult. Era ciudat să vezi acest bărbat cu barba albă, îmbrăcat în haină de gală, cu o piatră strălucitoare în deget, zbătându-se şi luptându-se cu acei vlăjgani. Copiii râdeau, încântaţi, bătând din palme; într-o trib, ună, o femeie sulemenită începu să ţipe strident şi trebui să fie scoasă afară. Pălăria Evreului căzu jos, în noroiu, şi fu călcată în picioare. Călăii îl apucară zdravăn, îi descheiară cu brutalitate haina, îl închiseră im colivie şi-i trecură Laţul de gât.

Atunci se potoli. Auzi ca un vânt uşor, respiraţia

mulţimii, loviturile poţcoavelor pe pământ, glasul strident al preotului.

Oare acestea să fie cele din urină sunete ce avea să audă pe pământ? Era dornic de altceva, ascultă atent, cu inima tremurândă, sia prindă altceva. Dar nu auzi decât acele sunete, decât propria lui răsuflare şi vâjâitul propriului său sânge. Colivia se legăna, ridicându-se în aer. Atunci, printre zgomotele crude şi fără înţeles, el auzi nişte glasuri guturale, strigând sfâşietor: „Unul şi etern este Dumnezeul lui Israel, cel adevărat, Iehova, Adonai”. Sunt glasurile Evreilor, micul rabin Iacob Iosua Falk, masivul rabin din Furtli, unsurosul Isac Landauer. Ei stau în picioare, înfăşură) i în miantiile lor de rugăciune, ei şi alţi şapte, zece cu lotul, cum cere legea, şi fără să le pese de public, care, luându-şi privirile de pe spânzurătoare, le îndreptă asupra lor, îşi leagănă trupurile puternic şi strigă, gem şi urlu rugăciunea morţilor, peste asistenţa imensă: „Ascultă Israel, unul şi etern este Iehova, Adonai”. Aburul răsuflării ridică în atmosfera îngheţată cuvintele lor, până la urechile omului din colivie, şi fiul mareşalului Heydersderff deschide gura şi răspunde, strigând: „Unul şi etern este Iehova, Adonai”.

Ajutoaree călăului se caţără sprinten pe scări. Colivia se ridică, frânghia se întinde. Dedesubt, vicarul blestemă pe înuribund: „Du-te în iad, Jidov criminal şi încăpăţânat!” Sfâşietorul „Adonai” al Evreilor pluteşte în aer şi străbate în urechile tuturor. Din colivie, un glas îl repetă, până ce laţul îl înăbuşe.

În rândul întâi al unei tribune, dom Bartelemi Pancorbe se ridică în picioare, sprijinindu-şi mâinile osoase de balustradă, şi întinde capul descărnat şi învineţit, din colereta enormă. De sub pleoapele zbârcite, el aruncă o privire lacomă spre colivie, urmărind ascensiunea ei în aer, şi fixează pe omul dintr-însa, în haină purpurie de gală, şi

în degetul acelui om, solitarul ce arunca mii de focuri colorate în aerul luminos şi îngheţat.

Când cordonul de trupe. Se desfăcu, mulţimea se uită cu atenţie la spânzurătoare, câţiva băieţi urcară seara până la jumătate şi pdpăiră construcţia de fier. Sus de tot, pe colivie, se aşezase un stol de păsări negre.

Încet, încet, mulţimea porni înapoi spre oraş. Era ca o zi de sărbătoare; oamenii mâncară şi băură zdravăn, se îmbătară, dansară şi se încăierării! prin cârciumi. Tânărul Langefass ridicase din noroiu pălăria lui Suste.

Era un băiat vesel, cunoscut Ide mare mucalit; îşi îndesă pălăria în cap, o puse. pe capul fetelor şi al slujnicilor, cari ţipau îngrozite. Totuşi, nu era o veselie adevărată. Nimeni nu ştia de ce, dar îşi închipuiseră această zi altfel, mai liberămai senină. Cântau: „Jidovul la spânzurătoare”, cântau: „Striga Roder cu zor: stăi, că te omor!” Dar strigătul „Adonai”, al Evreuluile. rămăsese în urechi. Copiii se jucau de-a spânzurătoarea: unul stătea sus şi striga „Adipnai”, ceilalţi rămâneau jos, strigând1, urlând şi chiuind: „Adonai”…

—! v i!: „v:

În noaptea ce urmă execuţiei, cam pie la ora trei, un bărbat înalt şi slab suia colina Tunzenhof, ce duce la Spânzurătoarea de fier. Drumul era un amestec de noroiix şi zăpadă topită, şi făcea mers tul foarte anevoios. Omul cel uscăţiv se învelea, tremurând1, într-o mantie largă, de croială demodată. Luase cu dânsul dioi băieţi, fiii scăpătaţi ai unor burghezi, cunoscuţi, la Stuttgart drept foarte îndrăzneţi şi gata să facă orice, dacă li se plătea bine.

Cei doi tineri urcară fără şovăire scara spânzurătorii; nu era lucru uşor, căci treptele erau alunecoase şi îngheţate şi băieţii înjurau printre dinţi. În jurul lor zburau păsările, cari stăteau zi şi noapte cocoţate pe

spânzurătoare. Cei doi tineri rămaseră prea multă vreme sus. Bărbatul uscăţiv, care-i aştepta jos, ridica enervat din umeri şi se sprijinea, când pe un picior, când pe celălalt, mormăind încet şi Supărat.

— Liaţi luat? se răsti la ei când îi văzu jos.

— Nu-i acolo! bâiguiră tulburaţi băieţii.

— L-aţi furat, ap furat inelul! latră răguşit, abia stăpânindu-se, Portughezul. Vă voi da în judecată, veţi fi traşi pe roată!

Băieţii, înspăimântaţi, îl asigurau:

— Evreul nici nu-i acolo. Un altul spânzură în colivie. Se vede că l-a luat dracu'.

Dom Bartelemi, neputând să creadă, porunci ca în aceeaşi noapte colivia să fie cercetată oficial de către husarii Idin gardă. Cadavrul fusese în adevăr furii, schimbat cu un altul.

Pancorbo, înfuriat că fusese păcălit, se diiso dis-de-dimineaţă la Regent. Iată unde duce bunfilnlea Alteţii Sale! Evreii furaseră solitarul.

Solitarul? Karl Rudoli se gândi la grămada de: iinşi nu putu să creadă. Cadavrul, da, pe acesta au fiului să-l fure. Regentul rămase pe gânduri şi faţa lui se în mină ca de un zâmbet. Erau daţi dracului aceşti Evrei. Furau, pur şi simplu, cadavrul de pe spânzurătoare. Soldaţii lui creştini n-ar fi putut să facă mai mult. Le va lăsa cu plăcere solitarul ca despăgubire, şi nu-i va urmări. Portughezul, vânăt la faţă, cuprins de de furie nestăpânită, se retrase, proferând blesteme îngrozitoare.

În acest timp, cadavrul, acoperit în grabă cu cârpe, ascuns sub baloturi de marfă, era transportat într-o căruţă la Furth. Negustori ambulanţi Evrei îl întovărăşeau, schimbându-se dintr-o localitate într-alta. Solitarul strălucea în degetul mortului; niciunul dintre însoţitori nu se temea că acei ce veneau după dânsul ar putea să-l fure.

La Furth, cadavrul fu spălat, învelit într-un linţoliu alb, pus în sicriu. Degetul arătător, cel mijlociu şi cel inelar, fură aşezate astfel ca să formeze litera *Shin*, începutul numelui divin *Shaddai*; *o* grămăjoară de pământ sub căpătâiu, pământ negru şi sfărâmicios, pământul Sionului. Autorităţile fură înştiinţate că îngroj>au un Evreu din Frankfurt, nu prea aunosicut, care murise pe drum. Nici membrilor comunităţii nu li. Se dădu vreo explicaţie. Dar Zvonul trecu idin gură în gură.

Necunoscutul zăcea cu faţa neagră-vânătă din pricina sufocaţiei, încadrată ciudat de o barbă albă şi murdară. Nu putuseră să-i închidă ochii; acum aceşti ochi erau ieşiţi din orbite şi de o culoare tulbure, dar între ei, deasupra nasului, se brăzdau adânc în frunte cele trei linii, formând un *Shin*. Dintre cutele pânzei albe, solitarul strălucea enorm şi tulburător. Zece dintre cei întâi de seamă bărbaţi ai comunităţii şedeau de gardă între lumânările mari şi ferestrele acoperite.

Un străin se ivi printre dânşii: gras, eu fa-g-asă şi masivă, cu ochii tulburi-cenuşii, – ca de piatră, îmbrăcat după moda veche din Franconia. Când intră în camera mortuară, vărsă apă în urma lui, apoi turnă Apia la capul şi la picioarele mortului. Cei zece bărbaţi recunoscură pe cabalist, şoptiră ceva şi îi făcură loc.

Rabbi Gabriel se apropie de cadavru şi, cu glasu-i aspru şi discordant rosti binecuvântarea: „Lăudat fii Tu, Iehova, Dumnezeul nostru, judecător prea drept”. Cu degetele lui groase, el atinse încetişor pleoapele mortului şi pleoapele se închiseră. Apoi se aşează pe jos şi înclină capul între genunchi. Cei zece bărbaţi se îndepărtaseră, lipindu-se de perete. Singur de tot, cu toată prezenţa lor, Rabbi Gabriel şedea ghemuit lângă mort, grămadă de carne chinuită.

Când necunoscutul fu îngropat, toţi Evreii din Fiirth

se aflau la cimitir. Sicriul fu coborât în groapă. În degetul mortului sclipea solitarul, sub căpătâiul său, grămăjoara de ţărână din pământul Sionului. Când oficiantul rosti rugăciunea, ei răspunseră în cor: „Zădarnică şi felurită e lumea, deşartă străduanie în vânt. Dar unul şi etern este Dumnezeul lui Israel, cel adevărat, Iehova”. Apoi smulseră iarbă să o aruncară în urma lor, rostind: „Ca iarba ne uscăm şi noi”. Şi mai ziseră: „Nu vom uita că suntem ţărână”. Îşi spălară mâinile în apă curgătoare, care goneşte» piritele rele, şi părăsiră cimitirul.

— SFÂRŞIT

Pag-CARTEA ÎNTÂIA
Principii S
CARTEA A DOUA
Poporul 85
CARTEA A TREIA
Evreii. 163
CARTEA A PATRA
Ducele. 255
CARTEA A CINCEA
Celălalt 3 y